

1088 quęcumque collocamus, circumscripta notamus; quęcumque non locamus, -a notamus.

***inconsecratus**, -a, -um. 1 *de ecclesiis, monasteriis i. q. non(dum) consecratus, dicatus* – (noch) nicht geweiht: EGILM. epist. p. 361,8 cum ... plures ecclesias -as ... reppe-
rissem eqs. FOLCUIN. Lob. 4 in exordio regiminis sui eccle-
siam, quae ante id temporis erat -a, consecravit *Ursmarus*. DE-
DIC. Trev. (MGScript. XV p. 1276,29) sub temporibus Egilber-
ti, Brunonis ... episcoporum -um permansit *monasterium*. al.
2 *de hominibus i. q. (non)dum ordinatus* – (noch) nicht ordi-
niert: CHRON. Camer. 3,29 qui (*Burchardus*) susceptus et
electus (sc. *episcopus*) fere per biennium propter excommunica-
tionem imperatoris -us mansit. v. et p. 1326,10.

inconsentaneus, -a, -um. *inconueniens* – *unpassend*: HE-
RIG. gest. 31 p. 178,36 sicut ... perdifficile est hoc ... aridum
... lignum radicatus terrae inherere, stirpes producere ... , ita
videtur -um verba, quae dicis (sc. *peregrinus*), in me (sc. *Iohannem*) impleri posse.

inconsequens, -entis. *inconueniens, incongruus, ineptus* –
unpassend, ungeeignet, ungebörig, unsinnig (usu gramm. et
philos.): LIBRI Karol. 1,20 p. 196,1 non est -s, ut eqs. THEOD.
TREV. transl. Celsi 4 p. 403^B satis ... -s visitur, si eqs. ARNO
REICHERSB. apol. p. 160,25 -s connexio dictionum non prae-
iudicat veritati dictorum. ALBERT. M. cael. hier. 2,6 p. 24,29 -s
(inconueniens *var. l.*; sc. *dicitur modus descriptionis*) ... ,
quando describuntur *angeli* per figuras rerum magis ab eis di-
stantium. p. 24,31 'alter' ... modus (sc. *descriptionis*) magis est
'formatus' a scriptura, 'in omnino -s (PG 3,140^C ἀπεολκός)',
id est remotum secundum naturam. al. v. et l.44.

adv. inconsequenter. inconuenienter, incongrue – *in un-*
angemessener, unpassender Weise, nicht richtig: LIBRI Ka-
rol. 1,7 p. 138,4sq. in hoc testimonio -r et ultra quam -r ab illis
(*Graecis*) in sua synodo ob adorandarum imaginum astruen-
dum errorem posito eqs. VITA Helenae prol. p. 175,5 si ... spi-
ritualibus spiritualia comparanda esse non ignoramus, non -r
... carnalibus carnalia comparamus. ALBERT. M. bon. 482 p.
252,39 cum dicit Tullius: 'per quam (*intellegentiam*) prospicit
animus ea, quae sunt', videtur -r et improprie dicere (ex HUGO
RIPELIN compend. 5,34 p. 180^B,3sq.; cf. *Cic. inv.* 2,160). al.

inconsequentia, -ae f. *inconuenientia, incongruentia, dis-*
crepantia – *Unangemessenheit, Unvereinbarkeit, Unge-*
reimtheit, unpassender Gebrauch (usu gramm. et philos.):
GERHOH. novit. 12,7 -a ... locutionum non aufert veritatem
dictorum. ARNO REICHERSB. apol. p. 74,34 inconsequentem
quidem, (*ci. ed.*, inde consequentem quod *cod.*) hanc dictio-
num coniunctionem non negamus, quam (*ci. ed.*, quia *cod.*)
quidam scholastici nuper invento nomine accidentalitatem di-
cunt, sed et alio nomine -am dicere possent, ubi eqs. p. 181,28
argumentum ... per similitudinem -am explosum est.

***inconservatus**, -a, -um. *non observatus* – *nicht eingehal-*
ten, nicht berücksichtigt: GESTA Camer. cont. II F 200,2 (vs.)
scripsi de Gerardi morte -o ordine.

inconsideranter *adv. pendet interr. indir.*: l.60. *impru-*
denter, inconsulte, incaute, temere – *in unüberlegter, unbe-*
dachter, unbesonnener Weise, ohne zu überlegen (in figura
litotes q. d.: l.57): RATHER. prael. 3,6 l. 162 his (*verbis*) ...
non -r ... preiactis eqs. epist. 10 p. 54,9 post sanguinem san-
guine -issime tactum eqs. ALBERT. M. Matth. 5,23 p. 136,43
Chrysostomus ... legit hoc (sc. '*habet [sc. frater tuus] aliquid*
adversum te') indifferenter et -r, quis causam odii ... dederit.

inconsideratio, -onis f. *struct. c. gen. obi.*: l.70. *inconsi-*
derantia, imprudentia, temeritas, caecitas (animi) – *Unüber-*
legtheit, Unbesonnenheit, Verblendung: LAMB. TUIT. He-
rib. 2,17 p. 238,17 hic (*sutor*) dum exhaurire sitit inopiam, -e
sua incurrit noxam et noxiam. DAVID compos. 2,46 tertia (sc.
species gulae est) ... plus sumere, quam sit necesse, ex -e vel
delectatione gulae. ALBERT. M. Matth. 24,36 p. 577,55 in pri-
ma harum (sc. *partium*) tria dicit, scilicet ... -em hominum,
quos involvet *iudicium novissimum* incautos. 24,38 p. 578,51
ecce incircumspectio et -o futurorum proveniens ex inordinati-
one carnalis concupiscentiae. *ibid.* al.

inconsideratus, -a, -um. *usu subst.*: p.1602,3. 1 *spectat ad*

cogitationem: a *de hominibus i. q. imprudens, incautus* –
unbesonnen, unvorsichtig: ALBERT. M. Matth. 24,36 p. 577,
52 ne nos iudicium -os praeoccupet. 24,37 qualiter -os involvit
iudicium novissimum. b *de actibus sim. i. q. cogitatione*

5 *non pertractatus, temerarius, inconueniens* – *nicht durch-*
dacht, verwegen, unangemessen: ALCUIN. epist. 224 nihil di-
mittas (sc. *Chrodgarius*) -um rerum tuarum. DIPL. Otton. III.
28 p. 428,25 nec dux nec comes neque alicuius personae -a au-
dacia ... quamlibet ... violentiam in omni terra ditionis eorum
10 (*monachorum*) ... praesumat inferre. DIPL. Heinr. IV. 282
(spur.) ut omnis illa beneficiorum -a distributio in proprios mo-
nasterii usus redeat. CHART. episc. Hild. II 8 p. 4,35 non solum
-e presumptionis, sed presumptuose temeritatis estis (sc. *minis-*
teriales) graviter arguendi. al. 2 *spectat ad visionem i. q.*
15 *non spectatus, non visus* – *nicht betrachtet*: WETT. Gall. 30
p. 274,24 quod (*sancti corpus*) -um pontifex non sustinens ar-
cam aperuit.

adv. inconsiderate. 1 imprudenter, inconsulte, incaute, te-
mere, inconuenienter – *in unüberlegter, unbedachter, unbe-*
sonnener, unangemessener Weise: HRABAN. epist. 2^a p. 383,5
si quid ... minus recte atque -e invenerit *lector* prolutum.
EPIST. Meginh. 40 p. 241,19 ut animum regis pravorum consi-
liis -e a vobis (sc. *papa*) alienatum in vestre paternitatis carita-
tem ... reformari laborarem (sc. *episcopus*). DIPL. Loth. III.
25 77 p. 120,12 qui (*advocatus*) si ... sponsionis prevaricator exi-
terit sibi non sua -e vendicando eqs. ALBERT. M. elench. 1,3,9
p. 574^a,47 haec (*contradictionis propria*) in syllogismo contra-
dictionis -e omittere specialem modum inducit deceptionis. al.
2 *praeter expectationem* – *wider Erwarten, gegen alle*
30 *Wahrscheinlichkeit*: ALBERT. M. Matth. 14,26 p. 434,13 tunc
-e in tenebris supra mare ambulans apparuit *Christus*, quod pu-
ri hominis non est.

inconsolabilis, -e. *cui consolatio nulla est* – *untröstlich,*
trostlos: 1 *de morte*: ALBERT. M. Iob 17,14 subdit de fine -i
secundum corpus: 'eqs.' (*antea*: finis ... talis consolationem
non habet). 2 *de maerore*: THANGM. Bernw. 54 p. 781,10
ubique vociferatio lugubris exoritur, moeror -is ... auditur.
ANNAL. Altah. a. 1056 p. 53,8 annus iste ... luctum -em intulit
multis. ELIS. SCHON. viar. 13 p. 101,10 -is tristitia. HIST. de
exp. Frid. imp. p. 92,23 -i planctu in cathedrali ecclesia ... cor-
pus eius (*imperatoris*) reposerunt. ALBERT. M. Iob 17,15 ex
his concludit dolorem esse -em. al.

adv. *inconsolabiliter. -biter: l.47. *insolabiliter, sine so-*
lacio – *untröstlich, ohne Trost*: GONZO Geng. 18 cuius (*puel-*
lae) caecitatem parentes -r quotidie lugebant. HERM. IUD.
conv. 19 p. 120,23 luctu me amarissimum velut perfidum ac per-
ditum -r (-biter P) plangebant *Iudaei*. CHART. Salisb. II 828 p.
361,9 ne ... -r flere cogantur (sc. *capitulum*) eo, quod eqs. CA-
sus Geng. p. 103,21 ab ... Argentina sumus egressi (sc. *Gen-*
genbaccenses) -r navigio per Rhenum volentes versus Wizen-
berg navigare. al.

***inconsolabilitas**, -atis f. *status eius cui consolatio nulla*
est – *Untröstlichkeit*: ALBERT. M. Matth. 2,18 p. 61,76 tangit
quattuor: ... tertium (sc. *est*) -s plorantium et quartum causa
-is. p. 62,46 ecce causa -is: quia interfecti sunt *infantes*, ante-
quam essent. Iob 17,11 p. 216,7sq. ostendit hic propositum ex
-e doloris bonorum, qui tamen pro peccato non puniuntur; et
tria dicit: -em, -is rationem eqs. (*sim.* 17,12).

***inconsolatus**, -a, -um. *non consolatus, (pecunia) susten-*
tatus – *ungetröstet, nicht (mit Geldmitteln) unterstützt*: VI-
ta Burch. Worm. 20 p. 844,18 quorum (*pauperum*) nullum
-um abire permisit. RUODLIEB V 253 quam (*matrem*) ... dis-
cedens deseruisti (sc. *filius*) -am. GERHOH. aedif. 165 (ed.
Sackur) sive absente sive presente episcopo nullus transeat,
prout facultas admittit, -us. al. FUND. Consecr. Petri p. 242,6
dispensatores diviserunt inter se depositam ad opus ministerii
pecuniam et dimiserunt Consecratum Petrum incultum, -um.

inconsonans, -antis. *usu subst.*: l.71. *dissonus, discrepans*
– unharmonisch, nicht zusammenpassend (usu philos.): AL-
BERT. M. phys. 1,3,1 p. 39,13 'necesse est', quod 'consonans
compositum' in proportionem partium et harmonia 'fiat ex -i (p.
188^b,12 ἀναρμόσιον). p. 39,31 fit consonans compositio ab -i

[Mandrin]

divisione, ita quod circa eadem sumitur compositio consonantiae compositionis et inconsonantiae divisionis.

inconsonantia, -ae f. *incongruentia, inconvenientia, discrepantia* – *Ungereimtheit, Unangemessenheit, Unvereinbarkeit*: 1 *in univ.* (fere usu philos.; mus.: l. 7): GUIDO AUGENS. mus. 410 de cuius modi cantibus multi possunt reperiri tantam vel maiorem plerumque habentes -am (v. comm. ed. p. 283). ALBERT. M. sent. 4,9,10 p. 236^a, 36 est quaedam -a, ex qua simul actu non debet esse, sed secundum tempus successive unum post aliud (sc. coitus post communionem vel communio post coitum) esse quandoque. phys. 1,3,1 p. 39,14 quando corrumpitur *consonans*, 'corrumpitur in -am (p. 188^b, 14 ἀναγομοῦσθαι)' privative 'oppositam' consonantiae illi, quae dicta est, et non in non-consonantiam quamcumque per accidens acceptam. v. et l. 2. 2 *dissonantia* – *Dissonanz* (usu mus.): MUS. ENCHIR. 17,21 ut . . . nec infra tetrardum sonum descendat vox organalis positione nec inchoatione levetur obstante triti soni -a. 18,15 propter deuteri soni -am ad sonum tritum. 3 *adversitas* – *Schädlichkeit* (in imag.): p. 1599,1.

inconsonus, -a, -um. *incongruus, inconueniens, incompetens, discrepans* – *unpassend, nicht übereinstimmend, unstimmig, unharmonisch*: 1 *in univ.*: GUIDO AUGENS. mus. 409 vide cantum omnino sibi -um. HERM. CARINTH. essent. 1 p. 94,20 licet hoc ipsum (sc. dictum) -um (sc. sit). ANON. ton. Schneider p. 108,9 videbant *moderni* . . . cantum eiusdem modi nunc in gravibus principium habere . . . , nunc . . . ad acutas raptari et ibidem maxime vagari et e contrario, quod omnino -um et irregulare iudicabant. 2 *dissonus* – *dissonant* (usu mus.): MUS. ENCHIR. 17,15 tritus subquartus deuterio solus a symphonia deficit et -us ei efficitur. ARIBO mus. p. 7,15 sicut . . . pueri tenellae vocis inmoderato acumine cantilenas edunt adeo -as, ut eqs.

inconstabilis, -a, -um. *inconstans, infirmus* – *unbeständig, unzuverlässig*: SPEC. virg. 2,138 in quibus (dictis) omnibus -e (inconstabilitate ZW) mentis egressus poterit denotari. SIGEBOTO Paulin. 41 p. 930,7 nichil omne negotium agendum sic impedit quomodo mens ad suum propositum exequendum -a.

inconstans, -antis. *usu subst.*: l. 59.60. *instabilis, incertus, mutabilis, vagus* – *unbeständig, unsicher, wandelbar, unstet*: 1 *de rebus*: a *in univ.*: TRAD. Frising. 105^a (a. 782) iterare libuit ipsam traditionem, quia temporalis et levis et -s est animo, apud Heredem episcopum (in struct. dub.). GODESC. SAXO conf. p. 59,25 dum te (sc. lectorem) . . . tam . . . variae et -i subdere non timet (sc. qui praedicta praescita quidem, sed non praefinita esse dicit) instabilitati. THEOD. PALID. annal. a. 924 p. 61,21 felices . . . infortium cum ipso -s est. CHART. Babenb. 256 cum . . . vita brevis sit hominum et -s. CHART. Merseb. 292 cum humane condicionis memoria sit labilis et -s. b *sibi non inhaerens, inconueniens* – *nicht folgerichtig, inkonsequent* (usu log.): ALBERT. M. anal. pr. 1,6,3 p. 634^b, 6 in hac figura linea prima, quae est BF, significabit combinationes -es inter AB in una parte et FE in altera parte. 1,6,3 p. 634^b, 46 producta linea CH ex consideratione antecedentium et consequentium est -s sive inutilis in omnibus tribus figuris. *ibid.* al. 2 *de hominibus eorumque actibus sim. i. q. infirmus* – *unzuverlässig, wankelmütig*: RUOTG. Brun. 25 p. 26,3 quanta constantia et securitate animi sui -es et temerarios adversariorum motus redarguit. OTLOH. prov. L 31 levis atque -s nil avibus differt. AMARC. serm. 2,612 stultus et -s inhiat, quod non habet. CHART. Stir. III 97 p. 163,25 si . . . dominus Fr. et H. in suis promissionibus . . . erga nos . . . existent -es eqs. ALBERT. M. pol. 1,9 p. 75^a, 39 in sene . . . conceptus stabiles sunt . . . , in iuniore autem . . . sunt conceptus -es et leves. al.

inconstantia (-cia), -ae f. *mutabilitas* – *Unbeständigkeit, Veränderlichkeit*: 1 *spectat ad res*: HRABAN. carm. 37,29 non te conturbet, sancte, -a, frater, haec m u n d a n a (PETR. DAM. epist. 94 p. 39,4 de mundanae -ae alternitatibus). VITA Adalb. Prag. A 14 ut . . . hiberni maris -a malum nautis, ita vagatio de loco in locum periculum suis sequacibus minatur. HERM. CARINTH. essent. 1 p. 76,6 que . . . subiecti . . . -a quodammodo agitantur eqs. CONR. HIRS. dial. 1708 firmamenti

constans -a. *meton. de mundo*: VITA Bard. 24 p. 339,21 cum divina benivolentia censeret eum transferendum ex temporali -a et labore ad statum et quietem felicitatis aeternae. 2 *spectat ad homines*: a *incorpor. i. q. infirmitas (animi), levitas (mentis)* – *Unzuverlässigkeit, Wankelmüt, Charakterlosigkeit*: RATHER. prael. 2,14 l. 465 sciendum neminem de virtute ad vitium quodlibet prolabi, nisi prius ab humilitatis petra in arenam superbiae ei contingat saltu vanitatis et -ae demutari. IDUNG. PRUF. dial. 1,47 qui (*monachi*) de . . . discreto Cluniacensi ordine ad indiscretam Cisterciensium novitatem levitatis et -ae instinctu . . . rapiuntur. TRAD. Ror. 116^b p. 120,35 brevis . . . est hominum vita et . . . non parva modernorum -cia. al. b *corpor. i. q. ?vacillatio* – *?das Wackeln*: ALBERT. M. animal. 1,510 si . . . cum celeritate motus (sc. gressus) accidit perturbatio oculorum, capitis -a et hanhelitus spissus eqs.

inconsutibilis v. *inconsutilis*.

inconsuetus, -a, -um. *usu subst.*: l. 26. *insolitus, inusitatus* – *ungewohnt, unüblich, ungebräuchlich*: PAUL. DIAC. Lang. 3,31 p. 111,18 Francorum exercitum . . . propter -i (-is var. l.) aeris incommoditatem desenteriae morbus graviter exagitare coepit. PAX Valenc. 16 si aliquis . . . semitam alias consuetam dimittat et voluntarie per blada aliena novam faciat -am semitam. CHART. Babenb. 344 p. 188,9 ut nec nos (sc. dux) nec aliquis nostrorum subditorum eorum colonis . . . inponat excacionem vel alia obsequia -a. ALBERT. M. animal. quaest. 9,24/28 p. 213,43 omne -um est causa doloris. al.

inconsultans, -antis. *non rogatus* – *ungefragt*: CHRONOGR. Corb. p. 68,21 consilio mutato, nobis (sc. fratribus) . . . et pene omnibus -bus . . . prepositus . . . electum nostrum adivit.

inconsultus, -a, -um. *usu subst.*: l. 55. 1 *strictius*: a *non rogatus* – *ungefragt*: LIUTG. Greg. 2 p. 68,36 ut -is parentibus suis . . . tam subito mutaretur. LAMB. HERSF. annal. a. 1073 p. 145,5 cui (sc. papae defuncto) Romani protinus -o rege successorem elegerunt Hildebrandum. OTTO FRISING. gest. 2,25 p. 128,20 nobis (sc. clericis et monachis) -is, immo ignorantibus in prelio concertatur. *saepius*. b *inconsideratus, improvidus, temerarius, incautus* – *unbedacht, unbesonnen, unvorsichtig*: LEG. Burgund. const. I 49,2 si ille, ad quem animalia pertinebunt, admonitus fuerit, ut ea . . . recipiat, idque facere -a (inconsoluta, inconsolita, inculta var. l.) abusione tardaverit eqs. WIPO gest. 25 p. 44,8 filium -um sapienti marito postponens publicam fidem dedit *Gisela* omnibus, quicquid illi accidisset eqs. CHRON. Reinh. a. 1208 p. 574,23 magis volens (sc. rex) filiam suam alteri dare quam sub atrocitate viri -i vitam periculosam eandem filiam suam sub anxietate ducere. al. c *incertus* – *unentschlossen*: YSENGRIMUS 1,349 -us adhuc dubitas (sc. rusticus); custodio (sc. vulpes) pellem; cum scieris, cui des, trado libenter eam. 2 *latius*: a *inopinatus, inexpectatus* – *unerwartet, überraschend, unerwartet* (usu praed.): RICHER. REM. hist. 2,37 cum multo horrore . . . coram suis -us exspiravit *Heribertus*. 4,94 fuit . . . militum luctus . . . , eo quod dominum -um amittebant. b *imperitus, consilii egeus* – *unerfahren, ratlos* (usu subst.): VITA Anselmi Luc. 24 desolati solatium, -i consilium, consulti gaudium inveniunt.

adv. 1. **inconsulte vel inconsulto**. *?script. vel form.* -tu: l. 64. 1 *imprudenter, temere, parum diligenter* – *auf unüberlegte, unbedachte Weise, blindlings, übereilt, ohne Sorgfalt*: LULL. epist. 103 p. 225,25 ne sine consilio -e aliquid agamus (sc. homines). CONC. Karol. A 39^C p. 460,6 quidam . . . illam (formulam) detruncantes quaedam capitula -e ex ea transcripserunt. WIPO gest. 7 p. 30,4 Papienses -o . . . totum . . . palatium . . . eruebant. SIGEB. GEMBL. chron. a. 858 quod (regnum) ille (*Ludowicus*) -u aggressus turpiter alienis excessit finibus. *saepius*. 2 *sine voluntate* – *unabsichtlich, unwillkürlich*: ALFAN. premn. phys. 25,1 p. 140 -e (PG 40,700^A ἀβουλῆτως) . . . in somniis proicimus semen.

2. ***inconsulter**. *haud voluntarie* – *gegen seinen Willen, unfreiwillig*: AEG. AUR. gest. 3,30 p. 104,13 a quo (*Paschali*) pallii dignitatem -r invitus lacrimansque meruit *Henricus* accipere.

inconsummabilis (-uma-), -e. *confunditur* c. *inconsutilis*:

[Mandrin]

l.4. (per *contam.* c. *consumere*) 1 *qui confici, conteri non potest* – *nicht abnutzbar, unzerstörbar, unverwüstlich*: EPIST. pont. Rom. 163 p. 304,11 (spur. s. XI.^{ex}) de vestimento -umabili (inconsutili C; cf. *Eucher. laud. her.* 14 *inconsummabilis* ... vestitus). 2 *immortalis* – *unvergänglich, unvergesslich*: MART. VALER. buc. prol. 17 decantaverunt (sc. *poetae antiqui*) -iora formidandorum prelia celicolum.

inconsummatus (-uma-), -a, -um. *non(dum) perfectus* – (noch) *unvollendet, nicht fertiggestellt*: AGNELL. lib. pont. 56 aedificia ... domui -a reliquit Aurelianus (57 p. 225 l. 27). HUGO HONAU. hom. 2,77,10 unitas ... eorum (*Patris et Filii*) non est -umata, sed perfecta. MIRAC. Bert. 8 p. 513,33 ambitus castelli ... -us eqs.

inconsumptibilis, -e. *qui confici, conteri non potest* – *nicht abnutzbar, unzerstörbar*: 1 *corpor.*: GODESC. SAXO theol. 23 p. 328,1 quod (*corpus Domini*) est penitus -e. p. 335,10 caro -is. al. ALBERT. M. sent. 2,14,1 p. 257^b,33 licet crystallus sit insolubilis ... non tamen est -is ab igne. miner. 1,2,7 p. 21^a,13 supra modum durum efficitur *caementum* quasi -e per ignem. 2 *incorpor.*: ALBERT. M. div. nom. 4,29 p. 135,73 dicit Dionysius animam 'habere vitam -em (PG 3,696^C ἀνὸλθεῖον)'. 4,31 p. 138,2. 5.

*inconsumptibiliter. *sine damno* – *ohne Schaden*: RUP. TUIT. off. 10,15 l. 821 beata et rationalis creatura -r liquescit in incendio huius (sc. *purificantis*) amoris.

inconsumptus, -a, -um. *non consumptus, integer, indeminis* – *nicht aufgebraucht, unzerstört, unversehrt, unbeschadet*: 1 *in univ.*: a *corpor.* (in *imag.*: l. 31): EGBERT. fec. rat. 1,241 (schol.) cum omnia mundana transeant, etiam suorum (sc. *Berthecae*) operum nihil -um remansit. HUMB. Sim. 2,37 p. 186,8 haec (*bestia*) ... flamma ex se exeunte nil ante se -um relinquit. EKKEB. SCHON. cath. 11,4 p. 86^B ut ... integrum permaneret *corpus Christi* et -um. CHART. Sangall. A IV app. 44,26 p. 983,4 sic -um Tityi semperque renascens non perit, ut possit sepe perire, iecur. b *incorpor.*: RUP. TUIT. off. 2,9 l. 375 sensus ... sermonis ... integer permanet et -us. 2 c. *colore quodam*: a *de tempore i. q. non(dum) praeteritus* – (noch) *nicht vergangen*: ALBERT. STAD. chron. a. 532 dies ... undecimus ante nativitatem Domini habet XC annos consumptos, XXV -os. b *de igne i. q. inextinguibilis* – *unlöslich*: WALAHER. Wett. 315 quae (*montana*) ... in circuitu praecingens igneus amnis ambit inexthaustos (indeficientes, -os *var. l.*) tribuens intransitibus ignes.

inconsutilis (-ubt-, -upt-), -e. *non consutus* – *nicht (aus mehreren Stücken) zusammengenäht*: 1 *proprie*: FORM. Dion. 1 p. 496,30 gratias multas ago de linea -i, bene texta, longa et larga. CHART. Tirol. II 291 continentur ... hoc altari de veste Domini -i, de velo sancte Mariae. ROB. TOR. chron. a. 1156 p. 505,41 cappa saluatoris nostri ... divina revelatione reperta est, -btilis et subruvi coloris. CHRON. Basil. a. 316 p. 275,4 vestis -is et harundo et vestimentum sancti Iohannis Baptistae. ALBERT. MIL. chron. 13 p. 596,12 Pilatus ... tunicam Domini -em detulit. v. et l. 4. 2 *per compar. de doctrina christiana*: EPIST. var. III 7^b p. 149,24 omnia ita sunt contexta ... ut et una vestis -is desuper contexta per totum videatur. 3 *alleg. de unitate ecclesiae christianae (spectat ad Vulg. Ioh. 19,23)*: ANNAL. Ianuens. I p. 55,20 quamvis ... tres falsi fratres ... -em (-ptilem *cod.*) Christi t u n i c a m ... scindere et laniare laborent (ROM. SALERN. annal. p. 272,12. CONST. imp. II 210 p. 282,31. *sim.* CONST. imp. I 183 p. 254,22).

*incontactus, -a, -um. *intactus, integer* – *unberührt, unangestastet*: 1 *proprie de Maria virgine*: VITA Mariae rhythm. 5949 iacuit exanimis mater -a. 7034 audiui (sc. *Ignatius*) ... ipsum (*Iesum*) quod conceperis (sc. *Maria*) manens -a virgo. *ibid. al.* 2 *translate (usu publ. et iur.)*: TRAD. Frising. 393 p. 334,6 (a. 818) ut in evum et -um in vestitura, (*ni leg. investitura*) praedicti domui ... firma et inmutabilis strennue permaneat (sc. *donatio*). CHART. Austr. sup. IV add. 15 p. 564,10 (a. 1258) ut hec (*sc. constituta*) -a perpetuo conserventur.

incontaminabilis, -e. *qui contaminari, pollui non potest* – *unbefleckbar (usu subst.)*: ALBERT. M. eccl. hier. 4 p. 98,2 'ad subiectum', id est in inferiores, 'non prompte', id est, non aper-

te, sed per divinos viros, '-e (incommutabile *var. l.*; PG 3,476^C τὸ ... ἄχραντον)', scilicet spirituale (alia translatio tamen habet 'incontaminate'), 'cooperitur'.

incontaminacius v. *incontaminatus*.

5 ***incontaminanter** *adv.* *sine contaminatione, pollutione, adulteratione* – *ohne Befleckung, Verfälschung*: DIPL. Conr. III. 45 p. 76,14 ecclesiarum iura ... debemus et nos servare et posteris nostris -r servanda transmittere.

10 ***incontaminatio**, -onis f. *pollutio non peracta* – *Nicht-Befleckung*: ALBERT. M. sent. 2,4,1 p. 104^b,37 -o ... dicit remotionem a contactu male conversantium.

incontaminatus, -a, -um. *script. compar.* -cius: l. 57. *incorruptus, illaesus, integer, salvus* – *unverdorben, unbeschädigt, unverletzt, unversehrt*: a *corpor.*: a *in univ.*: SIGEB. GEMBL. chron. a. 753 ex ea (terra *disrupta*) animal mulinum ascendit -um, humana voce loquens, pronuntians incursionem gentis ab heremo adversus Arabes (*spectat ad Vulg. num. 22,21sqq.*). VITA Richardi 8 p. 284,15 quod singulorum nostrorum (sc. *episcoporum sepulcorum*) dexterarum manus omni

20 putredine -as ... nostris pectoribus reperit *abbas* superpositas. CHART. Himmelpfort. 2 p. 95,2 noveritis nos (sc. *episcopum*) sub ... Alexandri pape ... bulla inconcussa et inconvulsa et -a vidisse litteram (*sim.* CHART. Turg. III 510 p. 316,32). b *de castitate i. q. intactus, immaculatus* – *unberührt, unbefleckt*: RADBERT. psalm. 1,295 ut sit *virgo Christi* carne et mente sancta et -a. 2,907 tu ... virgo Christi, quamvis ... incorrupta et -a eqs. CAPIT. episc. III p. 313,14 ut mundo et casto corpore ... corpus et sanguinem Christi -i percipere mereamur. LAMB. HERSF. annal. a. 1069 p. 106,11 quod eam

30 (*uxorem*), ut acceperit, sic -am inlibatoque virginitatis pudore conservaverit rex. b *incorpor.*: a *non mutatus, indepravatus* – *unverändert, ungeschmälert*: HRABAN. epist. 20 p. 426,28 Deus ... dilectionem tuam (sc. *archiepiscopi*) inlaesam et -am in aeternum conservare dignetur. LAMB. HERSF. annal.

35 a. 1076 p. 279,4 nec sinerent *principes* regni Teutonici splendorem omnibus retro seculis intactum -umque sua aetate tam turpis exempli macula sordescere. ALBERT. M. div. nom. 4,181 p. 266,5 'purum' dicit remotionem a contrario et similiter -um (PG 3,724^B ἀλώβητον). al. b *de donationibus, venditionibus sim. i. q. inconcussus, firmus* – *unangefochten, rechtskräftig*: DIPL. Ludow. Germ. 47 p. 63,43 quicquid pars altera alteri dederit, stabilitum et -um futuris temporibus consistat

40 (*item* 59 p. 81,16). DIPL. Heinr. I. 28 ut hoc (sc. *factum*) firmus credatur diligentiusque -um observetur eqs. *de possessione loci*: FUND. Werd. p. 167,18 semper liber et -us locus iste (sc. *monasterium*) a Deo est observandus.

*incontaminate. *sine coinquinatione* – *ohne Befleckung, Besudelung*: 1 *in univ.*: ALBERT. M. eccl. hier. 4 p. 105,34 ipsa retributio 'occultans ... -e (immaculatae S; PG 3,480^B ἀχράντως)', id est deceter, 'visionem super virtutem' eqs. epist. Dion. 9 p. 539,49 'quaedam' inspicunt *theologi* 'mundative et -e'. v. et l. 3. 2 *sine vitiis, diligenter, accurate* – *ohne Fehler, sorgfältig, genau*: CHRIST. STAB. Matth. 19 l. 197 quicumque legem veterem custodierunt -e, vitam habeant aeternam. 20 l. 97 pauci sunt, qui Deo -e serviant. DIPL. Otton. I. 35 ut ... auctoritas ... firmius ... per succedentium temporum curricula et -cius ab omnibus successoribus observetur (*inde* DIPL. Otton. II. 75).

55 **incontemplabilis**, -e. *invisibilis* – *unsichtbar*: ALBERT. M. cael. hier. 2,3 p. 19,21 'simplicium ... ignotorum et -ium (PG 3,137^B ἀθεωρήτων)'. 60

*incontentiosus (-nci-, -iosus), -a, -um. (in et contentio(n)sus, *ni subest* in contentione <positus> *sim.*) *contentiosus, in controversiam vocatus* – *umstritten, strittig*: LEX Raet. Cur. 8,5 p. 239,3 omnem rem, qui -ciosa (contentiosa Bb) est, antequam eam homo deliberet, nulla donationem exinde facere non potest. FORM. Augiens. B 5 sine aliquo

70 **incontinens**, -entis. *usu subst.*: p. 1607,2,4,5. 1 *immoderatus, intemperatus* – *ungemäßigt, unenthaltsam*: a *in univ.*: THEGAN. Ludow. 20 p. 208,3 sunt (sc. *propinqui servorum, qui pontifices summi effecti sunt*) elati, instabiles, -es, inpudi-

[Mandrin]

ci, inverecundi. ALBERT. M. bon. 221 p. 133,79 dicitur continentia per oppositionem ad -em (continentem, inconvenientem *var. l.*), qui nititur continere, sed vincitur. eth. I 15 p. 13,74 '-bus (in contingentibus *var. l.*), id est, qui non morantur menti. 561 p. 483,65 '-s (p. 1142^b, 18 ð ... ἀκρατής) et pravus ratiocinatur de his, quae eqs. eth. II 7,1,6 p. 478^a, 355sq. si ... simpliciter dicatur -s, qui universaliter habet omnes incontinentias passionum, nullus est simpliciter -s. *ibid. al. v. et p. 1608, 17. b libidinosus – lüstern, geil*: CAPIT. episc. I p. 31,7 ut inquiratur ... eos, qui -es (inconvenientes K) et per maximam libidinem se circumferentes etiam cum quadrupedibus miscuntur. BERTH. chron. B a. 1061 p. 192,22 laicos clericorum aperte -ium officia audire per bannum prohibuit Alexander papa. HINCM. divort. 20 p. 220,1 si coniugatus forte fuerit -s eqs. al. 2 de lingua i. q. non con-, retentus – *unbeherrscht, ungezügelt*: THIETM. chron. 5,34 quem (*hostem*) ibi (*sc. iuxta civitatem obsessam*) castra metantem rustici unius -s lingua custodibus prodidit.

adv. incontinenter. libidinosus, luxuriose – in unenthaltsamer, ausschweifender Weise, ohne Zurückhaltung: PETR. DAM. epist. 118 p. 333,3 quia ... in vigiliis ... Dominicae natiuitatis vina -r holemus? CHART. Austr. sup. VI add. 4 p. 578,32 vixit mulier -r. ALBERT. M. eth. II 7,1,3 p. 471^a, 43 non contingit (*sc. hominem*) aliquid facere contra conscientiam, ita quod propter opinionem -r agat, sed non propter scientiam. *ibid. al. v. et l. 43.*

**incontinenter adv. (in et continenter) in continenti, statim – (unmittelbar) anschließend, sofort*: VITA Hildeg. Schon. 35 (ASBoll. 3 Apr. II p. 787^F; c. 1200) convalesces (*sc. frater*) -r de hac infirmitate. CHART. Sangall. A III app. 31 p. 711,30 si status negotii aliquid fuerit immutatus apud nos, hoc vos (*sc. magistrum*) -r scire faciemus (*sc. abbas*).

[*incontinenti v. in et contineo.*]

incontinentia, -ae f. *usu plur.*: l. 7.43. al. 1 *immoderatio, intemperantia – Mangel an Mäßigung, Unbeherrschtheit*: a in univ. (*per prosop.*: l. 37.39): LIBRI Karol. 3,12 p. 381,8 iactantia ... ministram suam, oris videlicet -am, contra nos pugnaturam impellente eqs. p. 381,25 discipula superbiae, oris scilicet -a. VITA Udalar. Cell. II 10 solitam animi sui servabat constantiam curialis -ae omnino fugiens et execrans lasciviam. ALBERT. M. eth. II 7,1,9 p. 485^a, 18sq. minus turpis est -a irae quam -a, quae est circa concupiscentias tactus. 7,1,14 p. 498^b, 5 duarum ... -arum ea, qua melancholici et cholericici incontinententer agunt, sanabilior est quam ea, quae est debilius. *saepe. v. et l. 7. b libido – Unenthaltsamkeit, Geilheit*: CONC. Karol. A 21,8 p. 192,11 quodsi propter -am vel ... amore filiorum in id (*sc. caelibato*) permanere nequeunt coniuges propter consanguinitatem separati eqs. BERTH. chron. B a. 1066 p. 203,8 -am sacerdotum ... in scriptis suis confutavit Petrus Damianus. SCHOL. Adam gest. 72 p. 164,21 clarissimus rex Danorum sola mulierum -a laboravit. ALEX. MIN. apoc. 10 p. 167,16 dum -a sagittas suae libidinis contra ipsum (*sc. Benedictum*) acriter intorsit, victoriosissime triumphavit. *saepe. 2 status eius qui con-, retinere non potest – Unfähigkeit, Unvermögen fest-, zurückzuhalten (usu natur. et medic.)*: RECEPT. Lauresh. 2,106 ad -am urinae. CONSTANT. AFRIC. theor. 5,13 p. 21a^f balneum calidum multum carnes effeminat, nervorum facit -am, mentis stuporem. MATTH. PLATEAR. (?) gloss. p. 384^F si ... fluxus lachrymarum fit ex abundantia habitus propter -am. TRACT. de aegr. cur. p. 168,26 si ... ex nimia habundantia per -am fluat sanguis. MAURUS progn. 10 p. 28^b, 33 multus (*sc. sudor*) vi synthomatis habet fieri ex multitudine materiei propter membrorum -am. al.

incontingens, -entis. *script. in c-bus*: l. 4. *usu subst.*: l. 4. p. 1608,3. 1 *de rebus i. quod contingere, impetrari non potest, incongruus – was sich nicht ereignen, nicht erreicht werden kann, unmöglich*: ALFAN. premn. phys. 3,33 p. 57 de hoc (*sc. unione Dei ad hominem*) ... gentiliū multi risum faciunt dicentes impossibile et -s (PG 40,605^A ἀπίθανον) et inconvenientis esse commisceri mortali naturae divinam. 7,8 p. 76 tanti (*sc. montis maximi*) ... idolum accedere oculis nostris omnino -s (PG 40,641^A ἄλογον; *sc. esse dicit Galenus*). ALBERT. M.

div. nom. 4,207 p. 286,66 oportet ... adesse materiam, quae sustineat utrumque (*sc. actionem et passionem*), quamvis actio et passio sit -ium (*cf. p. 188^a, 325q. πάντων τῶν ὄντων οὐδὲν οὔτε ποιεῖν πέφυκεν οὔτε πάσχειν τὸ τυχόν ὑπὸ τοῦ τυχόντος*). 2 *per confusionem de hominibus i. q. incontinens, luxuriosus – unenhaltsam, ausschweifend*: p. 1607,4.

*incontinuat, -a, -um. (*in et continuare*) *continuus – ununterbrochen fortbestehend*: VITA Desid. Vienn. 17 tam praecedentium quam subsequendum gemitus quis tolerare poterat voce -a (*antea*: indefessa) manente, quamvis pectus ferreum possideret?

*incontinuitas, -atis f. 1 *divisio – Trennung, Zerlegung*: ALBERT. M. metaph. 5,2,2 p. 238,30sq. idem (*sc. corpus*) est susceptibile continuationis et discontinuationis sive -is; continuationis ... est forma non susceptibilis -is. 2 *incontinentia – Unbeherrschtheit*: ALBERT. M. eth. II 7,1,13 p. 494^b, 13 quae-rit Aristoteles de -e, utrum ille scilicet incontinens sit, qui generaliter qualicumque electioni non immanet.

1. *incontinuus*, -a, -um. *usu subst.*: l. 28,31. *struct. c. ad: l. 27. non continuus, seiunctus – nicht zusammenhängend, unverbunden, getrennt*: 1 *proprie*: ALBERT. M. phys. 4,4,4 p. 299,2 aevum habet non totum esse simul, et ideo habet vices numerabiles et -as, quia vicissitudo non est continua. meteor. 4,2,8 p. 257,18 cum subito exhalaret later in fornace, remaneret terrestre lateris -um, et farinaretur later. 4,2,9 p. 259,62 quaelibet (*sc. pars plumbi liquidi separata*) est infra suam superficiem terminata et -a ad alteram. 4,3,20 p. 288,5 quatuor efficiuntur -a. al. 2 *translate de sermone i. q. inordinatus, non arte compositus – ungeordnet, nicht fachgerecht*: ALBERT. M. elench. 2,4,2 p. 704^b, 8 solvendae sunt tales orationes per divisionem congrui sive continui ab incongruo sive -o.

2. *incontinuus, -a, -um. (*in et continuus*) *continuus, assiduus – andauernd, anhaltend*: PAUL. AEGIN. cur. 53 p. 29,5 praedicat ... in epilepticis ... repletio capitis -a (3,13,1 p. 153,3 συνεχής).

adv. *incontinue. in continuum – ununterbrochen, durchgehend: THADD. FLORENT. cons. 127,45 fiat ... sibi (*pthisico*) in hyeme camera de scoriis, ut non intret aer frigidus, et fiat -e lentus ignis.

incontra adv. et praep. divisim scriptum: l. 42. 1 adv. i. q. (e)contra – da-, hingegen, (im Austausch) dafür: FORM. Andec. 55 accipit germanus unus illi, hoc est casa ...; et in c-a accipit germanus suos (*sc. alter*) illi alio locello illo. CHART. episc. Hild. I 140 tradidi (*sc. Hezilo*) ecclesie sancti Michahelis ... XL iugera ... abbate Megenwardo nobis et ecclesie nostre -a tradente unam videlicet aream. 2 *praep. c. acc. (?abl., ?dat.: l. 61. 66. p. 1609, 1. 10. al.)*: a *praeter – gegen, unter Missachtung (von)*: TRAD. Weiss. 244 l. 66 (a. 713) si quis ... -a anc vinditionem evenere temptaverit aut inrumpere voluerit eqs. FORM. Bitur. 14 p. 174,6 quantum passus sum malicia -a d r i c t u m vel sine iudicio (CHART. Sangall. B II 24 p. 28,3). p. 174,18 -a rationis ordine. CAPIT. reg. Franc. 262,10 si aliquis ... contra istum pactum -a illum (*Karolum*) fecerit eqs. DIPL. Otton. I. 400 p. 545,16 si ullus de heredibus meis -a hunc meum iudicatum ... ire, inrumpere aut disfacere aut contendere (*sc. praesumpserit sim.*). *ellipt. -a ire i. q. contrafacere – zuwiderhandeln*: CHART. Bund. I 360 (a. 1165) si quis -a ire voluerit, solvat uncias auri V (*item* 372. 383). b *adversus, coram – gegenüber, vor, in Gegenwart (von)*: a *gener.*: VITA Richar. 12 (MGMer. VII p. 451,23) contractus quidam solebat a foris sancta basilica frequentius orare ...; -a beati saepulcro (saepulcrum p. corr. 1) erectus fuit. b *publ. et iur.*: LEX Sal. Merov. 67 quando filiam suam ad maritum donat pater, quantum ei in nocte illa quamlibet rem donavit, totam extra partem -a fratres suos, (*fratris suis var. l.*) vindicet. FORM. Turon. add. 6 p. 161,34 ut ipse ille ipsas res in loco illo -a illo superius nomine omnique tempore habeat evindictas atque elidictas (*sim.* DIPL. Karoli M. 102 p. 147,18). TRAD. Frising. 382 quicquid eum (*Cotaperht*) -a filios suos in portionem contingit. 398^a quicquid eum (*Sundarheri*) -a fratrem suum de parte genitoris sui obvenit. c *pro – (im Austausch) für*: CHART. Sangall. A I 110 (c. 787) ut omnes res meas ... Aginone ... episco-

[Mandrin]

po condonare deberem (sc. *Cundhartus*) -a precio adpreciato, id est solidis CC. TRAD. Weiss. 78 p. 282,30 in omnibus habeatis (sc. *monasterium*) potestatem . . . -a censum denarios VI (v. *introductionem* ed.; item 79). CHART. Rhen. med. I 120 p. 125,19 ut res iam dictę ecclesię per beneficium prefato sub usu fructuario ordine sibi (*Hartmanno*) excolere liceret -a suam alodem. d *secundum* – *zugunsten* (von): LEX Sal. Merov. 13,13 -a sponsum (sc. *feminae raptę*) . . . solidos XV culpabilis iudicetur *raptor*. DIPL. Karoli M. 216 p. 289,15 ut . . . Tingulfus -a sepe dicto Salacono de illos iactus . . . conponeat vel emendare studeat.

*incontradicibilis, -e. *usu subst.*: l. 21. *cui contradici non potest, ratus, indubius – dem nicht widersprochen werden kann, entschieden, gültig, unzweifelhaft, unwiderlegbar*: DIPL. Otton. II. 177 archiepiscopus et . . . pincerna . . . communi . . . et -i consensu multorum primatum nostrorum . . . commutationem . . . perfecerunt. DIPL. Conr. III. 81 p. 144,5 ut . . . -is et inconvulsa permaneat *traditio*. ALBERT. M. Matth. 10,19 p. 333,82 haec (sc. *potestas spiritus in sanctis*) facit eos secure mori pro demonstrata et -i veritate. 14,25 p. 434,5 vera et -ia demonstrantur fidei. Iob 34,13 subdit rationem -em: 'eqs.' al.

adv. ***incontradicibiliter** (-cti-). 1 *procul dubio – ohne (jeden) Zweifel*: ALBERT. M. Matth. 7,29 p. 273,7 quando . . . rationabiliter probantur dicta et -r (-tibiliter *var. l.*). 2 *nullo contradicente, repugnante – ohne Widerrede, -stand*: ALBERT. M. miss. 3,20,5 p. 150^a,13 tales legiones cum duce suo -r omnia fieri cgebant statuta procurum et regis. p. 150^b,12 si invincibiliter et -r a nobis voluntas Dei sit perfecta.

*incontradicibilitas, -atis f. *certitudo, firmitas – Gewissheit, Unzweifelhaftigkeit, Unanfechtbarkeit*: ALBERT. M. miss. 1,3,17 p. 31^b,10 salvavit (sc. *Christus nos*) . . . obedienter, ut salus nostra habeat auctoritatis -em. 3,20,5 p. 150^a,2 secundum, quo perficitur virtus regni, est invincibilis et -s implendi decreta.

? ***incontradictio** (in c-), -onis f. *contradictio – Widerrede, -spruch*: CHART. Sangall. A I 174 (a. 804) ipsam rem absque ullius in c-e in vestra faciatis (sc. *monasterium*) revocare dominatione.

*incontradictorius, -a, -um. *inconcussus, firmus – unangefochten, rechtskräftig*: CHART. Aquens. 203 (a. 1179) prefatos quatuor mansus . . . datis XL marcis libera et -a emptione comparavi (sc. *abbas*).

adv. ***incontradictorie**. 1 *publ. et iur. i. q. nullo contradicente – ohne (fremden) Einspruch*: CHART. Stir. I 161 (c. 1135) predium . . . in manum Balduini de Zole -e tradidit *mulier* ad offerendum altario sanctę Marie Magdalene. TRAD. Reichersb. 27 quidam nobilis homo . . . cum uxore sua . . . potestativa manu et -e tradiderunt ad altare . . . predia sua. CHART. Tirol. I 183 advocatus noster delegavit -e . . . super altare . . . tale predium, quale hereditario iure habuit. TRAD. Moosb. 30 Svza . . . delegavit -e ad altare sancti Castuli . . . dimidium mansum. *ibid.* *saepius*. 2 *usu communi i. q. procul dubio – zweifels-ohne*: ALBERT. M. summ. theol. I 17,67,4,5 p. 692^b,18 'secundum acceptionem' dicit *Damascenus* esse providentiam, quae est in his, quaecumque -e sunt bona.

*incontradictus, -a, -um. *inconcussus, firmus – unangefochten, rechtskräftig*: CHART. Fuld. B 86^a p. 159,28 (a. 779) ut . . . vos (sc. *monachi*) . . . hanc rem -am tenere, fruire, possidere firmissimam . . . habeatis potestatem (*sim.* 192. 233. 239 p. 345,21). CHART. Hamb. 82 ut . . . tradicio prenomina soluta sit et, ad quem tradidit, -a redeat.

adv. ***incontradictę**. *nullo contradicente – ohne (fremden) Einspruch*: CHART. Rhen. inf. II 165 p. 86,6 (a. 1229) exceptis omnibus, que hucusque -e possedit ecclesia.

incontrectabilis, -e. *impalpabilis – nicht ertastbar*: HRABAN. inst. cler. 1,25 l. 16 voluit . . . Dominus, ut res illa (sc. *baptisma*) invisibilis per congruentiam, sed . . . -e (intrectabile *K*; contrectabilem *Isid. orig.* 6,19,47) et invisibile impenderetur elementum.

*incontrum (en-), -i n. (*orig. et signif. inc., ni subest in-* contra) ?*contusio* – ?*Prellung*: MOSES PANORM. marisc. 23

p. 192,16 lava e-a equi cum vino. p. 192,21 iuvat *medicina* plagis, e-is et clavonibus.

? **incontumacia** (-atia), -ae f. *contumacia – Widerspenstigkeit*: FORM. extrav. I 3^b quia ille . . . per admonitionem nostram trinis est litteris evocatus et faciente contumacia (-tia 3; *an leg. in contumacia?*) iudiciis adesse dispexit *eqs.*

*inconturbatus, -a, -um. *securus – unbehelligt (usu praed.)*: EPIST. Bonif. 83 p. 186,6 (epist. papae) ut vobis (sc. *proceribus*) adiuvantibus ipsi (sc. *sacerdotes*) -i valeant . . . salutaria praedicare.

*inconvellendus, -a, -um. *inconcussus – unangefochten*: CHART. Gosl. I 104 p. 168,30 (a. 1054/79) hec . . . ut firma et perpetuo -a tam a nobis (sc. *episcopo*) quam a nostris successoribus sint *eqs.*

*inconvellibilis, -e. *inconcussus, firmus – unangefochten, rechtskräftig*: CHART. Sangall. A III 934 p. 139,2 (a. 1256) prebendam forinsecam tibi (sc. *sacerdoti*) . . . in perpetuum statuto -i . . . in beneficium deputamus (sc. *abbas*).

*inconvenibilis (-iab-), -e. *usu subst.*: l. 24. *incongruus, non aptus – unpassend, ungeeignet, unvereinbar (mit)*: FRID. II. IMP. art. ven. 5 p. 134,2 hiems est -is ad incipiendum docere falcones. CONR. MUR. lib. ordin. 41 hec visitacio fit per predictum hostium altaris sanctę Marie, nisi idi per aliquam dedicationem seu aliud -abile contingat impediri.

inconveniens, -entis. *script.* -ncia, -ncius: l. 69. p. 1611,11. *usu subst.*: l. 44.46.53.67.69. p. 1607,2. *struct. c. gen. explicativo*: l. 69.

1 *adi. i. q. incongruus, incompetens, non aptus, alienus – unpassend, ungeeignet, unangemessen, unschicklich, ungehörig (fere de rebus; de hominibus)*: p. 1607,2. 10. 1611,6: a *in univ.*: a *gener.*: ALFAN. premn. phys. 1,13 p. 8 ut non multum distarent inanimata . . . a plantis . . . nec irrationabilia a rationabilibus alienarentur . . . et -ia (PG 40,508^C ἀσύνβητα) et sine vinculo quolibet essent colligante. 3,33 p. 57 de hoc (sc. *unione Dei ad hominem*) gentilium multi risum faciunt dicentes impossibile et incontingens et -s (PG 40,605^A ἀπρεπές) esse commiseri mortali naturae divinam per mixturam. ANNAL. Petr. Erf. III a. 1112 spoliavit *episcopos* monasterium . . . dicens -s fore abbate superhabundare archiepiscopo. *saepe*. β *philos. de argumentis sim. i. q. ineptus, absurdus – ungereimt, widersinnig*: ANSELM. BIS. rhet. 2,12 p. 160,7 ad quę probanda vestra (sc. *Rotilandi*) argumenta omnino . . . -ia, levia et infirma. ALFAN. premn. phys. 3,9 p. 53 habet . . . ratio haec (sc. *animam corpus tamquam vestem induere*) quiddam -s₁ (PG 40,593^B ἀπορόν τι). ALBERT. M. anim. 1,2,10 p. 46,68 'proprium' . . . -s₂ (p. 409^b,1 ἴδιον τὸ ὅτιον), quod accidit Democrito, accidit etiam istis (sc. *qui dicunt animam esse corpus subtile*). *saepius*. b *inutilis, adversus, nocens – unbrauchbar, unzutraglich, schädlich*: FRID. II. IMP. art. ven. 5 p. 165,14sq. quedam (sc. *riverae sunt*) intrantes loca -ia et exeuntes de locis -bus. ALBERT. M. veget. 1,186 cum debile fuerit *semen* aut ex loco aut ex aere temporis -is, deficit. 2,11 magis habens (sc. *substantia nutrimenti*) de impuro et -i quam de puro et convenienti. 3,5 quod venenosum vel -s est uni, conveniens et non nocivum est alteri. 7,6 ille (sc. *fructus*), quem profert *planta*, erit aquosus et -s. c *de hominibus i. q. incontinens, luxuriosus – unenthaltend, ausschweifend*: p. 1607,10. 1611,6. 2 *subst.*: a *masc. i. q. homo incontinens, luxuriosus – unenthaltender, ausschweifender Mensch*: v. p. 1607,2. b *neutr.*: a *incommodum, malum, damnum – Unannehmlichkeit, Nachteil, Missstand, Schaden*: THIETM. chron. 6,18 p. 294,25 ubi (sc. *in synodo*) rex . . . plurima questus est sanctę ecclesię -ia. CHART. archiep. Magd. 291 perspicuum est . . . ut, si forte . . . unus opprimatur, ad plures tam episcopos quam archiepiscopos tantum -s derivetur. FRID. II. IMP. art. ven. 2 p. 176,4 ad quem (*locum*) fumus non possit pervenire neque cetera -ia, que fiunt in domibus. al. β *facinus – Missetat*: CHART. Westph. V 549 p. 252,3 (a. 1255) episcopo . . . reparante munitionem ad nova rapinarum et spoliolum -cia . . . exercenda *eqs.* γ *iunctura ad -s i. q. ad infinitum – bis ins Unendliche*: ALFAN. premn. phys. 2,9 p. 25 monstratum est . . . omne corpus indigere continente et sic -ad -s₁ (PG 40,540^A εἰς

ἄπειρον).

adv. inconvenienter. *incongrue, non ut decet, secus – in unangemessener, unpassender Weise, zu Unrecht, nicht richtig:* RADBERT. corp. Dom. 11,63 non -r (invenienter V*) ... aqua consecratur. CAPIT. episc. II p. 43,2 qui (Corinthii) -r (invenienter a. corr. A, inconvenientes H) 'cēnam Dominicam manducare conveniebant' (Vulg. I Cor. 11,20). ALFAN. premn. phys. 40,16 p. 131 multi ... dicunt nec etiam probitates in nobis esse, -r (convenienter a. corr. A; PG 40,773^A ἀτόπως) dicentes. LIBER revel. Rich. 171 <ut sic> in toto libro nusquam -cius aliquid emendatum fuisse. ALBERT. M. veget. 3,3 dixit ... non -r (convenienter A) Hesiodus, quod eqs. al.

inconvenientia (-ove-, -ncia), -ae f. *incongruentia, discrepantia – Unangemessenheit, Ungereimtheit, Unvereinbarkeit:* 1 in univ.: ALFAN. premn. phys. 3,4 p. 52 necesse est ... non uniri (sc. animam et corpus) propter praedictas -as (PG 40,592^B ἀτομία). 3,8 p. 53 si ... nec unitur (sc. anima corpori) ... , quae erit ratio, ut dicatur animal unum? Plato ... propter hanc ... -am (PG 40,593^B ἀπορίαν) non vult animal ex anima esse et corpore. ALBERT. M. div. nom. 12,8 p. 431,18 in ipsa (deitate) colligitur 'omnis ordinatio et ornatus' rerum, qui 'exterminat -am (PG 3,969^D ἀναρροστίαν)', quae corrumpit rei publicae ... ordinem. al. de scriptis: OTLOH. Magn. prol. l. 35 coartabar multiplici oblate scripture -a. 2 c. colore quodam: a incommodum, inutilitas, damnum – Beeinträchtigung, Unbrauchbarkeit, Schädlichkeit: FRID. II. IMP. art. ven. 5 p. 138,32 cum nullum sit, per quod possit (sc. falco iactatus ad aironem) fallere, quam per -am l o c o r u m et importunitatem temporum eqs. (p. 148,14. sim. CHRON. Worm. p. 186,34 propter ... loci -ciam). p. 147,23 propter -am pennarum. CHART. Pommerell. 84 p. 71,5 Pruscie negotium ... dux Pomeranie ... ad illam -am deduxisse dinoscitur, ut eqs. b iniquitas, facinus – Ungebührlichkeit, unbilliges Verhalten, Missetat: CASUS Gall. cont. 6 hos (sc. monachos sibi faventes) omni diligentia fovebat Kerhardus et ad omnem -am concitabat. CHART. Carinth. V 2 p. 2,21 quod si aliqui ex hominibus ... ecclesie ... facerent aliquam incov-ciam eqs.

inconventus, -a, -um. *non conventus, non accusatus – nicht aufgesucht, nicht besucht, nicht (förmlich) angekragt:* GEBEH. SALISB. ad Herm. 34 ut ille (sc. papa) ... -us, inauditus, tocius etiam dissensionis ignarus proscriberetur (sim. HUGO FLAV. chron. 2 p. 431,21). HUGO FLAV. chron. 2 p. 486,23 quoniam -um, indiscussum, inauditum me bonis ecclesiae spoliasset episcopus. ARNULF. SAG. invest. 7 p. 105,20 -os (sc. praelatos), incommunitos, absentes quoque nullo tecum episcopo residente dampnasti (sc. Girardus).

inconvertibilis, -e. *script.* -sab-: l. 71. *usu subst.* l. 50. p. 1612,39. *qui converti non potest, immutabilis – nicht umkehrbar, unveränderlich:* ALBERT. M. cael. hier. 7,8 p. 106,77 receptas (sc. essentias caelestes), dico, ... 'secundum -e (PG 3,208^B τὸ ... ὑπερπετον) ordinis diligentis Deum', id est, secundum quod inconvertibiliter ordinantur ad Deum amando ipsum. eccl. hier. 1 p. 17,13 '-is (inconvertibilis lp; sc. reversio; PG 3,376^A ἀνεπιστροφήος)', secundum quod firmiter stat in termino ad quem. div. nom. 9,7 p. 382,33 inquantum est *super-substantialiter aeternum* '-e' (hoc dicitur per oppositum ad subiectum motus, quod convertitur de uno in aliud). v. et p. 1612,39.

adv. *inconvertibiliter. *constanter, sine conversione, commutatione – unveränderlich, ohne Umkehrung, Ver-, Umwandlung:* ARNO REICHERSB. apol. p. 154,18 compositionem ... naturarum secundum personam confitemur (sc. Iohannes Damascenus) -r et inconfuse et inalterabiliter. ALBERT. M. summ. creat. I 4,61,7 p. 661^A,3 'rotae' ... 'pennatae ...' cum sint angeli ... , sunt -r (PG 3,337^C ἀνεπιστροφήος) et inflexibiliter euntes per rectam et iustam viam' (sim. cael. hier. 15,12 p. 247,23 -r, secundum quod non cessant rotae a motu vel non retro cedunt). v. et p. 1612,1.

inconvertibilitas, -atis f. *immutabilitas – Unveränderlichkeit:* ALBERT. M. cael. hier. 2,11 p. 35,18 excipit (sc. amans desiderium), dico, 'in sufficientia et -e (convertibiliter, inconvertibiliter, incomprehensibiliter var. l.; PG 3,144^A τοῦ ...

ἀνεπιστροφήος)', id est sufficienter sibi et inconvertibiliter ab amato.

inversus, -i m. *is qui non(dum ad paenitentiam) conversus est – einer der sich (noch) nicht bekehrt, der Buße zugewendet hat, Ungeläuterter:* BERNOLD. CONST. libell. IV 4 quae (sacramenta) sancti patres -is (in -is G) integra esse docuerunt, cum conversos non reordinarent.

inconvertibilis, -e. *qui converti non potest, immutabilis – nicht umkehrbar, unveränderlich:* I adi.: A de hominibus (de Christo: l. 12,13; per enallagen: l. 25): 1 in univ.: CONC. Karol. A 21 p. 189,4 Deus est Christus aequalis patri sanctoque spiritui, impassibilis, immutabilis, -is. ALBERT. STAD. quadr. 18 verbum nature consors sine fine paterne -e sine transicione ... carnis ymagine sumpta ad nos transivit. 2 spectat ad mores: a in bonam vel neutram partem i. q. stabilis – unerschütterlich: HRABAN. hom. II 78 p. 299^C -es manere vos (sc. monachos) in bono per omnia convenit. RUP. TUIT. volunt. 5 (PL 170,440^B) cur non creaturam -em, id est, quae de bono in malum declinare ... non posset, creavit Deus? ibid. al. v. et p. 1611,53. b in malam partem i. qui ad fidem christianam, rectam adduci non potest – nicht (zum christlichen, richtigen Glauben) bekehrbar (usu theol.): RATHER. prael. 2,31 l. 962 te (sc. vineam [alleg. de homine]) -em diuque infructuosum esse fatetur cultor. RUP. MEDIOL. Adalb. 2 qui (presbyter) diu ... cum barbarico rigore desudando luctatus -em horrescens perfidiam infecto negotio est reversus. VITA Adalb. Prag. 13 (MGScript. XV p. 1182,29) illos (Pomorianos) -es esse pernoscentes eqs. RYCCARD. chron. a. 1231 p. 173,33 alii (sc. Patereni) sunt igne cremati, cum -es essent, alii eqs. B de rebus: DIPL. Ludow. Inf. 48 p. 172,23 ut hec nostre donationis ... auctoritas -em ... obtineat firmitudinem eqs. (inde DIPL. Otton. II. 72). UFFING. Ida 2,3 cuius (infantis) facies a primo nativitate ortu ad scapulas reflexa -i stringebatur rigiditate. ARNOLD. SAXO flor. 2,3 p. 55,6 adeo fluxum et -e est sperma eorum (animalium), ut eqs. (inde ALBERT. M. animal. 22,13). ALBERT. M. elench. 1,6,2 p. 644^B,4 passio aut est convertibilis cum suo subiecto aut -is. al.

II subst. neutr. i. q. immutabilitas – Unveränderlichkeit: ALBERT. M. eccl. hier. 7 p. 147,50 'in -e (inconvertibile var. l.; PG 3,553^A τὸ ὑπερπετον)', neutri generis, id est in hoc, quod ulterius a Deo in peccata converti non potuerunt animae sanctorum.

adv. inconvertibiliter. *constanter, sine conversione, commutatione – unveränderlich, ohne Umkehrung, Ver-, Umwandlung:* LUP. FERR. Maxim. 20 (MGMer. III p. 81,17) quibus (vitiis) apostatae spiritus elegerunt -r mancipari. RATHER. pentec. I 4,125 Deum tanto -ius et perseverantius diligimus, quanto eqs. al. DECRET. Burch. 1,232 p. 616^A filium Dei ... unigenitum in duabus naturis inconfuse, -r, individue et inseparabiliter cognitum. RUP. TUIT. trin. 34,30 l. 1431 ita et ego (sc. Filius) -r bene omnia facio. CHART. civ. Erf. 98 decimam ... cenobio exinde ... exsolvet (sc. qui mansum acquisivit), et ita -r postmodum ipsa decima permanebit eidem cenobio. v. et p. 1611,52.

inconvertibilitas, -atis f. *immutabilitas – Unveränderlichkeit:* ALBERT. M. summ. theol. I 9,41,2,1 p. 316,61 in natura ponit ordo -em, quoniam natura superior non convertitur cum inferiori. adde (in loco corrupto): RATHER. conf. 11,169 quod unum? inquis; -s ab isto, inquam; si enim de isto solo uno, quod utique apostasia, id est negatio Dei, est, evadere reconciliatus utique ... potuissem eqs.

inconvictus, -a, -um. *non convictus, non coargutus – nicht überführt, nicht für schuldig befunden:* CHART. Aquens. 19 l. 102 (c. 1110) contra auctoritatem canonicam eum (Hazelonem) communionem vestra expulisti (sc. fratres Aquenses) indiscussum, -um, inconfessum. GESTA Trev. cont. IV 5 p. 402,26 comes ... recedit pro homine catholico et -o. CHART. Turic. 1759 p. 99,6 subditi ecclesie in Regenstorf ... citati fuerunt coram ... decano ... ibique ostensis libris de Regenstorf ... -i iussu decani ... recesserunt.

inconvulsus v. inconvulsus.

inconvulsibilis, -e. *script.* -sab-: p. 1613,6. *inconcussus, in-* [Mandrin]

dubius – unerschütterter, unzweifelhaft: GERHOF. epist. 26 p. 609^C hic est pontifex in aeternum, qui suarum promissionum –em veritatem nobis pontem fecit ab his miseriis in suam aeternitatem.

adv. *inconvulsibiliter. firme – fest, unabreißbar (alleg.: l.6): THEOD. TREV. sermo de Celso 3 p. 410^D mansit ... -abiliter in vite sicut sponsa ecclesia in suo capite. DIPL. Frid. I. 253 p. 53,30 quod in corde nostro -r fixum tenemus ... sedem ... numquam velle inbeneficiare.

*inconvulsio, -onis f. firmitas – Unanfechtbarkeit: TRAD. Frising. 396 (a. 818) hoc (sc. bona) ... ad praefatum domum concedam seu perpetua -e firmabam (sc. *Tompurc*).

inconvulsus (-nfu-, -vol-, -a, -um. script.: coninv-: DIPL. Heinr. III. 297 p. 405,41. -cun-: CHART. Rhen. med. I. 162 p. 226,1. DIPL. Otton. II. 249 p. 282,36. -omv-: CHART. march. Misn. II 446 p. 310,6.

inconcussus – unerschütterter: 1 *proprie* (in imag.: l.26): a de hominibus i. q. non distractus, non separatus – nicht auseinandergerissen, ungetrennt: GESTA Camer. 1,74 ut ... disunctos (sc. coniuges) ... reconiungeret -osque amodo manere permitteret episcopus. b de rebus i. q. non dirutus, non deletus, illaesus, salvus – nicht niedergerissen, unzerstört, unbeschädigt, heil: SERMO de transl. Eug. Tolet. 64 (RevBén. 74. 1964. p. 100; s. IX.^{ex}/X.¹) corpus ... martiris ... -um ac nulla tabe infectum ... invenit Erkoldus. NORB. IBURG. Benn. 16 p. 882,31 contra omnes irruptiones ... -us semper et firmissimae munitionis murus habetur chirographum. EBO BAMB. Ott. 3,9 p. 109,19 ne ea (sc. fana) deleat, sed ... integra et -a reservaret. FRAGM. de exp. Frid. I. imp. p. 8,8 quas (stipulas) messor ... reliquerat -as. CHART. Westph. VII 1648 p. 753,19 muri ... usque ad crastinum beati Martini ... manebunt -i. v. et p. 1606,22. 2 *translate*: a de animo hominum i. q. constans, immutabilis – unerschütterlich, unwandelbar: NOTKER. BALB. gest. 1,4 p. 6,16 gestibus ... languidulis -os imperatoris animos emollire temptata (sc. regina). b de statutis, donationibus sim. i. q. illibatus, firmus – ungeschmälert, unversehr, unangefochten (usu publ. et iur.): CONC. Merov. p. 96,4 ut ... et ecclesiastica fulgeat disciplina et -a maneat constitutio sacerdotum. LEX Ribv. 41,1 quicquid ei (sponsae) per ... cartarum instrumenta conscriberit maritus, perpetualiter -um (-fulsum var. l.) permaneat. DIPL. Heinr. III. 61 ut ... hec in nostri presencia auctorialis actio stabilis et -fulsa omni permaneat evo eqs. CHART. Xant. 233 p. 154,5 ut ... hec premissa rata permaneant et -olsa eqs. persaepe. v. et p. 1609,18. de moneitis: CHART. Altenburg. 180,14 (a. 1256) quicumque ... civium ... monetario dederit novorum denariorum et -orum plus uno solido ... monetarius ei marcum argenti dabit.

adv. inconvulse. inconcusse, sine (cuiuscumque) contradictione, firme, summa fide – unveränderlich, ohne (irgend jemandes) Widerspruch, unverbrüchlich, zuverlässig (fere usu publ. et iur.): LIBER diurn. 87 p. 115,13 ut ... possit ... manere hoc, quod ... decretum est, futuris -e perpetuisque temporibus. FORM. extrav. I 16 p. 543,29 ita ut ... bene et -e ingenuus atque ab omni prorsus vinculo permaneat famulus manu missus securus. ЕККЕ. I. (?) Wibor. 1 quē ... cunctis iter rectum querentibus ... Domino ... indefesse et -e adherendi consilium praeogavit. FUND. Consecr. Petri p. 222,21 quidquid ... statuerit dominus apostolicus super hoc facto, ab omnibus -e custodiatur. saepius. Mandrin

incoo v. inchoo.

*incoopertus, -a, -um. (in- et cooperire) in imag. vel translate fere i. q. apertus – etwa: unverhohlen: LAND. MEDIOI. hist. 3,26 p. 92,53 quasi dampnativos ac criminosos (sc. nos) plagis saevissimis simulque cum tuis cathedris lingua tamen -a criminose castigas (sc. Aivaldus).

*incopulabilis, -e. paris expers, par non habens, incomparabilis – der keine Entsprechung hat, unvergleichbar: HUGO HONAUG. div. 21,2 ait Sophronius ...: 'unitas' ... 'singularis et -is' (Acta conciliorum oecumenicorum. Ser. II/2,1. 1990. p. 420,2 ἀσύνυγος) 'omnem refugit secundum essentiam numerum'; ... unitas in eo (Deo) est singularis et -is.

adv. *incopulabiliter. sine pari, modo par non habente –

ohne Entsprechung: HUGO HONAUG. div. 21,3 quod -r et singulariter sint Pater et Filius unus.

[incoquinatus v. in et coquino. adde ad vol. II. p. 1877,15qq.: partic. perf. usu subst. (vel ellipt.) i. q. cibus coctus – gegarte Speise: SALERN. comp. 27 pulvis ... stipticarum specierum in -tis (incoquinatis ed.; incoquinatus ci. ed.) apponatur,] (in cibus appositus ed. S. de Renzi, Collectio Salernitana. V. 1859. p. 209) confert. BERNH. PROV. comm. 5,2 p. 286,32 glans comesta, sumac in -tis (incoquinatis ed.), psillium tostum in tegula et pulverizatum stipticum est (sim. 9,2 p. 312,37 si pulvis eius [sc. sumac fructus] in -tis offeratur, stipticat ea).]

1. incoquo (inquo-), -coctum, -ere. 1 coquendo miscere, coquere – (zusammen-, ver-, ab)kochen: AESCULAPIUS 19 p. 25,26 coctum (-tum cod. Augiens. CXX f. 53^v) melle pulverem de ireos dato. BOTAN. Sangall. 26,8 herba marubium dragmas XII inqu-is in aceto. 28,4 herba gression teris in mortario ... inqu-is cum lacto capruno. 28,6 de ... herba inqu-is dragmas II. 56,2 teris eam (herbam) ... inqu-is in vino cum expaltro calefacto. ibid. al. c. notione condensandi: BOTAN. Sangall. 20,3 herba benedicta inqu-is in vino ad tercias. 31,3 herba filicis dragmas III inqu-is in trea sestaria de vino usque ad tercias. al. TROTULA A 18 p. 90,6 camomilla et althea -antur, et in illa viscositate malaxetur cera. 2 coquendo (condensando) parare – durch (Ein-)Kochen zubereiten: WINR. confl. 83 pellis in tecum trahitur sole cremanda diu et simul -to (ni leg. in cocto) nigrescit tota veneno. 3 ?mediopass. i. q. urendo, arduo penetrare – sich (hin)einbrennen: GISLEB. ELNON. inc. 1,50 iniciens saltum laquear nutrienda per altum -itur pestis.

[2. incoquo v. in et qui et coquo. adde ad vol. II. p. 1877,305qq.: COMPOS. Matr. 38,2 cum aqua incocta (leg. in qua -ta) sunt folia (cf. MAPPAE Clavic. 72).]

*incordor, -ari. (in cor) inicere, suggerere – (ins Herz) eingeben: VITA Rust. 19 (MGMer. IV p. 347,30) sorori dignatus est Dominus -ari, ut ex capillis beatissimae matris ... ureret et in aqua munda eidem (sc. daemoniacae) bibere daret.

*incoronatio, -onis f. impositio coronae, coronatio – Krönung: ALBERT. MIL. temp. 193 capit. p. 362 de -e im p e r a t o r i s H e n r i c i a p a p a C e l e s t i n o (193 capit. chron. 171).

*incorono, -avi, -atum, -are. coronare – krönen: BERNOLD. CONST. chron. a. 1043 p. 434,4 ut ... Gregorius papa eum (Heinricum) -ret. OTTO MOR. hist. p. 29,13 rex ... a domino papa Adriano ... -tus ... imperator est effectus. ACERB. MOR. hist. p. 158,17 fuit ... imperator ... -tus Papie ... una cum serenissima augusta. NOTAE Mediol. (MGScript. XVIII p. 389,6) -tus fuit Federicus Rogerius in urbe Romana. ALBERT. MIL. temp. 134 Leo imperator ... filium sibi equivocum -vit. saepius.

incorporabilis, -e. 1 qui corporeum fieri, corpore indui, incarnari potest – der verleiblich, inkarniert werden kann: ALBERT. M. summ. theol. II 2,9 p. 139^b,34 anima rationalis -is est spiritus sive corpori unibilis. 2 qui (corpori) immitti, inferri, assumi, recipi potest – (dem Körper, in den Körper) zuführbar, einverleibbar, aufnehmbar: a natur. et philos.: a spectat ad nutrimentum anim. vegetabiliumve: ALBERT. M. bon. 236 p. 141,80sq. quidquid convertitur in sanguinem, est -e secundum totum vel secundum partem; ergo aqua est -is. sens. 2,6 p. 54^b,3 ipsum (sc. humidum aeris) est spirituale et non -e ad nutrimentum. metaph. 1,3,3 p. 33,11 cum ... -e ei, quod nutritur, sit nutrimentum omne. veget. 4,101 sunt grana -ia plus quam legumina. 4,109 subtile, quod transit in florem, non est ita -e plantae. al. β usu vario: ALBERT. M. sent. 2,14,11 p. 271^a,2 in quantum ... habet mare humidum commiscibile -e, influit per os terrae et commiscet terram ad generationem elementorum. phys. 2,1,5 p. 83,49 quia per motum caeli egreditur natura, est ipsa virtus -is particularibus. metaph. 1,5,1 p. 70,348sq. videbant (sc. philosophi) subtile spirituale non esse -e; et ideo, cum ex elemento corporea fiant, dicebant elementum esse subtile, quod -e est. al. b alch.: GEBER. clar. 2,77 distillabitur ... oleum mirabile, oleum -e, oleum superne virtutis, oleum, ex quo vera transmutatio metallorum fit.

incorporalis, -e. superl. -issimus: p. 1615,9.11. usu subst.:

[Staub]

l. 14. 17. ἄσώματος, *incorporeus, corpore, materia carens* – *unkörperlich, körperlos, immateriell*: 1 *philos. et theol.*: GODESC. SAXO theol. 22 p. 310,23 caro et spiritus ... duae sunt substantiae, corporalis et -is. THEOD. TREV. phys. 353 vσα cum sit ipsa consertissima forma, -is impar, non ex corpore compar. ALBERT. M. sent. 1,8,26 p. 259^a,38 cum ... corpus sit compositum, corporale, grossum et anima rationalis incorporea, -is, spiritualis. anim. 1,2,3 p. 24,34 eundem (*vaporem*) dixit Heraclitus esse ‘-issimum (p. 405^a, 27 ἁσώματωτατον) et’ mobilissimum (*sim. spirit. 1,1,2 p. 216^a,3 incorporatissimum [ed. et cod. Paris lat. 6512 f. 125v^a; -issimum Saint-Omer 604 f. 213v^b, Troyes 884 f. 82r^b; corporalissimum Clm 8001 f. 76v^a]). caus. univ. 2,2,26 p. 120,20 corporale ... et materiale non certificatur et spirituale. *al. 2 publ. et iur.*: DIPL. Loth. III. 103 p. 166,29 res earum (*ecclesiarum*) ... corporales et -es ... sub ... mundiburdio nostro suscepimus. CHART. Hall. 256 p. 243,44 tam corporalia quam -ia, que ... domui nostre competeant, ... transtulimus. ACTA imp. Winkelm. I 534 p. 434,43 bona corporalia et -ia cum omnibus pertinentiis suis ... donamus. CHART. Lux. IV 122 p. 174,31 bona ... cum omnibus iuribus corporalibus et -bus ad nos pertinentibus ... vendidimus. *al. 3 alch.*: ALLEG. sapient. 28 p. 479^a,14 occidatis nos, et suscitatur resurrectione nova et -i. *spectat ad compositiones sim. metallorum*: ANON. secret. p. 42 species ... sunt duobus modis; nam alia est corporalis, ut aurum etc., alia -is, ut viride aes et his similia (*v. comm. ed. p. 43*). 4 *usu communi*: REMIG. ALTISS. mus. 516,8 sunt ... numeri intelligibiles et -es, cum nullo sensu corporeo discernuntur. RATHER. epist. 30 p. 176,20 clerici ... cum sint corporales, clericatus dum ipse -is.*

adv. incorporaliter. ἄσώματος, *non corporaliter, sine corpore, modo incorporali* – *unkörperlich, körperlos, immateriell*: 1 *philos. et theol.*: RATHER. quadrag. II 38 divinitati -r astant incorporei spiritus. THIOFR. flor. 3,7 l. 43 quibus (*angelis*) invisibiliter, -r, immutabiliter imperat Deus. ALBERT. M. nat. anim. 2,2 p. 21,4 potest intellectus tam in corporea quam in incorporea -r et intemporaliter, quod *eqs.* caus. univ. 2,2,27 p. 121,38 forma corporalis et temporalis in intelligentia est intemporaliter et -r. *al. 2 publ. et iur.*: CHART. Turic. 1624 p. 331,9 (a. 1276) inducentes ipsas (*priorissam et conventum*) in possessionem predictarum possessionum et eorum, que eisdem incorporaliter vel -r pertinent, corporalem.

incorporalitas, -atis f. ἄσώματια, *condicio incorporalis* – *Unkörperlichkeit, Körperlosigkeit, Immateriellität* (*usu philos. et theol.*): EPIST. var. I 39 p. 558,14 et angeli et animae ... eius (Dei) ... -is et ... spiritualitatis comparatione corporales quodammodo sunt. GODESC. SAXO theol. 6 p. 131,18 de -e, quomodo sit in anima ad animam, ad Deum apud Deum. WOLBERO cant. 1 p. 1071^B haec (*sc. tertia pars speculationis*) ... ad speculationem Dei atque animi -em ... componitur. 3 p. 1145^B in totam ... humanae salutis -em mentis intuitum figite. *al.*

*incorporamentum, -i n. *commixtio, iunctio* – *Vermengung, Vereinigung, Verbindung* (*usu alch.*): PS. AVIC. anim. 1,5 p. 57 incipit *Abimeger* dicere -um de Abimazer Alfarabi. 6,13 p. 274 si non esset propter -um, quod tu incorporas eum cum spiritibus, non ascenderet corpus. *ibid. al.*

incorporate v. incorporo.

incorporatio (-cio), -onis f. pendet ad: p.1616,12. 1 *incarnatio* – *Verleiblichung, Inkarnation*: ALFAN. premn. phys. 2,90 p. 45 eas (*animas*) post -is separationem, (cf. PG 40,577^B μετενσωματώσεσι) fatentur (*sc. Manichaei*) damnari iuxta magnitudinem peccatorum. ALBERT. M. sent. 2,6,6 p. 134^b,2 si ... mulier in prima -e male se habuit. veget. 5,34 dicentes (*sc. multi Platoniorum*) hoc esse de natura -is animae, quod ex uno corpore extendit se in aliud et e contrario. *al. de incarnatione Christi*: ARNO REICHERSB. apol. p. 26,14 quomodo divinae -is modum et efficientiam investigare praesumemus? 2 *adiunctio* (*ad corpus*) – *An-, Eingliederung*: a *strictius de corpore Christi*: HINCM. epist. 136 p. 95,18 cum his, quae sancti doctores dicunt de nuptiis, conferamus Stephani nuptias ... non habentes -is unitate Christi et ecclesiae sacramentum, sed superducentes turpitudini velamentum. ALBERT. M. euch.

1,3,4 p. 204^b, 43 Christo simillimi sunt, qui iam Christo corporales et incorporati sunt effecti; nullus autem theologorum dubitat, quin -o haec fiat per eucharistiae sacramentum. b *latius de societatibus sim. (usu eccl. et canon.; 'Inkorporation')*: a *spectat ad homines*: BERNOLD. CONST. libell. V 16 est ... intelligendum ... aecclesiam esse per omnes gentes diffusam in membris suis, non utique in illis, qui vel nunquam ei incorporati sunt vel qui post -em suam aecclesiastico iudicio ab ea dimembrati sunt. EMO chron. 8 Premonstratensem ... ordinem accepit sacerdos fiducia -is animo concepta. b *spectat ad ecclesias, conventus sim.*: GESTA Trud. cont. II 3,10 capit. p. 334 de -e ecclesiae beatae Mariae in Sancto Trudone ad prebendam fratrum. CHRON. Reinh. a. 1213 p. 582,43 in quo (*loco*) sibi (*Sifrido*) degenti de ecclesia nostra ... pro debito filialis -cionis ... cuncta ... transvecta sunt necessaria. CHART. Worm. 243 renunciamus omni actioni ... -i ... conventus quantum ad ordinem Cisterciensem ... consentientes. EPIST. Praed. 60 neptem habemus (*sc. episcopus*) ... apud sorores vestro ordini -is titulo consignatas. *al. 3 sumptio, receptio* – *Aufnahme, Einverleibung* (*de cibo, fere usu natur. et medic.*): ALBERT. M. summ. creat. II 1 p. 95,42sq. finis ... nutritivae (*sc. virtutis*) est per -em sibi salvare corpus animatum; sed finis augmentativae est per -em quanti cibi conducere corpus ad perfectam magnitudinem. GLOSS. Roger. I B 1,25 p. 563,35 quod ... non fieret nutrimenti attractio nec per tertiam digestionem eius -o. ALBERT. M. animal. 20,3 apprehenduntur partes subtiles a grossis et coagulantur tractae ad -em soliditatis terrei. lob 7,19 quo (*humido salivali*) ad -em glutitur. *al. 4 commixtio, iunctio* – *Vermengung, Vereinigung, Verbindung*: a *pharm.*: THADD. Florent. cons. 173,10 misceantur (*sc. recepta*) ad invicem mixtura ultima -e. WILH. CONG. chirurg. 613 signum -is est, quando bene se tenet (*sc. unguentum*) et qualiter decurrit. 842 facta -e usui reservetur *unguentum*. *al. b alch.*: PS. AVIC. anim. 2,1 capit. p. 91 tractat (*sc. Abuali Aincine*) de mercurio indurando et de -e mercurii cum corpore minori.

*incorporator, -oris m. *qui incorporat* – *einer der eingliedert, (rechtlich) zuordnet, unterstellt* (*usu publ. et iur.*): CHART. Carinth. V 164 (a. 1275) gratam habemus ... collationem paternitatis ... domus ... factam ... coabbati nostro de Victoria ... ab -bus dicte foundationis nove missis a capitulo generali.

1. *incorporatus* v. incorporo.

[2. *incorporatus* v. incorporalis.]

*incorporeitas, -atis f. ἄσώματια, *incorporeitas, condicio incorporealis* – *Unkörperlichkeit, Körperlosigkeit, Immateriellität* (*usu philos. et theol.*): ARNO REICHERSB. apol. p. 9,24 quae (*sc. anima et caro*) ... , quamvis genere et forma corporeitatis et -is disparata, ne ipsa quidem in unum subsistentem unquam uniri potuissent. ALBERT. M. summ. creat. II 1 p. 20,2 ut ab ... indivisibilitate atomorum haberet *anima* -em. anim. 2,1,3 p. 68,19 forma ... , quae sua -e altior est quam forma naturalis ... , plura operatur essentialiter. summ. theol. II 12,69,1 p. 10^b,7 ad exprimendum et determinandum -em animae dicitur 'infigurabilis et ... oculis invisibilis'.

incorporeus, -a, -um. *script.* -rius: GLOSS. psalt. Lunaelac. 73,16. *usu subst.*: l.64.68. *al.*

1 *philos. et theol. i. q. incorporalis, corpore, materia carens* – *unkörperlich, körperlos, immateriell*: GLOSS. psalt. Lunaelac. 138,6 cum sit anima -a et immortalis. LIBRI Karol. 2,16 p. 263,30 si -us est Deus, necesse est, ut corporaliter pingi non possit. THIETM. chron. 1,14 tres ... sunt animae ... , prima angelorum -orum *eqs.* ANSELM. BIS. rhet. 4 p. 150,1 corporeum ... cum -is, mortale cum immortalibus non esse consistere dixit dialectica. ALFAN. premn. phys. 1,9 p. 7 coniungitur (*sc. homo*) ... per rationabilitatem quidem -is (PG 40,508^A ἄσώματος) et intellectualibus naturis. ALBERT. M. resurr. 84 p. 291,9 secundum naturam corporei et -i -um est super corporeum. *persaepe. adde in visione regni caelorum*: RIMB. Anscar. 3 p. 23,21 nihil corporeum erat ibi, sed erant cuncta -a, licet speciem corporum habentia. 2 *alch. i. q. ἄσώματος* – *nichtmetallisch*: TURBA phil. 25 p. 134,32 iubeo ... posteros facere corpora

[Staub]

non-corpora, -a vero corpora (*v. notam 2 ed. p. 211*). ANON. secret. p. 44 generatorum duo sunt species, alia corporea, alia -a (*v. notam ed. p. 43. 45*). PS. AVIC. lap. p. 635^{b,2} nisi corpora feceritis -a et spiritus corporeos, nondum viam et operandi regulam invenistis. *al.*

incorporo, -avi, -atum, -are. *usu refl.*: l. 28. p. 1618,33. *al.*; *medial.*: p. 1618,5.10.12.26. *al.* *gerund. sensu mediopass.*: l. 14. *struct.*: *pendet*: cum: p. 1618,20.23.28. *al.* in *c. abl.*: p. 1618,27. *partic. perf. usu subst.*: p. 1618,33. adde SIMON sacram. p. 2,14.

1 *mediopass. de anima i. q. corporeum facere, corpore induere, incarnare – verleiblichen, inkarnieren*: MANEG. c. Wolfh. 1 p. 45,8 eo . . . modo, quo a simplicitate sui dimota voluntate -andi ad hec infima laberetur *anima*. PS. BEDA mund. const. 2,2sq. desiderant *animae* -ari . . .; necesse est, ut, que prius erant -te, reincorporarentur. 2 (*quasi membrum adiungere – (als ein Glied) anfügen, zu einem Glied machen, an-, eingliedern*: a *strictius de corpore Christi (diaboli: l. 26) hominibusque (ecclesia: l. 23) quasi membris eius*: REGINO chron. a. 869 p. 97,10 'ut . . . membris Christi, unde abscessus videbaris, merearis (*sc. rex*) -ari'. HONOR. AUGUST. spec. p. 878^B templum . . . corporis Christi XL et VI annis aedificatur, cui ecclesia -atur. gemm. 1,191 Christo, cuius corpus conficiunt, -antur *presbyteri*. OTTO FRISING. chron. 8,23 p. 429,8 quamvis non desint, qui dicant . . . reprobos . . . capiti suo diabolo velut plene -tos . . . obstinationi eius configurari. SIMON sacram. p. 2,57 ad quod (*sacramentum*) . . . admittuntur, qui et sibi Christum et se Christo -are (-ari *var. l.*) letantur. *al.* b *latius de societatibus sim. i. q. sodalem, partem facere, (iure) ascribere, subdere – zum Mitglied machen, (rechtlich) zuordnen, unterstellen (fere usu eccl. et canon.)*: a *homines ecclesiae, monachorum congregationibus, societatibus sim. (Hierusalem caelesti: l. 41)*: CHART. Sangall. A 639 (a. 884) filium meum potestatem habeam . . . monasterii congregationi -are. RUP. TUIT. vict. 12,11 p. 383,24 ut, quicumque vult ecclesie deinceps -ari, baptizetur. TRANSL. virg. Col. 13 (MGScript. XXX p. 1381,26) notandum . . . corpori eiusdem ecclesiae -tum eum (*fratrem*) fuisse. BERTH. ZWIF. chron. 35 p. 252,19 famulis Dei . . . consociari et -ari . . . optavit *Bertoldus. saepius. adde*: COD. Udalr. 28 p. 54,24 caelesti Ierusalem inter vivos lapides -ari confido (*item 31 p. 58,20*). b *societatem monasticam ordinibus ('inkorporieren')*: CHART. Raitenh. 130 (a. 1242) quam (*abbatiam*) petit -ari ordini dux. CHART. Advoc. 87 p. 45,10sq. (epist. papae) cum . . . -ari . . . ordini affectetis, nos . . . vos et monasterium vestrum -amus ordini supradicto. *saepius. γ usu vario*: VITA Heinr. II. B 15 Pannonia . . . catholicae ecclesiae -ta est. CHART. Turic. 557 p. 61,32 (dipl. Frid. II.) que (*ecclesiae*) . . . imperiali glorie -are (-te *edd. priores; recte, ut vid.*) noscuntur. ACTA imp. Winkelmann II 83 p. 75,42 nobile membrum imperii, ducatum scilicet Swevie, iam diu -tum imperio. CHART. Brixin. 146 p. 157,12 quibuscumque possessionibus, rebus ac hominibus . . . est infeudatus, ipse (*Wilhelmus*) . . . ecclesie -bit. CHART. Hamb. 780bis p. 643,7 sacerdos . . . redditus aliis -vit redditibus. *al.* 3 (*[proprio] corpori immittere, inferre – (dem [eigenen] Körper) zufügen, zuführen, 'einverleiben'*: a *strictius de corpore anim. c. sensu comedendi, sumendi, in nutrimentum vertendi*: TRACT. Garsiae 325 -ate (*sc. cardinales*) vobis lampredas. OTTO FRISING. chron. 8,12 p. 407,24 sive aquis absorpta . . . sive a bestiis devorata et -ta . . . fuerint *humana corpora*. ARNO REICHERSB. apol. p. 124,11 agnum praeandat *filius tuus* sibi que totum -et. FRID. II. IMP. art. ven. 2 p. 141,15 bene digeruntur (*sc. carnes*) et bene -antur (-ant *var. l.*). THADD. FLORENT. cons. 76,5 quando non valet *stomachus* cibaria sumpta digerere et membris -are. *al.* *spectat ad corpus Domini*: BERNOLD. CONST. libell. III 18 p. 82,40 quanto magis ille (*sc. merito perit*), qui . . . corpus Domini . . . sibi . . . -are presumit indignus. FROWIN. explan. 4,2 l. 252 corpus Domini in nobis capimus Christum eumque nobis -amus. b *latius: a gener.*: DIAL. cler. et laic. 33 sicut . . . Renu -ta sibi Mūsella cursum suum servat. *de compagine textus*: SALIMB. chron. p. 667,17 quam (*decretalem*) . . . papa Bonifatius -vit suo sexto

Decretalium. b *philos. et theol.*: PS. BEDA mund. const. 2,34sq. queritur de obvolutionibus etheris, an illis -entur anime. ALBERT. M. phys. 8,1,13 p. 575,42 -vit *Deus ei (mundo)* omnium generabilium formas. veget. 3,32 quae (*virtus caelestis*) -ta est elementis, quae moventur motu recto. *al.* γ *natur. et anat.*: PS. BEDA mund. const. 1,123 quando sol non potest aquas attractas sibi -are. ALBERT. M. div. nom. 4,50 p. 156,64sq. (*sc. lumen est considerandum*) aut secundum quod est causa cognitionis, et hoc convenit sibi, secundum quod est -tum colori . . . , aut secundum quod est causa essendi, et hoc convenit sibi, secundum quod est in se, non -tum (*leg. non -tum*). miner. 3,1,10 p. 72^{b,15} est *aes purissimum* . . . et toti substantiae lapidis -tum. veget. 4,68 aer intra aquam coagulabitur et -atur. animal. 2,114 quod (*collum vesicae*) in radice virgae -atur. 6,10 cum est *sperma ovo* -tum. *al.* 4 *ad-, im-, commiscere, unire – bei-, unter-, vermischen, -mengen, binden, legieren*: a *pharm.*: MATTH. PLATEAR. (?) gloss. p. 378^E diutissime in mortario ducantur (*sc. recepta*), ut bene -entur. p. 390^A rosae . . . teruntur . . . , adde zuchcharum et iterum optime simul tere, et alteri -etur. BENVEN. GRAFF. ocul. B 4 p. 14,24 -a (*sc. recepta*) cum succo rosarum (A p. 19^{a,36} conficiantur). GLOSS. Roger. I A 1,8 p. 524,41 unguentum de mastice et thebentina -tis cum axungia porcina. *al.* *medial. de maceratione q. d.*: NOTULAE Wilh. Cong. 1464 accipe anxungiam . . . et contunde cum savina in mortario et post infunde vinum et fac -ari per triduum. b *alch.*: GEBER. clar. 1,23 omnia bene terantur et -entur simul. 2,40 p. 199,17 argentum vivum . . . -a in confectione sua. p. 199,24 -es unciam unam salis armoniaci cum ista confectione. 2,58 commisce eum (*sal praeparatum*) cum oleo et tere ita, ut sit -tum quasi unum corpus ad ignem. 2,85 p. 477,17 ut ad invicem optime -entur (*sc. stagnum et mercurius*). PS. AVIC. anim. 1,5 p. 57 videbatur *Abimeger* operari per -ta et non per alexir. 6,16 p. 316 -at *metallum* se cum spiritibus. *saepe. v. et p. 1615,55. de fermentatione q. d. (cf. E. Darmstaedter, Die Alchemie des Geber. 1922. p. 181²⁵⁰)*: ARTEPH. secret. p. 30 quomodo vertis (*sc. natura*) corpus in spiritum, quod non fieret, si spiritus non -retur cum corporibus. p. 54 et sic in tali regimine corpus fit spiritus de subtili natura, et spiritus -atur cum corpore, et fit unum cum ea. PS. AVIC. anim. 1,1 p. 40 noster elixir debet esse tingens patiens praeparata et sic -anda cum suo corpore. *al.* 5 *in corpus redigere – zu einem Körper machen, verkörpern, Gestalt werden lassen*: ALBERT. M. cael. 4,2,8 p. 269,29 ex siccitate non qualibet, sed -ta et solida corpora reddente est, quod terminat *superficies*. animal. 12,181 aer . . . perspicuus et humidus incarnari et -ari non potest in propria specie manens. 20,2 -tum . . . est manans humidum; -tum enim oportet esse omne, quod manat . . . , quia, si non esset -tum, sequeretur motum et locum elementis, cuius formam induit. *ibid. al.* *remissius i. q. facere, efficere – machen, erzeugen*: ANON. tab. p. 188,21 ex parte . . . salsaturarum -tum est corpus unum.

adi. incorporatus, -a, -um. *corporeus – körperlich*: HINCM. epist. 136 p. 98,32 comparisonem de ordinandis positam . . . Augustinus non de imaginaria viri et uxoris coniunctione, sed de -a per sexuum commixtionem copulatione posuit. *v. et p. 1615,10.*

adv. *incorporate. modo corporeo – körperlich: THEOD. TRUD. Bav. 29 quibus (*electis Dei*) tanto fuit facilius . . . carnem domare . . . , quanto -ius unum facti erant cum omnipotente.

***incorrectio**, -onis *f.* 1 *status incorrectus – unverbesserter Zustand*: HINCM. divort. 6 p. 157,36 inveniet (*sc. lector*) sanctionales non correctas et pro -e sua a sancto Benedicto excommunicatas post mortem . . . ab ecclesia . . . exisse. 2 *defectus disciplinae – Unkorrektheit*: EPIST. Ratisb. 20 p. 343,27 conaris corrigere homines distortos, homines pravos . . . , tu illis peior et distortior, gippo -is sarcinatus.

***incorrector**, -oris *m.* *qui non corrigit, emendat, incultor – einer der nicht verbessert, berichtigt, zu nachsichtig ist*: CAPIT. reg. Franc. 196,12 ut hi, qui . . . transgressionis -es hactenus extiterunt, si abhinc . . . rei correctores esse neglexerint, . . . quasi consentientes malorum coherceantur (*inde CAPIT.*

[Staub]

Bened. 1,324).

incorrectus, -a, -um. *script.* -onr-: l. 19. *usu subst.*: l. 6. 17. *confunditur* c. incorreptus: l. 5. 6. fort. *add.*: l. 25.

1 **mendosus** – **fehler**(be)haft(et): EPIST. var. II 30 p. 348,24sq. si ... nostra -a (incorepta var. l.) emendatio in manus cuiuscumque docti devenerit ...; si vero -a (incorepta var. l.) salva pacis unitate corrigere libuerit eqs. ?*pravus, vetitus* – ?*unstatthaft, unzulässig*: DIPL. Otton. II. 230 ne ... ullo modo legalis correctio eis (*monachis*) denegetur aut ab illis inquirenda dissimulentur -a. 2 **non correctus, impunitus** – **unverbessert, ungestraft**: a *de rebus*: HRABAN. epist. 30,4 p. 451,8 ne ... scelus -um ultio puniat perpetua. CAPIT. reg. Franc. 297,8 frater ... ex aliqua parte, quae perpere egit, correxerat; quae autem adhuc -a erant eqs. FORM. Sangall. II 38 antequam ad notitiam ... synodi ... tam gravia ita -a vel indiscussa perveniant. CARM. de bello Saxon. 2,208 ibat per patriam rex invictissimus ... -a regens, leges et iura reponens. CHART. Merseb. 322 p. 255,8 (epist. papae) personarum ... excessus remanent -nrecti. *al. v. et l. 30. 32. 34.* b *de hominibus*: HILDEG. scivias 2,6 l. 1718 non timet homo se pollueri ... et ita il lotus et -us temere praesumit accedere ad corpus et ad sanguinem Filii mei. l. 1724. CONST. imp. II 337 quos (*inimicos*) transire nolumus ullatenus -os. 3 ?*non arreptus, infectus* – ?*nicht in Angriff genommen, unverrichtet*: GERH. August. Udalr. 1,6 l. 49 ne ... concilia ... ventilanda remanerent -a.

incoreptus, -a, -um. *usu subst.*: l. 30. *confunditur* c. incorreptus: l. 30. 34. 1 **non vituperatus, non obiurgatus, impunitus, non expurgatus** – **ungetadelt, ungescholten, ungestraft, unverbessert**: IONAS AUREL. transl. Huch. 1 (MG Script. XV p. 235,27; a. 825/31) ut -a (incorepta var. l.) corrigerentur. EPIST. Teg. II 90 si aliquid ... requirendum sit, corrigatur; et hoc pro certo iubemus, ne deinceps incorreptum (*ed.*; -um *cod.*) ad nos perveniat. CHART. ord. Teut. 323 (epist. papae) sustinere nolumus -um (incoreptum var. l.), quod in nostrum et subiectorum nostrorum periculum attemptatur. HONOR. III. registr. 191 nolentes ... presumptionis audaciam relinquere -am ... mandamus eqs. v. et l. 5. 6. 2 **incuratus, insuperatus** – **ungeheilt, unbesiegt**: IOH. IAMAT. chirurg. 6,11 p. 40,28 passionem, si per statum (*leg. spatium*) unius mensis -am (incoreptam *ci. ed.*), incurabile, (-a perseveraverit incurabilem var. l.) iudicamus.

incorrigibilis, -e. *qui corrigi nequit, pertinax* – **unverbessertlich, hartnäckig**: 1 *de hominibus*: CONC. Karol. A 39^A p. 411,19 si ... correptus -is extiterit (*sc. canonicus*). CAPIT. episc. II p. 89,7 si decanus in ministerio ... aut neglegens aut inutilis et -is fuerit. NOTKER. BALB. serm. 15 cum ... -es eos (*Iudaeos*) pervideret (*sc. Christos*). SIGEH. Maxim. 20 adolescens ... actione levis ac lubricus et -is valde. SUMMA dict. Saxon. 7,17 p. 255,39 non datur *inquisitio* nisi contra eum, qui est ammonitus et -is perseverat. CHART. Sil. D II 346,27 p. 213,41 scortatores, hoc est illos, qui in suis peccatis -es permanent, non exaudit Deus. *persaepe*. 2 *de rebus*: a *in univ.*: HINCM. epist. 37^c ecclesiastica sententia in pertinacissimum Gotescaleum propter -em obstinationem illius ... prolata: 'eqs.' CHART. episc. Halb. 857 episcopus ... canonicos regulares ... propter manifestos et -es ipsorum excessus duxit a monasterio ... amovendos. *al. de scriptis*: OTLOH. Magn. prol. l. 6 te ... petente ... ut ... vitam ... emendarem, diu ... negavi considerans eiusdem vite scripta pene -ia. b **immutabilis, irrevocabilis** – **unabänderlich, unwiderruflich**: COD. Udalr. 87 p. 170,30 potestis (*sc. imperator*) universa ... componere, quae ... in -e malum formidamus (*sc. episcopus*) excrescere. HONOR. AUGUST. quaest. II 5 p. 1191^A quia ... vox (*sc. Luciferi*) -is est, ideo lapsus eius irrecuperabilis est.

adv. incorrigibiliter. modo incorrigibili, pertinaciter – (*auf*) **unverbessertlich(e) Weise**, **hartnäckig**: IOH. AFFLIG. mus. 21,19 qui ... concedere mavult veritati regulae quam pravo usui -r adhaerere, eum canere convenit eqs. EKKEH. URAUG. chron. a. 1117 p. 252,39 Teutonicus furor ... in perversitatis inolitae pertinacia -r perstitit. EKKEB. SCHON. cath. 2,3 quod si quis audita et agnita veritate pertinaciter et -r ei contradicit. *al.*

***incorrigibilitas**, -atis *f. status, mos incorrigibilis, pertinacia* – **Unverbesserlichkeit, Hartnäckigkeit**: CAPIT. episc. II p. 52,7 si ... presbiteri se de talibus non caverint ... , saeculare illorum -i adinvenimus detrimentum. RUD. TRUD. gest. 7,1 quem (*Herimannum*) ... constabat ... pro obstinatione -is suae ... excommunicatum fuisse. CONSUE. Rod. 86,1 gravissima culpa est -s eius, qui nec culpas timet admittere et penam recusat ferre. ALBERT. M. Matth. 21,43 tangit *responsio* condemnationem per poenam abiectorum et tertio obstinatorum -em. *saepe. fere i. q. improbitas, iniquitas* – *etwa: Schlechtigkeit, Sündhaftigkeit*: RICHER. SENON. gest. 1,20 paucis supervixit (*sc. qui equum suum de ferro fenestrarum monasterii ferrabat*) diebus et ita sue -is penas recepit.

incorro v. incurro.

15 **incorruptendus**, -a, -um. *qui corrumpi non potest, integer* – **unbestechlich** (*de Deo*): NOTKER. BALB. gest. 2,17 p. 85,23 ne ad cumulum peccatorum ... aliquid superinocere apud ... -um iudicem deprehendar.

20 **incorruptela**, -ae *f. incorruptibilitas, integritas indissolubilis, aeternitas* – **Unversehrbarkeit, Unvergänglichkeit** (*loci spectant ad Vulg. I Cor. 15,42sq.*): HRABAN. hom. II 137 p. 411^A seminare est sepelire, ut corrumpatur, resurgere autem in -a iam exsuscitatum non posse corrumpi (*ex Ambrosiast. in I Cor. 15,42*). CARM. de Lamb. 1,148 canit Paulus ... : 'am nec iam corruptio carpet'.

25 1. **incorruptibilis**, -e. *script.* -tilis: l. 40. *adde* WALAHFR. exord. 2 p. 476,13 (*var. l.*). NOTKER. BALB. gest. 2,21 p. 91,24 (*var. l.*). *usu subst.*: l. 35. 40. *al.*

30 1 *qui detrimentum non patitur, non periturus, perennis, aeternus* – **unversehrbar, unvergänglich, dauerhaft, ewig**: a *in univ.*: a *philos. et theol.* (*eccl.*: l. 38,39): RADBERT. corp. Dom. prol. ad Warinum l. 56 credentibus vita praestatur -is (in corruptibiliter *var. l.*) et aeterna. ALFAN. premn. phys. 2,118 p. 51 cum sit *anima* -is (PG 40,589^C ὁφθαλμός). MANEG. c. 35 Wolfh. 20 p. 88,6 ut corpus -e discipulis contra naturam -ium palpabile exhiberet *Dei filius*. CHART. Rhen. med. III 43 p. 47,5 (epist. papae) vos non ... exponere satagitis vosmetipsos ... pro corona -i (*sim.* CHART. Carniol. II 355 p. 277,25 coronam ... -em ... adipisci). CHART. Traiect. 463 p. 415,7 nos ... scientes salubre ... esse commercium ... pro -tilibus caduca commutare ... tradidimus eqs. *persaepe*. b *natur.*: ALBERT. M. miner. 1,1,3 p. 4^b,14 cum ... perspicuum aeris et ignis non sint -ia. 4,1,7 p. 92^b,6 quod aurum sit -ius omni metallo et magis sustinens ignem (*sim.* Ps. ALBERT. M. alch. p. 38,16). γ *publ. et iur.*: CHART. ord. Teut. (Thur.) 271 (a. 1275) in ... rei certitudinem et -em firmitatem presentem litteram dedimus (*sim.* CHART. Eichsf. 591). δ *usu communi*: ACTA imp. Winkelm. I 660 (a. 1239) indissolubilis amicitia et pura fraternitas, qua vobis sumus ... vinculo -i copulati. CONST. imp. II 262,7 a quibus (*causis*) nos -is veritas et publica munimenta defendunt. b *de cibo i. qui servari potest, vetustatem fert* – **unverderblich, haltbar**: CONSTANT. AFRIC. theor. 9,27 p. 46b^v si cibum -em accipiat infirmus, sicut frumentum est et ordeum. 2 *qui (pecunia) corrumpi non potest, integer* – **unbestechlich**: ALBERT. M. pol. 3,10^b 'utrum unus magis -is' (p. 1286^a, 39 ὁ ἀγαθὸς ὁ δὲ πονηρὸς) princeps vel magis plures quidem numero', supple, sint -es? CONR. MUR. summ. p. 159,20 domina ... nominetur ... insignis, -is, inviolabilis eqs.

adv. incorruptibiliter. 1 sine fine, in aeternum – **unvergänglich, ewig** (*usu theol.*): GODESC. AQUENS. opusc. 5,13 p. 165,11 Dei filius assumpsit -r corpus claritatis suae. EPIST. Ratib. 1 p. 276,1 quod ... summe bonum est, -r et essentialiter bonum est. FROWIN. explan. 4,2 l. 280 in seipso immortaliter atque -r vivens pro nobis iterum in ... misterio sacrae oblationis immolatur (*sc. Christus*; ex Greg. M. dial. 4,60,2; *sim.* CHART. Col. II 243 [epist. papae]). v. et l. 32. 2 *sine detrimentum* – **ohne Minderung, unvermindert**: a *gener.*: PETR. DAM. epist. 119 p. 369,21 quis ... eos (*carbones*) infossos humidae foveae ... tandiu durare -r posse nisi rerum ... corruptor ignis effecit? ALBERT. M. summ. theol. I 10,43,2,2 p. 341,87 -r procedunt personae (*sc. trinitatis*), sicut sine corruptione ignis procedit calor. b *publ. et iur.*: TRAD. Frising. 191 (a.

[Staub]

802/11) ut in perpetuum firmiter atque -r permaneat *traditio*. COD. Wang. Trident. 73 p. 679,26 firmavit (sc. *Palmera*) ... reffutationem ... -r firmam et ratam conservare in perpetuum. CHART. civ. Erf. 243 p. 154,7 Ludewicus et Iohannes ... recognoverunt ... traditionem ratam ... se ... habituros volentes illam -r observare. 248 ut ... statutum -r observetur. *al.*

2. **incorruptibilis*, -e. *corruptibilis* – *vergänglich*: GLOSS. psalt. Lunaclac. 102,14 non solum mortales sumus et -es substantia, sed et mortali et corruptibili et multis passionibus subiacentes. *cf.* 2. **incorruptio*.

incorruptibilitas, -atis *f.* *incorruptela*, *integritas indissolubilis*, *aeternitas* – *Unversehrbarkeit*, *Unvergänglichlichkeit* (*usu philos. et theol.*): HONOR. AUGUST. cant. 2,4-7 p. 388^A laeva sunt virtutes in hac vita necessariae, dextera vero -s in futura danda. VITA Annon. II 3,7 ad -is segetem nutriendam summo se agricolae preparaverit. CONR. EBERB. exord. 3,7 p. 162,26 cum ... Bernardus ... ad depositionem vitae corruptibilis et introitum beatae -is approximaret. ALBERT. M. cael. 2,1,1^{capit.} de ingenerabilitate et -e caeli. mort. 2,3 p. 355^a,8 de animae -e. *saepius*.

incorruptilis *v.* 1. *incorruptibilis*.

1. *incorruptio* (-cio), -onis *f.* 1 *incorruptibilitas*, *integritas indissolubilis*, *aeternitas* – *Unversehrbarkeit*, *Unvergänglichlichkeit* (*usu philos. et theol.*): RADBERT. corp. Dom. 19,12 caro nostra ... ad immortalitatem et -em (-e, *incorruptibilem var. l.*) reparatur. ALFAN. premn. phys. 2,90 p. 22 Deus homo factus est pertingens ad -em (PG 40,533^A ἀφθαρσίαν) mortalitatemque ignorans. ALBERT. M. resurr. 40 p. 260,54 virtute resurrectionis Christi -o erit in omnibus. LUDOLF. summ. 5,6^a p. 390,23 omnes ante tribunal Christi manifestari oportet, cum corruptibile corpus induerit -cionem (corruptionem *var. l.*) et mortale immortalitatem. *saepe*. 2 *status inviolatus*, *immutatus*, *intactus*, *incolumitas* – *Unversehrtheit*, *Unverändertheit*, *Unberührtheit*, *Makellosigkeit*: a *in univ.*: CHART. eccl. Erf. app. 3 p. 797,17 (a. 1272) communioni, quae dicitur fraternitas, de integritate et -e ... privilegii nobis facta extitit plena fides. b *spectat ad corpora sanctorum tabe non affecta*: IONAS AUREL. transl. Huch. 2 (MGScript. XV p. 237,6; a. 825/31) quanta ... inlaesione et -e protectio divina illud (*corpus*) donaverit, ... adnotatum ... colligere quibit (sc. *lector*); cum igitur nil detrimenti nihilque incorruptionis (corruptionis *var. l.*) in corporis ... prima translatione ... conpertum fuisse didicerit *eqs.* SIGEH. Maxim. 32 quid ... mirum ... omnipotentiam ... praestare potuisse ... post mortem corporis ... istud -is? TRANSL. Wandr. 6 (ed. N.-N. Huyghebaert. 1978) de -e membrorum non minima divine laudis materies latebat in tumulis. 9 reconditis ... cum -is gloria ... sanctorum artubus. c *spectat ad virginitatem, castitatem*: BENED. Frising. 29 mater integram haberet et fructum de spiritu et -em (-e *var. l.*) de partu. RIMB. epist. p. 93,78sq. -em corporis ac spiritus excolere debetis (sc. *Dei famulae*). BERTH. chron. B praef. p. 165,21 castitatis amator, virginiae -is conservator ... honeste vite extitit (sc. *Herimannus*) administrator orthodoxus.

2. **incorruptio*, -onis *f.* 1 *corruptio*, *affectio*, *infirmatio* – *Beeinträchtigung*, *Erkrankung*, *Leiden*: RECEPT. Lauresh. 3,42 ex quibus (sc. *difficultate purgationis*) ... matricis suffocationis vocatae et -es circa sexum loci generantur (*item* 5,1,13). 2 *putrefactio*, *consumptio* – *Verwesung*, *Zersetzung*: *v. l.* 41. *cf.* 2. **incorruptibilis*.

incorruptivus, -a, -um. 1 *incorruptibilis*, *non periturus*, *aeternus* – *unvergänglich*, *ewig*: NOTKER. BALB. hymn. p. 36 *tu* (sc. *Christus*) mortalem nostram et terream naturam resurgens -am fecisti. martyr. III. Non. Mai. p. 1078^B ad coelos corpus -um libravit *Christus*. 2 *inviolabilis* – *unverbrüchlich*: FORM. Sangall. II add. 2 ut haec auctoritas absolutionis nostrae -am obtineat firmitatem.

incorruptus, -a, -um. *script.* -oru-: p. 1622,51.52. *struct. c. abl.*: p. 1622,20.

I *de statu vel qualitate i. q. non corruptus*, *immutatus*, *intactus*, *incolumis* – *unversehrt*, *unbeschädigt*, *unverändert*, *unverdorben*, *makellos*: A *proprie* (*in imag.*: p. 1622,22): 1 *gener. et theol.*: a *spectat ad cibos sim.*: WALAHFR. hort.

151 servat *amphora* -a diu generosi dona Lyaei. CONR. HILD. ad Hartb. p. 196,23 ut caro animalis ... per sex ebdomadas maneat recens et -a. ALBERT. M. animal. 3,142 gustus ... sanguinis, cum sanus et -us fuerit, est naturaliter dulcis. *al.* b *spectat*

5 *ad corpora mortuorum resurrectorum*: HROTSV. Cal. 5,2 quin ... anima aeternaliter laetetur corpusque quandoque -um resuscitetur. SERMO de Fridol. (ed. M. Pörnbacher, Vita S. Fridolini. 1997. p. 272,20) quando ex mortuis de corruptione resurgent -i (sc. *homines*; *cf.* *Vulg. I Cor. 15,52*). *de corpore*

10 *Christi*: GODESC. SAXO theol. 23 p. 329,17 quatinus corpus Domini ... resurgens integrum maneat semper et -um. c *spectat ad corpora sanctorum tabe non affecta*: THANGM. (?) transl. Epiph. 7 -um thesaurum, sanctissimi patris Epiphani pignera aliorumque complurium, ad nostram perduxit *Othwinus* ecclesiam. PASS. Trudp. 9 corpus viri sancti integro sanumque atque omni ex parte -um est repertum. OTTO SAN-

BLAS. chron. 16 p. 19,24 -i ... et quasi adhuc vivi in ... sarcophagis ... actenus reservantur *tres Magi*. *al.* d *usu vario*: NADDA Cyriac. I prol. 12,53 inveniebatur ... descriptio in sancti Cyriaci locello ita servata et erugine -a, quasi eodem die manu alicuius scribentis esset formata. HROTSV. asc. 81 meum sanctum migrans non desero templum nec -am vitae dimitto coronam (*cf.* *Vulg. I Cor. 9,25*). 2 *philos.*: ALFAN. premn. phys. 3,3 p. 52 quomodo anima ... pars fit animalis retinens

25 propriam essentiam inconfusam et -am (PG 40,592^B ἀδιάφθογον). 3,10 p. 53 ut et uniantur *intelligibilia* valentibus ea suscipere, quemadmodum corruptibilia et unita maneant inconfusa et -a ut adiacentia. ALBERT. M. phys. 4,3,13 p. 285,14 si ... tempus corrumpitur, corrumpitur in tempore; sed tempus, in quo aliquid corrumpitur, non corrumpitur; ergo tempus manet

30 -um, postquam est corruptum. *al.* 3 *alch.*: PS. AVIC. tinct. 6 p. 631^a,4 illud, quod in fundo remanet, reiterabis ad sublimandum per mercurium -um. B *translate*: 1 *genuinus* – *unverfälscht*: WILLIB. Bonif. 6 p. 28,28 in qua (*charta*) integra et -a fidei patuit veritas. HINCM. epist. 198 p. 215,34 privilegii thorum ... ostendi et -as scripturas atque sigilla monstravi. 2

35 *inviolatus*, *illaesus*, *inconcussus* – *unbeschadet*, *unangefochten*: a *publ. et iur.*: DIPL. Loth. I. 121 concessionem ... in disrupto tempore ... manere volumus -am (*incorruptu D*). 40 DIPL. Ludow. Inf. 40^A p. 160,16 ut ... complacitatio ... semper firma et -a ... persistat. DIPL. Frid. I. 91 p. 152,26 ut regni utilitas -a persistat et singulorum status iugiter servetur illesus. CHART. Tirol. notar. I 772 p. 393,16 quod ... finis semper ... firma et rata et -a permaneat. *saepius*.

45 b *usu communi*: WALTH. SPIR. Christoph. I 1 mira illi ... benivolentia, caritas -a, spectabilis in compassione lucerna (*cf.* II epist. p. 10 inviolate caritatis).

II *de moribus, virtutibus sim.*: A *spectat ad virginitatem i. q. impollutus, intemeratus, castus* – *unberührt, rein*, *keusch*: CAPIT. episc. II p. 240,4 hi, qui uxores ducere voluerint, sicut eas castas et -as (*incoru- var. l.*) cupiunt invenire, sic ad eas casti et -i (*incoru- var. l.*) debent accedere (*ex* CAPIT. Bened. 3,389). HROTSV. Abr. 2,5 si -a et virgo permanebis (sc. *Maria*). EPIST. Hann. 61 p. 108,25 quarum (*sanctimonialium*)

55 conversatio sanctior et vita fuit -ior. CONR. SAXO spec. 6 p. 250,1 ipsa (*Maria*) sola mater et virgo -issima est. *adde*: HELM. chron. 55 p. 108,8 cur vas -um (*i. virginem*) ... auctor corruptelae temerare presumpsisset. B *qui* (*pecunia sim.*) *non corrumpitur, integer* – *unbestechlich*, *unbescholten*: LAMB. HERSE. annal. a. 1077 p. 291,8 responderunt (*sc. legati*) regem illius (*sc. papae*) nusquam terrarum subterfugere iudicium, quem sciat equitatis et innocentiae -issimum vindicem et advocatum fore. OTTO FRISING. gest. 2,17 p. 120,3 ad ... assensum ipsius (*sc. Frederici*) nobilem et -um hactenus animum pecunia inclinare ac corrumpere satagebant *Mediolanenses*. *de Deo*: STATUT. ord. Teut. p. 130,39 -um eternitatis Deum et inviolabilis nature dominum ... deprecemur. C *sincerus* – *aufrecht*: DIPL. Loth. I. 5 p. 63,37 ita nos concessisse ... cunctorum fidelium nostrorum -a non dubitet fidelitas.

60 III *locut. adv.* ex -o i. q. *incorrupte*, *sincere*, *ingenue* – *unverfälscht*, *frei heraus*: LAND. MEDIOL. hist. 3,6 p. 77,48 Arialdus ... quadam die ex -o et quasi furiosum cupiens seminare

[Staub]

granum . . . ecclesiae gradum ascendens . . . plebem . . . commovendo obnixie operam dabat.

adv. incorrupte. modo non corrupto, integre – unversehr, unbeschädigt, unverändert: 1 *proprie*: IONAS AUREL. transl. Hucb. 2 (MGScript. XV p. 237,6; a. 825/31) quantum . . . erga . . . corpus per tot elapsa saecula -e servatum virtus divina claruerit. 2 *translate*: a *in univ.*: GODESC. SAXO theol. 9 p. 206,18 alias dicitur: 'per eius apud te exempla gradiamur' et alias: 'ad te'; quapropter utrumque dici debet -e, ne forte nimis graviter offendatur ille corrector, immo corruptor. b *sine vitiis, mendis* – fehlerlos, -frei: CAPIT. episc. III p. 238,5 psalmos . . . cantum et conpotum ac libros congruentes ministerio divino . . . discite -e et emendate. c *inviolata, inconcusse* – unbeschadet, unangefochten, unverbrüchlich: CAPIT. reg. Franc. 207 p. 77,15 legem . . . inviolabiliter atque -e et praesentibus et futuris temporibus per omnia volumus observare.

***incortico**, -are. ?(in corticem) inserere – ?(in die Schale) einfügen: ALEX. MIN. apoc. 21 p. 494,13 'minor ordo . . . festinus ad obediendum clericos et laicos indifferenter admissos' ,excommunicans a propriis -bit, (excoriatos a propriis incorporabit Ps. Ioach.) 'ecclesiae' (ex Ps. Ioach. in Ier.).

incaedulus v. incredulus. [in cranatio v. incarnatio.]

***inrapulor**, -atum, -ari. inebriare – trinken machen, be- rauschen (partic. perf. usu medial.): BERTH. chron. B a. 1076 p. 242,9 a mensa . . . impudenter nimis -tus retrahitur Wilihel- mus episcopus morteque repentina . . . defunctus est.

1. ***incrassatio**, -onis f. actus incrassandi, impinguandi, impinguatio – das Fettmachen, Fettwerden: ALBERT. M. me- teor. 4,2,11 p. 260,61sq. quia . . . -o sive impinguatio forma est commixti corporis . . . , quae non ita adunat partes commixti sicut coagulationem, ideo post coagulationem . . . loquimur de -e sive impinguatione. 4,2,11 p. 261,55 -o olei quasi est per motum partium eius ad superficiem ipsius et ibi se apprehendentium et tenentium.

2. **incrassatio** v. ingrassatio.

incrasso, -avi, -atum, -are. script.: ingr.: l. 61. 63. 64. 71. -as(o): l. 71.

crassum, pinguem reddere, saginare – fett, dick machen, mästen (mediopass. i. q. impinguescere, tumere – fett, dick werden, anschwellen): 1 *proprie* (in imag.: l. 475sq.): a *spectat ad homines eorumque corpora*: OTLOH. prov. I 84 -ta caro gustat caelestia raro. HELM. chron. 109 p. 215,12 saturati sunt Slavi post diutinam inedia[m] diviciis Danorum, -ti, inquam, sunt, impinguati sunt, dilatati sunt. ALBERT. M. animal. 1,456 matrix aliquando -atur et inspissatur, quasi impinguata sit. in imag.: CASUS Petrish. 3,47 (epist.) visceribus matris ecclesie feliciter incorporati, nobiliter procreati, lacte ipsius gratanter -ti . . . in virile robur excrevistis (sc. fideles). VATIC. de schism. (MG Lib. Lit. III p. 570,8) qui (rex Graecorum) quasi in crassie et pinguedine sui cordis ita in auro et argento . . . -tus, in- pinguat . . . securus quiescit. CHART. Worm. 151 p. 111,4 (epist. papae) qui in defensionem positi sunt . . . subditorum, ipsi . . . eo . . . inexorabili suo redemptori in membris ipsius recalcitrant, quo minus de pretio redemptionis anime sue sese -tos attendunt. b *spectat ad animalia* (c. sensu alendi, nutri- endi: l. 59): CHART. Alsat. B 208 (a. 768) de silva, unde potest -are p o r c o s quinquaginta (sim. CHART. Lamb. Leod. 26 p. 40,9 ante natale debent V p. -are per XL dies aut V canes per an- num integrum. al.). LIBER accip. 25,3 pone eum (sc. accipi- trem) in loco calido . . . , postea ing-are. THEOPH. sched. 3,48 p. 97,8 cum -ti fuerint galli. MOSES PANORM. infirm. 18 p. 118,13 aliud clistere ad ing-andum equum: eqs. 43 brevi tem- pore impinguabitur et ing-bitur equus. c *spectat ad res*: AL- BERT. M. meteor. 4,2,8 p. 255,47 aridum -etur' (p. 383^a, 17 πα- χύνεται) commixtum cum aqueo et aereo. animal. 3,168 per ig- nem . . . non -atur (ingrossatur Scotus), sed coagulatur lac. 2 *translate*: a *in malam partem de corde i. q. obdurare, he- betem facere* – verhärten, abstumpfen (cf. ThLL. VII/1. p. 1036,6sq.): ORD. iud. Dei A 2^b p. 607^a,2 si quis culpabilis vel -ante (-asante, ingrasante var. l.; ingravante [ingravatum var. l.] p. 606^b,19) diabolo cor induratum presumpsit manum

inmittere (sim. 5^h). 14^b cor -tum, cor induratum, de hunc fur- tum ill., si culpabile est, cor tuum in sinu evanescat, non susci- piat eum aqua. FROWIN. explan. 4,3 l. 23 qui . . . vilipendit -tum habens cor attendere vel audire, quod videt, ignorabitur et damnabitur. b *in bonam vel neutram partem*: a *philos. i. q. graviorem, uberiolem reddere, (con)densare* – anreichern, gehaltvoller machen, verdichten: ALBERT. M. caus. univ. 1,3,5 p. 41,16 indigent ultima facta . . . mediis determinantibus et componentibus et -antibus bonitates. summ. theol. II 4,14,3, 2,1 p. 177^b,35 'opus . . . est . . . animi motus purissimos nume- ros . . . phantasiis velut quibusdam corporibus -tos memoriae commendantis' (ex Ioh. Scot. periphys. 3 p. 657^D). β *geom. i. q. globare, sphaericum reddere* – aufwölben, zur Kugel machen (usu geom.): ANON. geom. I 4,47 p. 358,1 circulum -are si vis, diametrum eius cubices, ipsam cubicationem eius un- decies ducas et ex ea summa vigesimam primam accipias, et haec erit sphaerae crassitudo.

incrassor v. ingrassor.

***incrastinasco**, -ere. (matutino tempore) transire, se ver- tere – am Morgen übergehen, münden: ANSELM. GEMBL. chron. a. 1129 p. 382,29 nocte, quae -it in sabbatum, recepit mulier sanitatem.

***incrastino**, -are. (crastinare) 1 *trans. i. q. procrastinare, (in crastinum) differre, prolatare* – (auf morgen) vertagen, auf-, ver-, hinausschieben: LIBER tram. 62 p. 96,9 si quis no- nae horae non praesens fuerit . . . , in capitulo satisfactionem faci- at omnibus stantibus, alia namque facinora -entur. 2 *in- trans. i. q. tempus usque ad crastinum diem consumere, cras- tinum diem exspectare* – die Zeit bis zum nächsten Morgen zubringen, den nächsten Morgen abwarten: BERTH. chron. B a. 1080 p. 379,4 ante lucem illuc (sc. ad locum belli) rever- tentes ac per totum diem summe triumphantes gratulanter illic -bant (sc. copiae). 3 *mediopass. de die fere i. q. illucescere, sequi* – etwa: anbrechen, folgen: CHRON. Reinh. a. 1201 p. 565,8 -ta die maiores civitatis . . . ad presenciam suam iubet Lu- poldus accedere.

[incrato v. aegroto.]

increabilis, -e. qui creari non potest, non creatus – nicht erschaffbar, nicht erschaffen: ALBERT. M. div. nom. 13,19 p. 443,51 quod -e (PG 94,993^C. 1016^B ἄκτιστος), mansit -e, et quod creabile, mansit creabile, ut dicit Damascenus. summ. theol. I 3,13,1 p. 53^b,13 Chrysostomus . . . dicit: ' . . . quod . . . creabilis est naturae, qualiter videre poterit, quod est -e?' *subst. neutr.*: ALBERT. M. div. nom. 1,19 p. 10,6 est ratio: 'quomodo creabile videbit -e?' 1,21 p. 11,9 -e non potest videri a creabili sic, quod pertranseat ab ipso.

increatus, -a, -um. usu subst.: l. 55. 57. al. non creatus – nicht erschaffen, ungeschaffen: GODESC. SAXO theol. 19 p. 268,22sq. nec tres -i immensi aeterni omnipotentes (sc. in tribus personis sunt) nec tres dii vel domini, sed unus -us (creatus a. corr. B) . . . Deus. LIUTPR. serm. 13 (ed. B. Bischoff, Anec- dota. 1984. p. 24) 'si Deus est omnipotens . . . , quid necesse ha- buit -us creaturam adsumere?' ARNO REICHERSB. apol. p. 151,12 quamvis . . . genere creaturae creatum permanserit crea- tum et -um permanserit -um. CAES. HEIST. hom. exc. p. 31,37 qui (sublimior intellectus) totum canticum trahit ad . . . eter- nam et -am sapienciam. ALBERT. M. div. nom. 1,19 p. 10,9 -um . . . superat omnem substantiam creatam. saepius.

increb(r)esco, -ui, -ere. crebrius evenire, multiplicari, au- gescere, accrescere – sich häufen, sich mehren, sich steigern, zunehmen: 1 *in univ.*: AGOB. 16,3 quanta mala -ruerint (sim. RANGER. Anselm. 3565 iam iamque malis -rescentibus). RUP. TUIT. trin. capit. 1 p. 88 quomodo in afflictione captivita- tis sanctis prophetis -ruerint consolatoriae visiones futuri regni Dei. OFFIC. Willig. p. 20,7 cum . . . morbus ille (sc. anghela fe- bris) magis ac magis -resceret. SALIMB. chron. p. 24,31 Greco- rum verbis contumeliosis superbia -rescente Veneti ad bellum . . . accinguntur. al. 2 *se diffundere, evagari* – sich ver-, aus- breiten: AGOB. 4,11 l. 4 quando -ruit (-buit var. l.) consue- tudo impia, ut eqs. ANSCAR. mirac. Willeh. 1 (2) ut iam longe lateque per populos r u m o r -resceret (-besceret ed. Pertz) plurimus eqs. (sim. SABA MALASP. chron. 2,6 p. 132,2 falsus

per Siciliam r. -buit [-ruit *var. l.*]). DESID. CAS. dial. 3,4 p. 1146,25 fama per ... episcopatus diocesim -buit, quod *eqs.* LIBER ordin. Patav. 6,18 p. 1007,45 in ... regionibus earum (*antiphonarum*) -buit usus. *al.* 3 *expressius i. q. (magis magisque) innotescere* – (*zunehmend*) *bekannt werden*: FLOR. LUGD. carm. 27,159 bene non notus, male si -rescere cunctis coeperis (*sc. Modoinus*), infamis fabula semper eris.

***incredendus**, -a, -um. *non credendus* – *einer dem man nicht glauben, keinen Glauben schenken soll*: RHYTHM. 87,23,2 hostis est genus femine et -um nimium.

incredibilis, -e. *in figura litotes q. d. : l. 38.* 1 *qui credi vix potest, eximius, singularis – unglaublich, außerordentlich, einzigartig*: ARBEO Corb. 27 odor ... -i suavitatis flagrantia inundabat. WETT. Gall. 15 quam (*filiam*) ingressus spiritus nequam torquebat passionibus -bus cuiquam. AGIUS vita Hath. 9 ei ... -is liberalitas, incomparabilis pietas erat. WIDUK. gest. 3,17 -em multitudinem ... propria manu fudit *Cuonradus*. THIETM. chron. 4,45 qualiter ... cesar ... tunc susciperetur ..., dictu -e ac ineffabile est. ANNAL. Quedl. a. 1020 p. 559,6 quod his mirabilis ac omni -ius est auditui. *saepius.* 2 *fide non dignus, non credendus – unglaubwürdig, ungläubhaft*: ARBEO Corb. 11 die ... vesperscente – res inaudita et valde -e (-is *p. corr.* 1), si tam aperte non apparuisset insignia – ... vivus inventus est (*sc. reus*). CHRON. Thietm. 6,37 si quid in eum (*Wicpertum*) ... vulgus ... sepe menciens garrivit, bonis -e satis esse persuadeo. 6,41 p. 324,30 difficile est mihi enarrare et alicui -e (credere THIETM. chron.) *eqs.* GESTA Camer. cont. II A 539,2 vos ... homines periuri, -es, cur agitis res tam turpes?

adv. incredibiliter. 1 *mirum in modum, eximie, singulariter – unglaublich, außerordentlich*: RATHER. conf. 42,1740 curo te Deo ... ineffabiliter atque -r forte curandum relinquere. THANGM. Bernw. 17 p. 766,22 o dignae memoriae virum ..., apud se quidem -r humilem, sed apud Deum ... vere sublimem. *al.* 2 *modo non credibili – unglaubwürdig, ungläubhaft*: RATHER. conf. 15,321 panem nostrum consubstantivum da (*sc. Deus*) nobis hodie ..., id est, quod tu ipse es ... per ... tui ipsius introitum ineffabiliter quidem, tamen non -r factum. CONSUEV. Vird. 27 p. 413,9 aliqua ... omisimus, ne -r loqui videremur.

incredibilitas, -atis *f.* 1 *eximietas, singularitas – Außerordentlichkeit*: VITA Serv. 67 p. 146,16 de nobis ... quociens cogitabit, ... tocies ... de ... profundi -e (-is *var. l.*) consilii exultabitis (*sc. sancti*). 2 *ratio qua aliquid credi vetatur – Unglaubwürdigkeit*: EPIST. Ratisb. 8 p. 301,16 non ut fidem dictorum -s strangulet, nisi temporum status aliter se haberet (*cf. notam ed.*). ALBERT. M. Matth. 21,21 p. 518,64 etsi fecerunt hoc (*i. montes transtulerunt*) apostoli, scriptum non est propter -em (*incredulitatem var. l.*).

incredior v. ingredi.

incredulitas, -atis *f.* 1 *sensu act. i. q. fides absens, diffidentia, suspicio – Ungläubigkeit, Zweifel, Misstrauen*: *a in univ.*: CHART. Naumb. I 112 p. 98,27 (a. 1106/11) nisi -s hominum obstat virtutibus. RUP. TUIT. vict. 4,26 p. 150,8 ut vel sic (*sc. iuramento*) -i ponerent *homines* finem. ACTA imp. Winkelm. I 338 p. 299,13 beate Elisabeth corpus ... virtus nobis altissimi mirifice presentavit; ... igitur ... -is errore corda lapidea demollescant. ALBERT. M. sent. 4,13,17 p. 364^b,34 quandoque iurare necesse est propter malitiam -is. ALEX. MIN. apoc. 16 p. 350,19 dum ... Moyses ... -is verbum ... protulisset. *b infidelitas, impietas – Unglaube, Gottlosigkeit (fere de paganis, Iudaeis)*: LEG. Wisig. suppl. 17 p. 485,6 ut ... dira -is (*sc. Iudaeorum*) perversitas victa dispereat. GLOSS. psalt. Linaelac. 15,4 festinaverunt (*sc. impii et peccatores*) ad -em suam. ERMENR. ad Grim. 35 p. 574,31 ut barbarorum -em ad fidem Christi usquequaque converterent (*sc. Columbanus et socii eius*). BERTH. chron. B a. 1077 p. 310,19 ut illorum (*sc. malefactorum*) invidiosa palam confutaretur -s. CHART. Heinr. Leon. 12 p. 20,37 (*spur.*) gentes Slavorum ab -e iam conversas ad fidem gratanter aspicimus. *saepius.* *meton. de actu impietatis*: DECRET. Burch. 19,5 p. 961^D credidisti aut particeps fuisti illius -is, ut *eqs.*? 2 *sensu pass. i. q. incredibilitas – Un-*

gläublichkeit, Unglaubwürdigkeit: TRANSL. Adelph. 12 (MG Script. XV p. 296,23; s. IX.^{med.}) haec de signis ... plurima ... propter -em, quomodo videlicet septem mortuos resuscitavit, ... omittentes ... perstrinximus. LIBER revel. Rich. 52 p. 64,15 istud (*sc. quod dictum est a spiritu*) vos diu celavi propter -em rei. *v. et p. 1625,49.*

***incredulitatiuncula**, -ae *f.* (*parva*) *infidelitas, impietas – (kleiner) Unglaube, Abfall vom Glauben*: BERTH. Ratisb. serm. exc. p. 14,32 nequaquam vult *Deus* eam (*animam*) cum aliqua -a misceri et immundari.

incredulus, -a, -um. *script. -red- : l. 29.* *usu subst. : passim, e. g. l. 17,25.*

1 *sensu act. i. q. non credulus, diffidens, suspiciosus – ungläubig, zweifelnd, misstrauisch, argwöhnisch*: *a in inv.*: WALAHFR. Wett. 432 quod ammonitus functis -us extans, (ex credulis extant *var. l.*) auxilium conferre precis tardaret *antistes* egenti. HINCM. epist. 198 p. 214,15 ut ... quasi -o epistola sigillata committeretur. ACTA reg. Burgund. 41 p. 159,28 ne ... ullus unquam -us huic concessioni nostrae appareat. CHART. Rhen. med. I 324 p. 378,25 constitutionis quicunque -us fuerit, in subposito sigillo firmitatem invenerit. *al.* *b spectat ad fidem christianam, Dei c. sensu infidelitatis, impietatis (fere de paganis, Iudaeis)*: CONC. Karol. A 5 p. 40,14 quod Christus ... omnes, quos inferni carcer detinuit, inde liberasset, credulos et -os. LEX Raet. Cur. 23,14 nisi si illus (*patronos*) -us et paganos, (illos -os et paganos *var. l.*) probare potuerit *libertus*. HRABAN. epist. 39 p. 477,31 qui (*Dominus*) ... contra Iudaeos -os ... disputans ait: '*eqs.*' WALTH. SPIR. Christoph. I 8 oculorum eius gravitatem quasi -edula sustinere non poterat (*sc. mulier pagana*). CHRON. Pol. 1,6 p. 17,3 quid ... est necesse victorias ... de gentibus -is ... recitasse? CONO LAUS. notae p. 783,16 ad debellandos -os Albigenses. *saepe.* 2 *sensu pass. i. q. incredibilis, fide non dignus – unglaubwürdig*: FORM. Senon. II add. 4,5 -as dicit *falsator* loquellas et inprobas. *Staub*

***incredibilis**, -e. *qui cremari, comburi non potest – nicht brennbar*: PS. AVIC. tinct. 5 p. 630^b,37 nos oportet suaviter regere ignem, donec sulphur nostrum fiat -e.

***incredulitas**, -atis *f.* *natura combustionis non patiens – Nicht-Brennbarkeit*: ALBERT. M. miner. 3,2,5^{capit.} de cremabilitate et -e metallorum (p. 81^a,39).

***incrementatio**, -onis *f.* *incrementum, augmentatio – (Ver-)Mehring*: CHART. Austr. sup. I 161 p. 241,35 (a. 1147) parrochiam ... illuc (*sc. ad hospitale*) pertinere constituimus, excepta dumtaxat episcopali iustitia annuatim persolvenda, nisi forsitan et illam ... episcopus ... ad -em eiusdem elemosine remisit (*sim.* 175 p. 263,20 ad -em eiusdem collationis).

***incrementator**, -oris *m.* *augmentator, fautor – Mehrer, Förderer, Gönner*: HERIG. Ursm. 1,705 qui (*Hildulfus*) de proceribus fuerat maioribus unus ... beati -rque loci quam maxime nostri.

incremento, -atum, -are. 1 *augmentare, augere – vergrößern, (ver)mehren, (an)wachsen lassen*: *a in univ.*: ANON. minut. praef. id ... , quod ... unum superius nominari placuerat, ... ad dividendum vel -andum suscipiamus. CHART. march. Misn. II 524 p. 362,29 abbas ... nostram sollicitavit diligentiam de meliorandis et amplificandis ecclesiis ... terminis, ut, quemadmodum nostris foret -ta ... patrociniis, ita *eqs.* *b diffundere, disseminare – ver-, ausbreiten (usu medial.)*: ABBO SANGERM. serm. 14,25 mortibus apostolorum sanctorumque ... martirum ... interitionibus plantata est christianitas ... et ... per orbem -ta. WALTH. SPIR. Christoph. I 21 Dagnus rex ... ita secum murmurasse narratur: '... forsitan totum gregem velut ovis morbida -ta scabie commaculabit'. *c promovere – (be)fördern, voranbringen*: CAPIT. Bened. 1,307 placuit, ut ecclesiarum negotia absque ulla dilatione continuo a iudice audiantur et proficue -entur. GONZO Geng. 9 locus ille (*sc. Florinae*), cum esset antea aridus et cleri pauperculus, per sanctorum merita ad ubertatem terrae et monasteriales habitus est -tus. 2 *locupletare, ditare – reichlich ausstatten, versehen*: DUDO hist. 3 p. 99,29 est ... tellus Northmannica omnium rerum sufficientia prae caeteris habundantius plena, aprorum cervorumque ... venatu affluenter repleta omnium-

[Antony]

que volucrum . . . multimodis pullis -ta eqs.

incrementum, -i n. *script.* -rim-: p.1628,6. *form. abl. sg.* -u: l.25. 1 *proprie i. q. cumentum, augmentum, augmentatio, accessus* – das (An-)Wachsen, Wachstum, Zuwachs, Zunahme, Steigerung, (Ver-)Mehrun: **a** in univ.: **a** corpor.: CONC. Karol. A 39^C p. 463^a,20 ne quid -i aut detrimenti a quoquam paciantur (sc. *pondus et mensura*), . . . inhibemus. WALAHFR. Gall. 1,27 capit. p. 284 miraculum tabulae -o (-a, -um *var. l.*) monstratum. DIPL. Conr. I. 17 omnia loca, quae . . . usibus eorum (*fratrum coenobii*) concessa sunt aut postea per -um aucta sunt. ALFAN. premn. phys. 23,2 p. 143 -um (PG 40,693^A ἡ αὐξησις) per longitudinem et latitudinem. ALBERT. M. phys. 4,2,10 p. 256,36 de -o rei et decremento facto per rarefactionem et condensationem. HIST. peregr. p. 126,17 imperator . . . gaudens miliciam Christi . . . affluere -o eqs. *persaepe. meton. de tempore -i*: CARM. Bur. 156,15 salve, per optatum, . . . multorum florum -um! **β** *incorpor.*: LIBER diurn. 69 dignitatis. Ps. VEN. FORT. Leob. 35 ad fidei -um. DIPL. Ludow. II. 60 p. 184,26 pro nostra mercedis -o (DIPL. Karoli III. 21 p. 35,17. DIPL. Arnulfi 123 p. 181,27. *saepe. sim.* DIPL. Arnulfi 136 p. 204,28 pro aeternae remunerationis -o. DIPL. Ludow. Germ. 179 p. 257,35 [spur.] ad eterne beatitudinis -a. CHART. Raitenh. 257 ad perpetue salutis -um. *al.*) CHRON. Noval. 3,30 quem (*filium*) . . . videbat Karolus -u sanctae religionis et sanctitatis ubertim excrescere. EPIST. Hildesh. 79 usurarum onerosa pacior -a. ALBERT. M. phys. 3,2,15^{capit.} quare in numeris stat divisio et non stat -um. *persaepe. per enallagen*: REGINO chron. a. 880 p. 116,29 ab illo (*Arnolfo*) genealogia regum . . . secundis -orum successibus coepit exuberare. a. 883 p. 121,6 Deus . . . iratus . . . -orum claudibus vires eiusdem (*Lotharii*) regni radicitus exterminabat. *locut. per -a i. q. magis magisque – mehr und mehr*: MIRAC. Annon. 1,4 que (sc. *rustica caeca et surda*) a die, qua translatus est, sensim et quasi per -a cepit convalescere, donec eqs. **b** *de tempore i. q. processus, progressus, (de)cursus – Fortgang, (Ver)Lauf*: WALAHFR. Gall. 1,9 coepit sumere cibos et per -a temporum confortatus perfectam indeptus est sanitatem (CHART. Eichsf. 469 [a. 1266] ne, quod fecimus, p. -a t. successiva in oblivionem veniat posterorum. *al.*) STATUT. ord. Teut. p. 24,25 secundum . . . -a temporis religionis . . . simul creverunt prefigurationes. CHART. Port. 226 p. 234,1 puer renunciet iuri suo . . . , cum maturior etas in ipso sumpserit -um. CHART. Raitenh. 368 si vite et fame dampnabile detrimentum in ipso (*Perhtoldo plebano*) meliora non suscipiet -a eqs. *al. c de possessionibus i. q. acquisitio, nova comparatio – Zugewinn, Neuerwerbung (praevalente respectu inverso i. q. concessio, collatio – Überlassung, -eignung, Schenkung*: l.48,53): WALAHFR. Gall. 2,10 p. 320,22 ne cuiusquam avaritia tanti -is obsisteret boni, . . . firmitatis epistolam fecit rex conscribi. DIPL. Otton. II. 155 p. 175,31 omnia loca, quae vel tempore Eburhardi . . . usibus eorum (sc. *fratrum monasterii*) concessa sunt aut postea per -a aucta sunt. DIPL. Heinr. II. 184 si ecclesias Dei alicuius doni -o meliorare studuerimus (*sim. 188 et saepe*). CHART. Lux. IV 126 p. 184,27sq. convenimus . . . , quod, si idem (sc. *meus*) avunculus aut eius heres . . . in pertinentiis de Marville . . . aliquot augmentum facerent seu etiam -um, proventus eiusdem -i perciperet integraliter ipse. p. 186,8. *al. quae pertinent, attinentia – Zubehör, das Drum und Dran*: FUND. Werd. p. 165,43 (cod. B) ut paterna sancti viri . . . hereditas . . . cum suis omnibus et ecclesiae -is . . . ecclesiae cultoribus victum et vestitum ministraret. CHART. Basil. A II 47 (a. 1248) quod . . . iam dicte possessiones cum omnibus suis appendiciis vel etiam -is tam in agris quam in pratis et nemoribus . . . ad manus prefatorum religiosorum . . . integraliter revertentur. 2 *meton. (cf. l.16)*: **a** *de modo*: **a** *institutio, dispositio, qualitas – Anlage, Einrichtung, Beschaffenheit, Wuchs*: WALAHFR. carm. 2,17 miramur . . . sapientis munera mentis . . . ; nec minus exterius miramur sancta staturae -a tuae (sc. *praesulis Degan*), membra, manus, faciem. ALBERT. M. veget. 2,65 rotunda . . . in pluribus (*plantis*) invenitur figura; quae est per modum columnalis corporis, quia altitudo columnalis competit -o (nutrimento A. B) plantae. animal. 3,31 -um

et extensio venarum in animalibus est ad similitudinem eorum, quae sucum deferunt in plantis. **β** *magnitudo – Größe*: ALBERT. M. incarn. 33 p. 204,26 profecit *Iesus* in aetate per additionem -i, ergo et per additionem scientiae in scientia (*spectat ad Vulg. Luc. 2,52*). **γ** *copia, ubertas – Fülle*: CHRON. Fred. 4,36 p. 136,2 exercentur miseriarum -imenta solitoque a rege adulteria patrantur. SIGEW. Mein. 3 (praef.) si quid precessoris mei sermo vel diminutione languit vel excessit -o eqs. DIPL. Heinr. III. 375 p. 516,9 ad aeternae beatitudinis -um pervenire. 10 CONSUE. Marb. 52 orantes (sc. *fratres*), ut Dominus -um et augmentum omnium bonorum et virtutum eis tribuat. CHART. Tirol. I 1171 p. 215,34 domino Ecelino de Romano . . . Olricus comes de Ultimis . . . salutem et totius felicitatis et glorie -um. *ibid. al. b de origine, causa*: **a** *initium, exordium – Anfang, Ursprung*: WALAHFR. exord. tit. p. 474,1 de exordiis et -is (cf. praef. p. 475,23sq. de exordiis et causis) quarundam in observationibus ecclesiasticis rerum. DIPL. Otton. III. 237 p. 655,16 si . . . evenierit, ut ex rebus abbacie contentio -a ceperit, (antea: exortam contentionem), super quibus vero cartarum auctoritas igne . . . consumpta . . . ostendi nequiverit. ALBERT. M. animal. 3,95 -um eius (*pili*) est a radice, et extenditur continue, usquequod magnificatur. *al. β nutrimentum, incitamentum – Nahrung, Antrieb*: UFFING. Ida 1,10 virtute Dei carbo sopitus nulla flammaram -a haurire valuit. EPIST. Hildesh. 137 ut nomen Dei fideique virtus sincera . . . per doctrinæ tuæ -um . . . sublimetur. **γ** *semen, seges – Samen, Saat*: HELM. chron. 5 p. 14,21 procedentibus . . . sensim divinae gratiae -is in gente Danorum. 15 p. 31,16 pulchris divinae religionis -is inimicus homo superseminare zizania conatus est (cf. *Vulg. Matth. 13,25*). 31 cepit . . . pullulare . . . -um divinae laudacionis. **δ** *proles, suboles – Sprössling, Nachkomme*: HELM. chron. 51 p. 102,4 remanserunt . . . haec regalia -a (sc. *Suein, Waldemar, Kanutus*) Danorum populis, in quibus exercebantur, ne forte amisso usu preliandi quandoque insolescerent. 35 *progenies – Brut*: CAES. HEIST. mirac. II 1,11 p. 31,10 dedit . . . medicus ei potionem, cuius virtute plus quam LXX bufficillos evomuit homo apostata unius -i. 3 *translate*: **a** *salus, prosperitas, profectus, proventus, successus – das Wohl(er)gehen, Gedeihen, Glück, Erfolg, Nutzen*: DIPL. Karoli III. app. 1 p. 331,2 totum hoc (sc. *concessionem*) sanctorum Dei suffragantibus meritis ad nostrae excellentiae -um credimus profuturum. CARM. var. III B 2,6 spes super en restat, quæ premia cuique ministrat, -a probis supplitiumque malis. CHART. ord. Teut. (Thur.) 13 ad -a domus Theutonicorum . . . placet animum . . . intendere. CONST. imp. II 154 p. 189,37 ob maioris dilectionis gratiam, qua suo (sc. *Watzlai regis iunioris*) -o tenemur, cum . . . consobrinam nostram habeat . . . in consortem. CHART. Tirol. I 1113 p. 156,31 quia fraus -um non patitur eqs. *persaepe. b pondus, auctoritas, momentum – Gewicht, Bedeutung, Ausschlag*: DIPL. Ludow. II. 30 p. 126,24 quod (*sc. uxoris dotalicium scripto confirmandi*) ius adeo suis decentiis -um sumpsit, ut non solum nobilitas magnorum virorum, sed etiam regum et imperatorum sublimitas huiusmodi usibus . . . effectum prebere non spreverit. ALBERT. M. eth. I 12 p. 10,51 ex quo est aliquis finis ultimus in desiderio, oportet, quod 'cognitio eius habeat magnum -um (p. 109^a,23 ὁπλήν)', idest augmentum, 'ad vitam' summam (II 1,3,12^{capit.} et p. 46^a,1).

***increpabilis**, -e. *reprehensibilis – tadelnswert*: ALBERT. M. top. 8,2,6 p. 512^a,33 increpatio (p. 161^a,16 ἐπιτίμησις) . . . orationis sive -is oratio est aliquando et secundum ipsam orationem et etiam ex parte utentis ea. p. 512^b,1. eth. II 7,2,5 p. 511^a,9sq. talis (sc. *innocivorum delectationum*) persecutio, non est -is sive vituperabilis, (cf. p. 115^a,4 ἄνεπιτιμητον); quando autem prosequuntur superabundantes, quae nocivae sunt ad virtutem, hoc et pravam est et -e, (cf. p. 115^a,5 φαῦλον).

***increpanter** v. increpo.

increpatio (-cio) -onis f. *gen. sg.* -es: l.71. *pendet*: ad: p. 1629,11. 1 *obiurgatio, vituperatio, reprehensio, correctio – Schelte, Tadel, Rüge, Zurechtweisung*: ARBEO Emm. 36 p. 83,6 dum . . . monitionis nostrae atque -es (-is *var. l.*) acciperet (sc. *adultera*) formam eqs. CAND. FULD. Eigil. II 9 capit. p.

[Antony]

96 -o poetae et hortatio eiusdem. CAPIT. reg. Franc. 249,8 in conventu presbiterorum episcopus eum (sc. *presbyterum infamem*) publica -e admoneat. THIETM. chron. 4,67 presbiter ... signo sanctae crucis et -cionibus asperis hunc (*diabolum*) effugavit. WIPO prov. 53 amicalis -o (ince- var. l.) non est dampnatio. OTLOH. prov. Q 79 qui verbis lenibus potest corrigi, non debet -e dura, (-bus duribus var. l.) exasperari. *persaepe*. v. et p. 1628,59. *expressius i. q. execratio* – *Verwünschung*, '*Beschwörung*': AMALAR. off. 1,12,16 exorcismus grece latine coniuratio seu sermo -is est adversus diabolum, ut discedat. 1,12,17 haec -o sive coniuratio ad diabolum digna est habere iudicium novissimum. 2 *poena, animadversio, castigatio* – *Strafe, Vergeltung, Züchtigung*: WILLIB. Bonif. 8 p. 52,23 superstites gentilium accolae ... antestitis doctrinae documentum ... divinae -is moderamine perterriti suscipiunt. CAPIT. Bened. 3,159 ut nec clerici ... nec laici conspirationem vel insidias contra pastorem suum faciant; quod si fecerint, canonicis subiaceant -bus. CHART. Rhen. med. III 43 p. 46,25 (epist. papae a. 1216) tempus ... faciendi vindictam in nationibus et -es in populis detinentibus et contaminantibus terram sanctam (sim. HONOR. III. registr. 224 p. 151,12).

inrepativus, -a, -um. *obiurgatorius, vituperativus* – *scheltend, tadelnd*: WIDR. (?) Gerh. I 6 p. 495,35 commotus verbis -is eum (*ministerium*) dure impetit, causatur, cur sibi inobediens vinum pro aqua ... obtulerit.

adv. increpative. *modo obiurgantis, vituperantis* – *vorwurfsvoll, tadelnd*: TRANS. Dion. Ratisb. 19 capit. p. 304 oratio auctoris -e in Ebulonem prolata. HUMB. Sim. 2,9 p. 149,39 quid quaeritur? quod psalmus (Vulg. psalm. 4,3) -e demonstrat dicens: '*eqs.*'

inreparator, -oris m. *obiurgator, vituperator* – *Tadler*: GERH. psalm. 31,5 p. 47,19 qui (*Nathan propheta*) etiam, sicut fuit peccati (sc. *Davidis*) -r (*antea*: redargutor), sic fuit veniae quoque annuntiator.

inreparatorius, -a, -um. *obiurgatorius, vituperativus* – *tadelnd*: ALBERT. M. Matth. 16,21 p. 462,56 quorum (*paraphorum*) ... secundus (sc. *continet*) ... irrationabilitatis Petri zelantis -am instructionem (sim. 16,22). *usu subst. neutr.*: CONR. SAXO spec. 13 p. 426,3 audi beatum Bernardum: '*Revolue*', inquit, '*diligentius evangelicae historiae seriem universam, et si quid forte -um, si quid durum ... occurrerit in Maria eqs.*' (Bernh. Clarev. serm. de sanct. [PL 183,430C]).

[*inrepeia* v. *micropeia.]

***inrepatio**, -onis f. *inrepatio, obiurgatio* – *Tadel*: RUP. TUIT. carm. 9,2 (MG Lib. Lit. III p. 633) quam criminose me, soror, arguis, quo tendit ista -o?

inreposito, -avi, -are. 1 *strictius de voce, sono*: **a** trans.: **a** *inrepare, inclamare, obiurgare* – *anschreien, 'anfahren', schelten*: WALTHARIUS 1325 regem furto captum sic -vit, ut iam ... genua labarent. EKKEH. IV. bened. I 16,135 alter (sc. *latronum simul cum Christo crucifixorum*) aberravit, sed eum prior -vit (gloss.: id est increpavit). **β** *pulsare* – *läuten, ertönen lassen*: MIRAC. Bertini 3 p. 511,6 fratres ... duxerunt eum ... in ecclesiam ... campanas ... pariter -antes. **b** intrans.: **a** *vocem mittere, opprobria fundere* – *seine Stimme erheben, aufbegehren*: GERH. Antichr. 2,2 p. 193,18 superbia tumens verbisque indisciplinatis inimice -ans (sc. *Adam*) et increpans mortuus eadem die in anima cum socia peccati coniuge (spectat ad Vulg. gen. 3,12). **β** *sonare, crepare* – *ertönen, klirren*: ODO MAGDEB. Ern. 7,408 subsellia (sc. *muli*) raris -ant appendiculis atque aurea sellae dulces crediderim dare tinnabula voces. 2 *latius i. q. castigare* – *züchtigen*: EKKEH. IV. cas. 36 p. 82,13 tu (sc. *Ratpertus*) ... confortare et esto robustus flagelloque illum (sc. *qui nostro sermoni auceps est*) totis viribus -a!

inrepto, -avi, -atum, -are vel -ui, -are. *form. stirp. perf.*: -asti: BONIF. epist. 78 p. 167,1. -asse: VITA Corb. 18 p. 619,10. -asset: REGINO chron. a. 635.

Trans.: **a** *de voce cum improbatione, indignatione missa i. q. obiurgare, vituperare, reprehendere, incusare* – *schelten, tadeln, rügen, zurechtweisen*: 1 *in univ.*: WALAHFR. Mamm. 23,26 fera iussa vomentem (sc. *praesidem*) -at et dictis

miserum mordacibus urget. ALTFR. Liutg. 2,5 pro levitate ... vehementer -vit eum (*scholasticum*). RIMB. Anscar. 40 p. 75,16 audivit vocem quandam ... quae ipsum vehementer -bat, quod ullatenus de Dei promissione dubitare debuisset. MIRAC. Columb. 27 (MGScript. XXX p. 1014,18) Rainerius ... -vit eum (sc. *patrem pueri sanati*) valde, quare tanto tempore fratribus hoc (sc. *miraculum*) indicare noluit. FROUM. epist. 3 de neglectu mihi ignotae cautionis -vit (sc. *me epistula*). ADAM gest. 3,12 p. 153,2 furentem ... regem ... de scelere terribiliter -uit (-vit var. l.; sc. *archiepiscopus*). *persaepe*. 2 *c. colore quodam*: **a** *exsecrare, coniurare* – *verwünschen, 'beschwören'*: AMALAR. bapt. 28 exorcizatur, id est adiuratur sive -atur, diaboli ... ut recedat a Dei creatura. MILO Amand. II 7 capit. p. 30 auctor operis istius -to hoste (i. *diabolo*) ad gesta narranda revertitur. **b** *accusare, conqueri* – *Klage, Beschwerde führen (über)*: DIPL. Heinr. IV. 476 p. 648,41 regni principibus ... B. et filiorum eius crudelissimam iniusticiam ... -antibus (sc. *abbate et congregatione*). **c** *admonere* – *ermahnen, warnen*: CONC. Karol. B II 2 p. 10,18 ipsius (sc. *fratris a sorore fornicationis cum ea accusati*) familiares ... illam, ne se deciperet, pulsando -bant. *remissius i. q. inclamare* – *anrufen, -schreien*: FRID. II. IMP. art. ven. 3 p. 61,21 canem iam prope venientem -et (sc. *falconarius*), ut impetum sui cursus retineat. **B** *de fidibus motis i. q. percutere, pulsare* – *schlagen*: ALBERT. STAD. Troil. 1,462 tucius est ... digitis -uisse liam quam manibus ... acute cuspidis hastam ... sustinuisse (ex Ov. epist. 3,118). **C** *de sono edito i. q. pulsando indicare* – *durch Schlagen anzeigen, 'schlagen'*: HELM. chron. 55 p. 108,27 crastina, priusquam signum primam -uerit, huc valedicturus revertat.

II intrans.: **A** *audiri, intonare, insonare* – *sich vernehmen lassen, laut ertönen, erschallen*: ALDH. virg. I 21 p. 252,14 licet horrendus salpicum clangor -uerit. WILLIB. Bonif. 5 p. 24,1 iam bucina caelestis verbi -uit. WALAHFR. Mamm. 15,17 vox ... -uit: '*eqs.*' CAND. FULD. Eglil. II 23,15 -uit mussans concordia fratrum cum gemitu patris invisio perterrita morbo. **B** *exaestuaré, effervescere* – *aufbrausen, in Wallung geraten*: WALAHFR. Mamm. 11,10 praesidis ira videns sibi fortia tela remitti -at.

adi. increpandus, -a, -um. *increpabilis* – *tadelnswert*: ALBERT. M. top. 8,2,7 p. 514^b,42 non dicitur esse -a oratio, quia etiam argumentum ex probabilibus procedere constat.

adv. increpanter. *modo obiurgantis, vituperantis* – *vorwurfsvoll, tadelnd*: MIRAC. Bonon. 19 (MGScript. XXX p. 1033,8; a. 1026/44) illa (*comitissa*) ... non solum ei (sc. *mendico alimoniam petenti*) non tribuit, verum etiam -r ... , ut a se discederet, praecepit.

***inrescentia**, -ae f. *incrementum, augmentum* – *Zuwachs, Zunahme*: EPIST. Hildeg. 114,10 si ob benefactorum -am (*crescentiam var. l.*) in morbum seu tentationem incidere, non novi (*v. notam ed.*).

inresco, -evi, -etum, -ere. *script. -ss(o): l. 70. pendet ad: l. 70. 1 intrans.*: **a** (*ac*) *crescere, augeri, augescere, invalescere* – (*an*) *wachsen, zunehmen, größer werden, sich mehren, erstarken*: **a** *de rebus corporeis*: POETA SAXO 3,178 cum ... lutum semper madidis -ret arvis eqs. VITA Find. p. 504,14 rupem aestus maris -ens subire solebat. ALBERT. M. animal. 22,145 caro eius (*ursi*) cocta fere contra naturam omnis carnis -ere videtur, eo quod eqs. **β** *de rebus incorporeis*: PAUL. DIAC. Lang. 3,1 p. 93,12 venient ... Langobardi in Gallias et devastabant civitates septem, eo quod -verit malitia eorum. HINCM. epist. 169 p. 147,3 in eis (*scriptis*) videor mihi videre vobis multiloquium meum -ere. HELM. chron. 33 p. 63,31 cum ... obsidio vehementer -ret eqs. CONR. MEND. Attal. p. 111,6 multa gestorum eius ... vetustate -ente fere esse absoluta. p. 137,26 dolor ... coepit -ere. **b** *crescere, nasci* – (*er*) *wachsen, entstehen, sich bilden*: **a** *de rebus corporeis*: VITA Magni Fauc. II 8 ibi (sc. *in supremo cacumine montis*) cum -visset abies in aerem ducta eqs. ARS med. 7 p. 427,23 encantis dicitur carnosa substantia *crescens a maioribus palpebris*, (-ssens ad maiori palpebro G). *in imag.*: ARNO REICHERSB. scut. p. 1504^b affectionum nostrarum pili non radicitus evulsi ... men-

[Antony]

tis nostrae puritati -unt. CHRON. Lauresh. 145 ut . . . Balde-
maro rursus -vissent cornua (*i. superbia*). **β** *de rebus incor-
poreis*: ANNAL. Xant. a. 826 multa mala -verunt a gentilibus
super aecclesiam catholicam. POETA SAXO 3,388 omnibus . . .
locis -verat horrida clades. **c** (*con*)*vestiri* – *zuwachsen, über-
wachsen werden*: CAPIT. reg. Franc. 32,36 ut . . . , ubi locus fu-
erit ad stirpandum, stirpare faciant et campos de silva -ere non
permittant. **d** *impers.*: **α** *c. dat. i. q. interest, desideratur* –
es ist daran gelegen, erscheint geboten: HINCM. epist. 186 p.
191,1 non displicebit quibusdam, si aliqua occasio interciderit,
unde . . . -it apostolico et Romanis tanta (*sc. scripta*) legere. **β**
perf. c. acc. c. inf. de re modum excedente fere i. q. longum
est – etwa: es würde den Rahmen sprengen: CHRON. Fred.
4,60 nomina concubinarum (*sc. Dagoberti*), eo quod plures
fuissent, -vit huius chronice inseri. **2 trans. i. q. producere,
generare – hervorbringen: AETHICUS 65 quae (*sc. ignomini-
osa*) nec tales (*pro talia*) mundus evomuisse ac -visse a domesti-
cis fidei narretur (*vix recte interpr. ed.*).**

adi. incretus, -a, -um. **1 innatus – angeboren: HEIRIC.
Germ. I 5,414 innatus (*schol. -us*) subigit cunctorum pectora
fervor nosse virum mira meritorum luce coruscum. **2 insitus,
inhaerens – eingewachsen, festsitzend, anhaftend (in imag.)**:
OLBERT. Veron. 1 p. 843^A gens Gallica . . . pro cicatricibus
scelerum ultra modum -is iterum ferrum sustinuit divinae
animadversionis. LAMB. HERSF. annal. a. 1077 p. 289,32 long-
gam inobedientiam et diu -am peccati rubiginem diuturnioris
penitentiae igne exuri et excoqui oportere.**

inaccessibilis *v. ingressibilis*.

incretio, -are. *creta oblinere – mit Lehm bestreichen, 'ver-
leihen'*: ANON. secret. p. 59,9 pone illud (*sc. mixturam*) in
aludel ferreo vel marmoreo vel de creta philosophorum facto et,
quodcunque de praedictis fuerit, -a cum creta artis et pone illud
in fornacem.

incretus *v. increasco*. **incrimentum** *v. incrementum*.

incrimino, -avi, -atum, -are. *struct. c. abl. l. 40. c. gen. l. 41. 45.*
pendet de: l. 41. 46. adde FORM. extrav. II 1 p. 551,17.
accusare, criminari – anklagen, an-, beschuldigen
(partic. perf. usu subst. l. 41): LEX Frison. 2,9 si litus de nobili
homine eodem scelere (*sc. expositionis ad occidendum*) fuerit
-tus *eqs.* CONC. Karol. A app. 9 p. 841,21 de crimine maiestatis
gravius iudicantur rei et -ti quam alterius alicuius generis scele-
ris. EPIST. Mog. 15 p. 343,5 nunc . . . a quibusque infamia pro
sceleribus publice notatis -antur, damnantur, custodiae tradun-
tur (*sc. sacerdotes*). BERTH. chron. B a. 1078 p. 339,7 legato . . .
regis Rudolphi . . . credebatur, alii vero periurii -ti sunt. SALIMB.
chron. p. 230,20 Damasus papa . . . de adulterio fuit -tus. *al. v.*
et vol. III. p. 127,5. **remissus i. q. infamare – in Verruf**
bringen: PAULIN. AQUIL. c. Fel. 3,18 l. 14 quid mirum, si disci-
pulis temerario ausu infamare non veretur, cum ipsos utique
magistros ecclesiae, Petrum scilicet et Paulum, audacter -are (*sc.*
dicta eorum depravando) . . . non erubuit?

incrinatus, -a, -um. *capite tonsus – geschoren*: LEX Sal. Karol.
26,1 si quis puerum infra XII annos sive crinitum sive -um
occiderit *eqs.*

incrispo, -avi, -atum, -are. **1 proprie: a strictius i. q.**
(con)crispere – kräuseln (usu medial.): ALBERT. M. animal.
22,20 stercus asini silvestris tritum cum felle boum si ex eo mu-
lieres inungant capillos suos, -antur. **b latius i. q. involvere,
intexere, penetrare – einhüllen, umschlingen, durchdringen**:
ALBERT. M. veget. 4,30 processu temporis 'utriusque natura',
terrae scilicet et aquae, '-vit' (*increscit codd.*) et involvit 'altera-
ram' et tenet eam, donec *eqs.* 4,31 extracto . . . ex eis (*campis
propinquis iuxta mare*), quod est de aqua dulci subtili, reman-
sit solum hoc, quod est -tum in vi terrae salsae, et hoc est de
genere terrae. **2 translate i. q. voce vibrante edere – ruckweise
ausstoßen**: EPIST. var. I 15 p. 519,17 si quispiam . . . quatenus
inflammata cavillatione cum suis adseculis . . . procaciter coepe-
rit [-are cacinum] (*cf. Sedul. carm. pasch. 1,332 crispere cac-
hinum*).

incroco (-oo, -ogo), -atum, -are. *suspendere – aufhängen*:
LEX Sal. Merov. 95 si quis hominem extra consilium iudicis de
furcas abaterit aut de ramum, ubi -atur (LEX Sal. Karol. 69,2 p.

234 -atur [-oatur, -gatur, -gatus, -gatus est *var. l.*]), reponere
praesumpserit *eqs.*

*incrosatus, -a, -um. (*cf. ital. crociato; v. Battisti-Alessio,
Diz. etim. ital. II. p. 1169*) *cruce notatus – mit einem
Kreuz gekennzeichnet, versehen*: CHART. Carniol. I 68 p.
77,11 (a. 1102) ab ipsa ecclesia usque ad illum saxum -um (*in
descriptione terminorum*).

*incrosso *v. *ingrosso*.

incrudesco, -dui, -ere. **1 immaniter saevire – unmenschlich
wüten, zum Tier werden**: HEIRIC. Germ. I alloc. 65 tanti no-
minis obicem proterve vix ausint sprevisse phalanges; mitescet
rabies sputisque parcent et cynico -ere dente. **2 invalescere,
ingravescere – erstarken, sich verschlimmern**: EPIST. Hann.
72 si morbus . . . adoleverit magisque -uerit *eqs.*

*incruo, -are. (*crudus*) *in statum crudum reducere – in
den Rohzustand überführen*: ARTEPH. secret. p. 19 acetum
. . . penetrativum est unicum agens . . . in hac arte, quod scilicet
potest resolvere et -are corpora metallica sub conservatione
suae speciei.

incruentus, -a, -um. *cruore non respersus – unblutig*:
EINH. Karol. 13 p. 16,23 -um poene Francis hoc bellum fuit et
prosperrimum exitum habuit. RADBERT. corp. Dom. app. 229
adnuntiantes . . . mortem . . . Iesu Christi . . . et in caelis ascen-
sionem pariter confitentes -am celebramus in ecclesiis sacrificii
servitutem. WIDUK. gest. 3,46 p. 128,11 non adeo -a victoria
fuit de tam saeva gente (*sc. Ungariorum*). *al.*

incrusto, -are. *crusta obducere – mit einer Kruste über-
ziehen*: **1 coinquinare, polluere – beschmutzen, beflecken,
besudeln**: RAHEW. gest. 4,5 p. 238,31 tibi . . . domino nostro
placet imperium tuum per innocentiam servare potius . . . quam
. . . per sanguinem subiectorum -ari. EBERH. BAMB. epist. 11 p.
524^D non solum famam nostram, sed et aliorum . . . -are cona-
mini. CHART. Turic. 414 ne huius . . . vendicionis patratores
antiquam concivium suorum iuris sanctionem -are viderentur,
hanc eandem vineam super altare monasterii ea videlicet condi-
cione obtulerunt, ut *eqs. al.* **2 depravare – verderben, ver-
fälschen, entstellen**: HERIG. Ursin. 1,615 qui (*doctores*) . . . il-
lum (*puerum*) . . . perfecte divinis instituere litterulis . . . nec
philocompis artibus . . . -are boni studium patiuntur alumpni.
CHART. Mog. A I 523 p. 429,36 ne quis contra eam (*praesentis
paginae serie*) venire vel in aliquo eam presumpserit impe-
tere sive -are (*sim.* 528 p. 437,5. 552 p. 461,9. 578 p. 495,28).

[inctiocollon *v. ichthyocolla*.]

incuba, -ae *f. daemonum genus incubans hominibus dor-
mientibus – quälendes Nachtgespenst, 'Drude'*: GISLEB. EL-
NON. inc. 2,307 depulsa Superbia caelo quamprimum fera corda
subvertit fimum in imum (*unum ed., vix recte*), -a deiectis ut
iniquo pondere vectis. CONR. MUR. summ. p. 160,16 mulier
deridenda . . . poterit nominari: . . . incantatrix, ignobilis, -a.

incubatio (-cio), -onis *f. 1 (op)pressio, angor, molestia –
Bedrückung, Beklemmung, Gedrücktheit*: AESCULAPIUS 7
p. 11,3 incubi dicti sunt, (GLOSS. med. p. 26,13 incubo dicta
est [*sc. passio, ut vid.*]; Gariopont. pass. 5,17 incubus dictus
est; Cael. Aur. diaet. pass. incubo dictus est) a mentis atque
sensus -e. **2 c. dat. de actione iacendi (super), coeundi i. q.**
stuprum (oblatum) – Schändung: ALBERT. M. bon. 523 p.
274,24 esse quaedam peccata contra naturam specialiter . . . , ut
. . . -em vel succubationem iumento et huiusmodi. **3 usurpa-
tio (iniuriosa) – widerrechtliche Inbesitznahme**: CHART.
Austr. sup. I 270 p. 397,6 (epist. papae a. 1185) cum super in-
trusione et -cione tua, qua monasterium Chremise niteris (*sc.*
abbas) detinere, . . . gravis conquisitio (*item* 271 p. 398,7 con-
questio) pervenisset *eqs.* p. 397,25 nolentes . . . , ut prefatum
monasterium sub -cione tua penitus destruat.

incubator, -oris *m. potitor iniuriosus, possessor, usurpator
– einer der unrechtmäßig in Besitz nimmt, unrechtmäßiger
Besitzer*: BRUNO MAGD. bell. 77 eius (*s. Kiliani*) urbis violen-
tus -r. CONST. imp. I 395,2 p. 565,22 hec . . . metropolis (*sc.*
Ravenna) . . . nec solum eius (*sedis apostolicae*) predia usurpa-
verat, set ipsam aliquando Romanam invasit ecclesiam Guiber-
tus eiusdem metropolis -r. GERHON. psalm. 34,8 p. 358,18
multarum ecclesiarum. CAES. HEIST. Engelb. 2,1 p. 250,24 ut

[Antony]

nobilis illa (sc. *Hessindensis*) ecclesia . . . diutius eiusdem -is (sc. *Friderici comitis*) insolentias sustinere non posset. *per compar. i. qui iniuriose sibi vindicat – einer der zu Unrecht für sich in Anspruch nimmt*: ABSAL. serm. 14 p. 89^A qui . . . legunt librum legis Dei intus et non foris, hoc est, qui dicunt et non faciunt, magis -es sacrae scripturae quam investigatores debent appellari.

incubito, -avi, -are. *incubare, iacere (in) – liegen (auf)*: HEIRIC. Germ. I 4,277 matrona piam struxit sub praesule fraudem stramine subiecto, quo nescius -vit telluris solitus alias incumbere tergo.

***incubitor**, -oris m. *incubus – ‘Inkubus’*: EKKEH. IV. bened. I 55,25 dissiace terrores, crux, noctis et -es (gloss.: scratin). pict. Mog. 787 quam premit -r (gloss.: scrato) per somnia, praesidis uxor, monstra viro mandat.

incubitus, -us m. *de actione iacendi (super), coeundi i. q. incubatio, stuprum – Schändung*: ALBERT. M. sent. 3,37,10 p. 703^a,24 cum sint quaedam in hoc (sc. *fornicationis*) actu magis enormibus, ut sodomia vel -us vel succubitus iumentis, quare eqs.

1. incubo, -ui, -are. *form. praes. (per contam. c. incumbere): indic. -umbat: l.48. partic. -umbantes: l.59. I vi durativa: A proprie i. q. iacere, cubare, sedere (super, in) – liegen, ruhen, sitzen (auf, in): 1 gener.: a c. dat.: ALDH. virg. I 4 p. 231,16 quae (apes) . . . melligeris caltarum frondibus . . . -antes . . . nectaris stillicidia . . . rostro decerpunt. RIMB. Anscar. 5 vir Dei . . . sopori deditus lectulo -bat. IOH. IAMAT. chirurg. 3,12 studeat ipse eger . . . eis (suturis vulnerum) -are. in imag.: HEINR. WIRZ. cur. 595 iste (sc. *cardinales*) sunt statue, totus quibus -at orbis. b absol.: TRANS. Dion. Ratisb. 37 p. 438,16 -at (sc. in te) sanguis, (cf. Prud. perist. 13,4), quia victorioso apud te procubuit, Gallia. 2 spec.: a spectat ad ova i. q. fovendo sedere (super), fovere – (be-, aus)brüten: a c. acc.: ALBERT. M. animal. 5,73 sepya . . . sedendo desuper -at ea (ova) calefaciendo viginti noctibus, donec exeant . . . animalia. 6,9 gallinis nolentibus -are ova sua ova ponuntur in vasis calidis eqs. ibid. al. β c. dat.: ALBERT. M. animal. 1,47 quae (philomela) cantat, quando -at ovis suis. γ absol.: BERTH. Ratisb. serm. 17 p. 90,5 quorundam corda sunt quasi carnes veteris gallinae -antis . . . , qui vix decoquuntur. ALBERT. M. animal. 1,47 calor . . . matris -antis . . . magis est vivificativus quam alius. b concumbere, coire, commisceri – Beischlaf pflegen, sich paaren (mit): LAMB. HERSF. annal. a. 1073 p. 151,25 postulant (sc. *principes*) . . . , ut abdicato grege concubinarum, quibus contra scita canonum . . . -bat, reginam diligeret (sc. rex). B translate: 1 iniuriose possidere, obtinere – unrechtmäßig besitzen, innehaben: a c. dat.: SIEGB. GEMBL. adv. Pasch. 4 (MG Lib. Lit. II p. 455,12) merito depopulandam esse aeccliam, cui -at (-mbat 1.2) excommunicatus episcopus. CHART. Austr. sup. I 269 p. 396,14 (epist. papae) audito . . . per intrusionem M., qui monasterio vestro -are dinoscitur, idem monasterium quam grave dispendium paciatur eqs. al. b c. acc.: GERHOH. aedif. 45 (133) p. 182,22 omnes, qui -ant aliquam aeccliam, quam non electione, sed laica datione adepti sunt . . . , quis episcoporum non arceat a thalamo aeccliae? VITA Gebh. Salisb. II 12 post huius (abbatis Gisilberti) . . . excessum sepe fatus invasor Perhtoldus metropolitanam sedem -at. 2 mente occupatum esse (in), se dedere, operam dare, studere – sich beschäftigen (mit), sich hingeben, obliegen: a c. dat.: CONSUET. Trev. 26 fratres . . . studio sacre -mbantes orationis aut visui pie meditationis expectant signum collationis. OTTO FRISING. gest. 1,49 p. 69,15 die noctuque lectioni ac meditationi -ans de acuto acutior, de litterato efficitur (sc. *Petrus Abailardus*) litteratior. LAMB. LEOD. Matth. I 1487 trahit et tractum punit sua quemque voluptas, -at hic mundo, sed mundi plectitur estu, ille voluptati, sed ei fit pena voluptas. b c. acc.: VITA Filib. 39 (MGMer. V p. 602,20) cum . . . vir Dei sollicitus de necessitatem fratrum adtentius -ret orationis studium eqs. 3 persequi, moliri, intendere – verfolgen, betreiben, beabsichtigen: LEX Alam. 1,2 si aliqua persona . . . de ipsas res de illa ecclesia abstrahere voluerit . . . , incurrat in . . . excommunicationem sanctae ecclesiae et affectum, quod inchoavit (-et 1), non obtineat eqs. 4 se fatigare, laborare – sich*

plagen, sich abmühen: HUMB. Sim. 2,2 p. 141,19 cuius (sc. *terrae*) squalidus et sedulus fossor (sc. *Cain*) sic -bat et, quicquid sibi ex illa proveniebat, in illam anxius sic reponiebat, ut eqs.

5 **5 miseriae, perniciiei esse – arg zusetzen, den Untergang bereiten**: METELL. exp. Hieros. 3,475 ira, locus fortisque manus, trine mala sortis idolatris misere pereuntibus -uere.

II vi ingressiva c. sensu incumbendi: A provenire, emergere – aufkommen, sich regen, erwachen: WALAHFR. Wett. 147 perfecta magis Domino servire voluntas -at insignemque virum vota optima produnt. WALTHARIUS 354 hinc odium exilii patriaeque amor -at inde. B affectare, appetere, captare – zu gewinnen suchen, streben (nach), buhlen (um): IULIAN. TOLET. insult. 1 tuis . . . operibus iaculata es (sc. *Gallia*) . . . , quae Iudaeorum potius quam fidelium Christi amicitii -bas (insudabas var. l.). C incidere (super), incumbere – sich hermachen (über), sich stürzen (auf): HIST. peregr. p. 165,24 aliqui . . . avide -bant cadaveribus equorum in via deficiendum, ut eorum sanguine . . . sitis angustiam temperarent. remissius i. q. sibi proponere – sich vornehmen, sich angelegen sein lassen: LAMB. LEOD. Matth. I 37 humano capiti non -o . . . , piget arma virumque referre; tu (sc. *Deus*) . . . mea materies, mihi carminis auctor. D instare – eindringen (auf): RAHEW. gest. 4,47 p. 287,22 ut hostiliter sibi invicem -antes (sc. *Cremonenses et Mediolanenses*) non ante manus ab armis reducendas putarent, quam eqs.

2. incubo, -onis m. (?f.: p. 1632,52) **1 daemonum genus thesauris defossis incubans – Schatzgeist, ‘Incubo’** (per ignominiam de Gregorio VII. papa velut iniurioso possessore sedis apostolicae): BENZO ad Heinr. IV. 6,6 p. 564,4 condemnato -e Ravennas eligitur orthodoxus (i. *Wibertus archiepiscopus*), qui . . . cesare precipiente papa benedicitur (v. *notam ed.*). cf. incubator. **2 daemonum genus hominibus dormientibus incubans, inde meton. de morbo i. q. ephialtes – Albtraum, Alldruck, das Alldrücken**: v. p. 1632,52,54.

35 **incubus**, -i m. (?-um, -i n.: l.52) ?acc. sg. -o: l.55. *qui superiacet – der darauf, obenauf Liegende (opp. *succubus): 1 de daemonibus: a daemonum genus hominibus dormientibus incubans – Nachtmahr, Alb, ‘Inkubus’ (usu attrib.: l. 48.49. al.): a proprie: CARM. Bur. 54,5,14 ut expaveatis et perhorreatis, vos exorcizo, Larvae, Fauni . . . , I-i eqs. RICHER. SENON. gest. 4,39 p. 324,36 credo eum (daemonem) unum de his spiritibus fuisse, qui -i vocatur. de stupro, fornicatione: OTTO FRISING. chron. 4,16 p. 202,18 Hunorum gens horribilis tanquam ex -is et meretricibus, ut Iordanis refert, originem trahens (sim. gest. 1,32; cf. Iord. Get. 122 spiritus immundi per cretum vagantes. FRUTOLF. chron. p. 123,37 silvestres homines, quos Faunos ficarios vocant). CAES. HEIST. mirac. I 3,8 p. 121,2 pater . . . sperans eam (filiam) . . . ab -o daemone liberari. ALBERT. M. sent. 2,8,5 p. 174^b,4 verissime legitur de -is et succubis daemonibus. al. β meton. de morbo i. q. ephialtes – Albtraum, Alldruck, das Alldrücken (usu plur.: l. 55. 59. p. 1632,52): GLOSS. med. p. 26,8sq. ephialtes: hoc est -um; ex quibus eos deprehendis, [qui -o] (AESCULAPIUS 7 p. 10,40 cum in cibo; Gariopont. pass. 5,17 p. 101,5 qui -o) vexantur. p. 26,15 alii autem [-o] dixerunt, (AESCULAPIUS -os dixerunt; Cael. Aur. diaet. pass. -um [-cib-?] dicunt), quod indigestione cibi eveniat, quem Greci ephialten dicunt. ARNOLD. SAXO flor. 3,3 p. 69,25 lacerto sinistro gestatus valet (sc. *adamus lapis*) . . . contra venena et vana sompnia et fantasmata et -os. WILH. CONG. chirurg. 1561 mediana vena inciditur . . . propter dolorem infixum thoracis et propter -um, querelas cordis. al. v. et p. 1632,53.*

b daemonum genus thesauris defossis incubans – Schatzgeist, ‘Incubo’, inde translate i. q. incubator, possessor iniuriosus – unrechtmäßiger Besitzer: GESTA Trev. cont. IV 2 p. 392,33 pulso . . . nefandissimo -o (i. *Marcholfo usurpatore*) Baldwinus Flandrensem comitem in imperatorem Constantinopolitanum consecraverunt (sc. *crucesignati*). **2 usu communi**: ALBERT. M. animal. 17,39 Arybaros philosophus . . . dicit, quod karabo duo habet membra maris et feminae, et dicit, quod cum karabo coit acricyloz et etiam id, quod vocat azaro, et quod in quolibet anno mutant coitum, ita quod -us fit succubus et impraegnans efficitur impraegnatus.

1. **incudo**, -usum, -ere. *incudendo formare, instaurare – schmieden, in Schmiedearbeit fertigen*: FRANCO LEOD. circ. 1,9 pecuniarum nihil erat, ... non Minervale pretium operosae arteque elaboratae vestis, non fusilis metalli admirandis figuris opus -sum (*sim*). THIOFR. flor. 2,1 l. 61). THIOFR. Willibr. I 29 p. 477^E quorum (*sc. pontificum*) alter ... -sis auro et argento et gemmatis ornatibus ..., alter Efternacense oratorium exornavit et ditavit maximis sanctorum patrociniiis. 36 p. 481^F vicarius ... antistitis Willibrordi ab universis Antwerpensibus ... cum sanctorum suorum pixidibus auro et argento operoso artificio -sis procedentibus obviam ... susceptus est.

2. **incudo** v. incus. **inculatus** v. incolatus.

1. **inculatio**, -onis f. *de modo dicendi (sonandi: l.41) i. q. actio (per eorundem vel similium repetitionem) graviter ingerendi, intrudendi, infigendi, iteratio – das Einprägen, Einschärfen, Wiederholung: 1 gener.: a in univ.: HONOR. III. registr. 302 tu (sc. comes) ... cura fame tue posthabita et -e precum ac preceptorum nostrorum penitus obaudita ab ... rege extorsisti ... iuramentum, quod eqs. b in malam partem i. q. actio recoquendi, ruminandi – das Aufwärmen, Wiederkauen: EPIST. Meginh. 23 p. 218,24 ego quasi stimulus sathane te (sc. episcopum) huiusmodi (sc. molestiarum) rerum memoria et -e colafizo. c c. gen. inhaerentiae i. q. confirmatio, auctoritas – Feststellung, Bestätigung: CHART. Steinf. 2 p. 3,2 (a. 1121) ad amplioris ... firmitatis -em subnotata sunt nomina testium, qui huic traditioni interfuerunt. 2 spec.: a rhet. (c. gen. inhaerentiae: l.31) EPIST. Hildesh. 134,13 p. 204,17 modus per repetitionem est, qui -o in rhetoricis appellatur, per quam brevis materia dilatatur, locutionis series collocatur. p. 205,17 sunt ... nonnulli ... minus advertentes, qui has repetitiones -es velud vitia iudicant et contempnunt. EBERH. BAMB. epist. 14 quorsum ... diligens illa nominum et prophetica -o evanescet: 'Et vocabitur nomen eius Admirabilis consiliarius, Deus fortis, Pater futuri saeculi, Princeps pacis' (Vulg. Is. 9,6)? ALBERT. M. sent. 1,13^D praef. p. 381^A,10 quomodo differant (sc. 'nescio', 'non valeo', 'non sufficio')? Videtur enim esse -o eiusdem. al. b mus. (cf. p.1637,3): IOH. AFFLIG. mus. 18,19 cantuum compositor vitium, quod apud musicos ομολόφθογ-γος, id est similitum sonorum, appellatur, evitare studeat ...; nam in eo loco, ubi est 'Crescere te faciat Deus meus', vitiosa est unius neumae -o (postea: repercussio).*

[2. **inculcatio** v. 2. *conculcatio. *adde ad vol. II. p. 1218,61: meton. i. q. charta ad cohabitationem pertinens, conculcatoria (charta) q. d. – das Zusammenleben betreffende Urkunde: FORM. Arvern. 1 ista omnia superius conscripta vel, quod memorare nomine possimus, iudicibus, brevis, nostris, spondiis, incolcationibus, (v. notas ed.) vel alias stromentas ... perdimus.*]

***inculcative** adv. *graviter – eindringlich, einprägsam: LIBER revel. Rich. 39 p. 48,6 audi vi vocem dicentem valde affectuose et valde quasi querulose et valde -e et confirmative.*

inculcator, -oris m. *qui cum vi quadam ingerit, intrudit, doctor severus – einer der eintrichert, strenger Lehrer, 'Einpauker': ЕККЕН. IV. cas. 48 claustrum ... nostrum discipline patrum tenacissimus sectator doctrineque assiduus -r reliquit Hartmannus celeberrimum.*

inculco, -avi, -atum, -are. ?script. -lt(o): p.1636,39. I c. obi. dir.: A c. acc. accedente dat.: 1 proprie: a premendo ingerere, infercire – (hinein)stopfen (in): ECBASIS capt. 162 multa ... de magna creverunt fragmina cena, que procul instructis -at (sc. hospes) habenda canistris (cf. Hor. sat. 2,6, 104). DYNAMID. Hippocr. 1,42 p. 414,11 sola ... si teratur, naribus -ta sanguinem sedat (sc. ruta). b conculcare (usque ad) – hinabtreten, einstampfen (bis zu): WALTH. SPIR. Christoph. II 6,55 quo pacto moenia montis vertice composita -es radicibus imis? (cf. Vulg. Matth. 5,14). 2 translate: a ingerere, infigere, indicare, subicere – einprägen, einschärfen, kundtun, nahebringen: a in univ.: HADR. II. epist. 5 Waldraade (sc. correctae) ... competentia monita destinavimus et, quae conveniebant, litteris -anda (inconculcanda B) praevidimus. EPIST. Teg. II 260 p. 289,34 ut ... hoc Romane ecclesie decretum universo clero studiosius -res (sc. archiepiscopus).

CHART. Mulh. Thur. 142 ea, que fiunt, rationabiliter scriptis et sigillis hominum memorie -are. CHART. Basil. C II 124 cuius ... principis (sc. regis Rudolphi) generis ac morum ingenuitas ... per famam in remotis mundi partibus habitantium est auribus -ta. al. b pro acc. pendet: quod: STATUT. ord. Teut. p. 93,20 qui vicem gerit magistri, studeat electoribus -are, quod omnis honor ordinis ..., custodia discipline dependent a bono pastore. CHART. Carinth. II 678 p. 122,29 tenore presentium tam futurorum quam modernorum memorie -amus, quod eqs. V 137 presentibus profiteamur universorum noticie -ando, quod eqs. ut: CAPIT. reg. Franc. 196,46 p. 41,36 illud ... nobis iterum -andum populisque denuntiandum summopere visum fuit, ut missarum celebrationes in locis incongruentibus fieri omnino non debeant. acc. c. inf.: EPIST. var. 3,3 (ed. B. Bischoff, Anecdota. 1984. p. 128; a. 887) auribus vestrae (sc. patrum) celsitudinis flebiliter -amus ecclesiam nostro regimini ... creditam ... paganorum persecutione affici. CHART. Raitenh. 169 p. 144,36 (a. 1246) noticie tam modernorum quam futurorum -are ... nos ... parrochiam Perkhirchen ... pro ipsorum (fratrum ordinis Cisterciensis) consolatione contulisse ... possidentam. interr. indir. (cf. l.24.64): TRAD. Ratisb. 269 (c. 1006) scientie auribusque pie Deum colentium arcus -etur, qualiter ... tradidit eqs. (item 809). b obicere, exprobrare – vorhalten, zum Vorwurf machen (pro acc. pendet interr. indir.; cf. l.21.64): VITA Eberh. Commed. 12 exiturus ... erat ipso die homo sanctus pro quodam negotio; et cum ei saepius -retur, cur non iret, ... respondit esse et aliud negotium, cui interesse deberet. c confiteri – bekennen (pro acc. antecedit sententia declarativa): VULC. Bard. 6 fletibus incessanter amaris perfudit suorum cladem; suam aestimavit illam, ... Deo ... assidue in orationibus -vit. d addere, cumulare – hinzufügen (zu), folgen lassen, häufen (auf): HIST. peregr. p. 153,24 stricto mucrone super hostes ictus ictibus -are. CHART. Chemnit. 308 preces -ando precibus devotionem vestram (sc. capituli Misnensis) attentius exhortamur, ut eqs. CHART. Tirol. notar. I 734 ne lites litibus -entur (item CHART. Turic. 1052 p. 137,8 -rentur; sim. CHART. Traiect. 1290bis p. 510,25 sopite questiones scripto perpetuo debent commendari, ne iterum litibus et questionibus -tentur [sic?]). e parare, inicere – bereiten, verursachen: ERMENR. Sval. 10 p. 162,15 hoc (sc. aspectum ossium integrorum) ... scias nobis ... et pavorem nimium ac immensum tripudium -asse. GERH. AUGUST. Udalr. epil. 4 ita ut ... tardis et seignibus nimii nausii fastidium non -ent (sc. praelibata miracula). f constituere – einsetzen (in): LAMB. TUIT. Herib. 1,5 p. 154,6 favet in id ipsum tota curia ... prudentissimum hunc et emeritum -ans animarum pontificio. B c. acc. accedente abl. instrumenti: 1 proprie i. q. refercire – vollstopfen (mit): LUP. FERR. Wigbert. 21 Saxones ... amica ... igni materia frequenter -tam domum ... ecclesiae comburere conati sunt. 2 translate: a tangere, complere – berühren, erfüllen (mit): VITA Pard. praef. (MGMer. VII p. 25,2) vitam vel gestas miraculorum beati Pardulfi confessoris ... stilo emendare et luculento sermone lares fidelium liquidissime -are, (auribus ... pandere var. l.). b incumbere (in) – eifrig betreiben: TRANSL. sang. Dom. in Aug. 2 p. 152,26 ipsius (Christi) laudibus immorari eiusque praeconia mente linguaque frequenter -are. C c. acc. solo: 1 proprie i. q. insectari, agitare – verfolgen, vor sich hertreiben: BENZO ad Heinr. IV. 2,18 p. 254,9 nostri ... persequuntur fugientium agmina; prosternuntque ex eis quosdam, -antes alios usque ad montem Celium, ubi eqs. 2 translate: a exponere, tractare – darlegen, behandeln: ALDH. ad Acirc. 10 p. 96,22 ordo rerum exigit, ut ... singulorum quorumque pedum ... rationem regulariter -es. pro acc. pendet interr. indir. (cf. l.21.24): GODESC. SAXO fragm. p. 39,23 de ... libero arbitrio quid ecclesiae Christi tenendum sit atque credendum, ... a beato Augustino ... uberius diversis in opusculis ... esse cognoscitur -tum. b praedicare – äußern, verkünden: WALAHFR. Gall. 1,25 p. 303,32 manens apud Iohannem episcopum septem diebus inter multa ... consolationis verba haec sepius -vit: 'eqs.' exord. 26 p. 507,7 ut omnibus officiis et orationibus intermixtus et fidem coaeternae trinitatis -et (sc. hymnus) et eqs. c repetere, repercutere –

[Antony]

wiederholen, widerhallen lassen: IOH. AFFLIG. mus. 18,15 illud . . . laudis cupido modulatori iniungimus, ne in una neuma nimum eam -ando oberret (cf. p. 1635,41).

II absol.: A gener. i. q. (com)memorare – erwähnen, in Erinnerung rufen: LAMB. TUIT. Herib. 2,3 p. 1247,10 preceserant, ut crebrius -tum est, defuncti patris largissima . . . beneficia. DIPL. Heinr. IV. 418 Scriptura . . . testatur, quia 'funiculus triplex difficile rumpitur' (Vulg. eccles. 4,12); quod nos considerantes sepius -ando repetimus, quod eqs. SIGEB. GEMBL. decenn. 1,69 ut breviter -em, semper luna . . . habebit in crescendo dies XIV et dodrantem. B rhet. de vitio nimiae repetitionis i. q. idem idemque dicere – sich wiederholen, 'Phrasen dreschen': SALIMB. chron. p. 226,10 linguam disertissimam habebat Hugo de Bariola . . . ; nunquam -bat, nunquam cespitabat.

III medial. i. q. contrahi – sich zusammenziehen: ALBERT. M. animal. 15,56 -atur matrix super fetum in tempore partus et premit ipsum, ut exeat.

adi. inculcatus, -a, -um. 1 memoratus, dictus – erwähnt, genannt: TRANSL. sang. Dom. in Aug. 10 ipse augustus . . . una suis cum primoribus et universa populi phalange reperiunt saepe inculc-atum thesaurum <eodem in loco> venerabiliter collo-catum>. 2 gravis, vehemens – nachdrücklich, eindringlich: CHART. Eberb. 313 p. 76,10 (epist. papae a. 1255) sicut ex -a querela abbatum ipsius ordinis frequenter audivimus.

incultus v. 1. incultus.

1. inculpabilis, -e. *script.:* -api-: EKKEH. IV. bened. I 20,81 (gloss.). -llis: CAPIT. reg. Franc. 233,33 p. 135,24. peccato, culpa carens, innoxius, insons, irreprehensibilis – unschuldig, schuldlos, untadelig (fere usu iur. et canon.): 1 in univ.: HINCM. divort. 6 p. 160,16 si . . . haec in iudicio culpabilis apparuit femina, quare fuit recepta? si -is, quare eqs. CHART. Hersf. 53 ut . . . in quarto (anno), quicquid neglectum fuerit, sine contradictione et -is restituerem. THIETM. chron. 2,41 haec (Iuthitta) in viduitate sua continenter vivens . . . invidio vulgari dente admodum -is dilaniebatur. PAUL. BERNR. Greg. 87 terminus, . . . ubi coram apostolico . . . canonice de criminibus illatis expurgari, si -is esset, . . . posset rex. saepius. usu subst. masc.: THIETM. chron. 7,46 propter nocentem (i. Lanbertum) ex utraque parte congregientium tot -es ceciderunt. CHART. eccl. Erf. 47 iuramento confirmat (sc. nominatores debitorum decimae), ut neminem propter amicitiam silentio transeant nec aliquem -em propter inimicitiam nominent. INNOC. III. registr. 2,201 p. 392,23 non . . . -em tua causetur sanctitas. 2 c. crimine indicato: a pendet praep.: a de: CAPIT. reg. Franc. 104,19 p. 219,27 ut de eo, qui se periuraverit, postquam poenitentiam egerit, -is esse videatur. 271 p. 302,22. ANNAL. Ved. a. 878 episcopus . . . <se> de omnibus, quibus olim fuerat dampnatus, -em reddidit. CHART. Traiect. 1413 p. 181,2 (a. 1257) si taliter se purgaverit (sc. impetitus) de eo, quod sibi impositum fuit, -is remanebit. b in: CHART. Babenb. 237,12 (a. 1221) in hoc (sc. inculpatione). b pendet gen.: EPIST. Teg. I 18 nos (sc. confratres) -es esse internecionis, pro qua mendaciter criminati sumus a falsidicis. THIETM. chron. 2,38 hoc ignoro, utrum hanc (praedam) eiusdem (ducis) interemptores sumpserint, an, sic casu accidente, necis eius -es invenerint Slavi. CHART. Babenb. 237,1 p. 58,13 incusacionis.

adv. inculpabiliter. 1 irreprehensibiliter, pie, recte, rite – untadelig, gewissenhaft, in rechter, gehöriger Weise: LIBER diurn. 85 p. 104,16 ut hoc officium pietatis (i. episcopatum) . . . concedat Dominus -r adimplere. HRABAN. inst. cler. 3,18 l. 15 -r . . . , immo laudabiliter, hanc artem (sc. grammaticam) discit, quisquis . . . rectae locutionis scientiam . . . habere appetit. al. 2 sine culpa, vituperatione, improbatione – frei von Schuld, Tadel, Missbilligung: PAULIN. AQUIL. c. Fel. 1,25 l. 3 quia tam obstinate mentis infestus pervicacia adoptativum Dei filium quoquomodo adfirmare non parcis, audi ergo, qua ratione poteris ei -r hoc adscribere nomen. VISIO Alber. 5 sunt . . . quidam, qui omni tempore licite et -r cum coniugibus suis se luxuriari posse confidunt. ARNO REICHERSB. scut. p. 1520^D sane in vestibus sacris etiam pretiositatem -r admittimus. al.

2. *inculpabilis, -e. (inculpare) culpabilis, noxius – schuldig: RHYTHM. 87,27,3 iram repletus Phutifar per falsa verba coniugis putatur -em Ioseph, recludit carcerem (v. notam ed.).

inculpatio, -onis f. accusatio, criminatio – Anschuldigung: ACTA imp. Böhmer 229 p. 204,38 (a. 1208) civis Leodiensis . . . non potest cogi ab aliqua iustitia ad faciendum iudicium propter -em aliquam, nisi eqs.

*inculpator, -oris m. (inculpare) accusator – Ankläger: CONSUE. Rod. 74 neque precipitur (sc. frater in causa positus) punire sui -em a quocumque incusatum nec ipse a suo accusatore castigari permittitur.

1. inculpatus, -a, -um. culpa, vituperatione, improbatione carens, inculpabilis – frei von Schuld, Tadel, Missbilligung, untadelig: RATHER. decr. (QuellForschArch. 29. 1938/39. p. 22,16) intersit illorum (sc. clericorum ab invasore episcopatus institutorum), uti an abuti Dominico decernant ipsi praepcepto, me in hoc penitus -o. VITA Magni Faut. II 2 p. 327,14 paret . . . bestia (sc. ursus), rursusque venienti Magno, que assignata erant, -a custodia reponit. CHART. cell. Paulin. 37 p. 48,45 fuerunt . . . testes . . . vite probate viri et -i testimonii. t. t. iur. -a tutela i. q. defensio contra vim – Notwehr (cf. Cod. Iust. 8,4,1): ALBERT. M. eth. I 456 p. 387,42 si aliquis inferre sibi (sc. alicui) conaretur nocumentum, licet sibi vim vi repellere cum moderamine -ae tutelae (v. notam ed.). CHART. ord. Teut. 577 (epist. papae) ut munitiones et castra predicta defendere vim vi repellendo cum -e tutele moderamine valeatis.

adv. inculpate. inculpabiliter, irreprehensibiliter – untadelig: CAPIT. episc. II p. 148,10 in quo (sc. diaconatus) ordine V annis, si -e se gesserit, herere debet et postea probatus sacerdos efficietur (sc. qui se divinae militiae mancipari desiderat).

2. inculpatus v. inculpo. **inculpidio** v. encolpizo.

inculpo, -avi, -atum, -are. pendet: pro: l. 46. adde ACTA civ. Wism. B 189. 397. abl.: l. 43. 1 in-, accusare, criminari – be-, anschuldigen, anklagen, bezichtigen (fere usu iur.): CAPIT. reg. Franc. 3,10 si quis cum furtu capitur, antedictae subiaceat legem; et si de suspicionem -atur, ad sortem veniat. LEX Ribv. capit. p. 57,23 de eis ingenuis hominibus, qui in obsequio se commendant, si -ti fuerint, et de eorum investigationibus. LEX Sal. Pipp. 68 capit. p. 20 si quis servus in furtum, (in furto, de furto var. l.) fuerit -tus. VITA Bern. Parm. I 18 (MGScript. XXX p. 1321,37; a. 1133/39) quidam . . . clericus a quodam cive captus et latrocinii crimine -tus . . . ferri nexibus . . . religatus est. CONST. imp. I 318,17 de fide violata . . . -ari. ACTA civ. Wism. B 69 Gerardus de Dannenberge presentavit III last allecium, pro quibus -vit eum Lambertus de Cluze. persaepe. 2 vituperare, reprehendere – tadeln (cf. l. 61): COMM. microl. 14 p. 149 'paralytico' ad 'dixit' nulla proportione confertur (sc. in antiphona 'Petrus apostolus dixit paralytico') . . . , in quo tamen liber -andus non est, qui hoc, quamvis inveniatur in cantu, tamen tacuit, quia eqs. 3 infamare, coinquinare – in Schande bringen, beflecken: COD. Udalr. 204 p. 371,20 si . . . artioris (i. coenobitalis) vitae semitam postea multis causarum inconvenientiis -tam (cf. 208 p. 380,20 vias nostras in omnibus corrupimus) dereliquit (sc. Ellenhardus olim canonicus) ad priorem iterum redeundo conversationem, quomodo eqs.

adi. inculpandus, -a, -um. vituperabilis, culpabilis – tadelnswert: EPIST. Hildesh. 106 propter patrem ipsius (sc. malefactoris) . . . longam habuimus in tantis insolentis pacienciam multis a fidelibus nostris culpatam, sicut -am, ut verum fateamur, agnosimus.

Antony

*incultilis (-col-), -e. (in- et cultilis) cultioni non aptus – zum Bebauen nicht geeignet: DIPL. Otton. I. 335 p. 450,13 in . . . arvis coltilibus et -oltilibus, vineis, olivetis, silvis (inde DIPL. Conr. II. 261 p. 361,39 -bus).

*incultivatus, -a, -um. (in- et *cultivare) non cultus – nicht bebaut, bestellt: DIPL. Frid. I. 904 p. 164,19 de omnibus terris cultivatis et -is (item p. 164,23).

inculto v. inculco.

*incultor, -oris m. (cultor per contam. c. incolere, incola) qui colit, operarius (rusticus) – Bewirtschafter, (Land-)Ar-

[Weber]

beiter: CHART. Salisb. I 265 (a. 1147/52) locum Wingarde dictum . . . et mansum apud Ufheim cum viro Abram dicto -e loci (sc. *conferre*). CHART. Rhen. med. III 271 si -es . . . allodii paupertate exigente iam dicta solvere nequiverint *eqs.* (sim. 361). CHART. Carinth. V 147 renunciavit *capitaneus* . . . iuribus tam in mansis quam eorum -bus.

*incultro, -atum, -are. (in et culter) *incidere* – *einschneiden*: COMPOS. Voss. I 1 ad vitrum tingendum . . . mittes laminas de cuprio tenues in texto iuxta gavitam -tas, et tam diu ardeant, usque quo *eqs.* (v. *comm. ed. p. 220*).

*incultura, -a, -um. (in- et cultura) *status eius qui coli non potest* – *Zustand der Unbebau-, Unbestellbarkeit*: CHART. Lux. IV 432 p. 537,5 (a. 1277) quod dominus Egidius . . . daret . . . abbatisse . . . quamdam partem terre inculte et sterilis . . . quantum ad XXⁱⁱ iugera propter -am habundantius mensurata.

1. *incultus*, -a, -um. *script*: inquit: vol. II. p. 878,71. -col-: CHART. Tirol. 547 p. 27,9. -ll-: DIPL. Karoli III. 14. *usu subst.*: l. 54. c. *gen.*: l. 34.

I *proprie et in imag.* (l. 27,30,32,34,65): *A non cultus – nicht bebaut, nicht bestellt, nicht kultiviert (interdum c. notione neglectus, e. g. l. 22,23): 1 gener.: a in univ.: ARBEO* Emm. 25 erat locus . . . -us per spatia annorum innumera. HROTSV. Gong. 173 quis (*vepribus et tribulis*) fuit -um solitior undique tectum. THANGM. Bernw. 8 p. 761,36 antiqua . . . loca . . . , quae ille -a reperit, optimis aedificiis collustravit. HEINR. LETT. chron. 2,9 agri -i. *saepius*. in *imag.*: EPIST. Bonif. 26 p. 44,19 (epist. papae) ager Dominicus, qui -us iacebat et spinarum aculeis ex infidelitate riguerat, vomerem tuae doctrine exarantem semen verbi suscepit. WILLIB. Bonif. 5 p. 22,3 an -a cordium arva euangelico arata vomere praedicationis recipere semen voluissent (sim. p. 23,20). WALAHFR. Wett. 55 in -is iaciens sacra semina sulcis (sim. epil. 2,9). CHART. Mog. A I 331 p. 224,17 gentem terre huius (sc. *Poloniae*) rudem et divini germinis -am reperi (sc. *archiepscopus*). b *de plantis i. q. silvaticus – wild (wachsens)*: HILDEG. phys. 1,227 hartouwe . . . medicine . . . non multum convenit, quoniam -a et neglecta herba est. ALBERT. M. veget. 1,193 educitur (sc. *convertendo plantas silvestres in hortenses*) . . . ex ipsis (*plantis silvestribus*) humidum -um, et per cultum alterantur corpora ipsorum. 6,167 est *oleaster* . . . arbor silvestris, amara et -a (sim. 6,190). c *vacuus, desertus – leer, unbenutzt*: RUOTG. Brun. 27 ubi (sc. in suburbio) ecclesia . . . martyris (sc. *Pantaleonis*) erat, -a adhuc et ruine proxima. 2 *publ. et iur.*: a in univ. (*ferre in formula pertinentiae q. d.*): TRAD. Frising. 5 p. 31,10 (a. 750) ibidem (sc. in loco *Erichinga*) . . . domos construxi (sc. *episcopos*), quia antea . . . temporibus plurimis -a atque deserta remansit (sc. *Erichinga*). CHART. Epternac. 83 p. 147,15 in . . . terris cultis et -is (TRAD. Ratisb. 22 p. 28,14 terra culta et -a. *persaepe*). COD. Odalb. 3 tradidit . . . Diotbaldu . . . vineas duas, unam cultam, alteram -am. CHART. Sil. D IV 1 de excultis agris . . . et de -is. *persaepe*. v. et l. 14. *subst. neutr. i. q. terra non exculta – nicht bebautes, nicht bestelltes Land*: CHART. Sangall. A 12 p. 15,9 (a. 745) cum domibus, aedificiis . . . , mobilibus adque immobilibus, cultis et -is. CHART. Fuld. B 22 p. 44,26 cultum seu -um (*corr. ex insultum*). CHART. Sangall. A 299 quicquid . . . nominari in cultis seu -is potest. DIPL. Heinr. III. 228 p. 304,21 quisquis -a ad fructus cultionem deduceret. *persaepe*. v. et vol. II. p. 878,705qq. b *non administratus – nicht bewirtschaftet*: TRAD. Salisb. I 201 (a. 1125/47) unus mansus -us *eqs.* REGISTR. Baiuv. A p. 168,1 -um molendinum III solidos (sc. *solvit*). B *indolatus, rudis, crudus – unbehauen, unbearbeitet, roh*: GISLEB. ELNON. inc. 4,108 hic onerat rupes -o marmore puppes, quod lathomi secure domi fecereque promi. ARIBO mus. p. 46,18 expolitus . . . fiet per artem, quod -um et hirtum naturae genitricis procedit ab utero. C *inaequabilis – ungleichmäßig*: PS. HIPPOCR. sang. 12 si fuerit sanguis nigrus et tenuis . . . et cordis distillatio -a est *eqs.* D *deformis – unschön*: PS. OTHO med. 375 lentigo, leprae labes, -a cicatrix . . . vi cadit unguenti (cf. *Antidotum Nicolai* 134 [ed. W. S. van den Berg. 1917. p. 165]). E *inornatus, scaber – schmucklos, einfach, schäbig*: ODILO CLUN. Adelh. 18 vestem . . . satis -am, qua erat indutus *abbas*, humili-

ter apprehendit. PETR. DAM. epist. 24 p. 228,22 mollibus . . . vestibibus regalis aula, asperis et -is delectatur aeclesia. RUP. TUIT. off. 2,23 l. 944 cuius (*mensae Domini*) habitus, dum est -us, non sine culpa eorum despicitur, qui *eqs. al. de male vestito*: EGBERT. fec. rat. 1,386 matutina viros -os (*Hor. sat. 2,6,45 parum cautos*) frigora mordent. F *incomptus – ungepflegt*: CHRON. Fred. 3,16 p. 99,11 -a est arma tua (sc. *percussoris urcei*), neque securis est utiles. PETR. DAM. epist. 67 p. 287,15 -am capitis cesariem pectere (sim. 102 p. 124,20. 137 p. 469,34). G *non perscrutatus – unerforscht*: THANGM. Bernw. 6 ut ex transmarinis . . . vasis, quae regali maiestati . . . defererebantur, quicquid rarum vel eximium reperiret, -um transire non sineret.

II *translate*: A *de hominibus i. q. ineruditus, barbarus, agrestis – ungebildet, unzivilisiert, primitiv, 'wild'*: 1 *spectat ad mores, cultum*: WIDUK. gest. 1,18 p. 28,16 ferarum . . . more viventes, -i et indomiti facti sunt *Avares* venatores acerrimi. BURCH. ARGENT. itin. A p. 59,12 homines . . . terre (sc. *Maltae*) -i sunt et silvani habitantes in cavernis terre (sim. p. 60,9). SIGEBOTO Paulin. 36 malignos vitae verbo disperdit *abbas*, fabricas -orum morum destruxit. CONR. MUR. summ. p. 160,16 mulier deridenda . . . poterit nominari: . . . -a, instabilis, intractabilis. al. 2 *spectat ad vitiosam vel deficientem fidem*: HELM. chron. 1,13 p. 26,21 iniustum esse pulcherrimam virginem agresti et -o viro copulare. 1,47 p. 93,7 *perspexit sacerdos* . . . accolarum genus agreste et -um, nichil de religione nisi nomen tantum christianitatis habentes. B *de sermone, stilo i. q. impolitus, inconditus – ungefeilt, kunstlos, schlicht*: VITA Ardoini 7 (MGMer. V p. 558,1) nec s e r m o -us fastidiat (CAPIT. reg. Franc. 29 p. 79,25 cognovimus . . . sermones -os. al.). PAUL. DIAC. carm. 8,7 vobis (sc. *amico*) -a poemata mitto. HERIG. Ursm. 1,310 noster . . . -us linguae non suppetit usus hanc (*rem mirandam*) digne memorare. PETR. DAM. epist. 96 p. 63,12 si tenor huius epistolae stilo currat -o (oculto *var. l.*; sim. 98 p. 91,8). HIST. peregr. p. 116,13 perorare saltem potest ad veniam stili -ioris auctoritas materie. al. *per errorem pro cultus*: MIRAC. Remacii 1,14 (MGScript. XV p. 436,37; s. IX/XI.) si minus sermo habetur -us, imperitiae magis quam voluntati est deputandum (v. *notam ed.*).

adv. *inculte* (-ae). *sine cultura – unbebaut*: PURCH. Witig. 191 colligit . . . fructus, generat quos herbida tellus, nolens -ae sine fructu rura iacere.

2. *incultus*, -us m. *script*: -col-: l. 51. *form. acc. pl. -os*: l. 56. cultura deficiens, incuria – mangelnde, fehlende Pflege, Vernachlässigung, Verwahrlosung: 1 *spectat ad culturam agri*: a *alleg.*: LAMB. HERSF. Lull. 6 p. 316,8 ne vinea Dominica -u viciata post uvas degeneret in labruscas. b *meton. i. q. terra inculta – unbestelltes Land (usu publ. et iur., in formula pertinentiae q. d.)*: DIPL. Otton. III. 266 p. 683,33 cum . . . coltibus, campis et -oltibus. DIPL. Heinr. IV. 79 p. 103,33 reddidimus . . . abbatiam . . . cum campis, pratis, silvis, cultibus et -bus. COD. Wang. Trident. 186 p. 937,14 cum nemore et cultu et -u. CHART. Tirol. I 159 p. 203,6 uti . . . frater . . . teneat . . . mansum . . . cum omnibus suis rationibus et accionibus . . . , cultu et -u. CHART. Tirol. notar. II 423 cum . . . cultos et -os (sim. 462^a p. 303,3). *saep.* 2 *spectat ad mores*: LAMB. HERSF. annal. a. 1072 p. 135,32 ut . . . in rege ipso, qui -u (*ed.*, in cultu *codd.*) atque socordia pene preceps ierat, paternam virtutem . . . exsuscitaret *archiepscopus*. a. 1076 p. 279,35 omnis iusticiae et pietatis, religionis et honestatis disciplina situ atque -u obolevit.

incumbo (-com-), -cubui, -ere. *script*: -conb-: p. 1642,39. -unb-: p. 1641,46. 57. *form.*: perf. -umbu(i): p. 1642,46. coniug. I. (v. Stotz, *Handb. 4, VIII § 106.5*): CHART. Lux. IV 126 p. 185,22. *usu absol.*: p. 1641,15. 17. 31. 32. al.; ?refl.: p. 1641,66; *impers.*: p. 1641,25. 57. 1642,19. *struct. c. praep.*: de: p. 1642,69. ex: p. 1642,72.

I *intrans.* (?refl.: p. 1641,66.): A *praevalente vi ingressiva i. q. (in)niti, fulciri, considerare – sich lehnen, stützen, stemmen, legen (auf)*: 1 *proprie (in imag.: p. 1641,39)*: a in univ.: a *de anim.*: ARBEO Emm. 16 p. 48,27 ut . . . arrepto

[Weber]

baculo, cui suffultus -ret (-bat *var. l.*), infigere in pectore ... episcopi non metuens *tyrannus*. ANNAL. Fuld. II a. 774 lignis et igni -ens specie flantis repertus est *unus ex hostibus* mortuus. GISLEB. ELNON. inc. 4,165 ut plagatis mos est -ombere stratis *eqs. al.* **β** *de rebus naturalibus*: MODOIN. ecl. 2,24 ventos ubi currere cernis, summatim blando foliis -ere motu. *invehi* - *herandrängen*, -*strömen*: ROD. GLAB. hist. 2,13 il-luc (*sc. in regionem Africanam*) -ombit devexum ab oriente Oceanum mare. **b** *concumbere* - *sich legen (zu)*, *beschlafen (de plantis: l.14)*: ALBERT. M. nat. bon. 108 vitium est -ere vel succumbere iumento (*spectat ad Vulg. lev. 20,15sq.*). veget. 6,178 quod masculus palma et femina non incurventur ad invicem in conceptu ... nec constringat bifurcatio ramorum feminae ramos masculae sibi -entes. *absol.*: ALBERT. M. animal. 18,66 quod in coitu et agat et patiat et -at et succumbat *hermaphroditus*. Ps. ALBERT. M. secret. 6,85 potuit (*sc. quidam duobus membris libidinis instructus*) succumbere et -ere (*concumbere var. l.*; id est active coire *add. pk*; vel inhabere *add. M.*). **c** *se flectere, inclinare* - *sich beugen, neigen*: WETT. Gall. 30 p. 274,27 diu flendo super eum -uit. FROUM. carm. 18,5 osculor -ens vestigia, quo gradieris (*sc. Heinrichus dux*). VITA Mahum. 252 siti ... satisfatiens ripe genibus -bat *vitula*. **d** *pass. impers. mari -itur i. q. altum petitur* - *man sticht in See*: VITA Liutg. III 1,506 fluunt ... lacrimae, sanctae gemunt animae, -itur mari, separantur cari. **e** *irruere, oboriri* - *her-einbrechen, aufkommen*: WOLFHARD. Waldb. 2,11 p. 238,19 quia eis (*civibus*) tardior hora -uerat. WALTH. SPIR. Christoph. I 5 iam solis fervidior ortus terris -uit. BURCH. Iud. 190 (ed. P. Lehmann, Erforsch. d. Mittelalt. II p. 256) Febo radios flectente diurnos -ens luna nocti opaca trahit. *usu absol.*: HROTSV. Sap. 3,24 nox -it. MIRAC. Annon. 1,78 -entibus tenebris. TRACT. de chirurg. 1062 nisi ventus -at (*superveniat var. l.*) maximus. *al.* **f** *irrumperere, opprimere* - *einfallen, herfallen (über)*: EPIST. Wibald. I 125 p. 258,12 assidue cum uxore sua et maxima multitudine super eum (*abbatem*) et ecclesiam -bat *comes* nec prius eum deserebat, quam annonam ... consumpserat. *in imag. de morte*: RICHER. REM. hist. 4,105 re-deo (*sc. Gerbert*) ad me, ... cui ... mors furibunda cum omnibus suis -uit copiis. **2** *translate: a submitti* - *sich unterordnen, 'beugen'*: AMALAR. off. 3,42,5 protulit Telesforus ... rationem de hora missae; qua de re sponte -imus suae auctoritati. STATUT. ord. Teut. p. 55,21 dispensacioni et iudicio magistris ... totus -at (*sc. frater qui peccavit*). **b** *se dedere, operam dare, studere* - *sich widmen, sich hingeben, sich angelegen sein lassen*: WALAHFR. Wett. 839 fratres meditantur in ordine noctis -untque (*incun- var. l.*) preci. RUD. FULD. Leob. 4 pro defuncta ... sorore eas obsecravit, ut ... secum pariter o r a t i o n i -rent (-ere *var. l.*; *mirac. 2 p. 331,3. al.*). CARM. de Bened. 216 -ombens lacrimis corpus suspendit ab escis. DIPL. Otton. I. 420 homines illorum (*monachorum*) servitio -entes. HECCEL. Clem. 2,1 (MGScript. XXX p. 902,41) dum omnis civitas ... operi diurno -omberet. CONSUE. Marb. 340 debet prelatas sacre lectioni iugiter -ere. *al.* **c** *confidere, credere* - *sich verlassen, vertrauen (auf; usu impers.)*: DIPL. Manfr. 70 p. 166,11 habebit (*sc. quilibet rationalis*) secum duos notarios eligendos per eum, cum de notariorum ipsorum fide dictis rationalibus -atur (*incun- var. l.*). **d** *subire, succedere (in-) ein-treten, nachrücken*: CHART. Aschaff. 26 p. 115,35 (a. 1181) quodsi Dominus omnium iamdictum H. de medio vocaverit, Cuno frater suus possessioni prefati patrimonii -et. **e** *occumbere* - *anheimfallen*: CHRON. Salern. 76 p. 73,34 si illico exinde me non vindico, morti -o (*sc. principissa*). 112 p. 125,33 antea morti -o (*sc. puella christiana*), quam sacratissimum altare ... polluo. **?** *refl. i. q. incidere* - *sich bringen, geraten (in)*: ARBEO Emm. 40 p. 90,15 cuius (*martyris*) requisitionis tot angustiae -se -ret, (sibi -rent *var. l.*; *sc. senex*). **f** *incom-modare, instare, imminere* - *zusetzen, (drängend) bevorstehen, drohen*: **a** *de hominibus*: EPIST. Hann. 22 p. 53,11 Dominico gregi superbus et intolerabilis -uit *Chuno*. LEO MARS. chron. 2,69 p. 307,15 abbas ... per menses aliquot abbacie -uit. DIPL. Loth. III. 40 p. 66,6 perpetuo anathemati subiaceat, quicumque ... ecclesie pro hac re moleste -ere presumpserit.

CONO LAUS. gest. 15 p. 801,2 qui (*comes*) Lausannensi ecclesie et civitati -ombens ... turrim ... construere volebat. **β** *de rebus naturalibus (per compar.: l. 10; abund.: l. 5)*: HUGEB. Willib. 3 p. 92,4 dum ... hiemps transiundo preterit hibernalia-que (*hibernaleque, vernaleque var. l.*; *v. notam ed.*) iam -endo instaret germen. PRUD. TREC. annal. a. 846 p. 51,22 ventus aquilo per totam hiemem ... acerrimus segetibus et vineis -it. WALTH. SPIR. Christoph. I 13 cum hec quasi minima unda-rum commotio sedata transcurreret, maior quodammodo regi tempestas -uit. **γ** *de rebus incorporeis (absol.: l. 12)*: CONC. Merov. p. 255,2 (ed. de Clerq) si inmutandi *necessitas* -uerit (WILLIB. Bonif. 4 p. 13,24 subitanea quaedam -uerat ... *n. saepius*). BONIF. epist. 78 p. 163,3 maior ... nobis sollicitudo ecclesiarum et cura populorum ... quam ceteris episcopis ... -it. WILLIB. Bonif. 4 p. 16,17 Redbodi -ente persecutione ac servorum Dei facta expulsionem. GESTA Ern. duc. I 3,323 quarum (*gruum*) tanta eis (*Pygmaeis*) formido -it, quod per campos ire ... timent (*sim. 3,364*). *al. impers.*: WALAHFR. Wett. 933 -it (*sc. mihi nunc add. R*) metam finire supremam carnis in exilio. **g** *ingruere* - *kommen, hereinbrechen (über)*: WILLIB. Bonif. 8 p. 54,13 civibus ... doloris -uerat mestitia. CAPIT. episc. III p. 369,9 manifestum est ... iram Dei -ere super nos, quando *eqs.* THANGM. Bernw. 51 p. 780,37 (*chart.*) ut -ente super illum omni maledictione careat (*sc. qui haec sibi usurpare praesumpserit*) benedictione. CARM. Bur. 60,8^a,4 dolor, fletus, ire, metus tremebundis artubus simul -uere. *absol. i. q. grassari* - *wüten*: ANNAL. Laresh. a. 793 *f a m i s* valida in Burgundia et per aliqua loca in Francia -bat (ANNAL. Fuld. Ratisb. a. 889 p. 117,28 fames ... ultra modum -uit. a. 897 fames ... -uit). **h** *cedere* - *zufallen, zuteil werden*: CHART. eccl. Werd. 23 p. 36,27 (a. 1202) due partes preposito ... et pastori ... -unt (*sim. 24 -ent*). *in struct. contam.*: ACTA civ. Kil. 349 (a. 1274/5) Gyseke civis Bremensis ... et Iohannes ... predium ipsis -entibus ex parte avunculi ip-sorum ... venderunt Hartwico. **i** *obtingere, contingere* - *als Aufgabe zufallen, widerfahren*: SIMON. SITH. gest. 1,37 -it ei (*abbati*) ... comitem ... adire. DIPL. Frid. I. 895 p. 145,41 quod ... tam in destructione Mediolani quam in aliis, que nobis -onberent, ... nos ... iuvarent Cremonenses. HIST. peregr. p. 121,15 abiit *Saladinus* ... ad tractanda, que sibi -bant, negocia. CHART. com. Mansf. VI 15 p. 340,14 cum ex paterno et hereditario iure nobis (*sc. castellanis*) sciamus -ere ecclesiam in Rodhe exaltare et defendere *eqs.* **B** *praevalente vi durativa i. q. incubare, iacere* - (*auf*) *liegen*: **1** *proprie (in imag.: l. 54,55)*: **a** *in univ.*: AETHICUS 36^b tam sub aquarum densitate quam et mediam inundationem si -mbuerint *naves*, lumen nunquam indigent. AMALAR. off. 3,3,8 psalterium ... habere sonorum illud lignum, cui nervorum series, ut meliorem sonum reddat, -it. ALTFR. Liutg. 2,8 p. 44,18 contigit ... iuvenem quandam ... destituto omnium membrorum officio lecto -ere. MIRAC. Hucberti 1,5 cum ... intentissima -ret (*sc. Otgarus debilis*) prece, ... omnium membrorum usu convaluit. *in imag.*: EPIST. Hildesh. 126 quante sollicitudinis onus humeris nostris (*sc. archiepiscopi*) -at. DIPL. Frid. II. 794 p. 347,1 quod (*negotium*) magis humeris nostre maiestatis -it. **b** *in-haerere* - *anhaften*: Ps. VEN. FORT. Leob. 46 eo quod modica pars naris quondam -ente cancri aegritudine mutilata vide-retur. **2** *translate: a esse, consistere* - *liegen, ruhen (auf)*: LIUTG. Greg. 15 p. 79,10 in quo (*filio Albrico*) totius domus spes magna -uit. CAPIT. episc. I p. 119,8 in his duabus sententiis (*sc. oratione Dominica et symbolo*) omne fidei christianae fundamentum -it (*item p. 250,17. III p. 301,8*). **b** *officium esse* - *obliegen*: DIPL. Frid. I. 493 p. 417,41 sibi (*sc. episcopo*) *p r o b a t i o n e m* -ere (CONST. imp. II 318 illi, cui interest et cui dampnum datum est, -it probatio. *al.*). CHART. Traiect. 958 p. 347,27 cum ... quod omnibus -ombit, ipsi (*fratres domus Theutonicorum*) specialius exequantur. CHART. Raitenh. 243 p. 199,18 quoniam personis religiosis iure devocionis -it, quatenus salutus propositum ... ad effectum perducant salutarem. **c** *pendere* - *beruhen (auf)*: AMALAR. off. 3,36,8 consuetudo nostra tenet, ut catecuminos repellamus ante euangelium; non mihi hoc videtur ex ratione -ere. **d** *versari, circummagi* - *ver-*

[Weber]

weilen (bei), kreisen (um): LAMB. TUIT. Herib. 1,8 p. 166,8 inter prandendum totus ... sermo de enormitate peccati -it. *e inesse, competere – liegen (bei), zustehen*: CHART. Basil. B I 84 p. 54,25 (a. 1264) ius advocacionis, quod iugeribus a me monasterio traditis hactenus -bat, inesse illis iugeribus dinoscatur, que eqs.

II trans.: *A impendere – angedeihen lassen*: FORM. Augiens. C 4 ut curam -at magister non modica in tantum, ut puerulus ... sumat incrementum. *B implere – (an)füllen*: LAND. MEDIOL. hist. praef. p. 36,30 urbem Mediolanensium fascinatiis laicis ac zizaniis superseminatis antichristi facietis -uerunt (imbuerunt *ci. Blanc; sc. hypocritae*).

incummodum v. incommodus.

incunabula, -orum n. cunae – Wiege: 1 *in imag.*: PETR. DAM. epist. 50 p. 131,17 nos ... qui apiritualis infantiae crepundias teximus et lactantis adhuc heremitae ... -a (cunabula *var. l.*) fabricamus. 2 *meton., in iunctura* ab (ipsis) -is *sim. i. q. a prima pueritia – von frühesten Kindheit an*: FORM. Sangall. II 41 p. 424,1 ad cuius (Domini) servitium ab ipsis -is a parentibus vestris deputati fuistis (*sc. frater*). MIRAC. Bert. 1 p. 509,38 ab ipsis pene -is sub norma monasticae relevationis educatus (*sc. Warodus*). LEO MARS. chron. 2,100 vitam ... illius (*sc. Desiderii*) ... exintegro ... descripturi et ab ipsis eius -is incepturi eqs. 3 prol. p. 363,20 huius ... viri (Desiderii) primordia ... ab his, qui ei ab -is extitere sodales, addidici. CHART. Advoc. 25 qui (ministeriales) ab -is ab eo (*duce*) educati fuerant, ... recesserunt ab eo. *al. usu sing. (abund.)*: STEPH. Wilfr. 47 p. 241,11 a primaevio vagientis aetutuli -o.

incunctans, -antis. script. -ater: CHRON. Salern. 110 p. 123,7 (cod.). *non dubitans cunctans – ohne zu zweifeln, zu zögern*: PETR. DAM. epist. 112 p. 284,4 si ad Deum vultis (*sc. clerici*) -i fide recurrere, plenam vobis paratus est veniam indulgere.

adv. incunctanter. 1 confestim, ilico, statim – ohne zu zögern, unmittelbar, sofort, stracks: AETHICUS 3 eas (creaturas) ... multipliciter prolatas dilatavit Deus et ... -r omnia quasi acervum eminentem novorum frugum diversaque in unum collecta. VITA Liutb. 16 quae mente tegebat, -r exposuit. THANGM. Bernw. 18 p. 766,47 ut ... ad consecrationem ... aecclesiae -r properet. HIST. peregr. p. 166,36 si pace illorum (*soldani et satraporum*) et misericordia frui desideras, eis trecenta auri centenaria -r transmittas (*sc. imperator*). *saepius. 2 haud dubie, liquido – zweifelsohne, -frei, bedenkenlos*: a *sensu act.*: GODESC. SAXO theol. 6 p. 143,29 istud adaeque veraciter debemus -r dicere. DIPL. Zwent. 27 premium nobis ex hoc (*sc. ecclesiasticas res salvando*) a pio remuneratore Deo -r credimus recompensari. WIDUK. gest. 1,22 p. 33,21 ceterum in sui (*sc. dominorum*) servitio -r permansurum (*sc. ducem*). DIPL. Heinr. III. 288 id ... ad salutem animae nostrae ... proficere non modo speramus, set et -r cognoscimus. *al. b sensu pass.*: GODESC. SAXO theol. 1 p. 89,5 claret -r, quod Deus trinitas et indivisa unitas est. ANON. geom. I 3,11 eadem comparatio pendennis virgae planique -r dicatur, quae eqs. EPIST. Teg. II 119 p. 151,2 ut ita benigne recipiatis ipsum (Gregorium subdiaconum) ... , quo et devotio vestra (*sc. abbatum, decanorum aliorumque*) erga Romanam ecclesiam -r appareat. DIPL. Frid. I. 847 p. 67,35 proprietatis ... ipsorum (*sc. comitis Heinrici aliorumque*) -r fuisse sacramento legitimo bis a conprovincialibus conprobatum est. *saepius.*

*incuno, -avi, -are. (in et cunae) in cunis movere – wiegen, in der Wiege schaukeln: YSENGRIMUS 5,697 non mea me (*sc. monachum*) mater calathio -vit Iprensi.

incunvulus, -e v. inconvulus.

1. *incupidus, -a, -um. valde cupidus – sehr begierig*: ALBERICUS CAS. dict. 6,50 (ed. F. Bognini. 2008. p. 27; a. 1077/84) -um auri illum cupido catenis insolubilibus vinxit (*v. p. 109 adn. 41*).

2. **incupidus, -a, -um. (in- et cupidus) non cupidus, non concupiscens – nicht begierig, uninteressiert*: RATHER. epist. 30 p. 170,7 quorum (Martiani ceterorumque) me tanto fore haud diffiteor securum atque -um, quanto eqs.

incurabilis, -e. 1 qui curari non potest, insanabilis – un-

heilbar (krank): a proprie: a de morbis: AESCULAPIUS 11 p. 33,39 quam passionem (*sc. paralysim stomachi*) -em relinquimus. PS. ARIST. probl. 22 quare magna vulnera -es sunt? PAUL. AEGIN. cur. 253 p. 200,18 difficilis ad curandum aut fere -is (3,78,3 ἀθεράπευτον) egritudo habetur. ARS med. 7 p. 427,10 scirrur ... , quae curabilis est, sensum habet ad tactum, quae autem -is, sine sensu est. CATAL. Augiens. (MGScript. XIII p. 332,28) quo (*praeposito*) cedente propter -em egritudinem. *persaepe. β de corpore (per compar.)*: DEUSD. c. invas. (MG Lib. Lit. II p. 336,16) symoniaci ... et scismatici ut -ia membra ab ecclesiae corpore abscindantur. *γ de homine*: TROTULA A 11 p. 72,25 cum ... mulier XXX annos habuerit, -em iudicabis. *b in imag. et translate*: CONC. Karol. B II 2,18 ne morbosam pestem et -em luem generi transmittat *genus contagionis* humano, ut eqs. RHYTHM. 117,9,3 avaritiam vitare, cancrum -em (insanabile *var. l.*). ANNAL. Rod. a. 1134 p. 710,39 manifestata est inter Fridericum et fratres illa -is discordia. CHART. episc. Halb. 511 l. 102 ne ecclesia ... per novam obligationem in servitutum pristinam redigatur ipsamque in morbum -em recidivare contingat. 2 *qui emendari non potest, inemendabilis – unverbesserlich*: HIST. Hirs. 10 ubi (*sc. Gottesaugiae*), dum importunitatem quorundam ... ferre non posset Rupertus, relictis illis, quos -es vidit, abbacia se abdica-vit. 3 *inexpiabilis – nicht wieder gut zu machen(d)*: ALBERT. M. sent. 2,22 p. 372,5 peccatum diaboli -e esse ... , hominis vero curabile. *ibid. al.* 4 *inextinguibilis – unstillbar*: OTTO FRISING. gest. 24 urgentur aquis amaricatis oppidani intollerabili (-i *var. l.*) potus inedia. 5 *inevitabilis – unvermeidlich*: WOLBERO cant. 1 p. 1096^C lex ... aestu quodam inclementiae et -is poenae, quando dicebat: si quis haec vel illa fecerit, morte morietur, me diu affecerat (*cf. Vulg. ex. 19*). 6 *irreparabilis – unersetzbar*: WILH. ANDR. chron. 217 quasi in profundum maris proiectum vidimus et perditum, irrecuperabilem (incurperabilem, -em *var. l.*) thesaurum.

adv. incurabiliter. insanabiliter – unheilbar: VITA Rigob. 23 (MGMer. VII p. 75,16) -r febricitando. THADD. FLORENT. cons. 13,89 si non (*sc. concipiet mulier*), sit -r sterilis. CHART. Carniol. II 382 uxor mea sentiens infirmitate corporali se -r laborare ... mansum ... delegavit. SALIMB. chron. p. 315,8 erat quidam frater Minor ex diuturna infirmitate -r infirmus, quantum ad medicos. MIRAC. Gunth. erem. 16 cum ferme octo annis fluxum sanguinis -r pertulisset Iutta.

1. *incuratus, -a, -um. 1 spectat ad sanitatem i. q. non sanatus, insanabilis – nicht geheilt, unheilbar (krank)*: MARIAN. chron. a. Chr. 321 p. 523,58 a quodam medico ei dicitur iram Dei esse penam suam, et ideo -us. PS. ODO MAGD. herb. 323 traumaticis medicaminibus ... iungitur illa (*fel*) ... , quia sanat et absque tumore, quae mala sunt, etiam non -a relinquit. ACTA imp. Winkelm. I 334 (dipl. Frid. II.) mee carnis -a cicatrix. 2 *spectat ad diligentiam: a sensu act. i. q. indiligens, neglegens – unsorgfältig, nachlässig*: GESTA Trud. cont. I 8,5 p. 274,23 ne propter eius (*libri*) inemendationem et festinantis manus -am scripturam et notam esset ei (*Rodulfo*) in posterum confusio. IORDAN. Saxo epist. II p. 184,13 restat ... ex parte fratrum periculum, quod ... auditores tam -os se prebent ad studia ... , ut eqs. *b sensu pass.*: *a de hominibus i. q. non respectus, neglectus – unberücksichtigt, vernachlässigt*: ALBERT. M. pol. 5,5^k -i maneant populares, et hoc non diu sustinent populares. *β de negotiis i. q. non exsecutus, inordinatus – unerledigt, ungeordnet*: NORB. IBURG. Benn. 10 p. 877,15 non bonum aestimans (*sc. Anno episcopus*), si universa mundalia, quae ad se pertinebant, -a relinqueret.

adv. incurate. indiligerter, neglegenter, dissolute – auf sorglose, nachlässige, unbekümmerte Weise: DIPL. Frid. I. 342 quare archiepiscopus ... terminum, quem ... condixerat, tam -e neglexerit. TRANSL. Auct. 3 p. 48^F quod corpus meum Treveris -e reconditum huc (*sc. ad monasterium S. Aegidii Brunsvigiae*) ad tuos (*sc. marchionissae*) terminos ... honorifice transferatur.

2. **incuratus v. *incuro. incurbatus, incurbo v. incurvo. incuria, -ae f. indiligentia, neglegentia, inobservantia – Mangel an Sorgfalt, Fahr-, Nachlässigkeit, Unachtsamkeit*: [Weber]

LEG. Wisig. 7,5,2 p. 305,8 si ... sola negligentia, casu adque -a suam quisque perdidit scripturam eqs. (Dipl. Karoli M. 235 p. 325,3 accidente n. et -a. al.). LEX Baiuv. 10,6 si quis ... inimicitia nec non et -a (-ae, in curiam, in curte, curia var. l.) ... liberi culmen eicerit eqs. TRAD. Frising. 635 qui (Purcman) -e casu contingente occisus est. Dipl. Otton. I. 391 p. 533,7 conquerens (sc. abbas) ob advocatorum -am se ... per multa pati incommoda. IDUNG. PRUF. dial. 2,28 -a interioris hominis fecit hoc vicium (sc. suspicionem) tam familiare monachis, ut eqs. persaepe. per propsop.: v. l. 30.

***incurialitas**, -atis f. (in- et curialitas) rusticitas, asperitas – Ungeschliffenheit, Plumpheit: CHRON. Gozec. 2 praef. p. 34,6 ob nimiam -em sermonis optamus, ne urbanitatem benivoli offendamus lectoris.

incuriositas, -atis f. c. gen. inhaerentiae: l. 25. indiligentia, negligentia, incuria – Mangel an Sorgfalt, Fahr-, Nachlässigkeit: Dipl. Heinr. I. 8 placuit ... nobis hanc ... cartam conscribi, ne rursus aliqua -e, quod vix requisitum est, ... amittatur. CHART. Rhen. med. I 305 p. 357,27 non propter aliud hec predia eorumque censum tam diu esse sublatum nisi propter -em inquisitorum. ANNAL. Rod. a. 1123 p. 703,54 quod moribus adhuc saecularis videretur abbas ... et religio -e periret illius. CHART. Stab. 269 p. 508,12 nos (sc. praepositum et decanum) ... fraternitatis unionem ... prius habitam, sed ... negligentiae -e sepultam ... reformasse. 297 p. 9,13.

incuriosus, -a, -um. c. praep.: circa: l. 34. erga: l. 31. indiligens, negligens, dissolutus, incautus – sorglos, fahr-, nachlässig, gleichgültig, unachtsam: 1 in univ.: LEG. Wisig. suppl. 16 p. 482,22 qualiter debet -us quisque episcopus condemnari. BONIF. epist. 10 p. 10,9 ego sum negligentia et incuria, qua detentus erga studium ... -us fuisti (sc. mortuus). 50 p. 83,6 sunt episcopi ebriosi et -i. BERTH. chron. B. a. 1075 p. 222,1 -a praedecessorum ... pigritia. HUGO HONAUG. (?) ignor. 54 circa facta sua, quae voluntarie aggreditur, -us voluntarie fuit errans et in personae attributis et in facti circumstantiis. MIRAC. Ursm. 23 p. 836,13 ne, dum volo esse lectori officiosus, omnia, quae dici possunt, dicendo fiam -us. c. gen. obi.: MIRAC. Otton. Bamb. I prol. p. 911³,47 gloriae Christi cupidus, suae -us quietis. 2 in figura rhet. litotes q. d. non -us i. q. diligens, religiosus – gewissenhaft: CONR. EBERB. exord. 1,7 l. 7 qui (frater) conscientiae suae non -us servator erat.

adv. **incuriose** (-sae). 1 indiligenter, neglegenter, dissolute, incaute – auf sorglose, fahr-, nachlässige, unachtsame Weise: CONC. Karol. A 39^C p. 459,29 ut ... probari ... possit, quis eam (chartam) -e transcripserit. VITA Deic. 5 nec -e (-ae var. l. [ed. Waitz]) praeterendum videtur Cis-Vosagias Alsatie partes. THIETM. chron. 4,70 cum ... reliquias martirum ... secum veheret -eque tractaret eqs. 4,72 ut tot ammonitiones nostras (sc. Viti martyris) sic -e non accipias, ne eqs. HUGO HONAUG. (?) ignor. 68 in qua (ignorantia) peccatur, ... quia -e et negliger agitur. 2 laeve, sinistre – ungeschickt, linkisch: WILBR. peregr. 1,22,17 ad cuius (calcei perdit) comprehensionem, cum ab aqua deduceretur calceus, adeo -e laboravit sacerdos, ut episcopum et alios detineret.

1. **incuro**, -atum, -are. (in et 1. *curatus; cf. D. Vitali, Mit dem Latein am Ende? 2007. p. 440) animarum cura instruere – mit der Seelsorge beauftragen, betrauen: CHART. Bern. II 332 (a. 1253) fratrem Leonem in ... ecclesia de Duanna -amus (sc. episcopus) et eidem ipsius ecclesie curam conferimus. III 169 p. 165,24 dedimus (sc. Uldricus eiusque filius) ... ecclesie de Escuvillens incurato et omnibus suis successoribus, qui eiusdem ecclesie ... fuerint -ti, plenarium usum suum liberum eqs.

subst. ***incuratus**, -i m. clericus cui cura animarum commissa est – mit der Seelsorge betrauter Geistlicher, Seelsorger (plerumque i. q. paroeciensis presbyter, plebanus – Pfarrgeistlicher, Pfarrer): CHART. Sangall. A 878 (a. 1236) officialis curie Constantiensis ... -o in Rorschach salutem in Domino. CHART. Basil. A I 442 testibus idoneis adstantibus et videntibus, ... Rychardo presbytero, canonico ... loci et -o ecclesie de Assuncorth. CONR. MUR. summ. p. 116,20 minores persone in foro ecclesie hic dici respective possunt private, que

nullis dignitatibus ... sunt insignite, ut simplices canonici, ... -i, viceplebani. saepius. v. et p. 1645,61. cf. 1. *curatus.

2. **incuro** v. incurro.

incurro, -curri, -cursum, -ere. script.: ingor(o): p. 1647,23. -corr(o): l. 62. p. 1647,38. -ur(o): p. 1647,18. form.: inf. incurre: l. 53. p. 1647,8. (v. J. Pirson, RomForsch. 26. 1909. p. 881) perf.: -cucu-: l. 13. -curs(i): MANEG. ad Gebeh. 2 p. 315,31. ?c. abl.: p. 1647,33. pendet contra: p. 1647,35. usu absol.: l. 25. pass. impers.: l. 26. partic. praes. usu subst.: l. 25.

I proprie i. q. intus currere, introcurrere – hineinlaufen: A in univ.: LEX Sal. Pipp. 10,5 si quis alicui pecus custodiende pastore in messe aliena -ucurrerint (-erint, incluserint, cucurrerint var. l.), ... soledos XV culpabilis iudicetur. B (ad)venire – (an)kommen: CONSUE. Marb. 22^{ut}. quid faciat, si quis tardius occurrerit (-erit var. l.) ad regularem horam. C currando impetere, incursare, assultare – (an)rennen, (an)stürmen (in, an, gegen), angreifen: WALTHARIUS 897 furens gladium nudavit Francus et ipsum -ens petiit. 1334 -unt hominem nunc ambo nuncque vicissim. THIETM. chron. 4,25 hunc (comitem) hostes ... sequuti urbem ... Stethu nomine -unt. EUPOLEMIUS 2,431 illum (Orontem) impiger -ens nitido validum dedit Aphilus ictum ense. usu absol. (in imag.): ALBERT. M. animal. 1,577 ut ipse (panniculus) sit ei (cordi) tutamen et clipeus contra -entia quaelibet. pass. impers.: WALTH. SPIR. Christoph. II praef. 41 densis -itur hastis. D evenire, succurrere – (heraus-, herbei)kommen: WALTH. SPIR. Christoph. II 1,163 cybicas effingere formas nituntur puellae mediumque vident -ere triplum (v. notam ed.). E concurrere, obviam fieri – treffen, begegnen: NOTKER. BALB. gest. 2,17 p. 88,5 quodsi quisquam inferiorum ... aliquid de serico, auro vel argento circa se habens eum forte -isset eqs. c. notione coeundi: CAES. HEIST. hom. exc. 25 quidam sanctorum ... -it mulierem. 153 per illam (inebriationem) a mente deductus ... mulierem -it, quam mox post peccatum ... occidit. F (de)venire – stoßen (auf), kommen (in): HROTSV. gest. praef. 5 veluti si aliquis nescius ignoti per latitudinem saltus esset iturus ... hique ... nunc per devia erraret, nunc recti tramitem callis inprovisae -ret. WALTHARIUS 1148 ne loca fortassis -ret aspera spinis. in proverb.: OTTO FRISING. gest. 1,54 p. 76,2 ut iuxta proverbium medium vitando -ret episcopus ripam. G cadere (in), captari – sich verfangen (in): THIETM. chron. 7,64 pedites ... quem hostibus laqueum extendere, paucis excedentibus -ere.

II translate: A incidere, occumbere, merere, sustinere – (zufällig) geraten (in), anheimfallen, auf sich ziehen, erfahren: 1 in univ.: a de hominibus: CONC. Merov. p. 74,13 si quis clericorum suspicionem adversam ... de muliere quacumque ... -erit eqs. LIBER diurn. 66 p. 63,10 ne ... divine in dignationi -as (WIDUK. gest. 1,21 ut indignationem -ret rex totius exercitus Saxonici. al.). HRABAN. epist. 2^a p. 384,3 crucifixi regis offensam -ens (sc. lector). FORM. Sal. Lind. 16 vite periculum -ere (-e var. l.) potui, nisi eqs. Dipl. Otton. II. 10 ne ab aliquo ullam inde molestiam -ant canonici. Epist. Hildes. 134,16 si obscuritas -itur, restat aliud vicium. CHART. Stir. III 131 p. 202,24 fateor (sc. Hartnidus) reatu periurii me respersum et notam infamie -isse. persaepe. b de rebus: REGINO chron. a. 888 p. 129,31 ut ... regnum ... desolationis miseriam pene -erit. CHART. Eichsf. 111 ecclesiam nostram nichil detrimenti ex hoc -ere vera relatione accepimus (sc. abbas). 2 spectat ad morbum, mortem: CONC. Merov. p. 75,16 qui ... si periculosam infirmitatem -orrerint, viatica illis communio non negetur. ANTIDOT. Lond. p. 17,33 qui subito -unt in colera nigra. Ps. HIPPOCR. phleb. 68 qui ... delicati sunt, cum cautela parcius auferis sanguinem, quia ... facile angustia -unt. WALTHARIUS 779 mortem fugiens -it Ekvirid eandem (sim. 863). MAURUS phleb. p. 10^a si ... senex et inconus flebotomari -it aegritudinem, timemus ... flebotomari. 3 spectat ad culpam, peccatum sim.: LEX Ribv. 70 omnem debitum culpabilis iudicetur (sc. heres debitosi) et omnem factum eius idonei studeat aut culpam -ret (-ere, -at var. l.). LIUTG. Greg. 12 p. 76,37 ut numquam ebrietatis malum -rent omnes sibi sub-

[Weber]

iecti. WETT. Gall. 22 p. 268,24 ne ... in peccatum -as (sc. rex). ALFAN. premn. phys. 21,3 p. 105 verecundans ... timet -ere (PG 40,689^A περιπρεσέiv) aliquam infamiam. CHRON. Erf. min. p. 659,2 alioquin irregularitatem -it *praelatus suspensus*, de qua solus papa dispensabit (sim. p. 659,8). *persaepe*. 4 *spectat ad poenam sim.*: a *usu communi*: LEX Ribv. 62,6 si venditor vel heredes sui supervixerint, ipsi testamentum verire debent aut multa (multam *var. l.*) -ere (-e *var. l.*, corr. ex -i B21). CAPIT. part. Saxon. 27 ipse (sc. qui fideiussorem *prae-stat*) tantum damni -at, quantum manus sua fideiussoris exstitit. EPIST. Hildesh. 44 si domino apostolico ac imperatori molesti extiterimus, perpetuum -emus omnis honoris nostri detrimen-tum. CHART. Salisb. II 1078 hoc (sc. *pecuniam accepisse archiepiscopum*) p e n e (i. poenae) nomine, quam predicti do-mini -erunt, eo quod *eqs.* (sim. CHART. scrib. Col. B 549 penam XII denariorum -ent. *al.*) *al.* b in (*chartarum*) formula *sanctionis q. d.*: FORM. Andec. 58 qui contra hanc epistola ... agere ... presumpserit, ... Dei -urat iudicium. LEX Alam. 1,2 si ... qualiscumque persona hoc praesumpserit facere, -at in Dei iudicio et excommunicationem sanctae ecclesiae. CHART. Rhen. med. I 8 p. 11,26 si quis ... contra hunc testamentum ... venire temptaverit ... i r a m Dei ... -at (TRAD. Frising. 1 p. 27,28. *saepe. sim.* CHART. Sangall. A 40 Dei ira [leg. iram] ingor-at. Trad. Lunaelac. 1 p. 100,19 in iram Dei -at. *persaepe*). DIPL. Conr. III. 275 quod qui facere presumpserit, gravem in-dignacionem nostre celsitudinis se noverit -surum. *persaepe*. 5 *adipisci - erlangen*: HUGO RIPELIN. compend. 2,62 p. 84^b, 27 ut, sicut anima erat innocens et tamen poterat peccare, sic corpus esset impassibile, ut tamen posset immortalitatem -ere. B *obluctari, obsistere - kämpfen (gegen), zuwiderhandeln*: 1 in *univ.*: CONC. Merov. p. 125,5 si quis episcoporum ... neglegens apparuerit, ... sententiam predecessorum canonum se -ere omnino cognoscat. p. 216,15 canonica se noverit -ere sen-tentia. HINCM. coll. 1 p. 93,4 ne ... contra consuetudinem et auctoritatem molientes ... statuta -amus. 2 c. *notione per-dendi* ('*verlieren, verwirken*'): FORM. Salisb. II 4,8 hanc car-tulam conculcaturia fieri rogavimus, ut ingenuitatem tuam ad ipso servo nostro ill<o> non -orras (sc. *coniunx ingenua servi*). C *pervenire - gelangen (zu)*: HROTSV. Sap. 3,18 qui (*nume-rus*) potest in duo aequalia dividi eiusque pars in duo aequalia ... ac deinceps per ordinem, donec in insecabilem -at unitatem, ut VIII et XVI. D *pertinere - fallen (auf)*: BEDA temp. rat. 20,51 si ... a Ianuario principium argumenti sumere mavis, eo-dem ordine luna in kl. Decembres septima -it, quae iuxta argu-mentum sexta fieri debuisset putabatur. E *se referre, recurrere (ad) - sich beziehen, berufen (auf)*: BRUNO QUERF. Adalb. A 11 p. 12,6 ipsi (*homini exteriori*) ... naturę necessaria nega-vit -ens [in illud] (*om. Kv*) beatę memorię verbum: 'o nimium felix, cui parvus sufficit usus'. F *fort. per errorem i. q. edu-cere - befreien*: LEX Ribv. 60,2 si auctorem habuerit (sc. *con-tradictor*), auctor cum legibus ex hoc (sc. *causa*) eum educat (adducat, -at *var. l.*).

subst. incurrens, -entis n. *impensio, postulatio - Auflage, Forderung*: CHART. Mehl. 1317 p. 479,1 (a. 1274) ab omni pre-caria, a denariis monete, a reparacione plancarum et sepium sive ab omnibus -entibus, que supervenire poterint, libere (sc. *bona*) contulimus (sc. *dominus de Werle*).

incursatio (-cio), -onis f. *incursus, aggressus, oppugnatio - Ansturm, Angriff, Überfall*: 1 *spectat ad homines*: CHRON. Merseb. 13 p. 187,19 post multiplices alienigenarum -es et quorundam defensionis nostratrum electus ... repelli-tur. HELM. chron. 56 p. 109,32 omnem hanc terram una -cione (incursione *var. l.*), preda et incendio vastaverunt (sc. *exerci-tus*). 68 p. 129,30 agebant *Slavi* piraticas -ciones (incursiones *var. l.*) in terram Danorum. HIST. de exp. Frid. imp. p. 79,10 exercitus vivificę crucis -bus (incursionibus *var. l.*) illorum (*Turcorum*) viriliter occurrit. *al.* 2 *spectat ad daemones*: HERIG. gest. 47 locum illum (*Malmundarium*) a demonum -e piavit sacerdos (antea et postea: infestatione).

1. **incursatus*, -us m. (incursare) *incursus, aggressus, oppugnatio - Ansturm, Angriff, Überfall*: NOTKER. BALB. hymn. p. 46 tu (sc. *Deus*) propugnaculum adversus hostiles -us

et insidias.

2. *incursatus v. incurso*.

incursio, -onis f. c. *gen. obi.*: l. 30. *incursus, aggressus, oppugnatio - Ansturm, Angriff, Ein-, Überfall*: 1 *proprie*: a *spectat ad bestias*: PRUD. TREC. annal. a. 846 p. 51,22 lupor-um -o inferiorum Galliae partium homines audentissime devo-rat. PONTIF. Rom.-Germ. 99,420 ob -em ... malarum bestia-rum, quae tunc temporis (sc. *Mamerti episcopi*) ... afficiebant populum Domini. b *spectat ad homines*: ANNAL. regni Franc. a. 798 p. 108,12 insulae Baleares ... a nostris a praedo-num -e defensi sunt. CONC. Karol. B I p. 152,5 ipsa (*dioecesis*) multotiens iam b a r b a r o r u m -bus devastata (HRABAN. epist. 57 p. 515,18. *al.*). WIDUK. gest. 1,8 p. 9,7 Bretti crebris hostium -bus fatigati. DIPL. Frid. I. 724 p. 261,36 maximum ... dampnum a nostri ... exercitus -e sustinuerunt *homines Firmaniae civitatis*. HIST. de exp. Frid. imp. p. 80,31 qua die pepercit nobis Dominus ab -bus malorum *Turcorum. persaepe. v. et p. 1647,63. 64. 66.* 2 in *imag.*: ANON. mus. Sowa 4 p. 260,33 in sonorum numero sub eadem prolacione temporis ... sex vocum genera solummodo sonorum aequipollentiam absque -e discrepantiae statuunt ad perfectionem totius melodiae. 3 *translate*: a *infestatio, impugnatio - Anfeindung, Anfechtung*: CHART. Fuld. B 274 (a. 799/800) ut in posterum nulla -o vel impedicio de hac ... tradicione fiat. DIPL. Loth. II. 20 ab-lata secularium -e. DIPL. Frid. I. 391 p. 264,7 ut ... cenobium ... ab omnium quorumlibet hominum -e sit liberum. *saeptius. c. gen. obi.*: DIPL. Loth. III. 50^a (MIÖG 50. 1936. p. 393,24) si quis ... contra hanc nostram preceptionem conari presumpserit, centum libras boni auri compositurum se pro banni nostri -e cognoscat (*sic*). b *impetus, accessus - Anfall, Eintritt*: VITA Burch. Worm. 20 p. 844,19 quoties ... subitaneae mortis -o ... imminebat, ... orationum ac ieiuniorum constantia hoc superabat. STEPEL. Trud. 31 qui (*iuvēnis*) preripiente se infirmitatis gravi -e per aliquot annorum volumina auditus acci-dente carebat.

*incursive adv. ? *curso continuo, deinceps - ? in fortlaufender Reihe, nacheinander*: CHART. civ. Erf. 117 (a. 1238) ut ipse (sorores) omnes et singule -e dictam (sc. *monasterio obla-tam*) aream possideant in solidum et in ea maneant, quoad vi-vant.

incurso, -atum, -are. 1 *irruere, irrumpere (in), invadere, impetere, impugnare - (heran-, ein-)stürmen (auf), herfallen (über), an-, überfallen, angreifen (usu milit.: l. 46)*: a *proprie (in imag.: l. 53)*: EINH. Karol. 9 p. 12,15 eos, qui novissimi agminis incidentes subsidio praecedentes tuebantur, desuper -antes in subiectam vallem deiciunt *Wascones*. WIDUK. gest. 1,40 qui (*Dani*) navali latrocinio Fresones -bant. RUODLIEB VII 44 <Rufus pro>terve nimis -ando superbe <in curtem> mi-tram non deponebat *eqs.* HELM. chron. 1,80 p. 151,12 -tus est *electus* a latronibus. CHRON. Erf. mod. I a. 1160 p. 181,5 dum ... potentum quorundam violencia episcopium -atur, eviscera-tur, devastatur. *al. partic. praes. usu adi.*: DIPL. Otton. I. 280 ut monasteria ... ab -antibus et irruentibus undique moles-tiis ... premuniuntur. WALTHARIUS 880 -antem sic est affatus equestrem: '*eqs.*' (sim. 1228. 1303). b *translate i. q. oppri-mere - bedrücken*: CAPIT. episc. I p. 68,22 nullus baptizetur, nisi ... quos paganorum metus -at. 2 *incidere, incurrere (in) - anheimfallen, auf sich ziehen*: CHART. Lub. II 1 p. 1,22 (a. 1197) indignationem Dei ... ac nostri (sc. *comitis*) ... se no-verit (sc. *qui oblationem minuere praesumpserit*) -are. cf. incurro.

*incursor, -oris m. *impugnator - Angreifer, Anfechter*: DIPL. Otton. III. 60 ut ... predium possideat atque absque omnium -um contradictione libitum perficiat *abbatissa*. VITA Burch. Worm. 16 praebendam fratrum ... ex -um negligentia pene destructam ... renovavit. DIPL. Karoli M. 239 p. 333,1 (spur.) ut ... pagenses villani sub quiete clericorum pacifice vi-vant et nullius -is inquietudinem timeant.

1. *incursus*, -us m. *struct. c. gen.*: *explicativo*: p. 1649,9. 34. 36. 37. *inhaerentiae*: p. 1649,45. 49. I vi *praeverbii vi-gente*: A *proprie et in imag.*: 1 *irruptio, invasio, impetus, aggressio - das Eindringen, (An-)Sturm, Ein-, Überfall, An-*

[Niederer]

griff (in imag.: l. 12): **a** de hominibus (usu milit.: l. 6. 8): CONC. Karol. A 47 p. 585,18 quas (ecclesias) barbarorum -us a sua matrice segregaverat. DIPL. Otton. I. 265 p. 378,20 si ... chartulę ... ecclesię Ungarorum -u, incendio aut aliquo casu perditę sint. BERTH. chron. B a. 1079 p. 362,2 quos (cuneos copiarum) ... marchionales turme ... -u bellico profligatos partim interfecerant. OTTO FRISING. gest. 2,21 p. 124,33 castra Papiensium maiorem -um (incursioni var. l.) caeteris sustinebant. CHART. Eberb. 180 ex -u bellorum et sterilitate temporis ad tantam devenimus inopiam, quod eqs. saepe. in imag.: CONST. Melf. prol. p. 147,9 ut ipsam (ecclesiam) ab hostium publicorum -bus gladii materialis potentia tueantur principes. **b** de animalibus: EIGIL Sturm. 8 ibi (sc. in loco Ortesveca) ... se et asinum suum munire propter nocturnos -us (sc. tam hominum quam animalium necnon daemonum, ut vid.) satagens. HIST. peregr. p. 141,31 postquam agmina et arma ... aspexerunt Graeci, ... velut oves ad -us luporum diffugiunt ad montana. **c** de ventis, aquis: WALAHFR. Wett. 394 ventorum -us tempestatumque furores ... ferens (sc. corpus abbatis). carm. 17,6 numquam me ... stravit ... procella, cuius ad -um tam cito deficerem (sc. monachus), quam eqs. 40,7 cuius (sc. freti) ab -u vix in tellure receptus effugi ... gurgitis iras. FROMM. carm. 8,4 montes ... condunt ninguine cautes, flamine perduro spirant et frigora campo ... pelliciis sed et -us depellitur omnis. **2** de incarnatione Christi i. q. adventus - Ankunft: MARIAN. chron. a. Chr. 2,12 capit. p. 496 de Tiberio Cessare eiusque annis et Domini -u (concursu p. corr.). **B** translate: **1** gener.: **a** actio incidendi, labendi (in) - das Hineingeraten (in), das Auf-Sich-Ziehen: CHART. Argent. I 385 (epist. papae a. 1255) ut intensionem frigoris vestrarum partium sine -u discriminis sustinere possitis (sc. sanctimoniales). **b** casus (adversus) - (Unglücks-)Fall: CONC. Merov. p. 154,19 quae (puellae) ... se de ... monasterio ... extra captivitatibus -um voluntate sua subtraxerint. p. 154,26 ut nullus episcoporum ... pascha alibi nisi ad ecclesiam suam praeter infirmitatis -um ... celebrare praesumat. CAPIT. episc. III p. 271,7 excepto ... gravissimi langoris -u. expressius i. q. morbus, malum - Krankheit, Leiden: LAMB. TUIT. Herib. 2,31 p. 257,9 ut in dies acriori stimuletur (sc. femina brachium aridum habens) luctu, quod tam deformi plectebatur -u. **2** publ. et iur. i. q. impugnatio, infestatio - Anfechtung, Belästigung: DIPL. Loth. III. 120 p. 196,17 ut eius (sc. imperatoris) iuvamine ab omnium infidelium ... protegantur ecclesiae -u. CHART. Raitenh. 75 p. 75,13 (epist. papae) ne ... cuiuslibet temeritatis -us ... eos (sc. vitam religiosam eligentes) a proposito revocet (79. CHART. civ. Magd. 84 p. 41,37. al.). CHART. Sangall. A 853 p. 67,25 ne ... infeodatio ullo malignorum -u valeat attemptari eqs. CHART. Lac. 33 p. 15,23 a gravaminibus -us ... ecclesiam liberaliter duximus (sc. abbas) eximendam. al.

II vi praeverbii evanida: **A** fluctus - das Fließen, Fluss: **1** proprie: DECRET. Frision. A 8 p. 54,18 pro labio ... transpercusso foris decem uncie ...; pro interiori pariete duodecim solidi; pro sanguinis -u tantumdem. **2** meton. in iunctura aquarum -us i. q. fluentum aquae, rivulus, alveus - Wasser-, Bachlauf, Bach(bett; usu abund. in formula chartarum): DIPL. Karoli M. 142 p. 194,7 cum ... aquis aquarumve decursibus et -bus (145 p. 197,27. CHART. Rhen. med. 34 p. 38,33. CHART. Fuld. A 396. DIPL. Karoli M. 106 p. 151,9 [interp. s. XII. med.] d. <et -bus>). **B** processus - Ablauf: PONTIF. Rom.-Germ. 5 annua nobis est ... ieiuniorum celebranda festivitas, quam mensis ill. sollemnis -us (cursus var. l.) indicat. **[2. incursus v. incutio.]**

*incurtatio, -onis f. actio curtandi, contractio - das Zusammenziehen, Verkürzung, Kontraktion: MAURUS anat. I 38 quandoque non veniunt nervi reversivi perfecte ad summum linguae ...; -o (ci., incurvatio ed.) ista nervorum provenit ex habundantia flecmatis. progn. 43 p. 523,35 frigiditas habendo motum ad centrum -is membra contrahit et incurtat (sim. URSO gloss. 60 p. 101,19 virtus ... diminuens per frigiditatem operatur -e, angustatione). URSO gloss. 28 p. 60,15 virtutis deflectione generatorum impar debilitatio fit et -o (sim. 69).

*incurto, -are. partic. usu adi.: praes.: l. 4. perf.: l. 9. curtio rem reddere, contrahere - verkürzen, zusammenziehen: MAURUS progn. 21 p. 373,1 sunt lumbrici breves et rotundi, breves per frigiditatem -antem, rotundi per siccitatem rotundantem eqs. v. et p. 1649,69. URSO element. 4,2 p. 97,11 interdum virtus quantitativa ... nutrimentum ... secundum solam ... profunditatem continuat, unde res -atur et inspissatur eqs. (sim. p. 98,7 -atur et angustatur. 6,1 p. 164,12). gloss. 69 mollificando subiectum laxat frigiditas, -tum elongat ut in cucurbita. qual. 83 constringendo vel -ando. ibid. saepius.

incurvabilis, -e. non curvabilis, rigidus - unbiegsam, steif: ALBERT. M. meteor. 4,3,5 p. 275,13 sunt ... homyomerorum mixtorum quaedam 'lenta et directiva, ut calamus et vimen' ... quaedam autem '-ia (p. 385^b, 28 ἄκαμπτα), ut later et lapis'.

1. incurvatio, -onis f. flexio, inclinatio, curvatura - das (Sich-)Biegen, Bücken, (Ver-)Neigung, Biegung, Krümmung (in imag.: l. 38): **1** de anim. eorumque partibus corporum (de Christo: l. 40; de angelo: l. 21; de dracone: l. 27): **a** in univ.: PAUL. AEGIN. cur. 252 p. 199,5 ginnasia ... perficiantur ... ex -bus (3,77,6 κόμψεων) et saltationibus et cursibus. HILDEG. div. op. 1,1,5 in summitate ... arcuatę -is huius (sc. angeli) dextre alę quasi caput aquile ... aspicias. Ps. GALEN. anat. 35 ipso (musculo) tracto vel dilatato ... sequatur extensio vel -o membri. ALBERT. M. animal. 1,274 ut ... dorsum -is et erectionis motum haberet in ipsa (sc. spondyli decima). ibid. al. de dracone in aere, nubibus viso: ARNOLD. RATISB. Emm. 2,22 p. 563^b, 62 (ed. Waitz) tractus ... ac -es atque extensiones eius immanes, postremo ... omnia draconis molimina ... erant mortalibus ... noxia. **b** de gestu reverentiae: **a** de hominibus (fere usu eccl. et liturg.): EINH. cruc. p. 148,4 adorare (sc. est) ... rei visibili ... vel inclinatione capitis vel -e vel prostratione totius corporis ... venerationem exhibere. HILDEG. scivias 3,6 l. 417 quod -o ante ipsum (Dominum) fieret, innuit servitium ministrationis illorum, qui eqs. VITA Heir. II. A 30 p. 323,5 cum ex dolore et labore et assidua veniarum -e fatigatus fuisset (sc. caecus). in imag.: NICOL. I. epist. 63 p. 374,31 cum vos (sc. regem) tantae humilitatis tantaeque devotionis -e sub potenti manu Dei ... flecti conspicimus eqs. **β** de Christo: ECKEB. SCHON. opusc. 11^D p. 326,4 qui (Iesus) nec ... suorum membrorum -em ad suorum servorum pedum lationem subtrahit (cf. l. 50). **c** de debilitate: UDALSC. Egin. 12 p. 437,16 hunc (sc. episcopum) interiore et exteriori caecitate dampnatum ex dorsi -e, id est ex suimet tortitudine, quantocius intellexerunt Augustenses (spectat ad Vulg. psalm. 68,24). **d** de signo senectutis i. q. habitus curvus - gebückte Haltung (usu meton.): HILDEG. scivias 1,4 l. 672 ab infantia, a iuventute, a plena aetate, a decrepita -e. **e** humiliatio, submissio - das Sich-Erniedrigen, Sich-Herablassen: HILDEG. scivias 3,12 l. 179 in quacumque dignitate vel -e sint opera Filii (cf. Greg. M. in euang. 31,7). **2** de rebus: ALBERT. M. phys. 4,2,10 p. 258,5 quando 'fit' (sc. circulus maior) per maiorem -em 'minoris circuli' eqs. (sim. p. 258,50). meteor. 3,3,16 p. 167,4 non est reflexio (sc. turbinis) motus a puncto aliquo, sed potius -o orbicularis duorum vaporum circa centrum unum. 4,3,5 p. 275,35 non ... simul potest esse definitio -is, quod motio sit 'in directum' et devexum et concavum, quia eqs.

[2. incurvatio v. *incurtatio.]

incurvitas, -atis f. curvitas, debilitas - Verkrümmung, Verkrüppelung: INNOC. III. registr. 2,88 p. 186,1 cum ex inspectione corporis eius (sc. electi) ipsius sit -s manifesta, etsi tanta non sit, quin posset sine reprehensionis vicio promoveri eqs. (v. notam ed.; cf. p. 1652,33).

incurvo, -avi, -atum, -are. script.: -rb(o): p. 1651,3. 52. partic. perf. -vua: p. 1651,22. partic. perf. usu adi.: p. 1651,25. 27. 43; subst.: p. 1651,5. 59.

curvum, aduncum reddere, in-, declinare, flectere, primum facere - (nach innen) krümmen, (um)biegen, (nieder)beugen, (hin-, hinab)neigen (intrans., refl., medial, mediopass. i. q. curvum, primum fieri, esse, inclinari - sich krümmen, bücken, [hinab]neigen, verbeugen): **I** proprie: **A** de anim. eorumque partibus corporum: **1** in univ.: **a** gener.: AE-

SCULAPIUS 45 p. 75,8 ut vix se -ent *scialgici* atque tardius cum vehementi dolore. TRACT. de caus. mul. 33 si matrix iuxta latus -rbat (-atur *var. l.*), statim tussis sequitur gravis. ALFAN. premn. phys. 1,78 p. 20 scientia expertia et ... ad terram deorsum -ta (*i. animalia*; cf. p. 529^A κεκυφῶτα) ... propter se facta esse. ANNAL. Frising. a. 1085 in manibus ... crematus est *monachus* adeo, ut ipsi manus -rentur. ALBERT. M. animal. 1,124 oportet ipsum (*nervum*) esse flexibilem, ut facilius -etur et extendatur. *saepius*. b *eccl. et liturg. de gestu reverentiae (usu communi: l. 19)*: ORD. Rom. 15,123 -ti contra altare ad orientem adorant (*ci.*, adornant *ed.*) dicentes 'Kyriaeleison' ... unusquisque chorus *eqs.* GODESC. SAXO theol. 22 p. 321,19 memetipsum coram te, Domino Deo meo, ... humilio, gemens -o, dolens inclino *eqs.* CONSUE. Trev. 15 dum fratres super formulas -antur. CONSUE. Marb. 22 dum ... conventus vel super formas prosternitur aut in misericordiis -atur (inclinatur, -atur *var. l.*). *ibid. al. spectat ad devotionem simulatam*: HILDEG. Disib. prol. 6 usque ad genua -ti sunt (*sc. virgines et monachi*), velut Samaritani -bantur, qui legem habere voluerunt et alienum Deum adoraverunt (*cf. Vulg. IV reg. 17,35*). c *iur. de gestu confirmandi*: DIPL. Conr. II. 111 fecit abnegationem comes ... praedii ... primo -tis (-uatis *cod.*) digitis secundum morem Saxonum ... et deinde ... cum manu et festuca more Francorum. 2 *spectat ad debilitatem*: ANSCAR. mirac. Willeh. 6 (5) quaedam femina fuit per multos annos -ta, quae *eqs.* TRANSL. Libor. I 29 p. 211,5 pollices utriusque manus erant in medium palmae -ti. 3 *spectat ad coitum*: OLIV. hist. Hieros. 41 -vit Salomon femora sua mulieribus (*cf. Vulg. Sirach 47,21* reclinasti [inclinasti *var. l.*] femora tua mulieribus). b *de rebus*: 1 *in univ.*: a *de plantis eorumque partibus*: HROTSV. Mar. 780 -ta stetit *arbor* nec surgens alta petivit. HILDEG. scivias 1,4 l. 608 ut eadem (*sc. aetati hominis comparata*) arbor in senectute sua iam -ari incipit. ALBERT. M. veget. 4,115 cum ... de foliis exspirat spina, contrahitur folium (*sc. taxi*) et -atur. 6,178 si quis ... obiciat ... , quod masculus palma et femina non -entur ad invicem in conceptu *eqs. ibid. al.* b *de mundo Christo reverentiam exhibente (cf. l. 95qq.)*: CARM. imag. 20,2 meis (*sc. Christi in throno sedentis*) pedibus -at pondera mundus (*v. notam ed.*). HONOR. AUGUST. glor. 16 cepit ... altitudo regni coram Christo pedibus -ari ac fastigium imperii in conspectu aecclesiae inclinari. c *de figuris*: THEOD. PALID. annal. a. 1179 p. 95,16 apparuit splendor quidam minor sole, a quo usque ad solem arcus -tus. ALBERT. M. phys. 4,2,10 p. 256,52 rectae partes (*sc. figurarum*), quae sunt in maiori arcu interpositae curvis partibus, contrahuntur et -antur, et tunc fit arcus contractior. 2 *de sono fere i. q. inflectere - modulieren*: AUREL. REOM. mus. 19,86 ideo non -atur per anfractus inflexionum *syllaba*, quia protinus altera subsequitur syllaba, quae circumvolvitur.

II *in imag. vel translate*: A *de anim. eorumque partibus corporum*: 1 *in univ.*: GLOSS. psalt. Lunaelac. 137,7 quorum (*Iudaeorum*) nunc dorsum -batum est et templum desertum. HILDEG. scivias 1,4 l. 604 cum (*sc. in senectute*) medulla et venae ipsius (*hominis*) iam ad debilitatem se -are coeperint. CHART. Mog. A II 392 p. 644,32 (epist.) cum episcopus, qui iuxta sui interpretationem nominis superius habebat intendere, ad vilitatem terreni operis -atur. v. et l. 18. 2 *opprimere, affligere - be-, niederdrücken, niederschlagen*: CARM. Bur. 41,29,2 ille (*cardinalis*) ... cunctos malis -tos, si posset, erigeret. 3 *subicere, vincere, cogere - unterwerfen, (be)zwingen*: ROD. GLAB. hist. 1,4 p. 10,4 cum ... Christi virtus ubique ... principes ad suum -asset imperium. HUGO FLAV. chron. 2 p. 453,13 cum videret *episcopus* ... desolatum ... statum regni, -tum ius imperii *eqs.* DIPL. Frid. I. 60 p. 103,30 quos (*inhabitatores*) advocatorum frequens oppressio ad miserabilem ... -verat egestatem. ACTA imp. Winkelm. II 42 p. 44,13 (dipl. Frid. II.) ut ... hostibus -tis bella civilia sopiantur. 4 *in-, seducere - verleiten, verführen (zu)*: NICOL. I. epist. 100 p. 608,9 ut ... fidelium corda suis incitit votis -ent (*sc. promotores Photii*) *eqs.* HILDEG. vit. mer. 3,1012 qui (*diabolus*) sibi servientes ad pessimas coinquinationes corporis et anime -are semper festinat. b *de rebus*: PAULIN. AQUIL. carm. 1 epil.

23 tortuosa ... aequare normula stude (*sc. frater*); cave praeterea, ne ... extensa linea ... a sui rectitudinis statu -ari deformata formula conpellantur. PETR. VINDOB. epist. (Scholastik. 13. 1938. p. 237,32) quid ... absurdus ... quam ... cuiuslibet auctoritatis dicta proprie -are opinioni? CARM. Bur. 47,1,12 -atur cornu David.

adi. *incurvatus*, -a, -um. 1 *curvus, aduncus - krumm, gekrümmt, gebogen*: ALBERT. M. animal. 1,276 quae (*costae*) in extremitate ... sunt aliquantulum reflexae inferius et -ae. 2,28 'calcaneus ... animalium omnium ... est rectus', nusquam -us. 12,213 'sunt ... -i (p. 662^a, 14 γαμψοί)' ut hami 'dentes multorum piscium'. *ibid. al.* 2 *obliquus, inclinis - schräg, (vornüber) geneigt*: AETHICUS 73 ut nullius (*sic*) hominum legere ... nodos possit, Ebreos caracteres resupinatos, Graecos -os, Latinos duplicatos in similitudinem circi (*sc. distinxit*).

15 *incurvus*, -a, -um. *aduncus, curvatus, inflexus, pronus - krumm, gekrümmt, gebeugt, gebückt, (vornüber) geneigt*: 1 *de anim. eorumque partibus corporum (usu subst.: l. 26)*: a *in univ.*: a *gener.*: ABBO FLOR. calc. 3,67 quorum (*digitorum*) minimus pro quaternario -is duobus extenditur. HELM. chron. 34 p. 67,2 cum estuarium, in quo bibebant (*sc. reges*), -us exiret *Cruto eqs.* NOTULAE Wilh. Cong. 1384 non potest (*sc. qui fistulam prope anum patitur*) super sella ventrem purgare, sed cogitur sedere super genua -us. ODO MAGDEB. Ern. 8,255 istos (*sc. homines*) pes tertius (*i. baculum*) annis erigit -os (-is *ed. princ.*). *al. per enallagen*: PETR. DAM. epist. 109 p. 212,5 cum hunc (*Dominicum*) iam ... -a senectus deprimat *eqs. (cf. l. 26)*. b *liturg.*: CONSUE. Marb. 20 aut -i super misericordias erunt aut super formas accubabunt (*sc. fratres*). b *debilis, distortus - verkrüppelt, verwachsen*: TRANSL. Chrys. et Dar. 17 quaedam ... cum manum atque brachium ita -um ac debile haberet, ut *eqs.* INNOC. III. registr. 1,428 p. 642,12 cum ita -us sit *electus*, ut promoveri de iure non possit *eqs. (sim. 2,88 p. 185,3; cf. p. 1650,61)*. 2 *de rebus*: a *in univ.*: CARM. Salisb. I 11,11 Iunius -o (*cf. Ov. am. 3,8,39 curvo*) proscindit vomere terram. HROTSV. Mar. 441 adventit ... Ioseph ... -am portans sub iudice virgam. AMARC. serm. 3,781 pensilis -a quam (*undam*) continet urceus ansa. *al. b de nota, signo i. q. obliquus - schräg*: ABBO FLOR. calc. 3,51 unciae figura ad dextram legis iacet -a ita: f.

40 *incus*, -udis vel raro *incudo*, -inis f. (*m.: l. 47,52*) *script. et form.*: an-: l. 50. *adde* COMPOS. Matr. 64,7. *acc. enclum (cf. Wartburg, Frz. etym. Wb. IV. p. 632sq.)*: l. 53. -chus: COMPOS. Iv. fragm. p. 29,13.

45 ἄκμων - *Amboss*: 1 *de instrumento fabrorum ferrariorum, opificum*: a *proprie*: MAPPAE CLAVIC. 146 p. 217,11 frangitur ismiris lapis malleo super -dem durum in pulverem. THEOPH. sched. 3,26 p. 76,23 percute ... exterius cum medio-cri (*sc. malleo*) super rotundam -dem. COMPOS. Matr. 1,1 aurum ... bacte cum malleo in -de (a-ine a. *corr.*) subtilissimum. ACTA civ. Rost. C 1,255 p. 126 Hesselinus accepit Iohannem ... cum quatuor mr. den. et unum -dem fabricalem. Ps. AVIC. anim. 5,6 p. 123 de illo (*sc. forti*) ferro faciunt enclum. *saepius*. b *in imag.*: ARNULF. delic. 736 reddito (*sc. poeta*) versiculos -di non bene versos (*sim. BERNOLD. CONST. libell. I 3 p. 14,28. al. cf. Hor. ars 441*). EPIST. Ratisb. 8 p. 302,19 in quo (*libro*) misteria ... divino intellectu perceperunt et ideo nova -de nova cudere temptaverunt *novi inventores*. CONR. FAB. Gall. 31 p. 80,8 (vs.) ex -de mala Martis quasatur ut aula *eqs. al.* 2 *de instrumento cursorum monetariorum*: a *proprie*: ODILO SUESS. Seb. 43 p. 388,15 (ed. Holder-Egger) monetam ... publicam cum -dibus et trapezetam perpetuo famulatu sacris ipsius deservitura subdidit *caesar*. b *in imag.*: PETR. DAM. epist. 40 p. 388,2 (vs.) -dem Symonis fabrilis et antra monetae damnat *Deus (sim. 58 p. 192,7. ibid. al.)*. EPIST. Hann. 80 p. 130,30 accipe ... de Spirensi -de non nihil, quod parum sit utenti, plurimum vero amanti *eqs.* DIPL. Heinr. IV. 470^a p. 637,41 (spur.) tercius denarium exigebat ... non abbatibus ... dispositione, sed ad placitum in -de letifera cu-

70 *incusatio* (-cio), -onis f. c. *gen. inhaerentiae*: p. 1653,6. *publ. et iur. i. q. accusatio, crimen - An-, Beschuldigung* [Niederer]

Vorwurf: REGINO chron. a. 775 p. 50,38 (add. cod. A1^a) illorum (*Venetorum*) -es pro nihilo duxit *imperator*. WOLFFHER. Godeh. I 8 p. 174,4 qui (*sc. clerici*) ... contra ... abbatem ficta -cione inportune instando conati non ante a sua falsidica suggestionem quieverunt, donec *eqs.* BERTH. chron. B a. 1077 p. 289,3 proclamationes querimoniarumque -es ... diffinire conatus est rex. ANNAL. Rup. Salisb. II a. 1256 p. 793,25 qui (*comes*) ... ob -em stupri uxorem suam interfecit. *al. cf. *incausatio.*

[*incisus v. includo*: fort. add. ad p. 1570,48: ζ ?circumvolvere, ligare – ?umwickeln, zusammenbinden: TRACT. de caus. mul. 10 pissarium ... de lana caprina involvis, ex filo sericis (*ci.*, *incisus codd.*) ad fermitatem, intingis, in quod volueris, et incies.]

incuso, -avi, -atum, -are vel semel (l. 41) **incusor**, -ari. *script.* -ssat: l. 27. *accusare, arguere* – an-, *beschuldigen, anklagen*: 1 gener.: a in univ.: RUP. TUIT. dial. 1,633 dum vis (*sc. christianus*) -are vehementer, excusas me (*sc. Indaeum*). OTTO FRISING. gest. 2,14 p. 117,11 eadem ratione, qua populum ... -at temeritas, sic principem apud Deum ... excusare debet necessitas. *absol. i. q. crimina inferre* – *Beschuldigungen erheben*: TRANSL. sang. Dom. in Aug. 24 p. 160,1 illa (*matrona*) nimium admirans, cur se non iubente hanc (*cruciculam*) deferre praesumeret clericus, -at. b (*con*)queri, obiurgare, increpare – *sich beklagen, beschweren (über), tadeln, (be)schimpfen*: WALAHFR. Wett. 676 angelus ... promotus in iram -at (-ssat *a. corr.* V; gloss.: increpat): 'eqs.' (?) carm. 54,10 Tyros -at habentes muricis haud dignos se iudice fassa rubores. WALTH. SPIR. Christoph. I 12 quid me vocabulo mortis -as (*sc. rex*), cum *eqs.* DIPL. Ludow. Germ. 51 p. 68,44 (interp.) serenitatis nostrae clementiam <...> increpando, obsecrando et iuventutem nostram non parum -ando> adiit *episcopus*. EPIST. Hildesh. 11 ut laborem suum non debeant (*sc. ad potentis viri servitium accedentes*) -are. 111 ut nec de posteris ... vos (*sc. patrem*) -are valeam (*sc. filius*) *eqs.* *mediopass. fere i. q. reprehensibilem esse – tadelnswert sein*: WALTHARIUS 88 non -amur (*sc. reges*), si talibus (*sc. exemplis*) aequiperamur. 2 *publ., eccl., iur., canon.*: a in univ.: LEX Raet. Cur. 26,11,2 si ... servus ante iudicem venerit et ipse servus de quacumque causa -tus (accusatus *var. l.*) fuerit. PASS. Praeieci I 23 -atur *Hector* pontifice (pontificem, pontifex *var. l.*), quod predia predictae femine ... sibi vindicaret. SIGEH. Maxim. 4 super crimine fornicationis innoxium Quiriacum -ant (*sc. clerici invidi*). HERM. AUGIENS. chron. a. 972 abbate ob res aecclesiae in paupertatem redactas -ato *eqs. saepius. v. et l. 53.* b *arcessere, in ius vocare – belangen, vor Gericht ziehen*: CHART. Hall. 224,16 (a. 1235) si illa, que hereditatem, quod rade dicitur, recipit, illum -are voluerit de pluri rade *eqs. cf. *incauso(r).*

subst. incusatus, -i m. reus, accusatus – Angeklagter, Beschuldigter: CHART. Babenb. 237,3 (a. 1221) si -us ... velit se expurgare; ... si ... -us dicit, quod, quando maleficio hoc, de quo incusatur, accidit, ipse tunc fuerit in alio ... loco *eqs. ibid. al.*

incussio, -onis f. 1 *proprie*: a *ictus, plaga – Hieb, Schlag*: EKKEH. IV. cas. 41 p. 94,11 tot iam ictus et -es ferre non sustinens barbarice clamans: 'Auwê mir, wê!' vociferavit *diabolus caninus*. b *impetus, incursio – Angriff, Überfall (fort. per contam. c. incursio)*: GESTA Camer. 1,73 p. 427,7 de -bus a comite ... sibi inrogatis cum ... querimonia proclamavit *episcopus*. 1,95 quem (*Rainerum*) ... archiepiscopus ... pro insolentis, pro rapinis, pro aecclesiae -bus ... saepe arguendo correbat. 2 *translate i. q. actio iniciendi, inferendi – das Einflößen, Einjagen*: ARNOLD. LUB. chron. 5,28 p. 208,44 firmissimi castri deiectione maximi t i m o r i s erit -o (CHART. Turic. 1578 ut ipsius [*sculteti*] pena sit t. -o plurimorum). FUND. Consecr. Petri p. 167,24 ut nullius terroris -e aliquis contremet. CHART. Babenb. 466 p. 334,40 hoc (*sc. contracta*) ... a nobis (*sc. comite*) extorsit ... terribilis metus -o nobis facta.

incussus, -us m. 1 *illisio, offensio – An-, Aufprall, das Anstoßen*: ODO MAGDEB. Ern. 6,166 ruptura minatur navis ab -u, terrent labentia circum robora. 2 *ictus, plaga – Hieb,*

Schlag: METELL. buc. 8,55 resilit duris impulsibus acta securis nec quicquam cerebro (*sc. tauri*) nocet -u quoque cerebro.

?***incustodio**, -ire. *custodire – bewachen*: HONOR. AUGUST. spec. p. 1023^A qui (*Martinus*) silvam ingressus a latronibus capitur, ligatur, ... uni -endus (*ni leg. custodiendus vel in custodiam*) commendatur.

incustoditus, -a, -um. 1 *sensu pass.*: a non custoditus, intutus – *unbehütet, unbeschützt*: CHRON. Merseb. 12 p. 186,4 ecclesia ... sine pastore in pascuis huius sedis per quadriennium ... errabat -a. ALBERT. STAD. Troil. 1,96 Castor Polluxque ... nolunt -as deseruisse rates. b non servatus, neglectus – *ungewahrt, vernachlässigt*: THIETM. chron. 4,70 mortuus est ille (*sc. monachus*) iuvenis ... de -a, (de neglecta custodia V; ob -am CHRON. Thietm.) sanctorum, quos secum habuit, reverentia (et reverentia V; reverentiam CHRON. Thietm.). 2 *sensu act. i. q. incautus, immodestus – leichtsinnig, indiscret*: RUP. TUIT. trin. 9,36 l. 1496 inieicisse in eum (*Ioseph*) legitur oculos suos filia ... stulta et -a.

*incutesco, -ere. *cute (altera) indui – eine (zweite) Haut bekommen*: EKKEH. IV. cas. 85 infans excisus (*sc. ex utero matris mortuae*) et arvine porci recens erute, ubi -ret, involutus ... baptizatur (*de re v. VITA Gebelh. Const. 1,1. 26. CASUS Petrish. 1,6*).

incutio, -cussi, -cussum, -ere. *script. et form.*: perf.: -tierunt: STEPH. Wilfr. 36. -set: l. 66. *partic.*: praes.: -cuentes: l. 44. -tens: p. 1655,14. perf. *incurs(us; cf. Stotz, Handb. 3, VII § 239): p. 1655,23.26. partic. perf. usu subst.: p. 1655,21.*

1 *proprie*: A *de actione illidendi, feriendi*: 1 *pulsare, tundere – schlagen (auf, an)*: a *spectat ad res*: a in univ.: FLOD. hist. 1,7 p. 78,5 domum presbiteri petunt *fratres* portamque crebris -entes ictibus *eqs.* YSENGRIMUS 1,1056 argille sordes fullone lavante icta sub -sso subtonat aura sago (*v. notam ed.*). b *de strepitu i. q. pulsando efficere – schlagend erzeugen*: TRANSL. Auct. 10 primo ... unius digiti articulo palpitando ostium tangit, hinc omnium digitorum tactu strepitum -it, deinde ... ostium manus impulsu concutit *custos*. b *spectat ad homines i. q. impugnare, impetere – losschlagen (auf), angreifen*: DONIZO Mathild. 1,529 in prima fronte Bonifacius -it hostes. 2 *infigere, adigere – einschlagen, hineinreiben*: CHART. Oelsn. 36 p. 64,7 (a. 1224) palum -ssi (*sc. dux*) in rivulum in oppositum directe profundae viae *eqs. al.* HEINR. LETT. chron. 18,8 p. 121,25 acuentes *Lyvones* ligna dura et sicca et -entes (-uentes *var. l.*) inter ungues digitorum ipsorum (*sc. sacerdotis et sociorum*) et carnem *eqs.* 3 *illidere, affligere – stoßen, schmettern (an)*: a in univ.: FLOD. anal. a. 944 p. 94,3 qui (*daemones*) aecclesiam ... destruentes eius trabes ... parietibus -erint ac sic eos subruerint. b *illidendo imprimere – schlagend, stoßend eindrücken, 'einschlagen'*: YSENGRIMUS 4,623 -e tu (*sc. cervus*) costas (*sc. eremitae*) *eqs. (cf. comm. ed. p. 438)*. 4 *impingere, ducere – versetzen, 'geben'*: FROUM. carm. 2,14 si facerem contra abbatem ... asstantes merito infantes mihi mille dedentes -rent colaphos. CHRON. Ebersb. I p. 10,29 maenia construe (*sc. rex*), quia ... presenti generationi ... flagelli nervum -et *Deus*. WILH. APUL. gest. 2,223 validis manibus horrendos -it ictus. B *de actione iactandi*: 1 *inicare, iaculari (in) – hineinwerfen, -schleudern (in)*: OTTO FRISING. gest. 2,21 p. 125,36 -untur ... fonti ardentes faculae. 2 *abacere, propellere – hinwerfen, -schleudern*: CARM. didasc. 252 novum vitri vibrans insigne ... pavimento proicit -ens *caesar*.

II *translate*: A *infligere, imponere, iniungere – zufügen, antun, aufbürden, auferlegen*: VITA Willib. p. 16,23 qui (*Dominus*) infirmitatem saepe suis -it sanctis, ut *eqs.* DIPL. Frid. I. 886 p. 133,23 animadvertentes (*sc. imperator*) infidelitatem et impedimenta, quae civitas Spoletana sacro sepe -ssit (-sset *a. corr.*) imperio *eqs.* DIPL. Heinr. IV. 439 p. 589,25 (interp. s. XIII.) si aliquis ... infra muros alicui violentiam -erit. B *inferre, commovere, excire – einflößen, einjagen, erregen, verursachen (mediopass.: p. 1655,5.17)*: 1 *de affectibus*: a *de timore, terrore sim.*: WALAHFR. Gall. 2,20 invasoribus aecclesiarum rerum grande timoris pondus -ens (*sc. gladius sus-*

[Niederer]

pensus). WIDUK. gest. 3,46 p. 127,3 templa ... tempestate ... concussa visentibus ... horrorem nimium -ssere. THIETM. chron. 3,8 tantum hostibus -ssit *imperator* terrorem, ut *eqs.* HIST. peregr. p. 126,10 ex rumore tanti (*sc. magni*) apparatus bellorum ... formidationis terror -itur Sarracenis. *persaepe*. b *usu vario*: HROTSV. Cal. 2,4 -itis (*sc. amici*) mihi desperationem. EKKEH. I. (?) Wibor. 7 ut ... ei (*presbytero*) ... stuporem admirationis -ret. WALTHARIUS 1014 Alfaridi vanus labor -it iram. CAES. HEIST. hom. exc. p. 98,20 ne sancto viro inveniar aliquam -ere verecundiam. *saepe*. 2 *de dolore, infirmitate sim.*: RICHER. REM. hist. 2,46 quæ (*peripleumonia*) cum pulmonibus tumorem ac fervorem -ret *eqs.* ARS med. 7 p. 430,4 condiloma dicitur duritia inaequalis ... -ens ... dolorem, (dolorem -tens G). VISIO Godesc. A 60,1 pleuresi ... id est dolore lateris, quem adustio ignis ei -ssit, ... affligitur. ALBERT. M. animal. 25,40 p. 1574,9 ex morsu ... istorum (*serpentum*) -itur oblivio (*cf. Avic. canon. IV 6,3,36 vincit super corpus dispositio oblivionis*) et accidit spasmus. C *inculcare, insculpere* – *einprägen, einschärfen, 'einbläuen'*: EPIST. Bonif. 84 p. 188,22 nos (*sc. Theophylactus*) ... ut illustre per pagina exaranda notescendo notescitis, distincte -ssa (*ci. W. Levison [England and the Continent in the Eighth Century. 1946. p. 287], -rsa cod. et ed.*) et vigilantius in quoangelicas (*ci. Levison [leg. coangelici], quo angelicas ed.*) ... et domini mei ... protulimus aures. ERMENR. ad Grim. 1,3,8 ut tibi pernota -am *eqs.* FLOD. hist. 1,4 p. 67,18 responsum ... -ssum (-rsum *a. corr.*) superne nundinatori gratie rependere non timuit *conventus*. LIGURINUS 9,261 regales ... minas metuendaque verba superbis civibus -ens *princeps*.

indagabilis, -e. *sensu inverso per contam. c. in-privativo* (*cf. Stotz, Handb. 2, VI § 168.8*): 1 *qui inveniri non potest* – *unaufspürbar, unauffindbar*: ARNOLD. LUB. chron. 5,20 p. 197,35 quod (*sc. gazophylacium*) in muro ... contutatum diligentissime linito pariete et superducta pictura omnibus -e videbatur (*v. notam ed.*). 2 *imperscrutabilis* – *unerforschlich*: IORDAN. SAXO epist. III 2 solet divina bonitas sua -i sapientia plerumque bonum differe, non ut *eqs.* CONST. imp. III 22,2 qui (*sc. Deus*) -i dispensationis sue consilio conditiones ... terrestrium ... alternat.

*indaganter v. 1. indago.

indagatio (-cio), -onis f. *investigatio, perscrutatio, inquisitio, cognitio* – *Erforschung, Ergründung, Untersuchung, (Er-)Kenntnis*: 1 *de hominibus*: a *gener.*: WILLIB. Bonif. praef. p. 3,2 ut ... prochemium mediumque aut finem vitae eius, quanta valeam -e, litteris inseram. EPIST. Hildesh. 134,2 sollerti moderatione hanc traditunculam legite, sollicita -e discutite (*sc. socii*). ALBERT. M. bon. 415 p. 222,77 -o ... et inventio veri est omnis artis secundum materiam suam. veget. 6,271 ad harum (*plantarum*) ... trium naturarum -em quantitates et compositiones et operationes specierum ponimus plantarum *eqs. al.* b *publ., iur., canon.*: NICOL. I. epist. 5 qui (*episcopi*) ... subtili cuncta -e rectaque valde inquisitione ... examinare ac diffinire decerent. DIPL. Otton. I. 245^a p. 349,38 si ... de statu ... ecclesiarum Dei diligenti cura et -e tractamus (*ex dipl. Hug. et Loth. 59 [ed. L. Schiapparelli. 1924]. inde 245^b. DIPL. Otton. II. 251. DIPL. Heinr. II. 286 -cione*). CHART. Merseb. 140 p. 118,33 (*epist. papae*) quod -em libertatis eiusdem monasterii ... sedi apostolice reservarent *iudices*. 2 *de animalibus fere i. q. observatio, animadversio* – *Beobachtung, Wahrnehmung*: ALBERT. M. animal. 8,164 per totum illud (*sc. florum*) tempus ... operantur apes arbitantes et -e naturae praesentientes, quod modicum tempus habent.

*indagativus, -i m. *quaesitor* – *Untersuchender* (*usu canon.*): NICOL. I. epist. 137 -orum (*ni leg. indagatorum*) vel iudicum praesentia debuerat (*sc. adulterium*) examinatum esse.

indagator, -oris m. -gor. *p. 1656.4*. 1 *vestigator* – *Aufspürer, (Auf-)Sucher* (*usu attrib. de canibus: l. 68*): CHRON. Cosmae cont. I a. 1130 p. 135,9 mittite (*sc. venatores*) -es canes, ut sequantur vestigia praedonis. SIGEBOTO Paulin. 37 p. 928,13 ut quasi novae rei mercator avidus rarae vel secretae mercis -r novi aliquid reportaret. CONST. imp. I 277,1 venatores et ferarum -es, quos weidelude dicimus, omni die pacem ha-

beant. 2 *investigator, perscrutator, inquisitor, studiosus, gnarus* – *Erforscher, Ergründer, Untersucher, Student, Kenner*: ARBEO Corb. 1 coepit ... sacra lectionis -r existere. CHRON. Salern. 87 velud avidus -r (*ed., -gor cod.*), quotquot ... viros comperi, ... perquirere curavi, ut *eqs.* PS. BOETH. geom. 927 veteres ... geometricae artis -es. CHART. Diess. 14 p. 124,19 ad formam presentis scripti ... isti carte obtinuit ... abbas germanam velut providus -r. VITA Mariae rhythm. 2963 magus hic (*Christus*) est et incantator et demonum prestigii verus -r. *al.*

indagatrix, -icis f. *investigatrix, perscrutatrix* – *Erforscherin, Ergründerin* (*usu attrib.: l. 13*): LIBRI Karol. I 2 p. 118,19 secundum veritatis -em rationem. NOTKER. LEOD. Remacl. (MGMer. V p. 109,9) in antiquis ... vigente ratione veritatis -e et perspicacia futurorum (*inde HERIG. gest. 1 p. 164,22*). CHART. Bund. 809^b p. 267,9 que (*privilegia*) vestram (*sc. praepositorum*) non possunt latere prudentiam, si est diligens -x. ALBERT. M. eth. II 3,2,1 p. 235^a,22 -x medii est *ratio* per consilii electionem *eqs. al.*

indages, -is f. *perscrutatio, cognitio* – *Ergründung, Erkennntnis*: THEOD. TREV. phys. 18 patraram hunc libellum, -em sapientum, qui phisicam Iohannis promit philosophantis.

*indaginalis, -e. *iunctura ius -e i. q. ius indaginis* – *Hägenrecht, Hägerrecht* (*usu publ.; de re v. HRG I. p. 1906sq. et E. Molitor, Adel u. Bauern im dt. Staat d. MAs. 1943. p. 331sq.*): CHART. Westph. IV 38 (a. 1210) dimidiis mansus tantum -i iure censualis erat, ita ut *eqs.*

*indaginarius, -a, -um. *qui indaginis est* – *zum Hag gehörig, Häger-* (*usu publ.; cf. op. cit. [l. 25] p. 337*): CHART. Pomm. 500 p. 599,5 (a. 1249) ut in Henricheshagen quindecim iugera -a ... a superiori et inferiori parte eiusdem indaginis ... mensurari debent. p. 599,9 inferius ... sedecim mansi -i ... mensurari debent (*cf. p. 1658,12*).

*indagineris, -e. *qui indaginis est* – *zum Hag gehörig, Häger-* (*usu publ.*): CHART. civ. Misn. 9 (a. 1250) XXXI modii siliginis et totidem avenae -is mensurae (*sc. decima*). CHART. Mekl. 1292 p. 461,1 contulimus (*sc. Nicolaus*) ... quadraginta quatuor mansos -es (*cf. 1080 qui [mans] vulgariter hergerhuvend dicuntur*).

*indagino, -are. 1 *saepem vivam facere, in dumetum curvare* – *zu einer Hecke, einem Gebück biegen, legen*: CHART. Port. 193 p. 208,8 (a. 1266) quelibet pars in littore suo salices plantabit et ... littus suum firmabit, non tamen ... salices -ando vel in aquam dependendi gratia succidendo. 2 *sae-pire, dumetis cingere* – *umfrieden, einhegen*: CHRON. Albr. a. 1239 p. 946,12 silvas et nemora ... fecit rex Hungariae -ari, id est in plassetia redigi.

*indagium (-dig-), -i n. *consideratio, studium* – *Betrachtung, das Streben (nach; usu plur.: l. 51)*: VITA Filib. 3 (MG Mer. V p. 586,13) eius (*sc. antiqui hostis*) machinamenta Filibertus expulit virtute divina per sanctae crucis -a (*-igia a. corr. A, victricia arma B²*). STEPEL. Trud. 88 affirmabat (*sc. iuven-cula cancro affecta*) ... se visitatam a sancto viro optataeque integritati restitutam ab eo salutari sanctae crucis -o.

1. *indago*, -avi, -atum, -are *vel rarius* (*p. 1657,2. § 23*) *indagor*, -atus sum, -ari. *script. et form.*: -deg(o): *p. 1657,11. 12. -dig(o): p. 1657,7.25. gerund. -gendum: p. 1657,12.*

1 *vestigare, agitare, persequi* – *aufspüren, hetzen, verfolgen*: a *proprie*: CHRON. Pol. 2,25 p. 92,13 dux ... sicut aper molosis -tus ... alios perimit, aliis viscera fundit (*sim. 2,37 p. 107,7*). CHART. Sil. C 15 p. 293,20 ut nulli iuri Polonico sint subiecti *mansi*, ut est de podvodis, privodis, vestigiis fugitivorum -andis *eqs.* b *translate*: ARBEO Emm. 20 -ando vestigia magistris. TRAD. Ratisb. 153 industria virorum rerum suarum oportunitates appetere et -are studuit. VITA Theog. 1,14 p. 454,30 cui (*corpori suo*) soli semper ille se praebuit inhumanum, quod sine misericordia per aestus -bat et frigora. 2 *investigare, perscrutari, ex-, inquirere, sciscitari* – *erforschen, ergründen, nachgehen, nachspüren, herausfinden*: a *gener.*: a *in univ.*: HUGEB. Willib. 2 p. 89,18sq. cum ... divina legis agiosgraphiorum armariolas -ando sive legendo ... ille ... -bat. BALTH. Fridol. prol. p. 222,11 quatinus tuo (*sc. patris*) certis-

simo -ante comprobetur arbitrio, utrum *eqs.* GESTA Camer. praef. p. 402,14 in quantum vere -ari potuimus de antiquitate nostrorum urbium . . . memoriae commendavimus. ALBERT. M. euch. 3,2,1 p. 284^b,1 tradunt . . . naturales, qui naturalia subtiliter sunt -ti, quod *eqs. al. spectat ad narrationem*: WILLIB. Bonif. 3 p. 11,22 ut . . . studium . . . vitae . . . subtilius -ando (-igando *a. corr.* 2^a) prosequamur. THIETM. chron. 1,2 quae eorundem (*principum*) fuerint virtutes, . . . quia antiquorum sagaci memoria certum -are (indare *a. corr.*) nequeo nec per scripta invenio, . . . omitto. *al. β percontari – erfragen, sich erkundigen (nach)*: FORM. Marculfi 2,47 ut ad -egandam (-egendam, -andam *var. l.*) suspiratam vestram nostras dirigere debeamus literolas. *b publ., iur., canon. i. q. inspicere, examinare – untersuchen, prüfen*: LEG. Wisig. 3,4,13 p. 155,11 difficile fieri potest, ut per liberas personas mulieris adulterium -etur, dum *eqs.* DIPL. Loth. II. 15 p. 407,13 comitem . . . ad hanc causam (*sc. damnum ecclesiae*) studiose -andam . . . direximus, utrum iuste an iniuste commutatio foret, perquireret. HIST. de exp. Frid. imp. p. 61,8 qui (*nuntii*) veritatem promissorum sollerter -rent. *absol. i. q. quaestionem habere, exercere – Erkundigungen einziehen, Nachforschungen anstellen*: CHRON. Salern. 146 p. 152,21 ille (*sculdais*) furibundus -ari cepit, set nequibat certam rem exinde reperire. *c geom. i. q. computare – be-, errechnen*: PS. BOETH. geom. 713 cathetus . . . et basis tali sunt -andi (-anda, -igandi *var. l.*) ratione: *eqs.* 917 planitudo hoc modo est -anda (investiganda *var. l.*): *eqs.* GERB. geom. 6,3 p. 82,18 in omni . . . orthogonio trigono per duo quaevis latera tertii poterit -ari quantitas . . . hoc modo: *eqs.* 3 *invenire, reperire – ausfindig machen, finden*: DIPL. Arnulfi 140 p. 213,27 habeant *fratres* licentiam inter se eligendi abbatem . . . , quemcumque inter se caeteris digniorem et promptiorem -are potuerint.

adv. *indaganter. inter perscrutationem, sciscitationem – beim Nachforschen, Ergründen: AETHICUS 112,25 philosophus . . . pulchrius adinveniens deseruit quam reliqui, quos nos -r investigavimus. PURCH. Witig. praef. 6 cum totius fons sapientiae videatur derivatim e vestri (*sc. patrum*) cordium fluentis emanare atque virentia prata . . . filiorum -r irrigare *eqs.*

2. *indago*, -inis *f. script. d- (cf. Stotz, op. cit. [p. 165,31])*: l. 64. I *corpor.*: A de *vestigatione*: 1 *iunctura* venandi -o *i. q. inclusio ferarum, actio feras agitandi – das Umstellen des Wildes, Treibjagd*: EGBERT fec. rat. 1,1033 Ismahel in saltu venandi -e gnarus (*v. notam ed.*). 2 *scrutatio – Suche*: BENZO ad Heinr. IV. 6,6 p. 564,10 queritur per totam urbem sollerti -e . . . draco tortuosus. *B de saepimento i. q. saepes (viva) – Einfriedung, Hecke*: 1 *de saepe venatoria*: CHART. Rhen. med. II app. 15 p. 402,7 (c. 1220) si . . . forestarius . . . alium quempiam venatorem . . . in recenti facto deprehenderit vel etiam hamum vel fossorium vel funem de -e . . . raperit *eqs.* p. 424,38 forestarius . . . capiet . . . feram . . . unam vel duas et statim -em confringet, funes conburet, ne inposterum . . . aliqua fera capiatur. 2 *de saepe muniendi causa constructa i. q. saepes dumetis confirmata, saeptio ad defensionem apta – Gebück, Verhau, Landwehr (de re v. Hoops, RGA 2XVIII. p. 285qq.)*: CHRON. reg. a. 1126 p. 63,30 (rec. I) expeditiores regem precedebant ad precipiendas -es silvae, que Boemiam a Saxonia disternunt, dispositi (*sim.* p. 64,2 -um incisione fatigati). CHART. Burgenl. I 143 p. 107,18 ne populi . . . compellantur ire ad incipiendas -es, id est gepu. HEINR. LETT. chron. 15,7 p. 96,30 ubi (*sc. in silvis*) in nemore densissimo pagani -em quandam fecerant. CHART. Wetzlar. I 148 p. 56,21 de agro predicti castrum -i vicino. *al. fort. huc spectat*: CHART. Hagenow. 290 (a. 1253) cum ecclesia . . . haberet quoddam pratum situm retro d-*em* castrum Geylenhusen. *C de loco saeptio i. q. nemus, silva, area (saepa) – (eingehogter) Wald, Hain, (eingehogtes) Grundstück, Gehege, Hag*: 1 *in univ.*: CHART. Rhen. med. II 138 p. 181,3 (a. 1194) loca . . . dimiserunt *fratres* cum -e de ultra pontem *eqs.* CHART. Gosl. I 301 p. 322,39 in orientali parte . . . ville singularem habet ecclesia -em. VITA Eberh. Commed. 4 p. 32,8 fecerat . . . sibi altare retro castrum Heidelberg in -e, ubi frequenter currens orationes faciebat. CHART. Osn. III 15 p. 12,6 medietatem -is, quod in vulgari

sundere dicitur, . . . cenobio . . . vendidimus (*sc. comes; cf. L. Schütte, Wörter u. Sachen aus Westfalen. 2007. p. 294*). CHART. Salem. 363 quandam -em . . . in mensura V iugerum libere vendidi (*sc. Bertholdus*). *al.* 2 *de vico, districtu iure speciali praedito (de re v. LexMA. IV. p. 1837sq. et p. 1656, 24,25)*: *a usu vario*: CHART. episc. Hild. I 433 p. 422,13 (a. 1184) -em prope Homburch additamento longam . . . contradiderunt *fratres*. GESTA Halb. p. 91,26 que (*semita*) transit -em inter Haldesleve et Medenbeke usque in Biveram fluvium. 10 CHART. Pomm. 408 p. 487,36 cognoscimus (*sc. Wiscezlans*) . . . triginta mansos . . . extirpandos . . . sub mensura et quantitate mansorum -um. 720 p. 96,19sq. quibus (*viris*) . . . -em contulimus (*sc. miles*) possidendam, qui etiam magistri -is nominati (*sim.* ACTA civ. Kil. 142 magister -is). p. 96,23 damus . . . 15 predice -is civibus hanc libertatem, ut *eqs. al. v. et p. 1656,31. b in nomine loci vel pro cognomento*: CHART. Rhen. med. II 47 p. 87,28 (a. 1181) Hugo de I-e (*cf. ind. p. 501*). CHART. episc. Lub. 38 Albertus parvus de I-e. CHART. Eichsf. 213 p. 127,13 emit ecclesia . . . V mansos in Antiqua I-e ('*Altenhagen*'), 20 *cf. ind. p. 586*). CHART. Advoc. 66 p. 32,11 Benedicta de I-e ('*Großenhain*'), *cf. ind. p. 557*). CHART. Brunsv. I 7 p. 14^a,29 dum . . . dux Bawarie et Saxonie I-em Brunswich primo fundaret et construeret. *al.*

II *spirit.*: A *gener. i. q. investigatio, perscrutatio, sciscitatio, studia, cognitio – Erforschung, Ergründung, das Hinterfragen, Studium, (Er-)Kenntnis*: ANSO Ermin. 7 (MGMer. VI p. 466,5) nec illud estimo fore silendum, quod dixit per -em sancti spiritus *eqs.* VITA Burch. Wirz. 3 Bonifacius sollerti -e perquirebat, quibus efficere modis valeret, quod *eqs.* SALOM. III. carm. II 9 scriptores cauta varios -e lustrat *praesul*. HERM. CARINTH. essent. 1 p. 144,26 diligens -o pervenire potest ad proportionem spere lunaris *eqs. al.* *B iur. et canon. i. q. inquisitio, inspectio, examinatio – Untersuchung, (Über-)Prüfung*: 1 *in univ.*: LEG. Wisig. 2,5,15 ad . . . veritatis . . . -em agnoscendam. LIBER diurn. 94 ut . . . liquida . . . -e perscrutari et equitatis moderamine queat *disceptatio* . . . delimari. DIPL. Loth. II. 15 p. 407,14 qui (*comes*) fideli -e undique cuncta perspecta . . . pertulit nobis *eqs.* DIPL. Heinr. II. 238 donec super huius rei (*sc. electionis abbatis*) certam -em consilium haberemus. CHART. Lamb. Leod. 542 p. 87,13 sine iudiciali -e. CHART. Carinth. V 130 p. 89,32 si excessus notorius fuerit et cognitionis -em non requirat. *al.* 2 *explanatio, probatio – Aufklärung, Beweis*: MIRAC. Mod. 7 p. 313^a,5 currens *paterfamilias* . . . ad investigandum suspectam personam reperit, sed sciscitatus nihil -is ab eo recepit.

3. *indago v. i. indico.*

*indalma (id-), -atis *n. vel -ae f.* (ἰνδαλμα, *per contam. c. idolum; cf. Stotz, Handb. 1, IV § 25.5*) *species, facies – Erscheinung, Gestalt*: CHRON. Noval. app. 3 p. 122,45 vestrae (*sc. papae*) clemencie benignitatem requirimus (*sc. abbas*) suppliciterque propriam ingenuitatem vestri id-is flagitamus, ut *eqs.* FROUM. carm. p. XII,37 primus Grammaticae titulus reseratur id-ae (gloss.: id-*e* scripturae), posthanc Rhetoricae panduntur lymmata clarae.

55 *indamnatus v. indemnat.*

*indamno (-mpno), -are. (*in et damnum; cf. Stotz, op. cit. [p. 165,9,6]*) *mediopass. i. q. damno affici – Schaden erleiden*: CHART. episc. Hild. III 81 p. 42,22 (c. 1264) quiddam, de quo sepius ecclesie -pnantur, quod dicitur echtwart *eqs.*

60 [*indampnis v. in et damnum*: CHART. Rhen. med. I 58 p. 65,7.]

*indando, -are. (*ital. indandare ex inde et andare; cf. Battisti-Alessio, Diz. etim. ital. III. p. 1999 et ThLL. VII/1. p. 1109,295qq.*) *ambulare – herumgehen*: CHART. Ital. Ficker 99 p. 143,46 (a. 1125) dum controversia moveretur . . . de iure pascuali, pavolandi, . . . incidendi, -andi (*sim.* p. 144,43).

*indativus, -a, -um. *de nummis i. qui dari non debet, non usitatus – ungültig, nicht im Umlauf befindlich*: CHART. Lub. I 165 p. 152,30 (c. 1250) si civis . . . culpaverit monetarium, quod dederit sibi -os vel falsos denarios. CHART. episc. Lub. 160 p. 160,9 de denariis -is quid fieri debeat.

inde adv. hic non tractatur.

‡***indeauratus**, -a, -um. *non deauratus – unvergoldet*: CATAL. thes. Germ. 27,20 (c. 800) alias cum <...> -as CXX (*in loco corrupt.*; cf. A. Verhulst, *Frühmittelalterl. Stud.* 5. 1971. p. 232).

indebete, indebeti, indebitae *sim. v. indebitus*.

***indebito**, -atum, -are. (in et debitum; cf. Stotz, *Handb.* 2, VI § 120,5) *partic. perf. usu adi.: l. 14. 1 act. i. q. hypotheca obligare, impignorare – mit einer Hypothek belasten, verpfänden*: CAPIT. Bened. add. IV 144 nullus ... clericus aut laicus decimas vendere aut dare vel pignorare aut -are praesumat, antequam eqs. 2 *mediopass. i. q. aes alienum contrahere – in Schulden geraten, sich verschulden*: NICOL. VICON. hist. 2 (MGScript. XXIV p. 301,25; s. XIII.ⁱⁿ) qui (*abbas*) ... eam (*abbatiam*) ultra modum -tam (in debitis obligatam *var. l.*) reliquit. FUND. Heinrichow. 1 p. 36,8 melius esse claustrum in presenti pecunia -ari quam sorte prefata perpetuo carere.

***indebitor**, -oris *m.* (in- et debitor) *usu attrib.:* 1 *qui innocens, insons est – Unschuldiger*: ORD. iud. Dei A 1^b p. 604,21 si quis innocens de ... furto seu stupro seu nostrae inquisitionis causa, immunis atque -r in ... aquam manum miserit. 2 *c. gen. obi. i. qui dignus non est – einer der nicht verdient*: ALBERT. M. sent. 4,16,55 p. 653^b,36 non ... sequitur, quod ipse (*sc. aliquis non habens debitum*) sit -r alicuius poe-nae.

indebitus, -a, -um. *script. et form.:* -dub- (*per contam. c. indubius*): l. 65. -duvi-: l. 65. -evi-: l. 65. -bet(e): CONC. Merov. p. 145,3. DIPL. Merov. I 95 p. 245,1. *adv.:* -tae: p. 1660,55. -ti: p. 1660,55. *adde* DIPL. Merov. I 95 p. 245,1. FORM. Sal. Merk. 42.

I adi.: A *non debitus, non competens – nicht geschuldet, gebührend, zukommend, zustehend*: 1 *in univ. (usu publ., iur., canon.): a de tributis sim.:* CAPIT. reg. Franc. 187 p. 9,2 si ab ipsis (*episcopis*) ... -a exsena a presbyteris exigitur. CHART. Scafh. 49 p. 80,7 nullam potestatem habeat *advocatus* ... hospitantes -as ... exigere. DIPL. Constantiae 21 quatinus ... ecclesiam ... ab omnibus -is *exactionibus* et vexationibus dimittatis (*sc. comites*) immunem (CHART. Babenb. 413 p. 262,3 ut is [*defensor*] ... nullas exactiones -as faciat. *al.*) *in iunctura census -us ('Ungeld', de re v. p. 1660,34)*: CHART. Livon. A I 453 p. 569,2 (a. 1277) concedimus (*sc. archiepiscopus*) ... totam terram Livoniam ... liberam a theloneo et censu -o, qui vulgariter appellatur *ungeld*. *B de iuriis sim.:* CAPIT. episc. II p. 201,18 ut, qui nullo ministerio publico fulciuntur ... -um sibi usurpant eqs. IDUNG. PRUF. argum. 97 sacrilegus erit (*sc. criminis sacrum ordinem accipiens*), quia ... rem sacram sibi -am usurpat (*v. notam ed.*). CONST. imp. II 196,7 si quis ... aliquid ultra debitum et statutum extorserit ... in loco -o. 2 *immeritus – unverdient*: HINCM. divort. 8 p. 164,4 quasi Deus ... -a misericordia in crimine consistenti ... debeat misereri. GODESC. SAXO theol. 22 p. 323,17 nisi pius et propitius immerito mihi digneris (*sc. Deus*) esse per -um gratiae tuae beneficium. CARM. var. III A 6,3,26 p. 616 qui semet vincunt, -a regna (*i. paradisum*) tenebunt. *B inconveniens, improbus, iniustus, illicitus, illegitimus – ungebührlich, unangemessen, unpassend, unrecht, ungerecht(fertigt), widerrechtlich*: 1 *gener.:* HINCM. divort. 22 p. 230,31 ne ... -a pietas impietas iudicetur. ANNAL. Quedl. a. 1002 p. 515,20 hostes Romani ... -o ausu execranda omni aevo commovent bella. OTTO FRISING. gest. 2,29 p. 135,18 -um clericorum excussurus (*sc. populus*) iugum. RAHEW. gest. 4,71 p. 317,4 respondent (*sc. maiores civitatis*) ... mortem eos -ae servituti pretulisse. *al. 2 publ., eccl., iur., canon.:* a *de rebus (porcis)*: p. 1660,10: a *in univ.:* LEG. Wisig. 2,5,17 p. 117,13 qui per contentionem -am (-ubitam, -uvitam, -vitam *var. l.*) in adducendis testibus laborem intulit adversanti eqs. FORM. Dion. 9 p. 503,10 nec per obsequium -um serviendo nec per linguam laudando ... donum spiritus sancti corrumpatur. DIPL. Otton. III. 28 nullus ... quamlibet -ae oppressionis violentiam ... praesumat inferre. TRAD. Ratisb. 785 famulum ... quasi pro beneficio acceptum -e servituti subiecit *Geroldus. al. β in-* concessus, vetitus – unerlaubt, verboten: LEG. Wisig. 3,5,2 p.

161,4 que (*feminae*) violentiam coniunctionis -e sine ... consensione pertulerint. CONC. Karol. A 44^B praef. p. 484,15 quae (*pars epistulae*) -o ac superstitioso cultu imagines venerabatur (*sim. 14. 20*). CAPIT. episc. II p. 52,2 si ... de familiaritate -a mulierum se custodiant presbiteri (*sim. p. 83,15. 24*). p. 74,26 sacrilegum est corpus indevote ... propter cupiditatem -am a sepulcro eicere. HARTW. Emm. 92 dic (*sc. iuvenula*), ... quis adulter thalamos temeravit -os. γ *non aptus, incongruus – ungeeignet, untauglich*: CHART. Aschaff. 37 p. 151,30 (c. 1194/96) que (*querimoniae*) de -is porcis et minus acceptabilibus ... suscitabantur. b *de hominibus i. q. iniuriosus – widerrechtlich handelnd*: CHART. Neocell. Brixin. 107 (a. 1277) quatenus ... monasterium ... ab omnibus -is invasoribus ... manu teneas (*sc. comes*) et defendas omnia, que eqs. 3 *log. fere i. q. falsus, arte carens – etwa: falsch, nicht regelrecht*: ALBERT. M. elench. 1,4,6 p. 612^a,20 dico ... figuram (*sc. syllogismi*) -am et modum, quando eqs. 2,1 p. 666^a,24 in consequentia conclusionis ex -o ordine propositionum ad conclusionum (*sim. p. 667^a,12*). C †*insolitus, inusitatus – ?unge-* wöhnlich, ungebräuchlich: ANON. mus. plan. Coussemaker p. 497^b istud restringitur, quod predixerat (*sc. versus*), et hoc est propter diversitatem cantus et -am inceptionem.

II subst.: A *masc. i. q. homo immerens, indignus – einer der (es) nicht verdient (hat), nicht würdig ist*: VITA Adalb. Hornb. (MGScript. XXX p. 805,26; c. 1000) qui (*beatus Philippus*) plurimis quasi -is medicinam dat sanitatis, abbati debitori suo largius non daret dona salutis? B *neutr.:* 1 *gener. i. quod non debetur, donum immeritum – das Nicht-Zustehende, unverdiente Gabe*: DIPL. Heinr. II. 318 debitum pro -o reddimus, si largitori sua non denegamus. THEOPH. sched. 1 praef. p. 3,1 homini quodcunque vetitum aut -um ... ambitione attemptare ... iniquum est. 2 *iur. de censu remunerationis experti, irremunerato i. q. census (quasi) non debitus – (gleichsam) nicht geschuldeter Zins, 'Ungeld' (de re v. Lexer, Mittelhochdt. Handwb. II. p. 1845 et HRG V. p. 481sq.)*: CHART. episc. August. 109 p. 122,1 (a. 1270) civibus nostris -um, quod ungelt dicitur, ... portarum civitatis nostre vini et mercium ... recipiendum ... duximus committendum.

adv. indebite. 1 *sponte, ultro – ohne Verpflichtung, freiwillig*: CHART. civ. Erf. 191 (a. 1265) consulatus ... pensionem ... monasterio ... per camerarios consulum ... respondere -e se obligavit. CHART. episc. Halb. 1271 l. 39 omni iuri ... -e renuntiaverunt *comites*. 2 *immerito – unverdienterma-* ßen, ohne Anspruch: a *in univ.:* ALCUIN. epist. 132 p. 199,7 aliud est -e clementer admitti, aliud ex debito competenter ascribi; nec possunt ex debito repeti, que ... -e concessum est adipisci. NORB. IBURG. Benn. 23 p. 888,43 per cuius (*Dei*) se totiens misericordiam -e sentiret *episcopus* consolari, qui eqs. b *sine culpa – unschuldigerweise*: CARM. Bur. 60,16,4 penam ... nobis exime (*sc. Cypris*), quam patimur -e. 3 *inconven-* enter, iniuste, illicite, illegitime – in ungebührlicher, unangemessener, ungerechter, widerrechtlicher Weise, zu Unrecht: a *publ., iur., canon.:* FORM. Marculfi 1,26 l. 8 quod (*sc. villa*) ad eodem ... pervenire debuerat, pos (*leg. post*) vos reteneatis (*sc. episcopus*) -ae (-e, -i *var. l.*). DIPL. Loth. I. 161 ne abbas ... subditos suos -e gravet. EPIST. Vienn. 7 Lazarum -e episcopum ... ordinatum scias (*sc. episcopus*) nostro (*sc. papa*) iudicio esse damnatum. TRAD. Salisb. II 301^a quod (*ius*) ... sibi licet -e vendicaverat *castellanus* (cf. 301^b usurpaverat). saepe. *in figura rhet. litotes q. d. non -e i. q. ut dignum est, iuste – in gebührender, rechtmäßiger Weise*: CHART. episc. Halb. 643 l. 19 (a. 1235) promittebat *Iohannes*, quod, si aliquis ecclesiam ... impetere vellet ... , ipse pro ea stare non -e niteretur. b *log. fere i. q. prave, sine arte – etwa: fälschlicher-* wise, nicht regelrecht: ALBERT. M. elench. 1,4,1 p. 603^b,39 vel medium est multiplex et non debite se habet ad extrema, sicut in fallaciis in dictione, vel secundum rem -e accipitur, ut in fallaciis extra dicionem. 4 †*more insolito, inusitato – ?in un-* gewöhnlicher, ungebräuchlicher Weise: ANON. mus. plan. Coussemaker p. 497^b in istis (*sc. DEFG*) quatuor sedibus habet omnis cantus terminari, nisi aliquando cantus sit diversus vel -e coactus, tunc eqs. (cf. l. 22).

***indebrolatus**, -a, -um. (in- et *debroliare) *saepius, clausus (aditui) – eingehegt, nicht frei zugänglich*: CHART. Helv. arb. 134 p. 207,14 (a. 1273?) quod pascua . . . debrolentur . . . ; et si forte aliquid de dictis pascuis . . . remanxerit -um eqs. (cf. D. Vitali, *Mit dem Latein am Ende?* 2007. p. 403sq.).

indecens, -entis. script.: -dic-: l. 34.67. -dige-: l. 34.67. -decedenter: l. 67. struct. c. dat.: l. 14.24.49. confunditur c. incedens: l. 14.

1 **non decens, inconveniens, indecorus, turpis** – *nicht ziemend, unziemlich, ungehörig, unanständig, schändlich*: a in univ.: a adi.: BONIF. epist. 73 p. 149,29 -s esse conprobatur, ut imaginem Dei . . . ad imaginem . . . diaboli convertas (sc. rex). WIDUK. gest. 1,9 p. 11,20 -s fore proprio servo umquam manus dare. VITA Gamalb. praef. p. 186,6 (ed. Levison) -s (incedens var. l.) est sapienti, ut aliquem bona . . . loquentem dedignetur. RAHEW. gest. 4,69 p. 315,5 ipse (sc. hostis) turpis et -issimus. al. v. et p. 1662,33. in figura rhet. litotes q. d.: ADAM gest. 1,1 p. 4,5 historiam . . . scripturi . . . non -s aut vacuum fore putamus, si eqs. β subst. neutr.: CONC. Karol. A 39^A,134 p. 411,8 si quis frater . . . in dormitorio aliquid -s aut inhonestum verbis aut actibus perpetraverit. al. RUOTG. Brun. 21 p. 22,29 quicquid . . . effeminatum et -s in eius ecclesia videretur. GERH. AUGUST. Udalr. 1,6 l. 81 si aliqua eorum ministerio -ia in consuetudine haberent clerici. al. b non aptus – *schlecht passend, untauglich*: a in univ.: IORDAN. RUFF. equ. 23 fit . . . laesio in equi tergo faciens inflationes immensas . . . , quae . . . ex oppressione -is sellae eqs. β incongruus, indignus – *unangemessen, unwürdig*: ANNAL. Egm. a. 1121 p. 142,17 ut destrueretur vetus templum quasi -s et nimis angustum. ANNAL. Adm. a. 1137 p. 579,5 captus (sc. abbas) et vinculus et equo -i asportatus indigna multa suae personae . . . perpressus eqs. c illicitus, improbus – *unerlaubt, falsch (usu iur.)*: EDICT. Roth. 257 vitium suum reputet, qui opera -em (-igentem, -icentes, indicenter, indecenter var. l.) facere temptavit (de muliere super furtum comprehensa). CHART. Neocell. Brixin. 71 p. 113,37 (a. 1260) cum . . . privilegium tam auctorabile et sollempne . . . -s sit infringere aut vitare eqs. 2 deformis, foedus – *unansehnlich, unschön, missgestaltet, hässlich (in imag.: l. 41)*: DIPL. Ludow. Germ. 51 p. 69,2 (interp. s. XI.) querimoniam faciens (sc. episcopus) episcopium suum . . . in decimarum direptione . . . esse decurtatum et . . . -s et informe quasi pecus mutilum permansisse. FRID. II. IMP. art. ven. 6 p. 187,10sq. quidam (sc. falconum peregrinorum) -is forme et pulcri plumagii et quidam -is forme et turpis plumagii (sc. sunt). in figura rhet. litotes q. d.: GESTA Lob. 25 p. 330,8 domum . . . abbatis . . . novam de veteri, de parva maiorem, non parvo opere et non -i forma instauravit abbas. 3 non competens – *nicht zustehend*: EPIST. Teg. I 82 redeuntis nuntios sibi -i munere onerastis (sc. senior).

adv. **indecenter**. 1 modo non decenti, inconvenienti, turpiter – *in unziemlicher, ungehöriger, unpassender, unanständiger, schändlicher Weise*: a in univ.: HRABAN. epist. 39 p. 477,29 magis . . . mihi videbatur salubre esse, ut . . . patrum doctrinis inniterer, quam . . . mea -r proferrem. TRANSL. Eug. Tolet. add. 2,29 oblatas, quae ad corpus Domini sanctificantur . . . , -r servatis (sc. fratres). DIPL. Heinr. III. 291 p. 394,40 qui (comites) . . . dignitatem . . . aecclesiae -issime inhonestant. CHART. archiep. Magd. 222 quod hi, qui in ea (domo hospitali) stipendium quotidianum accepturi erant, -r et miserabiliter mendicarent. al. in figura rhet. litotes q. d.: CARM. Bur. 185,3,2 er nam mich bi der wizen hand, sed non -r eqs. b ignominiose – *in schmäblicher, schimpflicher Weise*: DIPL. Frid. I. 1009 p. 304,7 cum . . . more lupino suspensi vitam -r terminaverunt (sc. latrunculi deprehensi). c illicite, improbe, iniuste – *in unerlaubter, falscher Weise, zu Unrecht (usu iur. et canon.)*: CONC. Merov. p. 96,1 quod si quis, quae salubriter perspicit instituta, -icenter (-ecedenter, -igenter var. l.) transgredi . . . temtaverit. COD. Udalr. 248 p. 430,20 cappam rubeam -r induit ficticiaque pontificatus insignia arripuit Petrus Leonis. v. et l. 34. 2 deformiter – *in unansehnlicher, entstellender Weise*: METELL. Quir. 24,4 mulier ferebat ore lapidem tenente lingua, fluidis humoribus qui fuit ortus -r.

indecentia (-cia), -ae f. 1 res non decens, inconveniens, incongruentia, turpitudine – *etwas Unziemliches, Ungehöriges, Unangemessenheit, Unanständigkeit*: ALBERT. M. sent. 1,43,3 p. 381^b,27 iniuste vel praeter iustitiam Deus nihil facere potest, quia hoc ponit -am et contrarietatem honesti, et hoc non cadit in Deum. 3,3,9 p. 52^a,9 -a non competit Christo (sim. p. 52^a,30). pol. 2,7^f p. 164^a,41 inclinant mulieres ad masculorum concubitus . . . , quae est maxima -a et contra naturam. 2 species deformis, foeditas – *Unansehnlichkeit, Hässlichkeit*: ALBERT. M. cael. hier. 2,15 p. 42,50 'nisi deformitas', id est -a, 'formationis', id est figurationis, 'angelorum manifestatoria', id est, qua manifestantur, 'nos extorqueret'. 3 sordes, sterces – *Schmutz, Kot*: CHART. Basil. A II 2 p. 2,15 (spur. s. XIII.^{ex}) monticulus . . . tante puritatis et mundicie . . . ferebatur, ut, licet diversarum pecudum sive volucrum accessu frequentaretur, nichil tamen -cie . . . ibidem reperiretur.

indeceptibilis, -e. qui decipi, falli non potest – *nicht zu täuschen(d), keiner Täuschung unterliegend*: GERHOH. psalm. 34,22 p. 385,13 virtus invincibilis et sapientia -is contra . . . diabolum (sc. sit vexillum crucis). ALBERT. M. summ. theol. II 14,87,4 p. 157^a,6 quamdiu immunes erant Adam et Eva ab omni peccato . . . , in animo . . . fuerunt -es et nullius erroris susceptivi.

indecipus, -a, -um. qui decipi, falli non potest, incorruptus – *nicht zu täuschen(d), unbestechlich*: VITA Antonini Surr. 2 cum non sit Pater personarum acceptor, sed operum -us sequestrator. ARNOLD. SAXO flor. 5,7 p. 133,37 in libro ethicorum . . . Aristoteles: 'in omni . . . magis delectabile cavendum est et delectari; non enim -i (p. 1109^b,8 ἀδελκοῖσι) iudicamus eam (sc. delectationem)'.

***indecebilis** (-diceb- sim.), -e. (in- et decere) indecens – *ungehörig, unanständig*: LEG. Lang. p. 158,4 si eam (fream) in -icebilem (-icibilem, -em, -i, indocibilem sim. var. l., indecentem gloss. in marg.) operam quoacta minaverit (sc. tutor, ad quem mundius pertinet; sim. p. 257,7. 459,33).

indeciduus, -a, -um. firmus, constans – *unverbrüchlich, standhaft*: CHART. Burgenl. I 115 p. 80,19 (dipl. a. 1221) in eorum (fidelium) servitiorum monumentum et fidelitatis -e recompensationem terram Urai . . . contulimus possidendam.

***indecimabilis vel *indecimalis**, -e. a censu decimali immunis, a decimatione exemptus – *der Zehnterhebung nicht unterworfen, vom Zehnten befreit*: CHART. episc. Halb. 370 l. 11 (a. 1196) hec sunt bona: quatuor m a n s i -ales (CHART. Westph. IV 289^a p. 190,19sq. duo m. -ales eqs. p. 190,22 agri Richardi . . . additi sunt v mansis supradictis -bilibus. VII 1368 p. 624,4. CHART. episc. Hild. III 411 p. 194,28).

***indecimatus**, -a, -um. a censu decimali immunis, a decimatione exemptus – *der Zehnterhebung nicht unterworfen, vom Zehnten befreit*: CHART. episc. Halb. 147 l. 111 (a. 1120) de qualibet capella sive parrochia, que . . . XV habet iugera -a, singulis annis . . . archidiacono duo denarii exhibeantur (inde 284 p. 251 l. 90). CHART. Westph. II 202 hoc (novale) totum -um tam ipse (abbas) quam . . . successores sui . . . possideant. 218 curtis. CHART. Rhen. med. III 1021 p. 760,23 abbas et conventus . . . de vineis . . . decimam sextarium pro terragio recipient -um et de residuo decimam solvent. p. 760,27 portionem, que ipsis pro terragio debetur, recipient -am.

***indecisibilis**, -e. inseparabilis, inseparabilis, -un(ab)trennbar, unteilbar: ALBERT. M. phys. 6,3,5 p. 497,22 'impossibile . . . decidi' sive 'dividi dicitur multipliciter': aliquid . . . ex genere suo -e sive indivisibile est sicut vox . . . ; aliquid autem eqs.

indecisus, -a, -um. non decretus, compositus – *nicht entschieden, beigelegt (usu iur.)*: CHART. Mog. A II 599 p. 986,38 (a. 1193/94) litem super . . . bonis movit decanus, sed . . . lite -a . . . diem clausit extremum. CHART. Westph. V 210 p. 99,22 (epist. papae) nolentes . . . , quod causa ipsa remaneat ulterius -a eqs. CHART. cell. Paulin. 50 p. 62,32 pendebat negotium -um. CHART. Landeshut. 62 quod ipsi (sc. dux et episcopus) decident . . . discordiam . . . et quod nullatenus differant seu dimittant . . . -am. al.

***indeclaratus**, -a, -um. non explicatus – *unerklärt*: MATTH. PLATEAR. (?) gloss. p. 371^F unum simplex (sc. anti-

[Niederer]

doti) dimissum est -um, et est flos syriaci, quod est, ut volunt aliqui, flos malvae, alii dicunt, quod est flos bismalvae.

indeclinabilis, -e. 1 *gener. i. q. immutabilis, constans, stabilis – unveränderlich, unwandelbar, unvergänglich*: a in *univ.*: CHART. episc. Halb. 199 l. 15 (a. 1141) mansum unum ... fratres ... in concambium tradiderunt et ... -em sue fraternitatis et orationum censum adiecerunt. ALBERT. M. summ. theol. II 14,91,4,1 p. 189^b,45 quod dicit 'et rationis -e iudicium' (ex Bernb. Claraevall. gratia 4 [ed. J. Leclercq, H. M. Rochais, Sancti Bernardi opera. III. 1963]): nihil enim iudicat ratio, a quo non possit declinare voluntas, et sic declinabile est iudicium rationis eqs. b *de virtute divina sim.*: ALBERT. M. div. nom. 6,6 p. 331,64 dat *vita divina* 'supercaelestibus vitis', scilicet angelicis, 'immortalitatem immaterialem' ... et 'motum' ... 'fortem' ... 'et -em (PG 3,856^c ἀπαρέγκλιτον)', quantum ad permanentiam. 8,7 p. 368,25 est *Deus* 'producens omnia secundum virtutem -em (PG 3,889^d ἄκλιτον)', id est infatigabilem. 2 t. t. gramm. i. q. non declinabilis – 'indeklinabel' (usu subst.: l. 21): ERCHANB. gramm. p. 52,10 adverbium, quod est -e ... a verbo noluit *Donatus* sequestrare. p. 57,15 cur coniunctio post partes declinabiles prima -ium ... posita sit. al. ALBERT. M. herm. 1,2,5 p. 394^a,13 partes -es, ut coniunctio, praepositio et huiusmodi, infinitari non possunt. euch. 6,2,1,10 p. 374^b,4 tales ... partes (sc. praepositiones) -es potius consignant, quam significant aliquid per seipsas. *ibid.* al.

adv. indeclinabiliter. 1 *non inclinando, digrediendo, aberrando – ohne (sich) abzuwenden, ohne Abweichung, unbeirrt*: a in *univ.*: LAMB. HERSF. annal. a. 1075 p. 243,38 semper in omnibus propositam -r sequens (sc. archiepiscopus) equitatis lineam. CHRON. Bened. II 6 vestigia predecessoris -r est *Waldramus* secutus. CHART. Wirt. 535 p. 361,2 paucorum ista virtus est, ut veritatis ac iusticie tramitem -r incedant. ALBERT. M. div. nom. 2,19 p. 56,85 'vadimus' ... 'ad excusationem', ... 'sicut possumus', ... -r' (PG 3,639^a ἄκλινῶς) propter firmitatem fidei et veritatem scripturae. *spectat ad oculos*: CAES. HEIST. mirac. I 8,7 p. 87,12 erant ... multitudo angelorum ... oculorum suorum acies in illum (*Christum*) -r defigentes. b *a recta via non aberrando, probe – ohne vom rechten Pfad abzuweichen, rechtschaffen*: CAPIT. episc. I p. 188,17 qualiter -r vivant (sc. qui tardiores sunt de fide, spe et caritate) et a quibus vicis eos oporteat abstinere. 2 *immutabiliter, constanter, firme – ohne Veränderung, beständig, fest*: AGOB. 18,7 l. 13 interpretes divinatorum voluminum ... non curarunt omnino tenere -r regulam gramatice artis. CHART. Mog. A I 485 ut opus bonum, quod in te cepit *Deus*, -r conservare et consummare ... studeas (sc. episcopus; *sim.* CHART. Rhen. inf. I 314 p. 208,3 equitatis regulam -r conservare). CHART. Solod. 266 p. 152,23 litis ... decisio eo firmiter et -ius ... servanda est, quia eqs. CHRON. Mont. Ser. a. 1206 p. 173,33 adiecit *praepositus* deponende administrationis intencionem se -r concepisce. v. et 1559,40. 3 *inevitabiliter, necessarie – unausweichlich, unumgänglich*: CHART. Mog. A II 238 p. 432,1 (a. 1157/58) pro imminente necessitate Mediolanensis expeditionis a ... imperatore ... nobis -r indite ... castrum ... in beneficium ... concessimus (sc. archiepiscopus).

indeclinatus, -a, -um. *non de-, inclinatus – nicht abgewendet, gebeugt*: PAUL. AEGIN. cur. 251 p. 194,7 est his, qui pariuntur, positio ... ad caput iuxta costas extensis manibus et -um (3,76,1 ἀπαρέγκλιτον) habens ab orificio caput.

indeco v. 1. indicio.

*indecoctus, -a, -um. *non digestus, digestionem non excocatus – unverdaut, unzeretzt*: VITA Herm. Ios. 26 p. 693^d cum nullos iam cibos posset digerere prae languentis stomachi cruditate, de quo fumi -i et crudi in cerebrum ... evaporaverunt.

*indecolarius v. *indicularius.

indecolum v. indiculum.

*indecor, -oris m. vel fort. **indecus**, -oris n. 1 *deformitas, foeditas – Unansehnlichkeit, Hässlichkeit*: ALBERT. M. nat. bon. 12 p. 7,9 candor ... vestis (sc. angeli nuntiantis resurrectionem Domini) pulchritudo est conversationis excludens omnem -em verecundiae et turpitudinis. 2 *ignominia, turpitudine – Unrühmlichkeit, Schmach*: TRIUMPH. Lamb. 14 (MG

Script. XX p. 507,35; c. 1141) non sine nostro (sc. primorum) deinceps terminabitur (sc. res) incommodo et -e.

indecor(is), -is. 1 *indecens, inconveniens – unziemlich, unpassend*: ALBERT. MIL. temp. 128 ne ille (*papa*), qui ad decorum officium eligitur, aliquo nomine -e (indecoro *Iac. de Vagine, Legenda aurea* 176,260 [ed. G. P. Maggioni et al. 1998. p. 1274]) corrumpatur. 2 *inhonorus, ignobilis, turpis – unangesehen, unrühmlich, schmäblich, zur Schande gereichend*: WALAHFR. carm. 76,74 salvator ait non esse prophetam -em nisi gente sua patriaque domoque (*spectat ad Vulg. Matth. 13,57*). RICHER. REM. hist. 3,82 non aberit dispendium, cui -es succumbatis (sc. fideles). EUPOLEMIUS 2,192 stante (sc. viri) nec -em vobis concedite palmam hostibus. ALBERT. STAD. Troil. 1,305 vos (sc. proceres) -es nisi vivere ... velitis eqs.

indecoro, -are. *dedecorare, deformare – verunzieren, herabwürdigen, entehren*: EGBERT. fec. rat. 1,682 egregium dominum lauti decorant laterales atque alium quendam latus -at scleratum (v. *notam* ed.).

*indecorose adv. *modo indecenti, illicite – in unziemlicher, unerlaubter Weise*: HECCEL. Clem. 1,1 (MGScript. XXX p. 889,41; s. XI^{ex}) qua, homo, persuasus temeritate ... reliquias violasti? cur -e tractasti?

indecorus, -a, -um. 1 *indecens, inconveniens, non aptus, turpis – unziemlich, ungehörig, unpassend, unangemessen, zur Schande gereichend*: a in *univ.*: WIDUK. gest. 1,9 p. 14,21 -um est victoribus victis vincendi locum dare. EPIST. Meginh. 35 equos nostros ... macies et inedia adeo confecit et deformavit, ut penitus nobis domo forisque -i sint et inutiles. BERTH. chron. B a. 1077 p. 285,22 dum ... ipsi (*Octaviano*) a populo pronuntiatum foret, ut vocaretur et dominus, statim ... -is adulationibus restitit. VITA Theog. 2,16 p. 474,25 quidam ex parasitis ... equo invectus animo irreverenti ac motibus -is furioso impetu ferebatur eqs. b *?pudendus, verendus – ?schämenswert, schambehaftet*: AESCULAPIUS 43 p. 73,23 caussae ani -o, hoc est turpissimo, <loco> (ci.) cum dolore ... non curatae procedunt (cf. *Practica Petrocelli Salernitani* [ed. S. de Renzi, Collectio Salernitana. IV. 1856. p. 277] cum caussa in turpissimo et -o posita sit loco). 2 *decere carens, deformis – der Zierde entbehrend, unansehnlich*: ALBERT. M. Iob prol. Hier. p. 13,2 'dummodo' ... 'mihi' ... 'permittant (sc. qui libros pretiosos habent) pauperes habere cedulas', hoc est libros -os cedulis comparandos eqs.

adv. indecore. *sine decore, deformiter – in schmuckloser, unansehnlicher Weise (in figura rhet. litotes q. d.)*: GODESC. GEMBL. gest. 41 fecit (sc. abbas) tabulam argenteam ... anaglypho opere non -e celatam.

Niederer

*indedicatus, -a, -um. *metr. -dēd-: l. 51. non consecratus, non inauguratus – nicht (ein)geweiht, un(ein)geweiht*: LEO MARS. chron. 1,10 p. 42,29 (rec. II; vs.) celeri preventus morte sacerdos -am aram pariterque reliquit asylum, 1,11 p. 44,28 (rec. II) ecclesiam ... quam -am a predecessore suo relictam prediximus, cum omni honorificentia dedicari fecit abbas. VITA Meinw. 180 p. 103,8 monasterium ... usque ad annum 55 Dominice incarnationis MXXXI -um permansit.

*indeductus, -a, -um. *non reductus, immodicus – nicht reduziert, unmäßig*: ALBERT. M. eth. I 225 p. 198,61 ira et concupiscentia deductae ... et disciplinatae bonae consistentiae eius, quae secundum vitam sunt causae, -ae vero et indisciplinae manentes perturbant et bestiales faciunt.

indefatigabilis (-fet-, -ica-), -e. *qui fatigari non potest, constans, assiduus – unermüddlich, beständig, ausdauernd*: LIBRI confrat. I app. A 8 p. 138,22 quod (sc. annonam pauperibus erogare) usque hodie ... -i (indefe- *cod.*) devotione observandum tenetur. ARTEPH. secret. p. 32 qui (*incauti*) absque magistro aut -cabili lectura ... aureum hoc vellus avellere cupiunt.

indefatigatus, -a, -um. *script. -(f)et-: p. 1665,1.2. qui fatigari non potest, constans, assiduus – unermüddlich, beständig, ausdauernd*: RUOTG. Brun. 36 p. 37,3 quid ... pius archiepiscopus Bruno ... -us iusticie executor fecerit, disseramus. GESTA Trud. cont. I 11,16 peroptimam ... virtutem purae confessionis in fratribus illis invenit abbas furtivarumque et

[Weber]

puplicarum vigiliarum et orationum indefe-am assiduitatem. *in imag.*: VITA Deic. prol. p. 564^b -is (indefe- var. l. ed. Waitz) h u m e r i s ... caelibatum ferente (THEOD. AMORB. Mart. 4 p. 423,33).

***indefectibilitas**, -atis f. status vitiis carens, perfectio – Fehlerlosigkeit, Vollkommenheit: ALBERT. M. sent. 3,11^{capit.} de communicatione idiomatum et proprietatum respicientium personam, prout sonat -em, ut praedestinatio eqs.

***indefectivus**, -a, -um. script. -ff-: l.27. 1 *inexhaustus, infinitus, aeternus* – unerschöpflich, unendlich, ewig: NOTKER. BALB. marty. p. 1149^A ob -am et inenarrabilem coelestis regni iocunditatem. BURCH. WORM. ieiun. p. 120,7 est iustorum panis -us Deus. ANSELM. HAV. dial. 2,9 p. 1177^A sunt (sc. Pater et Filius et spiritus sanctus) nomina -a et sufficientia. EPIST. Reinh. 11 p. 11,23 pro bravio -e glorie. al. usu subst.: CHART. Pomm. 249 (a. 1228) qui (viri probabiles) temporalia ... pro eternis et -is felici mercimonio commutarunt. 2 *indensens, constans, assiduus* – unablässig, beständig, ausdauernd: VITA Galli II 1766 quae (funera sancta) ... spatio tringinta dierum usibus -is ardere videntur. WOLFER. Godeh. II 18 p. 206,14 pro qua (episcopali speculatione) ... die ac nocte omni vitae suae tempore -o gemitu Deo indesinenter supplicavit. SIGEBOTO Paulin. 54 p. 937,26 quid ... in superna patria, ad quam -o fervore suspirabat, possideat. 3 *non invalidus, non debilis* – unbeeinträchtigt, ungeschwächt: EPIST. Reinh. 23 ut ... unius oculi mei (sc. Sindoldi) visum ... orationibus tuis ... non modo ... -ffectivum, verum etiam linceum reddas (sc. Guntherus).

adv. ***indefective**. 1 *infinite, aeternae* – unaufhörlich, ewig: FORM. epist. 3 p. 526,22 efflagitant (sc. sanctimoniales) vestre (sc. imperatricis) celsitudinis -e manere gloriam. RATHER. prael. 3,20 l. 633 eos (sc. qui occiderunt) in inferno -e cruciari. v. et p. 1377,39. 2 *indeficienter, assidue* – unablässig, beständig: VITA Conr. Const. 18 -e ad omnes bonum operando ... usque in finem perduravit.

***indefectualis**, -e. non caducus, aeternus – unvergänglich, ewig (usu subst.): TRAD. Ratisb. 287 (c. 1010/20) nonnulli fidelium caduca floccipendentes et -ia considerantes.

indefectus, -a, -um. non caducus, aeternus – unvergänglich, ewig: WANDALB. Goar. 2,1 p. 47,4 per longioris aevi tempora vestis illius integra manet, cuius apud Deum merita semper -a perdurant.

***indefensatus**, -a, -um. non defensatus – unverteidigt: THEOD. AMORB. comm. p. 27,27 hoc non sufferens (sc. Benedictus prior et custos), quippe qui meam criminationem vereri quivissem, si illum (praepositum moribundum) -um reliquissem.

***indefensibilis**, -e. qui defendi non potest – nicht wehrhaft: DIPL. Pipp. 33 p. 47,20 (add. B) ne pagani ... tam humilem locum (sc. Iunanti) atque -em omnino diriperent.

indefensus, -a, -um. 1 non defensatus, non exoneratus – nicht verteidigt, nicht entlastet: EPIST. Wibald. I 7 p. 16,2 pro quibusdam capitulis accusatus et testibus inductis -us ... digna sententia suae depositionis multatus est (sc. abbas). INNOC. III. registr. 2,97 p. 214,17 adversus Compostellanam ecclesiam -am tunc temporis et absentem nulla sententia ... impetrari poterat cum effectu. CHART. Gosl. I 632 procuratorem miserunt Bernardus et Albertus ..., qui ... recessit a iudicio negotio non finito, quare ultimos duos (sc. Bernardum et Albertum) -os iudicavimus. 2 *defensionem non praebens* – keine Verteidigung aufweisend: CHART. Lamb. Leod. add. 12 (a. 1227) Wericus miles ... die sibi assignata ... nec venit nec misit ..., quare dies fuit -a pro predicta relicta. CHART. Sangall. A 970 p. 169,36 cum dies ex parte appellantis a subdelegatis ad delegatos -a foret. 3 *non defendendus, integer* – der nicht verteidigt werden muss, unangefochten: DIPL. Heinr. II. 391 p. 504,5 (spur. s. XII.) quatinus cuncta ad prefatam ecclesiam pertinentia ... tuta et -a sub nostra immunitate liceat ... permanere (sim. DIPL. Conr. II. 181 p. 241,27 [spur.]). DIPL. Heinr. III. 245 p. 329,15 [spur.]). CHART. Bern. III 169 p. 165,25 dedimus (sc. Uldricus eiusque filius) ... plenarium usum suum liberum et -um ex omni genere totius ligni ... in nostris nemoribus.

indefessus, -a, -um. script. -ff-: l.16.17. adv. indeffe: l. 32. struct.: c. praep.: in c. abl.: l.4. erga: l.6.

1 *qui fatigari, finire non potest* – unermüdetlich, unerschöpflich: a de hominibus: WETT. Gall. 29 p. 273,41 -us in servitio Christi. DIPL. Arnulfi 63 p. 93,30 quos (fideles nostros) ... erga regii servitii operam -os esse conspiciamus. RUOTG. Brun. 25 p. 26,15 intus et foris, domi militieque -us Domini preliator. BERTH. chron. B a. 1077 p. 304,1 psalmodie et orationibus die ac nocte -a semper institit Agnes imperatrix. saepius. de Maria Virgine: CONR. SAXO spec. 4 p. 204,3 Maria contra accidiam -issima per sedulitatem ... fuit. b de rebus incorporeis: HUGEB. Willib. 3 p. 92,11 -a paternae pietatis providentia suis consulere ... dignatus est. RUOTG. Brun. 4 p. 5,28 iugis meditatio et -um continue exercitationis studium. DIPL. Heinr. II. 421 per intervntum ac -um servitium venerabilis episcopi Megenwardi. EPIST. Reinh. 20 p. 20,21 -is (indefe- cod.), continuis et anxii p r e c i b u s (DIPL. Frid. I. 192 p. 322,5 -ffessis). al. v. et p.1676,11. spectat ad Deum: HUGEB. Willib. 2 p. 89,35 per -am atque ineffabilem divinae dispensationis gratiam. 2 *insolubilis, aeternus* – unauf löslich, unvergänglich, ewig: EKKEH. IV. prol. Gall. p. 92,14 sudent Notkerus et Ratpertus in eo, quod posteris illi suis studiorum -am reliquerant normam, ut eqs. CHART. march. Misn. III 456 ut ... hec emcio rata et -a semper maneat, sigilli nostri impressione eam fecimus (sc. lantgravius) roborari.

adv. **indefesse**. *indeficienter, indesinenter* – unermüdetlich, unaufhörlich: EPIST. var. II 24 p. 339,3 vestri (sc. archiepiscopi) -e assidua et cotidiana prece memor ero (sc. monachus). EPIST. Teg. I 22 quam (clementiam) nobis (sc. monachis) ... -e iugiter inperitis (sc. comes). BERNOLD. CONST. chron. a. 1092 p. 496,14 ut ... scismaticorum vesaniae -ius obsisterent catholici. DIPL. Loth. III. 56 p. 88,40 qui ... Deum indeffe (cod. pro -e; v. notam ed.) pro nobis interpellant. OTTO FRISING. chron. 8,33 p. 453,5 amatum (sc. Deum) -e laudare sine fatigatione. CHART. Pommerell. 238 p. 195,15 marchionibus fideliter in omnibus astabimus (sc. dux) -e. saepius.

***indefectivus** v. *indefectivus.

***indeficiendo** gerund. usu adv. (indeficiens) *indeficienter, indesinenter* – unablässig, unaufhörlich: FORM. Augiens. C 10 quod ... pro asumendo amminiculo -o permaneat. DIPL. Karoli M. 280 p. 417,19 (spur.) quod ... regulari disciplina viventibus die noctue -o sepecies in die Deo laudes implentibus ... victualibus et alimoniis indeficientes perseverent (sc. christiani).

indeficiens, -entis. script. -ff-: p.1667,11. superl.: l.52.54. 59.60. struct. c. abl.: .

I usu originario: A non deficiens, indesinens, inexhaustus, infinitus, aeternus – nicht nachlassend, unablässig, unerschöpflich, unendlich, ewig: 1 de hominibus i. q. indefessus, assiduus, perseverans – unermüdetlich, ausdauernd, hartnäckig: RATHER. Metr. 14 inveniamus ... te ipsum exoratore ... pro nobis -issimum apud Dominum Iesum Christum. RUP. MEDIOL. Adalb. 3 qui hiis omnibus efficiendis comes ac cooperator extitit -issimus. THIETM. chron. 8,14 ut in assidua recordatione tui (sc. Thietmari successoris) sit imperator renovator et -s auxiliator nostri. de Amore deo: CARM. Bur. 92,24,4 Amor -s, Amor immortalis. 2 de Deo, Maria Virgine: CONR. SAXO spec. 8,4 p. 297,12sq. Maria, quantus Dominus est, quam -issimus est, qui tecum est, et quia Dominus -issimus indeficientissime tecum est, ideo et tu es -issima in aeternum secum. 3 de rebus: a corpor.: a in univ.: ABSAL. serm. 29 p. 169^A avaricia corruptit necessitatem naturae, ... quando de re communi, de thesauro Dei -es loculos sibi faciunt claustrales. TRAD. Frising. 1566^c ut custos ecclesie ex reditu ... predii l u m e n -s accendat (CHART. Hamel. 14 coram altari beati Bonifatii l. -s ministrabit praepositus. al. sim. DIPL. Karoli III. 103 p. 167,22 ut ... -s luminaria ... habeatur. al.). ALBERT. M. meteor. 2,2,2 p. 66,55 tunc nullus fluvius haberet aquam -em. in imag.: STEPH. COL. Maurin. 1 p. 276^F sunt ... sub alis tuis (sc. abbatis) educati non pauci, qui -em Nilum viderunt et biberunt. THIETM. chron. 4,26 transivit antistes de hoc carcere ad -s lumen. DIPL. Frid. I. 111 p. 188,42 hoc ... si

fecerimus, cum regnum terrenum transseundo defecerit, celestis et -is regni culmina . . . obtinere non ambigimus. **β** *non intermissus, continuus – ununterbrochen, stetig (usu medic.)*: ARCHIPOETA 5,21,1 tussis -s et defectus vocis cum ruinam nunciant obitus velocis. MAURUS progn. 30 p. 44^a,26 febris adest -s eqs. p. 44^b,21 tussis -s, et dicitur tussis -s non eo, quod non possit deficere, sed non de facili. **γ** *incorruptibilis – unvergänglich, beständig*: CHART. Osn. III 23 p. 16,29 (a. 1251) ut . . . mortalitati testium per -s privilegium subveniat. **δ** *in corpor.*: **α** *in univ.*: LIBER diurn. 60 p. 52,4 -s Dei nostri providentia. THEGAN. Ludow. 6 p. 182,15 propinquis suis -fficientem (-em var. l.) misericordiam semper ostendere praecepit. PASS. Trudp. I 5 p. 359,5 cum . . . vir Deo plenus aliquantum temporis in hac -e fatigatione laboris . . . peregrisset. THIETM. chron. 8,3 p. 496,16 -i pudore in perpetuum gemere. THEOD. PALID. annal. a. 1154 p. 88,39 meror . . . -s omnis homo misere moriens. ALBERT. M. div. nom. 4,14 p. 123,26 'habent angeli vitam -em (PG 3,693^C ἀνέκλειπτον)', id est incorruptibilem 'et imminorabilem'. **al.** *spectat ad continuitatem*: ALFAN. premn. phys. 1,77 p. 19 ut cibis velut in circulo semper procedentibus -s (PG 40,529^A ἀνελλιπής) permaneat natura ferentium fructus. ALBERT. M. phys. 3,2,19 p. 199,40 generatio in simplicibus est -s, quia 'generatio' unius est 'corruptio alterius'. **al.** *spectat ad quantitatem*: FORM. Marculfi 2,2 ut de fructu -i (-e FORM. Augiens. A 12) paradisi mereatur fovere. ERMENR. ad Grim. 1,1,14 qui (*fons totius boni*) . . . haustum . . . ipse omnibus . . . -s praebeo. CHART. Heinr. Leon. 95 p. 146,2 universo sancte Hildensemensis ecclesie tam clero quam populo . . . dux Bawarie . . . salutem et -is boni perfunctionem. *abund.* (*in figura pleonastica q. d.*): BERTH. chron. B a. 1075 p. 229,15 postquam omnia, que habere videbatur temporaliter, in celeste gazophilacium congesta thesaurizavit, . . . ipse (*Anno archiepiscopus*) illuc . . . -bus numquam praemiis remunerandus . . . intravit. **β** *firmus, stabilis – fest, stark*: THIETM. chron. 8,16 ut tu, lector, . . . me graviter peccasse scias et ammiculis -bus succurras. **B** *non carens – keinen Mangel leidend (an)*: v. p. 1666,43.

II *per errorem pro deficiens i. q. egens – Mangel leidend*: COD. Karol. 75 p. 606,24 ex qua pestilentia plurima pars (*sc. hominum*) -es atque ruentes dissipati sunt.

adv. **indeficienter**. 1 *indeseinenter, perpetuo – unablässig, unaufhörlich*: LIBER diurn. 92 p. 121,11 operationis certamina, quae -r studemus procurare. VITA Liutb. 5 erat . . . in divinis laudibus -r perseverans. FUND. Brunw. 1 p. 125,26 omnis virtus ad alta se subrigens in suis se -r augescit. THADD. FLORENT. cons. 41,63 oportet -r membra illa corrigere, ne iterum redeat egritudo. CARM. Bur. 175,44 amor tuus (*sc. puellae*) urit me -r. **al.** 2 *sempiternae, aeternae – immerwährend, ewig*: WALAHFR. subvers. Hieros. 18 ut cum eo (*Domino*) videamus -r bona, quae sunt in Hierusalem (*sc. caelesti*). ALBERT. M. anim. 3,2,7 p. 187,15 -r unus existens (*sc. intellectus*) movet semper aliquod corpus et numquam est sine corpore et sine scientia. summ. theol. I 5,22,1 p. 116,7 nihil accipiet anima in ipso (*sc. indivisibiliter stante*), quod sit prius et posterius, sed idem ipsum stans -r. **al.** v. et p. 1666,60.

indeficientia, -ae f. c. gen. *inhaerentiae*: l. 63. *status inexhausti, infinitas, aeternitas – Unerschöpflichkeit, Unendlichkeit*: 1 *spectat ad tempus*: **α** *in univ.*: ALBERT. M. summ. creat. II 1 p. 503,1 spes . . . est aeternitatis sive -ae; -a . . . duo dicit, scilicet permanentiam sine fine . . . , dicit etiam incommutabilitatem. bon. 275 p. 158,35 quod sit meditatio incorruptio- nis, cum incorruptio potius videtur esse spei, quae exspectat -am aeternitatis, ad quam sequitur incorruptio. *ibid.* **al.** **β** *status non intermissi, perpetuius, continuus – Ununterbrochenheit, Stetigkeit, das Fortdauern*: ALBERT. M. div. nom. 4,56 p. 163,74 natura universalis in omnibus generationibus particularibus intendit perpetuitatem et -am speciei. phys. 3,2,19 p. 199,43 causa . . . -ae generationis omnium est allatio generantis in obliquo circulo. eth. II 6,2,6 p. 415^b,42. 2 *spectat ad quantitatem*: ALBERT. M. meteor. 2,2,11 p. 74,68 ex pluviis . . . possunt aquae recipere additionem et diminutionem, sed -am aquarum accipiunt ex Oceano. Matth. 10,41 p.

344,18 vidua recipiendo prophetam meruit farinae et olei -am (*spectat ad Vulg. III reg. 17,14sqq.*).

*indeficiuus (-dif-), -a, -um. *indeficiens, indesinens, aeternus – unaufhörlich, unendlich, ewig*: CARM. Cantabr. A 8,1^a,10 laus indi-a sancto sit cuncta victori per secla. PETR. DAM. epist. 23 p. 225,20 in hac (*sc. vita aeterna*) -ae dilectionis fige sententiam. 24 p. 232,6 nunc . . . sordidis (*sc. vestibus*) utere, quorum squalorem postmodum -o valeas candore mutare. ADAM gest. 2,82 p. 141,10 recipere feliciter in aeterna tabernacula, ubi cum angelis -a laeteris beatitudine. *spectat ad poenam aeternam*: RATHER. epist. 9 p. 46,17 qui (*dives avarus*) non advertens, cur Lazarus ante ianuam eius iacere fuerit permissus, unde maximum captare valuit refrigerium, -um accendere infelix non praecavit incendium (*spectat ad Vulg. Luc. 16,24*).

adv. ***indeficiue**. *indeficienter, indeseinenter – unaufhörlich, unablässig*: RATHER. epist. 10 p. 53,2 anno et semis -e tormentatum (*sc. Ratherum*) . . . huiusmodi concludunt (*sc. Rudolphus et Reginarius*) in arto, ut eqs. (?) Donat. 2,3 ita -e 'tremens' ad vocem sermonum Domini, ut eqs. Metr. 7,303 stellarum innumerabilitas . . . innumeras sibi reputare commonebat -e culpas.

indefinibilis vel indiffinibilis, -e. 1 *de determinatione i. qui circumscribi non potest – nicht ab-, ein-, begrenztbar*: **a** *gener.*: GUNT. PAR. orat. 9,9 p. 178^C nisi forte quis ita diffiniat esse rem quamdam pro sui magnitudine indi-em, adeo puram et simplicem, ut nullae eius partes vel accidentia valeant reperiri. **b** *t. t. philos. i. qui definiri non potest – unumgrenztbar, undefinierbar*: ALBERT. M. div. 5,5 p. 125,3 in tali . . . ordine suprema et prima sunt indi-ia et per se nota. metaph. 8,1,7 p. 399,48sq. quia, si diffinitia indi-ia sint, cum dicitur, quod homo est animal rationale, hoc ipsum animal, quod in diffinitione hominis ponitur, erit indi-e eqs. caus. univ. 1,2,5 p. 31,70 propter quod etiam indi-e est (*sc. primum*). 2 *de terminatione i. qui finiendus, componendus non est – nicht zu beenden(d), beizulegen(d)*: HEINR. TREV. gest. 1 p. 414,26 exorta est inenarrabilis et tamquam indi-is . . . decertatio.

*indefinitas, -atis f. *infinitas – Unbegrenztheit*: ALBERT. M. metaph. 8,2,6 p. 409,57 forma sumitur ut actus diffusus et terminans et finiens potestatis illius -em. 11,1,5 p. 464,65 qui (*Anaximander*) posuit infinitum, ex quo fierent omnia, propter materiae ad quodlibet, quod fit ex ea, -em.

indefinitus vel indiffinitus, -a, -um. *usu subst.*: l. 53. 66. *al. confunditur c. infinitus*: l. 63. p. 1669,1.

ἀόριστος – unbegrenzt: 1 *de determinatione i. q. incertus, ambiguus, infirmus – unbestimmt, unklar, uneindeutig, nicht festgelegt*: **a** *gener.*: **α** *in univ.*: GERB. geom. 4,4 qui (*angulus hebes*) . . . incerta indi-aque q u a n t i t a t e, donec in lineam deficiat, dilatari et expandi potest eqs. (RUP. TUIT. trin. 32,13 l. 763). HUGO HONAU. hom. prol. 2 ex inde-a eorundem (*verborum*) brevitate illis (*catholicis*) ad errorem sensu corrupto proficientibus. ALBERT. M. anal. pr. 1,1,3 p. 463^a, 32sq. inde-um . . . dicitur a privatione certificantis ipsum ad hoc vel illud, sicut neutrum genus dicitur inde-um eqs. *ibid.* **persaepe**. **fort. huc spectat**: CONSTANT. AFRIC. theor. 5,14 p. 21b^f omnia comesta . . . a corpore mutantur et ipsa postea in complexione sua corpus mutantia inde-a vocantur medicina, sicut piretrum eqs. **β** *qui circumscriptus non est – uneingegrenzt, nicht näher bestimmt (usu gramm. et philos.; de re v. C. Prantl, Geschichte der Logik im Abendlande. I. 1855. p. 692sq.)*: RUP. TUIT. Ioh. 1,601 inde-a (universali var. l.) . . . enuntiatione dixit 'sui eum non receperunt'. ARNO REICHERSB. apol. p. 55,38 inde-a (infinita cod.) dictiuncula. p. 141,17 negatio . . . inde-a et absoluta generaliter negat, quomodo si quis dicat de aliquo eqs. ALBERT. M. herm. 2,1,1 p. 427^b,27 quae (*enuntiationes*) quatuor si multiplicentur per inde-um, particulare, universale et singulare, faciunt sedecim (*sc. enuntiationes*). *ibid.* **persaepe**. **γ** *innumerabilis – unzählbar*: CHRON. Reinh. a. 1200 p. 564,14 qui (*princeps*) cum paucis indi-e multitudini sepe occurrens triumphum de inimicis reportavit. IOH. CODAGN. annal. a. 1210 intravit imperator in Apuliam et inde-as civitates . . . cepit. **al.** FUND. Consecr. Petri

p. 143,5 post inde-a (infinita var. l.) certamina ... finem univ-
erse carnis recepit *Furseus*. **b t. t. philos.**: ALBERT. M. div.
nom. 4,215 p. 292,10 malum dicitur 'sine causa', quia incidit ex
defectu causae, et propter hoc sequitur, quod sit 'indi-um' (PG
3,732,3 ὀδυστοῦ), quasi non-determinatum ad aliquam cau-
sam. **2 de terminatione i. q. non finitus – unbeendet**:
CHART. Carinth. III 454 p. 177,9 (a. 1077) infecta re ... et inde-
a exivit *archiepiscopus* ab urbe Ratispona. CHRON. Merseb.
2 p. 170,38 haec causa ab hoc Ottone imperatore inde-a (indi-
var. l.), donec rex coeli eam diffiniret, differtur. CHRON. An-
dag. 86 p. 215,10 indi-o ... consilio in tam vario dissensu non
multo post reddite sunt littere Berengero.

adv. indefinite. *1 usu originario: a spectat ad determina-
tionem: a incerte, ambigue – unbestimmt, uneindeutig*:
ALBERT. M. phys. 4,3,10 p. 279,25 nihil est dictu, quod aliquid
accipitur numeratum ab ulna, quod adaequatur omnibus ulnis
in nullo numero acceptis, sed in panno -e extensis. **β modo
non circumscripto, vago, ὁμοίως – uneingegrenzt, nicht
näher bestimmt, allgemein (usu gramm. et philos.)**: EPIST.
Eichst. A (MGStud. XVIII. 1997. p. 130,12; s. XI.ⁱⁿ) cum nec
ibi (sc. in compositione) definite videatur laus nec definite vitu-
peratio; quicquid ... -e profertur, ... in utrumlibet vergit.
DEUSD. c. inv. 2,7 (MG Lib. Lit. II p. 325,6) non memini eum
(*Augustinum*) agere de sacrificiis, sed tantum -e de sacramen-
tis. RUP. TUIT. Ioh. 5,57 euangelista paschale festum non
aperte exprimit, cum dicit -e 'erat dies festus Iudaeorum eqs.'
ALBERT. M. herm. 2,1,2 p. 429^b,27 quaelibet (sc. *enuntiatio*)
inductarum affirmatarum et negativarum accipitur et -e et
quaelibet universaliter. *persaepe*. **b spectat ad terminationem
i. q. sine fine – unendlich**: ROB. TOR. chron. a. 1150 p. 499,35
pater eius (*Henrici*) ... viam universae carnis ingressus est VII
idus Septembris, vir magne probitatis et industrie, suis -e plan-
gendus. **2 fort. per errorem pro definite i. q. sine dubio,
firme – definitiv, ganz bestimmt**: ACTA imp. Winkelm. I 583
p. 470,25 (a. 1199) nec aliquem cursalium et -e nullum homi-
nem recipimus, qui ... Veneticum ... expoliaverit.

indeflexibilis, -e. *usu subst.: l. 42. 1 proprie et in imag. i.
qui curvari non potest – unkrümmbar*: **a de rebus**: AL-
BERT. M. phys. 2,2,20 p. 128,41 cum ... de se -em habeat re-
gula rectitudinem, quia nisi talem haberet eqs. **b de homini-
bus i. qui declinari non potest – unbeugbar**: ALBERT. M.
Matth. 1,13 -es a iustitia legis et sibimet fortissimum ferebant
*Matthias eiusque filii adiutorium (spectat ad Vet. Lat. I
Macc. 2,16)*. **de oculo i. q. non delectus – nicht niederge-
schlagen**: COD. Karol. 11 p. 504,33 -i oculo immensa pro boni-
tatis tuae (sc. regis) et ... gentis Francorum sospitate ... Deo
fundere preces (cf. 13 p. 510,28 elevatis oculis; v. et notam
ed.). **2 translate: a indeclinabilis, inseparabilis – unab-
lenkbar, un(ab)trennbar**: ALBERT. M. sent. 2,25,4 p. 430^c,27
-is est *lux prima* ab ipsa (ratione). eth. I 822 p. 691,86 operatio
felicitis potest esse continua, inquantum habet causam -em ab
actu virtutis. **b inevitabilis – unabwendbar, unausweich-
lich**: ALBERT. M. nat. anim. 2,14 p. 40,35 -is necessitas hones-
tatis. Iob 10,8 p. 147,6 rectitudinem -is iustitiae humana infir-
mitas non sustinet. *al.* HUGO RIPELIN. compend. 4,4 p.
124^b,13 secundum (sc. quod ad confirmationem perfectam
pertinet) est -is subiectio inferiorum potentiarum animae sub
imperio rationis.

adv. *indeflexibiliter. **1 corpor. i. q. immobiliter, rigide –
unbeweglich, starr**: ALBERT. M. animal. 23,119 pannus albus
... inter quatuor virgas ... -r distensus. **2 incorpor.: a inde-
clinabiliter, sine aberratione – ohne Abweichung, unbeirrt**:
ALBERT. M. eth. I 822 p. 691,88 ad -r ad opus virtutis ordinari
multum valent amici. nat. anim. 2,14 p. 40,51 stans et attingens
dignitatem intellectus ... et regulas eius -r sequens nullo modo
deicitur ad brutalia sive feralia. **b inevitabiliter – unabwend-
bar, unausweichlich**: ALBERT. M. div. nom. 10,17 p. 408,71
operatio potest esse in tempore ..., quia potentia stat -r sub
actu. Matth. 5,7 p. 110,23 sicut iustitia est in mente et voluntate
divina, omnia nostra -r ab ea imprimi et informari.

*indeflexio, -onis f. *status eius qui flecti non potest – Un-
beugsamkeit*: ALBERT. M. Matth. 1,14 indeflexa exigebatur in

eis (*Sadoc et Achim*) fides Dei; quam -em videtur habuisse
Eliud.

indeflexus, -a, -um. *non flexus – ungebeugt*: **1 indeclina-
tus – unabgelenkt**: **a corpor.**: CHRON. Median. 19 p. 92^b,52
supplici vultu atque -o obtutu attendens (sc. *quidam olim fer-
reis circulis constrictus utrumque brachium*) prefixam imagi-
nem crucifixi Salvatoris. **de angelo**: ALBERT. M. summ.
creat. I 4,67,4 p. 687^a,44 cum acquirit *angelus* illud (*summum
bonum*), non amplius est boni et mali, sed stat in illo et sic est
-us ab illo. **b incorpor.**: REIN. LEOD. inept. 1 p. 597,46 -a
lectionis, orationum contemplationis acie in verum solem oculo
habens (sc. *Wazelinus abbas*) animae fixos. ALBERT. M.
sent. 1,46,11 p. 443^b,35 haec ... rectitudo -a est ipsa veritas
prima. v. et p. 1669,72. **2 non curvatus, rectus – unge-
krümmt, gerade**: IORDAN. SAXO princ. 109 ut ... ad ... mem-
tam ... sempiternae beatitudinis ... -o tramite pertingere mere-
amur (sc. *fratres*). **rigidus – unbeugsam, starr**: AGNELL. lib.
pont. 166 l. 169 ne caput doleat, ... non incurvata dorsa, non -o
poplite ..., sed totum firmum stabile sit corpus.

indegena v. indigena. indugio v. indigeo.

indegitamenta v. indigitamenta. indigo v. 1. indago.
indeiectus, -a, -um. *integer, intactus – unangefochten, un-
angetastet*: **1 de rebus**: HILDEG. epist. 241^R,5 nullam iniqui-
tatem dimittit (sc. *Deus*) -am, quia ipsa illum non tangit. **2 de
hominibus**: CHART. Mehl. 1550 p. 641,4 (a. 1280) quicunque
pro vulnere fuerit incusatus, cum hominibus ..., qui sint bone
fame et iure suo -i ..., se expurget.

indelebilis (-lib-), -e. *non corruptibilis, non exstinguibilis –
unzerstörbar, unauslöschlich*: **1 corpor.**: TURBA phil. 69 p.
168,10 quousque ab eo (*sulfure quod denigrat*) colores extra-
herentur inalterabiles ac -es. **2 incorpor.**: TURBA phil. 69 p.
168,3 cruciata res, cum in corpore submergitur, vertit ipsum in
naturam inalterabilem ac -em. VITA Norb. II add. 1,8 (vs.) hic
meritis clarus gerit -e nomen. CHART. march. Misn. II 565 p.
391,24 hanc ... nostre attestacionis paginam ... ad -em huius
rei m e m o r i a m Cicensi ecclesie concessimus (CHART.
Bern. II 471 p. 491,11 ut hec -i memoria observentur eqs.).
CHART. Lux. IV 329 pro -ibilis testimonio veritatis. CONST.
imp. III 101 p. 91,20 quam (*civitatem*) -is (indelectabilis var.
l.) unione tenacitatis in nostros familiares amplexus assumpsimus.
al.

**adv. *indelebiliter. incorruptibiliter, modo non exstingui-
bili – unvergänglich, unauslöschlich**: FLOR. LUGD. ad Dro-
gon. 13,2 p. 268,14 quasi novi testamenti minister tabulis cordis
carnalibus cuncta, quae asserebat, -r vellet *Amalarius praelatus*
imprimere. HONOR. AUGUST. eluc. 3,108 non solum, quae fecisti
(sc. *discipulus*), sed quae unquam vel cogitasti vel dixisti
..., -r (indubitabiliter, intellectualiter, indeclinabiliter var. l.)
cognoscent omnes sancti. VITA Ermin. 2 p. 482,14 ut de hiis ta-
ceat, ... quos ... -r continet vite liber. *al.*

*indelebitas, -atis f. *status non corruptibilis, non exstin-
guibilis – Unzerstörbarkeit, Unauslöschlichkeit*: ALBERT.
M. sent. 4,6,7 p. 134^a,40 causa -is est virtus invocationis in sa-
cramento fidei secundum subiectum perpetuum. 4,24,17 p.
53^a,26 propter -em et fidei statum et configurationem ad potes-
tatem divinam datur potestas.

indelectabilis, -e. *usu subst.: l. 61. al. iniucundus, incom-
modus – unerfreulich, unangenehm*: **1 de rebus**: ALBERT.
M. sent. 4,27,16 p. 166^a,35 cavet *homo* sibi a contractu -i et no-
civo. eth. I 631 p. 539,50 contrarium delectabili per se et per natu-
ram est -e. II 10,1,10 p. 617^b,11 si alicui scribere sit -e et triste
eqs. Matth. 7,17 p. 265,9 fructus ... mali sunt -es, pestiferi et
inutiles. *ibid.* **2 de hominibus**: ALBERT. M. bon. 116 p.
77,7 qui ... deficit et in omnibus -is, litigiosus et discolus voca-
tur. v. et p. 1671,1.

**adv. *indelectabiliter. iniucunde – auf unerfreuliche
Weise**: ALBERT. M. eth. I 307 p. 262,53 'delectabiliter audit' et
in memoria retinet eos, quibus benefecit, sed -r (1124^b,15 ἡ-
δῶς) eos, qui benefecerunt sibi.

*indelectatio, -onis f. *iniucunditas – Unerfreulichkeit*:
ALBERT. M. eth. I 838 p. 705,71 'reverendum' est, id est caven-
dum, incurrere 'opinionem -is (1171^b,26 ἡδῶτας)', id est, quod

existimetur indelectabilis, inquantum 'est onerosus' amico suo.
 ?***indelerum** adv. (cf. ital. indarno) ?*frustra* – ?*vergeblich*: MEMOR. Mediol. a. 1155 (MGScript. XVIII p. 400,3) eodem anno Mediolanenses redificaverunt ... Terdonam et Papienses contradicentibus -um (v. *notam ed.*; cf. et OTTO MOR. hist. a. 1155 p. 24,128sq.).

indeletus, -a, -um. *integer* – *unversehrt*: CHART. march. Misn. II 223 (a. 1150) ut huius actionis memoria teneatur -a, hanc cartam conscribi feci.

indelibatus, -a, -um. *illibatus* – *unvermindert*: CHART. Ulm. 42 p. 57,14 (a. 1239) ut omnes fructus ... penitus -i et integri in loco utrisque nobis (sc. *comiti et clauistro*) equaliter patienti reponantur.

indeliberatus, -a, -um. *inconsideratus* – *unüberlegt*: ALBERT. M. eth. II 6,3,1 p. 447^a,19 proprie dicta solertia est -a et impraemeditata inventio medii termini. p. 447^a,24 communiter dicta solertia est prompta inventio et -a causarum et rationum ad quodcumque priorum.

adv. ***indeliberate**. *inconsideranter* – *auf unüberlegte Weise*: VISIO Godesc. A 40,1 forte -e quiddam se inter cetera vidisse professus est, quod nulli se revelaturum asseruit.

indelibilis v. *indelebilis*.

***indelimatus** (un-), -a, -um. *inelegans, infacetus* – *ungeschliffen, unausgefeilt*: MART. VALER. buc. prol. 14 fortunatorum diffamavere (sc. *maiores*) trophea -is (u- var. l.) plurima carminibus.

***indeminute, indeminutus** v. *indiminutus*.

indemnatus (-dam-), -a, -um. *non damnatus, multatus* – *unverurteilt, ungestraft*: RHYTHM. 42,7,5 multorum ibi (sc. *in tartaro*) relaxavit (sc. *Christus*) mugitus, quos diu trusit carceris ergastulus et custodivit -atus plurimos. EPIST. Mog. 11 p. 333,23 viros ... tales (sc. *qui monachas in matrimonium duxerunt*) -os relinquere fas et iura sinebant?

indemnitas (-mpn-), -e. *script.*: -dam-: l. 64. -epn-: l. 58 p. 1672,12. *form.*: sg.: nom. -es: p. 1672,16. acc. -um: l. 64. ?abl. pl. (in struct. contam.) -is: l. 52. *struct. c. praep.*: de: l. 70. in c. abl.: l. 54.

In sensu pass.: **A incolumis, illaesus, integer, immunis** – *unbeschädigt, schad-, verlustlos, unversehrt, unbehelligt*: 1 gener. (fere de corporis integritate): EPIST. Col. 11 Deus ... vestra (sc. *papae*) interventio populum mihi indigno commissum a malis omnibus -pnem conservet. NICOL. I. 90 p. 510,34 quos (*legatos*) ... clementia vestra (sc. *imperatoris Graeci*) suscipiens ... in omnibus pie tractet ... et -es ... manere decernat. RICHER. REM. hist. 2,7 -pnes redire ... permisi sunt *Hungari*. CONC. Saxon. 58^b p. 567,19 ut tanti patris tuitione premuniti sub specie hominis latentis diaboli versutias valeamus devitare -es. METELL. exp. Hieros. 2,10 dux animadvertit, quia nullum prorsus iter sit, quo queat -pnis veniens exercitus omnia deduci. *saepius*. 2 publ. et iur.: **a in univ.**: DIPL. Otton. I. 269 p. 384,28 ut ... prefato Ermenaldo presul et Asprando advocato eius maneant exinde solutis et -is a pars ... episcopii. FUND. Grat. Dei 4 p. 687,42 ut ipsa (*ecclesia Magdeburgensis*) in hac parte -is esset. TRAD. Patav. 783 ut ... Egelolfus ... domum -em conservans in eo statu, in quo eam inveniret, canonicis reddere deberet. CHART. Ticin. 122 p. 95,20 Martinus de Boniço ... et omnis persona predictae vallis ... securi, quieti et -epnes sint et permaneant. CHART. Eberb. 277 p. 33,30 post mortem ... utriusque (sc. *coniugum*) bona ... ad conventum et fratres ... tamquam ad heredes legitimus -pnia et libere revertentur. *al.* **b in iunctura** -em (con)servare, reddere sim. ('*schadlos halten*'): LEG. Burgund. const. I 4,2 eum, qui perdidit (sc. *animalia ablata*), simpla solutione reddat (sc. *qui abstulit*) -pnem (-amnum, -amnis var. l.). CHART. Tirol. notar. II 424 (a. 1242) fideiussores -pnes conservare a dicto debito. CHART. Friburg. 82 p. 68,34 abbatissam et conventum faciemus -pnes. INNOC. IV. registr. B 231 p. 198,12 archiepiscopus ipsum (*decanum*) super debitis ... non servabat -pnem. CHART. Lux. IV 219 p. 301,21 abbatem et conventum de matre, fratre, sorore ... et heredibus meis ... -pnes conservare. *persaepe*. **B impunitus, impunis** – *ungestraft, ungeühnt, ungeahndet, straflos*: 1 de hominibus: LEG. Bur-

gund. const. I 8,6 ille, qui sacramenta praebiturus erat, discedat -pnis. LEG. Wisig. 2,1,19 p. 66,9 his (*i. hic*) ... , qui pulsatur, ... a damnis vel flagellis ... habeatur -is. 6,5,12 p. 274,7 si criminis quisque reus ... nequaquam debet -is relinqui, quanto magis *eqs*. LEG. Lang. p. 269,11 praebeat (sc. *qui per errorem alium pro alio pigneraverit*) sacramentum, quod per errorem fecit ... , tunc sit -pnis (-is var. l.). *al.* 2 de rebus: WALTH. SPIR. Christoph. II 6,258 nec erit -is tante violatio legis.

II sensu act.: **A damnum non exhibens, secum ferens** – *keinen Schaden verursachend, mit sich bringend*: HIST. peregr. p. 164,22 ex dilatione belli victoria nobis -is perveniet. CONST. Melf. 3,58 (Pa) quod nil prius -epnia, (qui nichil post indempnitatem O) equitatorum pascua de agro liceat alicui asportare. SALIMB. chron. p. 10,14 promittens (sc. *imperator Graecus*) securum transitum et -em. **B innocens** – *unschuldig*: SISEB. Desid. 17 quasi reus -es (-is var. l.) occisurus ad supplicium ducitur. EKKEH. IV. bened. I 20,81 non movet -em (gloss.: inculpabilem) tumulto properasse Iohannem. *usu subst.*: DESID. CAD. epist. 1,16 p. 39,20 ut -em nequaquam damnatum dicere iubeatis (sc. *praesul*).

***indemnitas** (-mpn-), -onis f. *pensio, solacium* – *Entschädigung, Schadloshaltung*: CHART. Turic. 513 (a. 1238) quod ... monetarii ... in monasterii nostri -pnisationem annuatim una sex marcas argenti solvant.

indemnitas (-mpn-), -atis f. *script.*: yd-: l. 56. -epn-: l. 45. 46. -emi-: l. 32. -mpmi-: EPIST. Teg. II 239 p. 269,31 (var. l.). adde DIPL. Frid. II. 841. -mpti-: l. 56. adde CHRON. Reinh. a. 1192 p. 550,36. *plur.*: l. 35,52. *al.* *struct. c. de*: l. 38.

1 **incolumitas, integritas, immunitas** – *Unversehrtheit, Schad-, Verlustlosigkeit*: **a gener.** (fere de corporis integritate): **a in univ.**: EPIST. Teg. II 28 p. 42,23 quidam, qui ... amplius se extollentes et -em (indemi- var. l.) sibi promittentes *eqs*. 282 p. 314,29 ille, qui neptem nostram (sc. *ministri ecclesiae*) rapuit, cum omni -e reddere decrevit. BURCH. URSB. chron. p. 122,22 melius poterat *ecclesia Romana* -bus pupilli provideri. CHART. Babenb. 404 p. 250,6 nullus ... eos (*reos sanguinis fugitivos*) de claustris extrahere audeat, nisi prius -pnitatem de personis eorum prestiterint. ANNAL. Prag. III B a. 1281 p. 203,4 succurrere -i rei publicae. *al.* **β sine -e i. q. cum damno** – *mit Verlust*: HINCM. annal. a. 865 p. 123,15 ubi (sc. *Parisi*), quod quaesierant, vinum non invenientes ad suos, qui eos miserant, sine -pnitate sui reveniunt *Nortmanni*. **b publ. et iur.**: **a (ex)solutio** – *Tilgung, Rückzahlung*: CHART. Turic. add. 1301^b (a. 1265) scolares dixerunt promississe domino Francisco ... de -epnitate dicti debiti; ... dominus Franciscus ... dixit promississe ... Iacobino ... de -epnitate dicti debiti (*item 1301^c*). **β in iunctura** -i providere, (prae)cavere, consu-
 50 lere, -em (pro)curare *sim.* ('*schadlos halten*'): LIBER diurn. 33 p. 25,4 quatenus ... sanctae nostrae ecclesiae procuretur -s (CHART. Babenb. 419^b p. 268,23 -pnitati ['*unschaden*'] ecclesiarum ... providere. CHART. Turg. II 176 [epist. papae] vestris et ecclesie vestre [*sc. capituli Constantiensis*] -pnitati-
 55 bus ... providere. *persaepe*). DIPL. Frid. II. 615 quod ... -pnitati reddituum ecclesie ... provideatur. CONST. imp. II 152 cuius (*Italiae*) -pnitati ... prospicimus et quieti. CHART. Turic. 915 ydempti-i ipsorum (sc. *abbatis et conventus*) ... providere. CHART. Salem. 473 p. 65,28 salva ... -pnitate monasterii. *persaepe*. **γ per errorem pro damnum**: CHART. Mog. A II 686 p. 1121,25 (a. 1197) quod eadem commutatio ... sine omni -pnitate ecclesie sue facta fuerit (*sed cf. l. 42*). 2 **impunitas** – *Straflosigkeit*: NICOL. I. epist. 99,95 p. 597,25 si quondam latrones ... ad asylum templum Romuli fugientes -em consequantur *eqs*. RAHEW. (?) dial. p. 540,8 sufficiat tibi (sc. *Alexandro*) ... post tanti criminis patratum ultimum supplicium evadere, nedum etiam cum -e premium summe dignitatis expetas. p. 540,20 propter absentiam tuam -em expostulas (sc. *Alexander*).

indemonstrabilis, -e. *usu subst.*: l. 71 p. 1673,5. 1 **non probandus** – *nicht zu beweisen(d)*: ALBERT. M. anal. post. 1,2,2 p. 23^b,48 ex primis ... est (sc. *principium demonstrationis*), quia ex -bus sive immediatis est. metaph. 4,3,7 p. 195,79 quod hoc sit principium -e, quod non contingat simul affirmare et

negare. 2 *non probatus* – *unbewiesen*: ALBERT. M. eth. I 574 p. 495,16 ‘oportet intendere enuntiation-bus’, id est scientiis de moribus, ‘-bus’ (p. 1143b,12 ἀναποδείκτοις), id est, quamvis sine demonstratione proponantur. II 63,6 p. 453^b,33 quamvis -ia et non probata nobis proponantur.

indemonstratus, -a, -um. *non probatus* – *unbewiesen*: ALBERT. M. anal. pr. 2,1,2 p. 693^b,36 absque syllogismo primo quasi -a explicite vel implicite sumitur *conversa*.

indempn- v. indemn-.

indempturus, **indemptus** v. indipiscor.

indemutabilis, -e. *in(com)mutabilis* – *unveränderlich*: 1 *in univ.*: EPIST. Wisig. 6 p. 668,11 ut . . . divalis preponenda mortalibus sanctio cunctis insistentem -em (*ci. Gil* 5 l. 20, demutabilem *codd.*) tranquillitatis vestrę (*sc. regis*) gloriam ad effectum ut valeat pervenire. FLOD. hist. 4,6 p. 390,28 credebatur *Folco* in eo (*praesule*) simplicem prudentiam, fidem non fictam, firmam et -em stabilitatem. ARNO REICHERSB. apol. p. 52,14 substantiae propriae quantitatem et vigorem -i perennitate retentant. HUGO HONAUIG. div. 38,3 sine ambiguitate omni personas appellat *Gregorius* . . . pluraliter causas et -es et perfectas, quae duo soli Deo conveniunt. 2 *de Deo*: EPIST. Wisig. 9 p. 672,23 -is, indivisibilis, increata creatrix omnium, sempiterna trinitas. PAULIN. AQUIL. c. Fel. 1,17 l. 36 inpassibilis et -is . . . divinitas. *al. RADBERT. psalm. 2,1045* a quo (*Filio*) est aeterna . . . et -is virtus infinitatem habens.

[indensitas v. densitas. *adde ad vol. III. p. 321,36sq.*: Ps. AVIC. tinct. 1 p. 627^a,47 rarefactionem sui non suffert *argentum vivum* propter -em (*ci.*, *indensitatem ed.*; cf. *Rosarium philos. [ed. in GEBER. summ. p. 203]*) et adustionis carentiam, quae fit per sulphureitatem.]

indepn- v. indemn-.

*indepositus, -a, -um. *non depositus* – *unabgesetzt*: RATHER. epist. 26 p. 143,17 si lectum impleteretur ‘si’ quis ‘presbyter uxorem’ duxerit, ‘deponatur’ . . . , quis ex vobis (*sc. clericis*) -us isset?

indepravatus, -a, -um. *non falsatus, immutatus* – *unverfälscht, unverändert*: CHART. Siegb. 34 p. 74,33 (a. 1121) hanc ordinationem fratris nostri Cunonis abbatis diligentia exappositam . . . -am conservari censemus.

indeprecabilis, -e. *inexorabilis* – *unerbittlich, gnadenlos*: THIOFR. flor. 4,7 l. 66 contra aerias potestates et phalanges, quę incessabilis et -i bello dimicant adversus animam.

indeprehensibilis, -a, -um. *non comprehensus* – *unertappt*: RUD. FULD. Leob. 11 p. 126,40 sepe, cum eam graviter soporari conspicerent, ex industria temptando in lectione fallebant *ancillae Domini*, sed numquam -ae (irreprehensae *var. l.*) evadere poterant.

*indescriptus, -a, -um. *non (de)scriptus* – *un(auf)geschrieben*: GUIDO ARET. ign. cant. 143 ut inauditos cantus, mox ut descriptos videris, competenter enunties aut -os audiens cito describendos bene possis discernere. CHRON. Reinh. a. 1233 p. 615,47 sunt et alia plura, quę vera relatione comperimus, quę, quia comprehendendi non poterant, -a relinquimus.

indeseccabilis, -e. *qui dissecari non potest* – *unzerteilbar*: EPIST. Wisig. 9 p. 674,12 sicut granum sinapis nequaquam recipit sectionem, sed fructificando se porrigens ramorum incrementis densatum sublimem arbustam efficit, instar -is fidei catholice puritas . . . tanta frugum nobilitate multiplicat . . . , ut *eqs.*

[indesertus v. 1. inserto.]

indesinens, -entis. *script.* -dis-: p. 1674,11. *adde* FORM. Salisb. II 3,2,51. -sen-: p. 1674,8. *adde* DIPL. Merov. I 71. -ign-: p. 1674,23. *compar.* -ncius: p. 1674,18. *superl.*: p. 1674,16.

incessans, continuus, perpetuus, aeternus – *unaufhörlich, ununterbrochen, (be)ständig, ewig*: CONC. Karol. A 10 praef. -es Deo deferimus grates. ARBEO Corb. 41 p. 230,8 Deo -es agemus laudes. WILLIB. Bonif. 2 p. 8,16 propter -em diuturnae sollicitudinis eius curam. LIBER diurn. 61 p. 56,20 qui (*sc. sedes apostolica*) . . . pro stabilitate . . . Romani imperii . . . -i prece exoret. 106 p. 140,8 nostra -s apud Christum est deprecatio, ut *eqs.* WETT. Gall. 25 p. 270,19 qui (*athletae Christi*) -s

bellum cum virtutibus contra vicia exercent. LAMB. LEOD. Matth. I 254 (gloss.) casia est genus herbe, quę . . . aquis -bus nutriri dicitur.

adv. indesinenter. incessanter, indeficienter, semper – *unaufhörlich, ununterbrochen, beständig, immer*: 1 *in univ.*: CONC. Merov. p. 118,15 ut de ecclesiabus . . . sibi commissis . . . -r invigilet *pontifex*. RHYTHM. 84,4,1 iugiter ieiunans, -enenter orans (*sc. athleta Dei*). CAPIT. reg. Franc. 32,27 casae nostrae -r foca et wactas habeant. RUD. FULD. Leob. 3 cum quibus (*virginibus*) ipsa -r manebat. CHRON. Salern. 106 p. 106,18 pro suis delictis Deum indi-r exflagitabat *episcopus*. TRACT. de chirurg. 1008 ceram . . . igne dissolutam superfunde et -r agita. ALBERT. M. summ. theol. I 3,15,2 p. 72,81 secundum . . . operationem essentialem, quae est vita, -r ingerit se anima corpori. *persaepe. compar. et superl.*: RATHER. epist. 26 p. 146,25 vos -issime tam pro illis quam pro vobis Deo mandandum invenio. CHART. Turic. 1654 p. 9,10 (chart. Rud.) quia (*fide pura*) . . . capellani nostri dilecti nos et imperium -cius amplectuntur. 2 *sine mora. cito* – *unverzöglich, zügig*: TRAD. Teg. 3 (a. 1003/13) quę omnia (*sc. traditio eiusque conditiones*) -r (cf. 2 secundum constitutionem prefiniti temporis) completa sunt. 3 *aeternae* – *ewig*: DIPL. Loth. I. 46 p. 138,14 quatenus . . . sanctorum . . . multiplicior -r (indesig- *var. l.*) intercessio ei (*Ludowico*) adsit.

*indesolatus, -a, -um. *non destructus* – *unzerstört*: GERH. AUGUST. Udalr. 1,1 l. 96 si nunc inconcussam et -am (*sc. matriculam*) accipere et gubernare refragaris in tranquillitate, in antea vero destructam et deprædatam in perturbatione accipies.

indesolubilis v. indissolubilis.

*indesperatus, -a, -um. *non inoptatus, desideratus* – *nicht unerwünscht, ersehnt*: MIRAC. Gunth. erem. 5 p. 1075^E contigit, ut ingravescente dolore -a mors in foribus assisteret.

indestructibilis, -e. *c. abl. instrumentali*: L41. *qui destrui non potest* – *unzerstörbar*: GERHOF. novit. 4,26 -is est utriusque nature permansio (*sc. in Christo*). ALBERT. M. div. nom. 4,60 p. 168,5 dicitur . . . ‘Ilios’, quia ‘omnia congregat’ . . . ‘-ia’ (*PG 3,700^B ὁλλῆ*), id est conservata in suo esse. 6,6 p. 330,67 ex prima vita animae habent vitam -em. nat. anim. 2,6 p. 25,93 esse animam inventricem honestorum et piorum, quorum ratio perpetua est et -is. p. 26,85 anima intellectualis est incorruptibilis et -is destructione naturali et corporis, in quo est. *ibid. al.*

*indestructus, -a, -um. *non destructus, inviolutus, integer* – *unzerstört, unverwüstet, unversehrt*: DIPL. Arnulfi 188 p. 291,40 in quo (*loco*) sanctus Eucharis martyr veneratur et obsessus a Vandalis remansit -us. GREG. CAT. chron. II p. 273,28 quęcumque patri ipsorum (*Moricum et Carbonis fratrum*) . . . de bonis . . . ecclesię -a remanserant, . . . penitus confundere non cessaverunt. CHART. Westph. VII 922 p. 412,5 oppidum Saltcoten manebit -um. CHART. Rhen. inf. II 496 p. 280,26 prefasti domibus, areis seu mansionibus manentibus -is et salvis. *al.*

indeterminabilis, -e. 1 *non terminabilis, infinitus* – *unbegrenzt, unendlich*: BARDO serm. p. 331,66 nec aliqua passio, sed incommixta et sincerissima simplicitas, -is aeternitas, illabilis stabilitas. 2 *qui definiri, distinguere non potest* – *unbestimmbar, ununterscheidbar*: ALBERT. M. summ. theol. I 6, 25,3,1 p. 156,33 immutabilis . . . per necessitatem (*sc. veritas est*), mutabilis autem, in quantum creata est et in quantum determinabilis et -is est. *usu subst.*: ALBERT. M. bon. 96 p. 63,18 sqq. ‘incerta . . . , quomodo evenient et in quibus, dicitur -e’ (p. 1112b,9 ἀδιόριστος); . . . -e non est scibile, ergo non est consiliabile. 98 p. 64,69 -e non dicit impossibilitatem ad determinationem, sed difficultatem.

adv. *indeterminabiliter. infinite, semper – *auf unbegrenzte Zeit, immer*: HIST. Walc. 67 p. 531,45 ipsi (*Engelberto*) . . . in dotis adnumerationem haec contulit *Godescalcus*, . . . quae . . . apostolicae auctoritatis sub gravis ligaturae excommunicatione -r contra omnes . . . tuerentur canonica defensione.

*indeterminabilitas, -atis f. *infinitas, aeternitas* – *Unendlichkeit, Ewigkeit*: BARDO serm. p. 331,71 omissa . . . illa -e, quod hoc Verbum, hoc est hic fulgor divinus.

indeterminatio, -onis f. *status indeterminatus* – *das Nicht-Festgelegt-Sein, Nicht-Vorherbestimmt-Sein*: CHART. Livon. A I 279 p. 361,32 (a. 1255) ne praesidialis honor vacillare per -em loci . . . videretur. ALBERT. M. veget. 1,90 sensibile ad scientiam eductum est de materiae -e (actione *var. l.*) ad formam. animal. quaest. 1,9 p. 86,60 quaedam animalia imitantur hominem propter -em stomachi, sicut canes. 10,2 p. 215,57 determinatio vel -o temporis (*sc. fluxus menstrui vel emissionis spermatis*) non est causa, quod retentio spermatis est nocivior.

indeterminatus, -a, -um. *usu subst.: l.15. al.*

1 *de determinatione i. q. infinitus, non circumscriptus, incertus, ambiguus, vagus* – *unbegrenzt, nicht festgelegt unbestimmt, unpräzise*: a *proprie i. q. (terminis) non descriptus* – *nicht um-, abgegrenzt*: CHART. Livon. A I 76 p. 84,9 (a. 1225) si quid de talibus minutis incultis iuxta culta -um remanserit, id duorum peregrinorum arbitrio terminetur. b *translatē*: a *in univ.*: DIPL. Frid. I. 558 p. 23,24 ne . . . quicquam erroris vel diffidentie pariat possessionum ac rerum -a facultas *eqs.* ARNOLD. SAXO flor. add. 1 incipit liber de coloribus gemmarum, de albo colore . . . de vario et -o. REGISTR. Xant. p. 60,47 licet . . . decime summa sit -a. FRID. II. IMP. art. ven. 1 p. 26,1 exeunt . . . de suis mansionibus quedam (*sc. aves*) de mediis hora -a. p. 118,32 cum per continuam successionem vaporis generatio ipsorum (*pilorum*) -am longitudinem suscipiat. ALBERT. M. metaph. 3,1,1 p. 107,31 dubitatio est -us motus rationis super partes contradictionis. *al. β t. t. philos. i. q. non definitus* – *nicht definiert*: WIBALD. epist. I 142 p. 301,2 hoc (*sc. hominem esse asinum*) posse . . . ex concessione -a . . . falsa conclusionē astringi. ALBERT. M. phys. 1,3,3 p. 42,12 genus . . . est generalis forma, quae ideo est generalis, quia est imperfecta et -a. pol. 3,1^f 'in aliis . . . politiis', scilicet a democratia, 'non qui -us (*p. 127^b, 14 ἀόριστος*)' est 'princeps, . . . sed qui *eqs.*' *ibid. persaepe. non praefinitus* – *nicht vorherbestimmt*: ALBERT. M. veget. 1,134 partes . . . cadunt de planta . . . quae . . . sunt partes -ae, quae non sunt officio alicui secundum opera plantae determinatae. 1,135. 2 *de terminatione i. q. non finitus, non conclusus* – *unbeendet, unabgeschlossen*: HIST. peregr. p. 144,27 -o pacis negotio reversi sunt Graeci Constantinopolim. *de lite sim.*: CHART. Mog. A II 658 p. 1074,34 (a. 1196) cum . . . diutina et -a lis verteretur. CHART. Advoc. 51 p. 21,31 unius altercationis controversia -a permansit, quoad usque *eqs.* CHART. Traiect. 1331 p. 113,9 lite dependente et causa -a.

adv. indeterminate (-ae). 1 *modo non circumscripto* – *uningeschränkt*: OTTO FRISING. gest. 1,58 p. 83,21sq. ne . . . si -e profiteretur (*sc. Gihibertus*) divinitatem esse Deum . . . cogeretur sine determinatione concedere quicquid de qualibet personarum . . . sicque in hanc incideret absurditatem, ut, sicut personam filii, ita divinam essentiam -e incarnatam passam confiteretur. 2 *incerte, dubie, indefinite* – *unbestimmt, unpräzise, undefiniert*: a *gener.*: DIPL. Loth. III. 52 ecclesiam una cum rebus . . . cumque universis -e pertinentiis ab omni . . . subiectionis obligatione alienam esse debere (*inde* 77 p. 120,17 -ē). CHART. Francof. 275 p. 134,36 si quis quidquam -e legaverit, plebanus denarios triginta et quinquaginta duos . . . praecipiet *eqs.* (*inde* 290 p. 143,24). b *philos.*: ALBERT. M. gener. 1,4,1 p. 151,23 oportet 'dicere utique prius' antecedentia harum quaestionum, 'de quibus -e (*p. 322^b, 5 ἀδιόριστος*) nunc dicitur' a physicis. praedicam. 2,8 p. 182^b,5 differentia . . . dicit formam et actum ad materiam -e relata et inclinata. *ibid. al. 3 infinite* – *endlos*: EPIST. Hann. 5 p. 22,4 cum sub iteratione tuę preceptionis rebus multis propositis -e iterum atque iterum me tibi iusseris rescribere.

***indetractabilis**, -e. *qui detractari, diminui non potest* – *nicht wegzunehmen(d), zu vermindern(d)*: ALBERT. M. div. nom. 1,42 p. 24,23 participavit divinitas veram naturam nostram, non phantasticam, . . . cum defectibus -bus. euch. 3,1,6,1 p. 259^a,33 in quinque consistit congruitas cibi ad cibatum, ex similitudine . . . in nostri ad cibum digestionē . . . et in nostrae miseriae secundum p o e n a s -es susceptione (*item* 3,1,6,5 p. 262^b,1; summ. theol. II 17,108,3 p. 306^a,18).

adv. *indetractabiliter. modo non diminuto – *unvermin-*

dert: BERNOLD. CONST. libell. V 3 hanc sententiam sanctus Fabianus papa et martyr in decretis suis -r observandam iudicavit.

indetribilis, -e. *qui deleri non potest* – *unzerstörbar*: NOTKER. BALB. martyr. V. Non. Mai. p. 1076^A istam imputribilem virtutem et -em soliditatem de illius profecto sanguine creditur (*sc. Domenica crux*) accepisse, qui *eqs.*

***indeviabiliter** *adv. non aberranter, recte* – *ohne (vom Weg) abzuirren, geradlinig (in imag.)*: CONST. imp. III 178 (a. 1279) volens (*sc. Hartmannus comes*) . . . ad paterne iussionis vestre (*sc. regis*) . . . mandatum per filialis subiectionis indeffessam promptitudinem disponere ac -r dirigere gressus meos.

indevisus v. indivisus.

indevotio (-cio), -onis f. *inoboedientia, impietas, infidelitas, contumacia* – *Ungehorsam, mangelnde, fehlende Ehrerbietigkeit, Dreistigkeit*: 1 *erga homines*: ARNO REICHERSB. scut. p. 1526^D quod unus eorum (*virorum aequae perfectorum*) . . . in timore facilius conquiescat, alter . . . salutis aliorum perdendae perseverantius obnitatur, dum . . . ille -is vitio absolutus *eqs.* ACTA imp. Winkelm. I 595 p. 477,27 hoc (*sc. denegatio sigilli*) non ex malitia mea (*sc. ducis Austriae*) vel -e factum est, set *eqs.* CHART. episc. Misn. 120 p. 109,7 cum apud Deum et homines se de multa reddant fratres hospitalis sanctae Mariae Teutonicorum -e notabiles. SALIMB. chron. p. 597,4 nunquam volui cum Parmensibus habitare propter -em eorum, quam erga servos Dei . . . habent. *al. 2 erga Deum*: GERHOF. tract. p. 38,20 ut excludatur omnis infidelis, cui pertinax et perseverantia est contra Deum -o. ALBERT. M. miss. 3,21,1 p. 157^b,27 diminuta ipsa devotione Christi fidelium et crescente circa altare -e frequentantium.

indevotus, -a, -um. *usu subst.: l.35.40.42.43.47. al. inoboediens, impius, infidelis* – *ungehorsam, unehrerbietig, dreist*: 1 *erga homines*: WILLIB. Bonif. 8 p. 52,10 infidelium sospites, sed -i hospites adgrediuntur *christiani* terram. HINCM. coll. 1 p. 76,10 ubi . . . paupertas aut -orum duritia maior fuerit, quam esse debeat. VITA Ger. Bron. 12 p. 662,13 quis . . . trans-euntis opinionem martiris audivit et domi -us (*devotus var. l.*) resesque resedit? METELL. buc 4,64 -um sponsorem frangere votum persuadent (*sc. examen vulgare*). CONST. imp. II 159 videtur consentaneum rationi infideles ac -os privari concessis beneficiis. *al. erga sanctam*: SALIMB. chron. p. 522,14sq. percussit -us . . . Magdalene devotum gladio multis ictibus; . . . percussit . . . Magdalene devotus semel -um ipsius. 2 *erga Deum*: OTLOH. admon. 2 (PL 146,249^A) ubi . . . Dominus ianuam clausam, id est mentem infidelem et -am ad totius religionis studium, invenit, dolens inde recedit. ALBERT. M. nat. bon. 5 p. 3,28 -um . . . est causa turpitudinis, scilicet si in peccato facit (*sc. homo*) opus Dei. euch. 6,42,15 p. 429^a,32 -us . . . est, qui aliter celebrat sacramentum, quam institutum est. *al.*

adv. indevote. impie, infideliter – *unehrerbietig, ohne Demut*: CAPIT. episc. II p. 74,25 sacrilegum est corpus -e ac inreligiose propter cupiditatem indebitam a sepulcro eicere. ALBERT. M. nat. bon. 5 p. 3,24 facere opus Domini negligenter vel -e.

index, -icis. m. *vel f. confunditur c. iudex*: p. 1677,4.7. *qui indicat* – *einer der (an)zeigt*: 1 *proprie (in imag.: l.63.) A dux* – *Wegweiser, (An-)Führer, Anzeiger*: 1 *corpor.*: WALTH. SPIR. Christoph. II 3,86 ibo libens, quo me vester (*sc. regis missi*) precesserit -x. METELL. Quir. 62,75 quę per loca certa ac vicina valebit (*sc. aliquis*), si gnarus datur -x, presens noscere visu. THIETM. peregr. 19,10 qui (*monachi*) . . . in processione . . . montem heremita -e conscenderunt. *in imag.*: PAUL. DIAC. carm. 6,133 caelestis tramitis -x, o Benedicte pater. 2 *spirit.*: a *de hominibus*: PAUL. DIAC. Mett. p. 261,29 primus . . . in illis regionibus ostensor iustitiae et -x veritatis enituit Clemens episcopus. carm. 4,1,18 pietatis cultor et -x (*sc. Arichis princeps*). WALAHER. carm. 72,3,2 qui (*sc. Christus*) tua sanctum pietate Gallum -em lucis superae dedisti. CARM. Salisb. I 14,3 Arn antestis et -x. ECBASIS capt. 264 archicapellanus, camerarius et cocus almus, -x consilii. b *de Deo*: CARM. imag. 14,5 pauper amicus, pectore sincero qui <te> (*sc. Caesar*) colit -e Christo (*v. notam ed.*). CONR. HIRS. mund.

[Weber]

cont. 281 Deo omnis locus adest, qui sicut -x sic etiam peccati vindex est. **B** *qui detegit, declarat, prodit – einer der preisgibt, offenbart, verrät (in malam partem e. g. l.9):* 1 *de hominibus*: LEG. Wisig. 7,5,2 p. 305,18 (add. V 4. 8) -es (*ed.*, iudices *cod.*) ... falsitatis ... ab omni damno liberi esse cognoscant. LAMB. HERSF. annal. a. 1075 p. 212,33 mandavit rex ... eis (*missis episcoporum*) per occultos -es (iudices *var. l.*), ut quantocius recederent (*sim.* p. 230,23). METELL. exp. Hieros. 4,766^{tit.} de duce barbaro et transfuga -e et pugna cum legione septima. *de Maria* ('*Offenbarerin*'): WIGAND. Waldg. 17 titulum (*sc. ecclesiae*) ... sub honore Domini et sancte Marie, -is sue, fieri decrevit. 2 *de angelo*: WALTH. SPIR. Christoph. II 5,207 aderat præsens superis de sedibus -x. 3 *de spiritu sancto*: TRANSL. Libor. I 1 p. 188,7 appropinquante ... sollempnitate adventus eiusdem spiritus paracliti, qui ... ipsius sanctitatis per miracula -x et glorificator existit. ADAM gest. epil. 40 qua (*electione*) te (*sc. Liemarum*) prisco more patrum pastoris nomine dignum electumque Deo prodebat Spiritus -x. 4 *de rebus*: POETA SAXO 4,146 adventasse virum ... *rumore* volucris -e compererat ... Gallia tota (EUPOLEMIUS 2,641 postquam belli ... reparandi rumor Achemenias -x vagus attigit oras *eqs.*). DIPL. OTTON. I. 127 iussimus hoc literis rerum -bus preceptum commendari. DIPL. HEINR. IV. 83 p. 109,6 hanc paginam nostrę voluntatis et facti -em ... conscribi ... iussimus. YSENGRIMUS 7,51 fit michi non Phębus, sed venter temporis -x. *al.*

II translate: A *signum, indicium – (An-)Zeichen, Beweis*: CARM. de conv. Saxon. 25 (NachrGött. 1985/I. p. 63; a. 777) ut tradit ... priscorum calculus -x. WALAHFR. carm. 39,28 legetis (*sc. Adalheida*) ... nostri pectoris -es figuras (*i. hoc carmen*). AGIUS vita Hath. 19 parvam rem ... , sed tamen affectus eius erga nos -em dicturi sumus. CONR. HIRS. dial. 256 motum interiorum -x cognoscitur, cum auditur (*sc. interieccio*). VITA Theog. 2,22 psalmos ... , quos ... pro defunctorum requie paulo ante cecinerat, pacifici cordis -es, ore adhuc volvere non cessabat. PS. GERH. CREM. sept. p. 325,1^{tit.} liber -um. *al.* **B** *tabulae, numeri – Verzeichnis, Liste*: LEX FRISON. ^{tit.} p. 30,1 -x legis Frisionum. WIBALD. epist. I 142 p. 296,17 longa series ... texere illustrum virorum et operum -em. **C** *receptaculum (oblongum) – (länglicher) Behälter*: CATAL. thes. Germ. 26,30 (s. XII.^{in.}) -x (*ni leg. calix*) argenteus cum fistulis duabus, quibus sanguis Dominicus datur accipientibus. **D** *de digito demonstrativo ('Zeigefinger')*: 1 *manus*: BEDA temp. rat. 1,35 cum dicis decem, unguem -is in medio figes artu pollicis. LEX SAXON. 13 si -x (*sc. absconditur*) CLXXX (*sc. solidis componatur*). HROTSV. Pafn. 2,6 quam (*mansionem*) -e proditis (*sc. invenes*). CHART. Rhen. inf. II 494 p. 278,46 pollice et -e coniunctis. THEOD. CERV. chirurg. 4,4 p. 181^D que (*vena*) terminatur ad radicem pollicis et -is. *persaepe*. 2 *pedis*: ALBERT. M. animal. 1,352 cuius (*musculi pedis*) corda ... in duas dividitur cordas, quae constringunt -em et minimum. WILH. SALIC. chirurg. 5,2 p. 356^H in planitie ... pedis inter auricularem digitum et anularem aut inter pollicem et -em pedis fiunt ... cauteria punctualia. *Weber*

indi v. inde. ***indicanter v. i. indico.**

indicatio (-cio), -onis *f. script.* -daga: l.6o. 1 *usu originario*: **a** *demonstratio, indicium, testimonium – das Hinweisen, Anzeigen, Hinweis, Zeugnis*: **a** *gener.*: VITA Bib. 3 (MGMer. III p. 96,8) illa (*matrona religiosa*) ... inventum tace lingua motu capitis indicavit; unde tacita -e (indagatione *var. l.*) sic proditus ... pontificalis cathedrae suscepit ascensum. FLOD. hist. 3,27 p. 347,27 (epist.) sin ... cum ille (*Lotharius*) inter principes et ego (*sc. Hincmarus*) inter episcopos ante regem regum ... venerimus, tunc, quid inde verum sit, plenissime sine alicuius -e cognoscet *eqs.* **β iur.**: ACTA imp. Winkelm. I 812 p. 631,8 (a. 1238) vocabunt ad se quatuor ... de fidelioribus ... civitatis ... , sub quorum testimonio et -cione vocabunt ad se omnes comestabulos vel impositores collectarum. CHART. ord. Teut. 86 p. 68,24 iardinum Templi, quod situm est prope cimiterium sancti Nicholay secundum -em signi nostri *eqs.* **γ medic. i. q.** ἑνδειξις – *Heilanzeige, 'Indikation'*: THADD. FLORENT. cons. 164,4 quoniam in qualibet

cura materiali oportet -em sumere a materia, ideo prius videntum est, que sit causa illius doloris podagrici. **b iussio, edictum – Anweisung: FUND. Aquic. (MGScript. XIV p. 582,34; s. XII.²) eius (*reitoris*) -e (inditione *var. l.*) et nutu cuncta ordinabantur. 2 *per errorem i. q. indictio – 'Indiktion'*: CHART. Neocell. Brixin. 69 (a. 1259) anno Domini millesimo CC.L.VIII. -e secunda, die Mercurii XIII. exeunte Marcio.**

indicativus, -a, -um. *qui indicat, indicabilis, demonstrativus – hinweisend, anzeigend, aussagend*: 1 *gener.*: GERH. HOH. Sim. p. 263,35 sicut Iudei blasphemant Christum et tamen portant signum nativitatis eius -um. ABSAL. serm. 23 p. 142^C vestigium est locus, in quo pes viatoris ponitur, -us quodam modo praetereuntis. SALIMB. chron. p. 4,28 audi praesagium vicine cladis -um. *al.* 2 *gramm. et rhet.* ('*indikativisch*'): GODESC. SAXO gramm. 2 p. 424,18 si diligenter 'dum' adverbium -o modo coniunctum consideres (HINCM. Remig. 22 p. 317,6. *al.*). GUNT. PAR. (?) orat. 1,1 p. 106^B caeterae ... orationes per *verba* -a explicantur (CONR. MUR. summ. p. 163,1). ALBERT. M. sacram. 202 p. 131,66 quod quaedam ecclesiae attendunt operationem, quae fit in sacramentis, et illae ponunt *orationem* -am et subiungunt deprecativam *eqs.* (anal. pr. 1,1,3 p. 462^b,9. *ibid.* *al.*). herm. 1,2,2 p. 383^a,24 enuntiatio. *al.* *usu subst.* ('*Indikativ*'): GODESC. SAXO gramm. 1 p. 391,19 'si' licet frequentius trahat subiunctivum, frequenter tamen trahit et -um. ALBERT. M. elench. 1,2,5 p. 545^a,28 -us ... de necessitate exigit nominativum ante se pro supposito. *al. v. et p. 1682,50.* 3 *medic. et alch.*: CONSTANT. AFRIC. theor. 10,8 p. 53b^v dies cretici quattuor modis diversantur: ... secundus modus ex nuncio cretico -o, qui nunciat res post se futuras sic posse esse. MAURUS progn. 34 p. 46^b,11 in die -a. PS. AVIC. epist. 3 p. 868,33 quantum vis ... huius (*humiditatis*) secundum vitrificationem et causas -as et essentialis, est res, ad quam non dilatatur hic liber. *al.*

adv. indicative. *modo indicativo, demonstrativo – auf hinweisende, anzeigende, aussagende Art (usu rhet.)*: ALBERT. M. sent. 4,17,53 p. 749^a,28 gratia ... inevitabilitatis pronuntiatur -e; aliter enim omnia ecclesiae sacramenta sub dubio ponerentur. herm. 1,2,4 p. 388^b,12 modus varium dicit affectum pronuntiantis orationem, vel -e vel deprecative vel in alio affectu pronuntiantis orationem.

indicator, -oris *m.* *qui indicat, demonstrator – einer der anzeigt, hinweist (usu attrib.: l.46)*: EDICT. Roth. 255 si quis per proditorem, id est per certum -em (decatorem, vindicatorem *var. l.*) furtum invenerit. ALBERT. M. eth. II 9,3,6 p. 598^a,8 alii (*sc. praeter auditum*) ... tres sunt sensus non disciplinabiles, sed -es alimentis.

1. **indicatum v. i. indico.** [2. **indicatum v. iudico.**]

***indicatus**, -us *m.* *demonstratio, indicium – Angabe, Hinweis*: ANNAL. Ianuens. III p. 108,5 cum tam ipsarum (*sc. imperatoris*) litterarum -u quam aliis manifestis indicis quam plures ex magnatibus Ianue ... tractati essent ad mortem.

indicenter v. indecens.

indicibilis, -e. 1 *strictius i. qui nominari non potest, ineffabilis – unsagbar*: **a** *non fandus – unaussprechlich*: ALBERT. M. div. nom. 1,61 p. 39,5 apud antiquos in veteri lege erat unum solum nomen -e, quod quattuor tamen litteris scribebatur, unde et tetragrammaton dicitur *eqs.* **b** *qui (ratiocinando) exprimi non potest, ἄλογος – (in Rechnungen, mathematischen Konzepten) unausdrückbar, 'irrational'*: ALBERT. M. lin. 2 p. 466^a,27 quaedam ... dicuntur lineae dicibiles sive rationales ... ; quaedam autem dicuntur -es sive mutae et irrationales, quibus positus et datis ratiocinari non possumus. 2 *latius i. qui describi non potest, inenarrabilis, incomprehensibilis – unbeschreiblich, unbegreiflich*: **a** *praevalente notione mirandi*: VITA Bertilae 8 (MGMer. VI p. 108,24) a nobis est -e et omnibus incredibile, nisi qui hoc (*sc. multitudinem lugentium*) praesentialiter viderunt. GUNT. PAR. (?) orat. 5,1 p. 135^D de quo (*bono, i. vita aeterna*) nil puto verius posse dici, quam quod omnino est -e. ALBERT. M. Matth. 1,18 p. 24,8 qualiter ... de spiritu sancto et qualiter ex virgine fuerit *Christi generatio* secundum singula, -e est. *al.* *fere i. q. incomparabilis – etwa: unvergleichlich, großartig*: NOTKER. BALB.

[Leitbe-Jasper]

gest. 2,10 p. 65,13 quia . . . se obtulit occasio, ut de -i (invincibili *var. l.*) patre vestro incideret honoranda mentio, libet commemorare *eqs.* **b** *praevalente notione amplificandi i. q. im-mensus, enormis – unermesslich, übermäßig (groß):* **a** *in bonam partem:* WOLFHARD. Waldb. 2,10 ipsi (*Deo*) . . . -es gratias egit (*sc. caeca sanata*). PASS. Ursulae 3 probitatis eius pariter et formae -is generositas, qua . . . virgo dignitate perplurimas antecedeat, . . . tyranni in notitia perlata est. CAES. HEIST. Engelb. 2,10 p. 268,22 gaudio fruens -i. *al.* **β** *in malam partem:* CHRON. Median. 12 p. 92^a,27 Bertoldus episcopus . . . immemor divini iudicii, neglector etiam -is damni, quo domus Dei pene annullata fuerat ob receptionem . . . fundi.

adv. *indicibiliter. 1 *indefinite, indeterminate – unbestimmt, auf nicht bestimmbare Weise:* ROD. GLAB. hist. 2,21 p. 88,5 per triennium fere continue per universam illius (*nobilis*) domum -r vel ab aere sive a tabulatu distillare magni atque parvi lapides. 2 *inenarrabiliter, enormiter – unbeschreiblich, übermäßig, über alle Maßen:* **a** *in bonam partem:* RATHER. epist. 1 p. 19,14 -r profuisti (*sc. Ursus clericus*) mihi (*sim. p. 19,33*). **c.** BUCC. (QuellForschItArch. 29. 1938/39. p. 19,8) gaudens -r miserrimus *eqs.* HARIULF. chron. 3,8 p. 112,15 revertenti patrono occurrunt patrienses de eius redditu praesentia -r (incredibiliter *var. l.*) exultantes. SALIMB. chron. p. 77,6 cum . . . veraciter hec omnia (*sc. quae dicebantur*) reperissent, -r mirabuntur et . . . ordinem fratrum Minorum . . . multi ingressi sunt. *al.* **b** *in malam partem:* RATHER. prael. 6,21 l. 772 se . . . videns *diabolus* delapsus ad ima dolet -r, quando aliquem evehi considerat ad supera. epist. 16 p. 81,11 quam austeram -r eligendi episcopum (episcoporum *var. l.*) regulam illi nullo modo levigare curarunt, qui non semel sanxerunt, ne *eqs.*

1. ***indicio**, -onis *f.* *iudicium – Anzeichen, Hinweis:* THIETM. chron. 6,20 unde . . . miseriae fut^urae prima exstitit -o (iudicium CHRON. Thietm.). 7,69 ubi desolatio tunc est aut facinus subsecutum est . . . , talis rei precedit -o (iudicium CHRON. Thietm.).

2. **indicio** *v.* *indictio.* [3. **indicio** *v.* *in et dicio.*]

indisciplinate *v.* *indisciplinatus.*

1. **indicium** (-itium), -i *n.* *vel semel (l. 68) *indicia*, -ae *f.* *confunditur c.* *iudicium:* *saepe*, e. g.: l. 58.68. p. 1680,16.

1 *actio indicandi, indicatio, delatio, nuntiatio – das Anzeigen, Anzeige, Angabe, Aussage, Meldung, Bericht:* **A gener.**: 1 *in univ.*: COD. Lauresh. 20 l. 35 si . . . aliud instrumentum in nostro nomine prolatum fuerit . . . -um datarum antierius vel posterius habens. FORM. Augiens. C 4 ea . . . , que a nobis indaganda vestra requirit industria, . . . manifeste ponemus -is. EPIST. Worm. I 8 p. 25,9 verebar (*sc. discipulus*) . . . vestram (*sc. magistri*) dilectionem meorum -is inquietari. CHRON. Pol. 3,1 p. 127,17 quasi sorices de latibulis emergerunt *Pomerani*, -oque suo, (inditusque sunt *var. l.*) non humana, sed manu divina perierunt. 2 *annuntiatio – Ankündigung, Andeutung:* HUGEB. Willib. 5 p. 104,11 summus . . . apostolicus pontifex sobriis sermonum -is testando intimavit Willibaldo, quod *eqs.* NADDA Cyriac. I 22,5 mihi exprobratis -is illud propheticum iure obicitur *eqs.* CARM. Cantabr. A 10,4,3 hilaescit philomela . . . , reddit voces ad estivi temporis -a. 3 *nuntium – Botschaft, Kunde:* WALAHFR. Wett. 674 haec proferre pavesco, vilis enim persona mihi est nec congruit isti -o (iudicio *var. l.*), quod ad humanas transmittitur aures. VITA Burch. Wirz. 6 p. 113,3 alii religionis studio, alii convenerant illecti miraculorum -o, alii recuperandę sanitatis desiderio. OTTO FRISING. gest. 1,57 de expeditionis nostrae eventu certa promens (*sc. fama*) -a. 4 *declaratio, affirmatio – Bekundung, Versicherung:* EPIST. Worm. I 14 p. 30,24 archiepiscopo B. . . episcopus H. . . fidelissime servitutis atque orationis -a. **B iur.**: 1 *in univ.*: LEG. Burgund. const. I 77,3 si in eiusmodi (*sc. furti*) causis ingenuus convincitur et solutionis et -arum (iudiciarum, iudicium *var. l.*) integra sustineat ex lege dispensia. LEG. Wisig. 6,1,2 p. 248,15 cum . . . per accusatoris -um detectum, (iudicium detentum *R²*) constet ac publicatum esse negotium. EPIST. Hildesh. 28 ad me venit lator presentium . . . et reum incendii suę mihi confessionis -tio declaravit. *saepe*.

2 *testimonium, testatio – Zeugenaussage, Bezeugung:* DIPL. Loth. II. 21 p. 418,24 ubi veracium testium certa praefert *quis* -tia. TRAD. Ratisb. 276 evidenti et luculento subsequentium testium -tio. *al.* 3 *iunctura – um facere i. q. indicare, postulare, usurpare – Anzeige erstatten, Anspruch erheben:* EGBERT. fec. rat. 1,1315 comminus -tium perne fecere *lupus, vulpes et alauda* reperte.

II signum, significatio – (An-)Zeichen, Hinweis, 'Indiz': **A gener.**: 1 *in univ.*: WILLIB. Bonif. praef. p. 2,5 maximum mecum reverentiae est -um. HINCM. coll. 1 p. 80,22 de quorum meritis, qui nos iam ad Dominum praecesserunt, sine *e v i d e n t i b u s* -is nobis periculosum est iudicare (*sim.* RIMB. Anscar. 37 p. 72,21. *saeptius*). RIMB. Anscar. 11 invictae fidei (RUOTG. Brun. 31). CONSUEV. Eins. 64 lucis. OTLOH. prov. G 21 animi insipientis. DIPL. Heinr. IV. 234 p. 296,2 cum huius rei (*sc. castri ad regni negotium constructi*) sit -tium (iudicium *var. l.*) et pars muri et trium solidorum census. HERM. IUD. conv. 10 p. 102,17 extreme desperationis. *persaepe. de signo digitorum ad numerum indicandum apto:* ABBO FLOR. calc. 3,68 pro triginta pollex et index deosculantur se amplexu blando, quod pro tribus milibus fit praetaxato -o. 2 *praesagium, omen – Vorzeichen, Vorhersage, Vorausdeutung, Vorverweis:* AGIUS vita Hath. 10 quod (*sc. mortem suum futurum esse*) . . . ex nonnullis seniorum -is non solum sibi, sed etiam aliis prius praemonstratum esse probatur. ANON. astrolab. p. 372,28 Deus, dispositor omnium, . . . mundi finem ex astronomicis -is colligi praecepit. RAHEW. gest. 4,16 p. 256,1 huius (*maioris ecclesiae*) ruinae ac desolationis talibus -tiis (presagiis *A*) prophetatae . . . Frisingensis aecclesia . . . restaurationem expectat. ALBERT. M. veget. 2,117 in plantis . . . inventur flos, qui est -um fructus. *al.* 3 *vestigium – Spur:* VITA Amand. 14 (MGMer. V p. 439,12) ut de plagis . . . in eius (*sc. hominis cruciati*) corpore nullum -um (iudicium *var. l.*) appareret (*inde* HERIG. gest. 35 ut vulnere . . . nullum remaneret -tium). RADBERT. corp. Dom. 9,236 (add. rec. 4) proec-tum . . . ita totum ignis absorbit, ut vix de ossibus eius parvum quid relinqueretur -um. ANNAL. Pegav. a. 1150 p. 259,3 astrologi asserunt hunc annum Saturni, scilicet illius planetae, fuisse, qui . . . haec -a relinquit (*cf.* ANNAL. Magd. p. 190,44sq.). 4 *exemplum, auctoritas – Beispiel, Vorbild, Muster:* WALTH. SPIR. Christoph. II 6,256 per tota mei statuam (*sc. rex Syriae*) contermina regni -um, ut *eqs.* DIPL. Heinr. IV. 402 p. 532,3 qui (*marchio*) . . . nobis venientibus cum exercitu . . . amicum mentitus fuit, recedente a nobis exercitu . . . statim inimicus -o Iude apparuit. *in iunctura* -o est: HINCM. coll. 1 p. 82,11 morem . . . fuisse in ecclesiis homines sepeliri . . . , sicut et ecclesia sancti Petri -o est, in qua *eqs.* 5 *σύμβολον – sichtbares Zeichen, Sinnbild, Symbol:* WALAHFR. Gall. 1,26 p. 305,5 pervenit *diaconus* ad dominum suum . . . ferens epistolam relationis et absolutionis -um (*i. cambutam q. d.; sim.* VITA Magni Fauc. I 8 p. 122,20 accipias [*sc. Magnoaldus*] epistolam meam [*sc. Columbani*] et gambuttam, quam adfer Gallo, ut eum absolvas [a meo -o [iudicio *var. l.*], [*i. per meum -um*]]. RAHEW. gest. 3,49 p. 226,7 signum . . . imperialis vexilli . . . pro -o (iudicio *var. l.*) victoriae erigitur. STATUT. ord. Teut. p. 129,33 quod (*genus vestimentorum*) sancti patres ad innocencie et sanctitatis -um ferri sanxerunt. *al.* **nota – Mal:** HROTSV. Gong. 418 portavit crudum criminis -um. **B publ. et iur.**: 1 *argumentum, argumentatio – Beweis:* **a** *in univ.*: LEG. Wisig. 2,5,19 p. 119,5 neminem licere citra manifestum et evidens culpe -um, (manifesta et evidens culpe indui, manifeste evidentiam culpe induci *var. l.*) ab honore sui ordinis vel servitio domus regie deici (*sim.* CAPIT. reg. Franc. 249,13 si . . . manifestis -is non potest probari eum [*quemlibet hominem*] homicidam esse. IOH. VIII. epist. D 1 testes . . . iusto iuramento et -o manifesto possunt succurri). LAMB. HERSF. anal. a. 1070 p. 113,14 si inficiaretur Otto dux paratum se quovis -o (iudicio *var. l.*) verbis suis fidem facere. CONST. Melf. 2,39 -orum (iudiciorum *var. l.*; τεκμερίων γ) precedentium probatio. *persaepe.* **b** *instrumentum (argumentativum) – Beweismittel:* TRAD. Frising. 1454 (a. 1047/53) ut, quicquid humanis in rebus agitur, ita veratium virorum suffragio apicumque -o

[Leitbe-Jasper]

consolidetur. WIBALD. epist. I 101 p. 179,17 nulla nobis preferens frater communium litterarum -a (CHART. Carniol. II 14 p. 10,28 literarum . . . -tiis. CHART. Tirol. I 830 l. -o. saepius). CHART. ord. Teut. (Thur.) 81 p. 65,8 cautum est, ut, que memoria indigent, quibus subsistant, -is muniantur. *al. expressius i. q. documentum, charta – Dokument, Urkunde*: DIPL. Otton. I. 205 hoc presens -um iussimus . . . conscribi . . . subtusque manu propria firmavimus (214 p. 296,37). TRAD. Ratib. 201^{tit.} -tium commutationis inter Ramuvoldum abbatem et Gotahalmum. ACTA civ. Rost. B I 5,3 p. 94 cum . . . Rodolfus venerit habens -um matris, ipsi presentantur solidi. 2 *testificatio, attestatio, agnitio – Zeugnis, Bescheinigung, Anerkennung*: CHART. Monast. 20 p. 118,23 (a. 1197) ad -um, quod Bambergensis civitas specialiter ac proprie beati Petri iuris existat *eqs.* TRAD. Weihest. 339^b ad censum XXX denariorum ad -um proprietatis nostre annuatim persolvendum (CHART. Raitenh. 109 pro -tio p.). CONST. imp. II 307 ad . . . facti certa -a presentem litteram sigillo nostro communitam ipsi fecimus assignari. *saepius. de censu ipso*: CHART. Ioh. Ratib. 56 p. 92,31 feudum . . . sub -tio quatuor pullorum dicte ecclesie servierunt (sc. Meinoldus filiaque sua). 3 *notatio – Markierung, Kennzeichen*: LEX Ribv. 59,2 si . . . infra terminatione aliqua -a seu sarte vel budinas aut module facie exteterint. LEX Baiuv. 12,4 quos (*lapides*) propter -um terminorum notis evidentibus sculptos vel constiterit esse defixos. C *medic. i. q. signum (cognitionis), propria nota, σύμπτωμα – Symptom*: PS. GALEN. urin. p. 31,15 que (*pericula ventra*) per hurnarum -a cognoscimus. ROGER. SALERN. chirurg. 1,279 quando tumor ex percussura sine vulnere et sine fractura cranei est, per -a patientis cognoscet . . . , ut *eqs.* IOH. IAMAT. chirurg. 5,2 p. 27,4 quodsi fle<g>ma fuerit in cura, eius -a sunt dolor non multum intensus, tumoris mollicies *eqs.* *al. D natur. et philos. i. q. proprium – Merkmal, Kriterium*: ALFAN. premn. phys. 29,1 p. 109 oportet volentem de voluntario et involuntario disserere prius regulas quasdam et -a (PG 40,717^B γνώμονας) apponere, per quae *eqs.* (sim. 29,4 p. 110 -a voluntarii). ALBERT. M. veget. 3,63 maximum . . . -um (radicum *var. l.*) virtutis plantarum consistit in saporibus et odoribus *earum*. 3,70 per sapores magis quam per anatomiam vel ali-quod aliud -um coniiciuntur naturae eorum (*vegetabilium*). *al.* III *fort. i. q. index, catalogus – viell.: Liste, Auflistung, 'Index'*: HRABAN. epist. 5 p. 390,17 sequens . . . capitulorum ordo . . . ad superliminarem paginam respondet, quam in capite huius operis . . . preposuimus, ut, quae illic prenotata sunt, eorum -o (-a *var. l.*) in libro conscripta repperiat quis.

[2. indicium v. iudicium.]

1. *indico* (-deco, -igo), -avi, -atum, -are. *script. -dag(o): p. 1682,25, 1683,37. ?form. praes. indic. -et: p. 1683,10. usu absol.: p. 1682,4, 27,28,71; intrans.: p. 1682,30, 31,1683,10,13; refl.: p. 1682,65. partic. praes. usu subst.: p. 1683,5. adde ALBERT. M. eth. II 1,7,3 p. 110^a,12.*

I *indicationem facere, indicium dare – anzeigen, Hinweis geben, hinweisen (auf)*: A *strictius*: 1 *deferre – Anzeige erstatten (gegen), zur Anzeige bringen, 'anzeigen'*: LEG. Burgund. const. I 16,3 si . . . is, cui -at, invenire non potuerit, furtum, quod se prodere mentiebatur, dissolvat in simplum. DIPL. Ludow. Germ. 56 p. 77,26 quasdam res iuris ecclesiae suae . . . subtractas esse -verunt (sc. episcopus, abbas et comes). *fort. huc spectat (ni confunditur c. iudicare)*: CHART. Stab. 183 p. 382,20 (a. 1146) quod si villicus exigere et -are supersederit, tunc possessor ab ipso abbate vocatus per ministeriales iudicabitur. 2 *manifestare, pandere, (per)vulgare, publicare, prodere – offenlegen, offenbaren, ans Tageslicht bringen, aufdecken, publik machen, verraten*: a *de hominibus*: α *in univ.*: HUGEB. Wynneb. 8 p. 113,18 -vit occultas cordis sui cogitationes. THEGAN. Ludow. 47 secreta . . . verba noluerunt legati ei (*Lothario principi*) -are propter insidiatores praesentes. HROTSV. Abr. 7,5 quare eventum tuae (sc. Mariae) perditionis mihi non -asti? *saep.* β *accedente notione proditiōis*: WIDUK. gest. 1,22 p. 34,10 obvians aurifex duci . . . -vit ei, quae audivit. VITA Heinr. IV. 5 p. 21,17 nesciens celare, quod sciebat, hospitem suum et causam itineris -vit molendinarius.

al. v. et p. 1677,60. γ confiteri – beichten: RIMB. Anscar. 4 cui (sc. Christo in visione) cum omnia, quae ab infantia gesserat, -asset. δ *absol. de Deo ('sich offenbaren')*: WOLBERO cant. 1 p. 1047^A tribus modis dicitur Deus -are, videlicet re, intellectu, voce *eqs.* b *de rebus*: WALAHER. Mamm. 16,5 timor -at . . . hos (sc. fugientes) tolerasse reos, illum sub crimine nullo. carm. 30,10 pectore . . . flammam ardere priores -at igniculus, quem tua (sc. Heribaldi) scripta gerunt. VITA Adalb. Wirz. 7 p. 30,28 canus enervitatem suam mundus ad deteriora vergendo -at. *accedente notione emittendi*: ALBERT. M. veget. 3,71 licet . . . res integra forte non suum manifestet saporem, . . . tamen, quando conteritur et pulverizatur, fortissimum tunc -at saporem. 3 *communicare, nuntiare, narrare, loqui (de), referre, explicare, perhibere – mitteilen, verkünden, erzählen, reden (von), berichten, nennen, andeuten, angeben*: α *gener.*: α *in univ.*: CHRON. Fred. 2,62 p. 87,1 -eca (sc. Bellesarius) mihi (sc. Antuniae), quae sit ista condicio. EIGIL Sturm. 8 coepit homo peritissimus ei locorum nomina -are. EINH. Karol. 16 p. 19,20 voluntatem. DIPL. Loth. I. 135 p. 303,29 -vit praesul. . . religiosorum virorum exempla. CONSUE. Trev. 14 p. 276,15 -ta primitus ibi (sc. in capitulo) luna. THIETM. chron. 2,28 p. 74,3 ut post lucidius -bo (sc. Thietmarus). CONSUE. Marb. 66 si familiarium quis -etur infirmari *eqs.* CHART. Carinth. V 140 ego Regenwardus presentibus et posteris cupio -agari, quod *eqs. persaepe. absol. vel intrans.*: HUGEB. Wil-lib. 4 p. 95,10 Ispanius . . . in carcere suo intimavit fratre et illum rogavit, ut regi -asset. Wynneb. 10 p. 114,37 ille progrediens foras vidit ibi homines stantes et -vit illis et illi intrantes *eqs.* VITA Liutg. I 33 p. 82,13 dum . . . Gerfridus de transitu eius imperatori -ret. FUND. Consecr. Petri p. 187,13 Columbanus advocatis in unum fratribus -vit eis de angelica visione. *al. β* *accedente notione querendi*: DIPL. Zwent. 27 p. 66,2 comites . . . -antes (-ante, iudicante *var. l.*) nobis homines sancti Petri . . . de nostro . . . adventu magnam incommoditatem . . . pati. 35 THIETM. chron. 7,68 vicinos clamore continuo evocans necessitatem suam -at mulier. DIPL. Heinr. IV. 333 p. 436,22 abbas . . . lacrimabiliter nobis -vit, quod *eqs. γ* *praedicere, praemonstrare – voraussagen, vorankündigen*: SERMO de sacril. 8 quid ipsas (sc. sanctas) -ent scripturas. HRABAN. carm. 3,16 hic (sc. in libris regum) sacra dicta patrum resonant, hic mysticus ordo gesta redemptoris -at arte nova. MANEG. c. Wolfh. 13 p. 73,17 ne . . . vanus gentilis dissimulare agnoscere, quem (sc. Christum) tot sibi presagiis cerneret -tum. *al. δ* *spectat ad bellum i. q. declarare, indicare – 'erklären'*: ANNAL. Mett. I a. 690 p. 10,6 Theodericus . . . bellum -at. b *medic.*: THADD. FLORENT. cons. 164,6sq. oportet interrogationem preteritis (sc. signis) indicare (*ni leg. iudicare*); per signa . . . preterita interrogatione . . . premissa -o (*ni leg. iudico*) causam podagre esse sanguinem *eqs.* c *gramm. i. q. enuntiare – (in Aussageform) anzeigen, aussagen*: ERCHANB. gramm. p. 36,19 indicativus . . . inde dicitur, quia per eum seu loquendo seu scribendo, quid agitur a nobis vel ab aliis, -amus. ALBERT. STAD. quadr. 29sq. omnis in hoc verbo modus -at, imperat, optat, coniungit; finis ab eo fit, nescio; finis -at egregie, que norma sit et via vite *eqs.* 4 *demonstrare, ostendere – veranschaulichen, deutlich machen, zeigen*: BEDA temp. rat. 21,8 regulares hoc specialiter -ant, quota sit feria per kalendas eo anno, quo *eqs.* EPIST. Hildesh. 115 quem (*dolorem*) potius et evidentiū -are debet vindictę qualitas. ALBERT. M. miner. 3,1,2 p. 61^a,7 scimus . . . aqueum humidum esse de facili evaporativum; -ant etiam experimenta alchimica, quoniam *eqs.* CHRON. reg. cont. IV a. 1232 p. 263,34 in quo (*tentorio*) ymagines solis et lune . . . horas diei et noctis infallibiliter -ant. *al. 5* *refl. i. q. se (re)praesentare – sich vorstellen, bekanntmachen*: RICHER. REM. hist. 3,43 papam . . . adeunt ac sese ei -ant dux et episcopus.

B *latius*: 1 *signum esse, significare – Zeichen, Merkmal sein (für), bezeichnen, bedeuten*: α *natur.*: ALBERT. M. animal. 1,132 capilli stabiles, . . . sordidi et crassi animum -ant violentum; capilli . . . molles . . . penuriam -ant sanguinis. 1,135 caput . . . oblongum . . . providum . . . hominem . . . -at. *ibid. persaepe. b* *medic. (absol.: l. 71)*: PS. GALEN. puls. 18 -ant . . . tibi et quasi tacite loquuntur egrotantis color, oculi, vultus

eqs. MAURUS progn. 18 contractio (*sc. virgae*) ... -at spasum ... , diminutio -at apostema. 25 p. 39^a, 27 sanguis adustus ... prolixior -at egritudinem. ALBERT. M. eth. II 1,5,17 p. 82^a, 5 sanitas ... est in homine sicut in subiecto, in urina autem est sicut in -ante, in medicina *eqs.* *c math. c. sensu efficiendi*: GERB. geom. 3,14 porca ... in longitudine LXXX, in latitudine XXX pedes habet; qui invicem ducti II CCCC -ant constratos (*sc. pedes*). 2 *signum dare* – *Zeichen geben (usu intrans.)*: PONTIF. Rom.-Germ. 63,5 concupantibus ecclesiae signis domnus metropolitanus, mox ut vult, -et (-at *var. l.*) cantori et mox incipit antiphonam ad introitum. FRID. II. IMP. art. ven. 2 p. 202,5 qui (*gestus*) a quibusdam consuevit fieri loquendo aut -ando.

II *indicare, praecipere, imponere* – *an-, verordnen, anweisen, auferlegen*: A *in univ.*: ARBEO Corb. 18 p. 208,18 Ansaricum ... pugionem in manu sumere -gans (*indignans a. corr.* 2). CAPIT. reg. Franc. 74,8 constitutum est, ut secundum antiquam consuetudinem praeparatio ad hostem faciendam -retur et servaretur. CONST. Constant. 98 audi ... monita nostra et fac, quodcumque -amus tibi. ACTA civ. Wism. A 441 (c. 1260) quondam papa Honorius per privilegia sua -vit expresse per omnes fines Alamannie, quod *eqs. saepe. de paenitentia*: ARBEO Emm. 36 p. 81,8 paenitentiam de commissio scelto -vi. PONTIF. Rom.-Germ. 99,50 si vult (*sc. peccator*) dimittere, suscipias eius confessionem et -es ei penitentiam. *al.* B *convocare* – *einberufen*: WOLFER. Godeh. I 27 p. 187,32 clericum ... ibi (*sc. Gandesheim*) ... synodum suam -are mandavit metropolitanus. *v. et p. 1684,45.* C *mediopass. i. q. (notis propriis) desiderari* – (*aufgrund der Symptome*) *notwendig sein, 'angezeigt' sein (usu medic.)*: ANON. coit. 1,5,19 cibaria temperata et solubilia et vina dato ... ; tandem quies -atur longissima.

III *expedire, formare* – *vorzeichnen, formen*: LEG. Lang. p. 173,4sq. si quis invenerit libera mulierem aut puellam per campum suum seminatam ambolantem et *viam* -antem, (*viam -ante var. l.*), pignerit eam *eqs.*; ... parentes ... ipsius feminae ... componant solidos sex pro via -ta (-gata, -agata *var. l.*).

adv. *indicant. *manifeste, expresse – deutlich, nachdrücklich*: VITA Adalb. Prag. 5 (MGScript. XV p. 1179,51; c. s. XII.) abbati ardentis animi tui desiderium -r aperias (*sc. senex*).

2. *indico*, -dixi, -dictum, -ere. *usu absol.*: p. 1684,20. *partic. perf. usu adi.*: l. 45,62. 1 *strictius*: a (*publice*) *enuntiare, proclamare* – (*öffentlich*) *verkünden, ansagen, ankündigen*: A *in univ.*: THIETM. chron. 5,38 p. 264,23 expeditionem (6,2. *al.*) BERTH. chron. B a 1079 p. 362,11 ad pacem -tam custodiendam. *al.* *de bello ('erklären')*: ANNAL. Einh. a. 791 p. 89,17 *b e l l u m* genti Hunorum a Francis -tum est (EPIST. Mog. 11 p. 334,15. *saepius*). B *c. sensu invitandi i. q. convocare, instituere* – *einberufen, ansetzen, veranstalten*: LEX Ribv. 53 si quis rem suam alio prestiterit et *p l a c i t u m* -xerit (*interdixerit var. l.*; DIPL. Ludow. Germ. 170 p. 239,26 -to ... placito). LEX Sal. Pipp. 79,1 mallum (81,1. *al.*) POETA SAXO 3,448 -to ... iustitio. THANGM. Bernw. 18 p. 766,42 aecclisae consecrationem. 22 p. 769,22 synodum. VITA Heinr. IV. 10 p. 32,24 rex ... *c u r i a m* Mogontinam ad natale Domini -xit (HELM. chron. 107 p. 209,26 [*induxit var. l.*] *al.*). CONSUE. Marb. 332 speciale officium. *saepius. v. et p. 1685,30.* *γ fort. i. q. ciere, advocare* – *viell.*: *herbeirufen, -zitieren*: SIMON SITH. gest. 1,39 subsequenti die omnes pene ... burgi cives -ti conveniunt. *δ constituere* – *festlegen*: LEG. Wisig. 2,1,19 p. 66,29 post tempus -tum. *de indictione*: IOH. CODAGN. anal. a. 1188 p. 16,22 (vs.) -ti sextus fuerat tunc temporis annus. B *praecipere, imperare, iubere, edicere* – *vorschreiben, an-, verordnen, befehlen*: A *in univ.*: DIPL. Loth. II. 17 p. 412,20 iubendo sancimus et regali auctoritate -imus, ut *eqs.* DIPL. Ludow. II. 11 p. 86,35 (spur.) debita ... ultione centum auri libras exsolvi -imus. DIPL. Otton. III. 216 diversa regni negotia interdum cogunt nos -ere (*incidere var. l.*) diversa imperia. *saepius.* B *iniungere, imponere, poscere* – *auflegen, -tragen, -bürden, abverlangen*: BAUDON. Radeg. 4 (MGMer. II p. 381,3) insuper et *ieiunii* cruciationem -xit (*induxit var. l.*; ARBEO Corb. 41 p. 229,18 -to *ieiunio*. VITA Rimb. 8 p.

86,28. *saepius*). LEG. Wisig. 2,1,19 p. 66,17 unusquisque ... iuxta legis ... sententiam ... -ta damna suscipiat. CONC. Karol. A 50^D,32 p. 633,23 qui (*sacerdotes*) ... tempora modumque *p a e n i t e n t i a e* ad libitum paenitentium -unt (ALTFR. Liutg. 1,25 p. 30,19 penitentiam -xit. VITA Liutg. I 32. *al.*). CAND. FULD. Eigil. I 21 annonam. PRUD. TREC. annal. a. 839 p. 35,25 multam terrae. CONSUE. Marb. 299 silentium. *al. de rebus*: VITA Heinr. IV. 1 p. 11,3 si quando sterilitas anni famem -xit. 2 *latius*: A *iunctura* nomen -ere *i. q. nomen dare* – *einen Namen geben*: ROD. GLAB. Wilh. 2 p. 464,12 propria puerum sustulit *imperator* dextera eique nomen -xit (*cod.*; *indidit ed.*) Willelmum. B *communicare, narrare* – *mitteilen, erzählen*: A *in univ.*: THIETM. chron. 1,6 Henricus ... rumore turbatus ad imperatorem properavit omnemque -ens ei rem ordine, 3,3 meritum eius (*abbatisae*) cunctis assistantibus -xit *archiepiscopus. saepius.* B *absol. i. q. denuntiare* – *Meldung machen*: CHART. Turg. III 418 p. 195,18 (a. 1260) quicunque predium sui concivis ... nomine pignoris possederit ... , de licencia sculteti ... libere potest venundare obligatori tam<en> antea -endo. *γ indicare* – *aussagen*: CHART. civ. Magd. 115 p. 61,26sq. (c. 1250) Iohannes, filius Ermengardis, -it et interdicat, quod nihil inde sciat; Teodericus ... -it et interdicat, idem dicit; Conradus Glodig -it et interdicat se interfuisse, ubi divise fuerunt ille due aree. *ibid. saepius in hac iunctura.* C *praedicere, annuntiare* – *vorhersagen, verheissen*: GERH. AUGUST. Udalt. 1,12 l. 80 -ens eis (*omnibus*) omnemnam sponsonem consolationis *eqs.* THIETM. chron. 1,14 certitudinem resurrectionis ... -ens cunctis fidelibus. 2,16 sicut ei (*archiepiscopo*) -tum est, facta confessione ... dereliquit aliena. *al. de sideribus c. notione discernendi*: THIETM. chron. 4,10 cometa apparens damna in pestilenciis subsequutura -xit. MANN. c. Wolfh. 8 p. 59,5 alii (*sc. occupati*) ... in causarum preventibus dinoscendis, quos -i sibi 'fatali necessitate' per concursum planetarum et siderum opinati sunt. D *obicere, exprobrare* – *vorwerfen, vorhalten*: CAPIT. reg. Franc. 39,11 optimus quisque ... in testimonium adsumatur et cui is, contra quem testimoniari debent, nullum crimen possit -ere (*obicere, dicere var. l.*, id est impingere *add.* 25,26).

subst. 1. ?indicta, -ae f. 1 *indictio* – *Indiktionsjahr*: CARM. var. I 9,2,23 anno Dominice incarnationis DCCCXLVI. -e X. 2 *per confusionem i. q. iudicium* – *Gericht(überhandlung)*: LEX Raet. Cur. 8,3 de die dominico omnis homo de omne causatione requiem habeat, ut nec privatum debitum nec publicum nullus ausus sit requirere, nec nulla -a publica nec privata non indicetur.

2. *indictum*, -i n. *edictum, praeeptum, institutio* – *An-, Verordnung, Verfügung, Einrichtung*: 1 *proprie*: WILLIB. Bonif. 9 p. 57,9 secundum -um gloriosi regis (*cf.* 8 p. 53,15 *edictum*). DIPL. Karoli M. 253 p. 362,47 (spur.) quia nostram iussionem atque nostrum -um et preceptum contempsit (*sc. quaelibet persona*). *al.* 2 *meton.*: A *diploma, charta* – *Diplom, Urkunde*: DIPL. Karoli M. 234 p. 323,26 (spur. s. X.) ut nostre donationis vel emunitatis -um ... inviolabiliter et inaudacter tactum permaneat. B *feriae indictae* – *festgesetzter Feiertag* (*cf. p. 1685,36; cf. DuC. s. v. 3. indictum*): VITA Karoli M. 2,24 p. 66,14 si quis ... scire affectat nomina et numerum archiepiscoporum, episcoporum et abbatum ad idem (*sc. praesentationis reliquiarum*) sollempne -um convocatorum *eqs.* (*cf. H. et I. Deutz, Die Aachener 'Vita Karoli Magni' des 12. Jhs. 2002. p. 201. adn. 116.*) *de mercatu pentecostali* ('Pfingstmarkt'; *de re v. M. M. Postan, The Cambridge Economic History of Europe. III. 1965. p. 125*): INNOC. III. registr. 1,484 p. 712,1 -um ... , sicut hactenus Corbeienae monasterium celebrare consuevit, vobis confirmamus.

[3. *indico v. 1. incido.*] [4. *indico v. iudico.*]

indictio, -onis f. *script.*: -iti(o): p. 1678,4. -itti(o): p. 1685,59. -ci(o): p. 1685,33,58. -cci(o): p. 1685,27,52,61. *form. abl. pl.* -ebus: p. 1685,48.

I actio *indicens, pronuntiatio* – *Ansage, Ankündigung, Bekanntmachung*: A *proprie*: 1 *praevalente notione dicendi*: A *in univ.*: CAPIT. episc. I p. 49,2 quomodo a presbiteris letaniae denuntiantur in plebe ... , id est letania maiore vel ceteris

[Leitbe-Jasper]

-bus pro utilitate populi denuntiantur *eqs.* **b declaratio** – *Erklärung*: ARNOLD. LUB. chron. 5,28 p. 208,41 pacis -o (dictio *var. l.*) rata permansit. **c denuntiatio** – *Androhung*: CONC. Karol. A 14 p. 86,32 hoc (*decretum*) . . . sub divini iudicii obtestatione et anathematis -e (interdictione *var. l.*) decernimus observandum. HRABAN. hom. II 145 p. 428^C suppliciorum. CONST. Melf. 1,75 p. 249,13 multarum. *al.* **2 praevalente notione imperandi**: **a convocatio, evocatio** – *Einberufung, Aufgebot*: LAMB. HERSF. annal. a. 1056 p. 69,21 notatum . . . est nulla retro maiorum memoria sine publica -e tot illustres personas in unum confluisse. a. 1075 p. 214,15 quo (*die*) regis exercitus iuxta publicam -em in Bredingen coadunandus conveniret. **b constitutio, iussio** – *Anordnung, Verordnung, Geheiß*: DIPL. Heinr. IV. 411 p. 546,24 regia nostre celsitudinis -e (iurisdictione *var. l.*) precepimus atque iubemus, ut *eqs. v. et p.* 1678,4. **praeceptum, mandatum** – *Vorschrift, Weisung, Gebot*: SIGEBOTO Paulin. 5 p. 913,26 ut instantia pietatis et misericordiae debitum evangelicae -is . . . exsolveret. **c iniunctio (munerum)** – *das Auflegen, Auferlegung, Forderung (von Dienstleistungen)*: LEG. Wisig. 2,1,22 sin . . . vel egritudo vel publice utilitatis -o suspenderit iudicem a negotio peragendum. 12,2,18 p. 427,1 iniustum . . . est illos censionis onere pregravari vel Iudaicis amplius -bus implicari, qui *eqs. al. expressius fort. i. q. tributorum iniunctio* – *viell.: Abgabenerforderung, Steuerverordnung*: CHART. Neocell. Frising. 11 (a. 1164) excludentes omnino omnes alias exactiones, videlicet placitorum, -cciones prepositorum et preconum petitiones et pernoctationes. **B meton.**: 1 *de synodo i. q. conventus convocatus* – *einberufene Versammlung*: CHART. episc. Halb. 135 l. 19 (dipl. Heinr. V.) quomodo ipse archiepiscopus . . . synodum indixerit . . . , ubi ipse (*imperator*) post cetera, quorum causa haec -o fuerat celebrata, . . . legem tulit *eqs. (sim. LAMB. HERSF. Lull. 19 p. 332,19 -cio [-o var. l.])*. **2 feriae indictae (ad praesentationem reliquiarum)** – (*zur Reliquienzeigung festgesetzter Feiertag (cf. p. 1684,58; cf. DuC. s. v. 4. indictio)*: VITA Karoli M. 2,24 p. 66,6 -em . . . plurimarum reliquiarum sanctorum fieri predixerunt (*sancti; de re v. op. cit. p. 1684,59*). **II de temporum ratione**: **A annus fiscalis** – *Steuerjahr*: COMPUT. Borst. 4,26^C quindecimo anno effundebatur census in arca custodiae Capitolii; et dicebatur ille annus -o, quia per ter quinque annos ex tribus partibus mundi census exigebatur. *adde*: LIBER diurn. 95 p. 124,19 ut singulis quibusque -bus pensionis nomine rationibus ecclesiasticis tantum a tua magnitudine . . . persolvantur *eqs.* **B spatium, cyclus quindecim annorum** – *Zeitraum, Zyklus von fünfzehn Jahren, 'Indiktion'*: 1 *def.*: COMPUT. Borst. 4,26^A -o dicta est quasi valde dictio. **2 exempla**: BEDA temp. rat. 2,11 -es XV annorum ambitu celebrari. COMPUT. Borst. 16,22 de -bus (-ebus *a. corr.*), propter quid inventae sint, vel quam utilitatem in computo nostro faciant, requisitum est. HARIULF. chron. 3,1 p. 82,19 si . . . mense Septembri die XXIV -es mutantur (*sim. CATAL. reg. [MGLang. p. 520,3] per omne tempus mudant -cciones octavo Kalendas October*). *al.* **3 de numero locum uniuscuiusque anni inter cyclum quindecim annorum indicante i. q. annus indictionalis** – *'Indiktionsjahr'*: PAUL. DIAC. carm. 2,8,2 ad hunc usque prima annum, in quo est -o. TRAD. Frising. 28 luna V. -e VI. plus minus. TRAD. Patav. 27 temporibus gloriosissimi rex Caroli anno ducatu eius nominato -cione. TRAD. Frising. 400^A p. 341,29 per -em XI. DIPL. Karoli III. 169 p. 274,31 -tione V. DIPL. Conr. I. 1 anno incarnationis Domini DCCCCXI, -um XV. THIETM. chron. 1,22 -ccione XI. LIBER ordin. Rhe-naug. p. 134,15 cereo . . . armarius inscribit, quotus annus sit Dominice incarnationis, quota -o. *persaepe*. **indictionalis**, -e. *ad indictionem pertinens* – *'Indiktions-'*: HONOR. AUGUST. imag. 2,74 cyclus -is ab Octobri incipiens XV annis (*sc. impletur*). ***indicto**, -are. *indicare, adhortari* – *an-, ein-, vorsagen, auffordern*: HILDEG. epist. 46 quem (*cibum*) tu (*sc. homo*) ipse comedere vis -ante (in dictante *var. l.*) mente tua. ***indictor**, -oris *m.* *promulgator* – *Verkünder*: YSENGRIMUS 6,62 hinc procul -r federis huius eat! **indictum** *v.* 2. *indico*.

indictus, -us *m.* *indictio, praeceptum* – *Weisung, Verordnung*: CONST. Constant. 246 licentiam tribuentes . . . papae et omnibus . . . pontificibus . . . in . . . ecclesia ex nostra synclitu, (nostro inclitu, nostro -u *sim. var. l.*), quem placatus proprio consilio clericare voluerit. CHRON. Reinh. a. 1213 p. 582,24 -u . . . prelatorum verbum exhortacionis . . . in coadunacione populari promulgaturus (*sc. praepositus*). *rogatio, postulatio* – *Vorschlag, Aufforderung*: DIPL. Otton. II. 232 p. 261,14 -u precatuque dilectae contectalis nostre . . . villas quasdam . . . monasterii usibus . . . dimisimus. ***indicularius** (indecol-), -i *m.* *collectanea formularum, epistularum* – *Musterbriefsammlung*: FORM. epist. tit. p. 525,24 incipit indeco-us domne Thialthilde. **indiculum**, -i *n. vel indiculus*, -i *m. vel semel* (Clm 14370, f. 2) ***indicula**, -ae *f. script.*: -dec-: l. 27,28. -colum: l. 27,28. 29,31. **1 usu originario i. q. (parva) epistula, litterae, commonitorium (scriptum)** – (*kleiner*) Brief, (*Send-)*Schreiben, (*schriftliche*) Anweisung: **a strictius**: **a in univ.**: BONIF. epist. 107 quidam servus ecclesiae nostrae . . . veniens ad nos cum -o vestro (*sc. regis*) rogans, ut *eqs.* ALCUIN. epist. 96 dum in unius dexteram portitoris . . . tres simul posui -os, unum sollicitudinis meae, alterum *eqs.* VITA Galli II 666 quaecumque suades (*sc. princeps*), ante per -um dulci insinuabo magistro, quod cupis. **Epist.** Einh. 71 clericus . . . -um, quem nostrae parvitati misistis, secum abstulit, ut *eqs. saepe*. **ß de epistulis regalibus sim. (usu publ.)**: FORM. Marculfi 1,6^{tit.} -ecolum (-um, -olum *var. l.*) regis ad episcopo, ut alium benedicat. 1,26^{tit.} -ecolum (-um, -olum *var. l.*) communiturium. CONC. Karol. A 22^A p. 197,4 nobis (*sc. archiepiscopo*) sospitatem vestram per missum aut per -olum vestrum nobis innoscere non pigeatis (*sc. antistes*). ALCUIN. epist. 15 p. 41,38 quid, si a rege legatio et -us ad te (*sc. Gislaem virginem*) veniet. VITA Desid. Cad. 14^{tit.} -us Dacoberti regis ad domnum Sulpicium episcopum. CAPIT. reg. Franc. 139,16 de dispectu litterarum dominicarum: . . . qui vero [epistolam nostram] (-um nostrum *var. l.*) quocumque modo dispexerit. 206,3. *saepius*. **γ annotamentum, nota, hypomnema** – *Notiz, Vermerk, (schriftliche) Anmerkung*: BEDA temp. rat. 47,69 apostolica ecclesia hanc (*sc. de Christi spatio vitae*) se fidem tenere et ipsis testatur -is, quae suis in cereis annuatim scribere solet. ADAM gest. 2,69 p. 130,10 ut . . . brevi quodam -o complectamur ymaginem virtutis eius (*Bescelini*). *fort. huc spectat*: ADAM gest. epil. 8 (vs.) cum divina patrum scrutere (*sc. Liemarum*) volumina cautis -is. **b latius**: **a perscriptio (iuramenti, testimonii sim.)**, **tabellae** – *Protokoll, Niederschrift (eines Eides, Zeugnisses)*: FOLGUIN. Bert. 1,7 p. 26,13 (chart. a. 662) Mummolenus . . . episcopus rogatus pro -o domni Audomari (*sc. caeci*) subscripsi. LEG. Wisig. 12,3, 14^{tit.} professio Iudeorum, quomodo unusquisque eorum ad fidem veniens -um professionis suae conscribere debeat. BONIF. epist. 16 p. 29,18 sacramenti. *al.* **ß index, catalogus** – *Register, Tabelle, Liste, Verzeichnis*: CONC. Karol. A 13 p. 72,33 quorum (*episcoporum seu abbatum*) nomina in hoc -o subter scripta reperiuntur. CARM. Cent. 171,1,1 hic caput -i sumunt sine lege peracti artis grammaticae pariter sermone polito (*v. notam ed.*). **γ collectanea formularum, indicularius q. d.** – *Formel-, Mustersammlung*: LIBER diurn. 1^{tit.} -us aeipistolae faci-endaes. **2 indicium, signum, exemplum** – *Zeichen, Beweis, Beispiel*: **a in univ.**: WALTH. SPIR. Christoph. I epist. ad Haz. p. 63,26 ut . . . certissimum habeas servitutis -um. BENZO ad Heinr. IV. 3,25 p. 338,4 disponit Annas celebrare sub specie synodi conventiculum, quasi suae voluntatis -um. TRANSL. Annon. 6 (ed. Köpke) p. 517^A,4 ad . . . mausoleum . . . accedentes illic (*sc. in epitaphio*) inaratum (inerratum *ed. Mittler*) suae inquisitionis -um se reperisse laetati sunt (*sc. legati apostolicae sedis*). **b instrumentum (argumentativum)** – *Beweismittel*: CAPIT. reg. Franc. 155,5 de duabus feminis, quae -os attulerunt, interrogandi sunt Heiminus et Monoaldus, utrum *eqs.* **Indicus**, -a, -um. *script.*: Endegum: p. 1687,15. ?Incicus: p. 1687,8. Indig(us): ALCUIN. epist. 237 p. 382,21. **1 adi. de colore pigmenti Indigoferae tinctoriae (L.) ex-**

tracti i. q. caeruleus, hyacinthinus – 'indigoblau', violett-blau: GESTA Font. 17 p. 102,20 tunicam sacerdotalem -i coloris cum vestimento integro l. HERM. CARINTH. essent. 2 p. 204,21 color purpureus seu Persicui vel -us Mercurii (sc. est). ALBERT. M. animal. 1,163 nigredo ... oculi ... declinabit ... ad colorem, qui vocatur kyanon, qui est inter rufum et -um. HERACLIUS II 50 p. 85,30 medii (sc. colores): rubeus, viridis, croceus, purpureus, prasinus, azur et Incicus. 2 subst. neutr. i. q. pigmentum caeruleum, color caeruleus – 'Indigo(blau)': COMPOS. Luc. γ 6 lulax, id est -um (v. notam ed. p. 103). THEOPH. sched. 1,14 p. 12,3 misce auripigmentum cum -o, sive cum menesc. ACTA imp. Böhmer 901 p. 614,25 habet (sc. marchio) prohibere omnes personas per easdem suas stratas ... ducere universas negotiationes ... et specialiter bunbecium et allium, braxile, Endegum. URSO element. 5 p. 184,5 fit color Indus -o similis. HERACLIUS II 52 -um ab ipsis ostenditur, ubi nascitur. cf. cornix, draco, folium, nardus, nux, sal, styrax.

indio v. indo. **indienca** v. indigentia. *Leitbe-Jasper indio* v. indigeo. **indies** v. in et dies.

*indiffamatus, -a, -um. non diffamans, tacitus – nicht lästernd, diskret: WOLFFER. Godeh. II prol. p. 197,8 apud quam (clementiam praeceptoris) ... esset ... pro demendis vel addendis promptior et non suspecta benignitas cautela vel saltim -a (infamata var. l.) celeritas taciturnitatis aeternae.

indifferens, -entis. script. -ife-: p.1688,3. 1 non differens, nullo discrimine separatus, aequalis – nicht unterschieden, unterschiedslos, gleich(artig): a gener.: GERHOH. Sim. p. 243,27 quos (sacerdotes malos) excepta sola salutis efficientia constat omnino in sacrificando a bonis -es. CHART. Westph. V 117 p. 42,19 (epist. papae) cui (monasterio) ... -em sepulchrum nobilium utriusque sexus ... concedimus. b philos. et theol.: HERM. CARINTH. essent. 1 p. 104,13 (codd. LC) generalem ... substantiam ... et corporum materiam et horum principiorum -em commixtionem esse consequens est, quam eqs. GERHOH. epist. 23 p. 593^C ut subiectio nominis (sc. Christi) proprietatem naturalis atque -is testetur essentiae. ALBERT. M. metaph. 5,1,7 p. 225,13 '-s ...' (p. 1016^a, 18 ἀδιάφορα) specie sive forma est 'species', quae non dividitur 'secundum sensum' ... sed eqs. caus. univ. 1,1,10 p. 20,38 si duo sunt vel plura, aut 'sunt omnino similia' et -ia aut differentiam ab invicem habentia. ibid. al. 2 indefinitus, medius, anceps – unbestimmt, undifferenziert, gleichgültig, ambivalent (interdum i. q. levis, parvus – unbedeutend, belanglos, e. g. l. 47. 56; usu subst.: l. 47. 51. 53): a gener.: MEGINFR. Emm. 4 p. 975^A frequentabant sedem eius religiosae simul et -es personae complures. DAVID compos. 3,67,4 p. 364,23 cautela habenda est, ne ... exigua pro eximiis et -ia pro summis recipiantur (sc. in visionibus). b philos. et theol.: ALBERT. M. bon. 58 p. 33,66 utrum in operibus voluntatis aliquid sit -s, ita quod nec bonum nec malum sit in genere vel in specie. 59 p. 34,68 <de> differentia inter -s et vanum et otiosum eqs. sent. 2,38,2 p. 604^a,27 generaliter intelligitur (sc. quod quantum intendis, tantum facis) in -bus, quia in illis verum est, quod intentio tua nomen operi tuo et formam imponit: quia indifferentiam non habet ratione meriti vel demeriti nisi ex intentione. summ. theol. II 19,123,2 p. 408^a,25 utrum -s sit negligentia vel veniale vel mortale peccatum. ibid. al. v. et p.1688,19. c mus.: FRUTOLF. brev. 8 p. 58 nisi sit cantus -s inter ipsum (authenticum) et plagin suum eqs. 62 si sit cantus -s ... qui licenter descendit etiam ad sonum quantum. ibid. al.

adv. **indifferententer**. 1 sine discrimine, differentia, exceptione, aequae, item – ohne Unterschied, Ausnahme, gleichermaßen, ebenso: a gener.: LIBER diurn. 87 p. 115,7 fabricam ... seu luminariorum concinnationem -r vos (sc. monachi) ... procurantes efficiatur (efficiat var. l.). AGIUS vita Hath. 1 si quid ... est, quod de sanctitatis eius declaratione ad omnium -r notitiam pervenire nequivit eqs. THADD. FLORENT. cons. 76,20 utatur patiens pulvere ... -r ante cibum et cum cibo. ALBERT. M. animal. 7,47 'ursus ... comedat -r' (cf. p. 594^b, 5 παμφάγον). persaepe. b philos. et theol.: HRABAN. hom. II 58 p. 257^C illi (Patri) est Christus -r aequalis. VITA Norb. II 16 p. 1267^B quantum ... differt nihil ab aliquo, tanto ... et ma-

lum ... inferius est, quia nihil, et bonum ... superius, quia -r aliquid. c iur.: CHART. Basil. C I 71 (a. 1202) salvo utriusque partis iure indife-r conferendo. CHART. Salem. 94 p. 136,15 ut R. Bodimare specialiter et nominatim omnesque alios (homines) ad idem predium pertinentes -r daret. CHART. Friburg. 82 p. 68,17 nos (sc. Albertus et al.) ... curiam ... -r cum omnibus pertinentiis et iuribus suis ... conventui ... vendidimus. CHART. Turic. 1052 p. 136,34 quod ... omnia bona -r ... inter se dividerent (sc. Egilolfus et Adilheidis) et in partes succederent coequales. al. 2 indefinite, medie, ambigue – in unbestimmter, undifferenzierter, ambivalenter Weise: a gener.: OTLOH. Wolfk. 2 capit. p. 566 relatio de nominis eius memoria, quia -r accipi possunt huiusmodi vocabula. prout placet -nach Belieben: AMALAR. cod. expos. II 15,1 cantor ... ascendere potest -r: ascendit superius, quia Christus praelatus est Iohanni, stat in eodem (sc. gradu), quia eqs. b philos. et theol.: ALBERT. M. sent. 2,40,2 p. 627^a,19 quaedam numquam possunt bene fieri ... ergo numquam possunt fieri nisi male, ergo numquam -r, quia indifferens est, quod nec bonum est nec malum. phys. 2,2,8 p. 111,64 aliquando ... nihil prodest ad neutrum, et tunc vel obest vel -r se habet forma accidentalis. c metr.: WANDALB. ad Otric. p. 570,31 quamvis ultima syllaba -r in omnibus metris accipiat eqs. CONR. HIRS. dial. 120 in omnibus ... metris finalis sillaba -r ponitur (ex Bernh. Traiect. Theodol. 16). d mus.: ANON. IV mus. 3 p. 74,14 de brevi ... sequenti non est cura, quia -r ponitur secundum, quod melius competit (sim. p. 74,20. 5 p. 81,7).

indifferentia, -ae f. usu philos. et theol.: 1 natura non differens, absentia discriminis, aequalitas – Unterschiedlosigkeit, Gleichheit, Gleichartigkeit: OTLOH. quaest. 35 p. 105^D si ... numerantes semper dicamus: 'ille unus, ille unus, ille unus', ex huiusmodi -a nullum instruimus, quem vel primo vel secundo vel tertio ... dixerimus. GERHOH. (?) tract. I 3 omnimoda -a est utriusque (sc. Patris et Filii) in natura seu substantia. HUGO HONAUG. hom. 2,77,7 non est idem indidretio et -a: -a est omnino similium aequalitas et identitas. ALBERT. M. summ. theol. I 3,15,2 p. 68,61 talem (sc. speciei) ... similitudinem et -am homo cum Deo habere non potest. saepius. 2 natura indefinita, anceps, ambiguitas – Unbestimmtheit, Ambivalenz, Gleichgültigkeit: a in univ.: v. p. 1687,54. sine -a i. q. firmiter, confidenter – fest, zuversichtlich: GLOSS. psalt. Lunaclac. 118,74 unusquisque ... credat sine -a Deo. b levitas, parvitas – Unerheblichkeit, Belanglosigkeit (usu plur.): AMALAR. off. 1,19,12 divitiae et corporis sanitas et saeculi dignitates, quae ... philosophi appellant -as.

indiffin- v. indefin-.

Niederer

*indificius v. *indificuus.

[**indigemini** v. digno: adde ad vol. III. p. 636,47: FORM. extrav. II 5 p. 555,8.]

50 **indigena**, -ae m. (f.: l. 69) script. -deg-: l. 57. adde CARM. var. III 48,2 p. 527. form. decl. II.: p.1689,2. confunditur c. indignus: l. 59. adde CAPIT. reg. Franc. 216,5 (var. l.).

1 incola (vernaculus), αὐτόχθων – Einheimischer, Alteingesessener, Eingeborener, Be-, Einwohner: a in univ.: COLUMB. epist. 5 p. 170,14 peregrinus -ae ... scribere audent Bonifacio patri Palumbus. CONC. Merov. p. 200,29 ut decedente episcopo in loco eius non alius subrogetur nisi loci illius inde-a. HIST. Daret. p. 199,18 nullus (nullius var. l.) proximi parentis aut -e (indigne var. l.) ... pepercit (sc. Aeneas). VITA Vicel. 111 maiestas imperialis -is (cf. DIPL. Loth. III. 63 p. 100,19 habitatores) terre concedens. MARC. GRAEC. ign. 9 primo ... autumnalis pluviae dilapsu succedetur terra et -as conburet igne. CHART. Port. 164 p. 183,23 qui (locus) Fons ab -is nuncupatur. persaepe. usu attrib.: CONC. Karol. A 56^B,48 quamquam cultus divinus inpugetur non solum -as, verum etiam externos habeat. EPIST. Meginh. 37 p. 236,12 sub te (sc. episcopo), -a domno, pastore domestico. COSMAS chron. 1,13 p. 29,19 quia cum viro alienigena non tam cito conspiraret plebs -a. DIPL. Karoli M. 295 p. 443,6 (spur.) quatinus non solum clerici et laici loci huius -e, sed et omnes incole et advene hic inhabitare volentes ... ab hac lege ... a nullo ... infringantur (inde DIPL. Frid. I. 502 p. 433,35. DIPL. Frid. II. 316 p. 291,22.

[Weber]

CHART. Aquens. 10 l. 20). *al.* *b c. notione inculti, rudis (ironice):* AMARC. serm. 2,533 *is (sc. advena)* nos -os deridet. *c c. notione pagani:* THIETM. chron. 6,24 ministri (*sc. idolorum*) sunt ... ab -is (*sc. Liuzicis*) constituti. 8,5. GOZECH. Alban. p. 162,17 -ae loci ... testes Christi invadunt. p. 164,35 coeperunt *vir sancti* -is verbum veritatis evangelizare. HEINR. LETT. chron. 24,5 p. 175,9 in qua (*silva*) dicebant -e magnum deum Osiliensium natum. *2 homo eiusdem gentis – Landsmann:* VITA Adalb. Prag. A 7 quis alius nisi -a noster Adalbertus (*item B 7. C 7*). NADDA Cyriac. I prol. 14,59 hoc (*sc. quod Beda scripsit*) ... omnis noster -a norit. EKKEB. HERSF. Haimmer. 32 p. 606,32 nullus vestrum, qui -ae estis (*sc. Rounding eiusque socii*) huius sancti (*sc. Heimeradi*). *al.* adde: HROTSV. Gong. 366 dum fuerat vulgo res diffamata dolenda Francorum gentis omnibus -is eqs.

indigentia (-cia), -ae f. script. -ie-: l. 26. adde ALCUIN. epist. 145 p. 232,27 (*var. l.*) confunditur c. indignantia: l. 36.

I proprie: *A inopia, paupertas, egestas – Mangel, Armut, Not:* CONC. Karol. A app. 9 p. 849,5 perscrutum est ... monachos nullius electione fuerit -cia. CHART. LAUS. 385 p. 338,1 Richardus ... vendidit capitulo pro -cia sua XIII posas terre. SUMMA dict. Saxon. 11,1201 p. 339,12 sustinere -ienciam verendum. *persaepe. v. et p. 1691,14. 1692,18.* *B necessitas, desiderium – das Bedürfnis, Bedürfnis, Begierde:* *1 in univ.: a usu communi:* DIPL. OTTON. I. 210 p. 290,38 decimationem ... volumus concedere ... conservandam ... ad -am p a u p e r u m vel peregrinorum (DIPL. HEINR. III. 47 p. -is ... subvenire). WOLFG. itin. comput. 2,101 servis camere pro suis -ciis VII denarios. STATUT. ord. Teut. p. 106,19 preceptor ... acquirat necessaria secundum -ciam singulorum. HUGO TRIMB. registr. 805 possumus notare miram indignanciam (*an leg. -am?, v. notam ed.*) veterum doctorum Ebreorum et Grecorum. *persaepe.* *b c. gen. obi.: GODESC. SAXO theol. 19 p. 261,14 ubi nulla deitatis ... differentia, nulla ... ibi est pluralitas -a. MANEG. c. Wolfh. 11 p. 66,9 qui (Deus) ... nec alieni favoris vel laudis -am pateretur. CHART. Merseb. 119 p. 100,36 abbas omnisque conventus ... magnam -am molendi ... sustinentes ad construendum ibidem molendinum nostrum (sc. episcopi) pecierunt assensum. al.* *2 spectat ad requisita naturae:* LIBER ordin. Rhenaug. p. 52,18 fratres, postquam corporali -e ... satisfaciunt, committer manus et facies lavant. *C exigentia – Erfordernis, Notwendigkeit:* MATTH. PLATEAU. (?) gloss. p. 367^C ex his (*quatuor causis generalibus*) multae descendunt *causae* speciales; prima est maior vel minor -a (*sim. p. 367^D*). p. 370^E in aurea (*medicina*) ponitur *pyrethrum* in maiori pondere ... propter maiorem -am. GEBER. summ. 52 tota erit perfectionis tradita cognitio secundum nostrae artis -am. WILH. CONG. chirurg. 1663 ad dolorem spine dorsi trahuntur setones, unus vel plures secundum -am membri patientis in ipsa spina. STATUT. ord. Teut. p. 32,12 infirmus ... pensatis sue infirmitatis -ciis diligencius procuratur.

II meton. i. q. necessaria – das Nötige, Notwendige: LIBER diurn. 92 ut nullam -ae inopiam quacumque ecclesia ... perpeti debeat.

1.*indigenus, -a, -um. (indigere; *fort. per contam. c. indigena;* cf. Stotz, Handb. 2, V § 84,7) *usu subst.: l. 66. metr. -gēn-: l. 66.*

egenus, pauper – bedürftig, arm: VITA Boniti 14 (MGMer. VI p. 127,4) cum ... eam (*mulierem*) -am cognovisset, paululum substituit et, quid vellet, requisivit. TIT. metr. II 1,34 terrenas gazas numquam servavit *Grimoaldus* amando, sed mox captivis -isque dedit (*inde* CHRON. Salern. 29 p. 33,6).

2. indigenus v. indigena.

indigeo, -ui, -ere. script. et form.: -deg-: p. 1690,4. 8. -ie(o): p. 1690,20. adde ALCUIN. epist. 44 p. 90,16 (var. l.). -gi(o): p. 1690,4. 58. coni. imperf.: -eris: IONAS BOB. Ioh. 8. -erint: CHART. Bund. 1245 p. 41,23 (var. l.). partic. fut. -gitur(us): p. 1690,27. ?gerund. -nt(us): p. 1690,48. ?struct.

c. dat.: l. 23.

I spectat ad inopiam i. q. carere, egere – nicht haben, entbehren, Mangel haben (an): *A in univ.: CONC. Merov. p. 41,8 ut ... nihil -egiat ecclesia. IONAS BOB. Columb. 1,21 p. 199,13 cum ... sumptuum necessaria (necessariis var. l.) -rent (sc. vir sanctus cum suis), duos in urbe direxit, ut eqs. PRAECEPT. diaet. II^a,77 si hoc studiose observaveris, sanitate non -egebis. CONR. MUR. summ. p. 69,7 ad ornatum facit, si relativum coniunctione non -ens suum preveniat antecedens. al.* *10 fort. huc spectat:* VISIO Arisl. p. 324,4 quam (*visionem*) nemo legit aliquantulum intellectum habens, qui nescit ab ea id, quod alia non -et (cf. TURBA phil. praef. p. 109). *B deficere – fehlen, mangeln:* CHRON. Fred. 3,14 tibi (*sc. Aedicio senatori*) et semine tuo panes non -et in sempiternum (*ex* Greg. Tur. Franc. 2,24 panis non deerit).

II spectat ad necessitatem: *A hominum: 1 necesse habere, desiderare – nötig haben, brauchen, bedürfnis, nicht entbehren können, verlangen (nach):* *a in univ.: a obi. res (animalia: l. 26. 27):* FORM. Augiens. C 15 p. 372,10 si ... penes nos fuerint libri, quibus -ieatis, nos vobis ... mittemus. RIMB. Anscar. 20 p. 44,26 omnia, quibus -uero, bona ... praestare poterit Dominus. THEOD. TREV. Liutr. 95,1 propter hoc (*sc. filiam aegrotam*) ... nunc nostro plus -et dominus adventui (*v. notam ed.*). THIETM. chron. 3,25 multum ... -ens indulgentiae ... Deum ... supplex efflagito, ut eqs. HONOR. AUGUST. eluc. 65 cur creavit Deus animalia, cum his non -ret homo? :: praescivit eum Deus peccatorem et his omnibus -iturum. *persaepe. impers.:* DIPL. HEINR. III. 21 ecclesiae abbati ... predium ... cum omni pertinentia seu utilitatibus in silva, quibus ipsi ecclesiae -et, in proprium tradimus. *β obi. homines:* CLAUD. TAUR. epist. 9 p. 607,28 qui (*liber Pentatheuchus et liber Regum*) ... obscuriores ceteris libris divine legis sunt et magnos interpretes -ent. WIDUK. gest. 1,9 p. 16,3 tantis ac talibus amicis (*sc. Saxonibus*) Francos non -ere. CONSUEV. TREV. 22 p. 284,5 pisces infert cellarium cum duobus vel quantis -et ... adiutoribus. CAES. HEIST. mirac. I 6,13 p. 367,4 non vobis (*sc. episcopo*) deero (*sc. rex*), ubicunque me (*mei var. l.*) -ueritis. ALBERT. M. animal. 16,100 femina -et masculo ad generandum (*sim. 16,101*). *γ absol.: ARBEO Emm. 2 aliis indumentum, aliis alimentum, aliis ... ornamenta, prout -bant, ... largitus est. WIBERT. GEMBL. epist. ad Hildeg. 16,47 ut ... te ... de cautela et perseverantia sanctitatis commoneam, nam de profectu non -es, quae iam fastigium perfectionis ascendisti. al. impers.: CONST. imp. II 394,2 prout ... comuni videbitur expedire vel -ere. b pass.: ANON. miseric. 82 fac res tuas, que sunt necessarie et -entur. fort. huc spectat: DUNGAL. epist. 4 p. 579,30 multa ... semina aridis et hiantibus sulcis, hoc est -entum (*leg. -endum; ni leg. -entibus*) personis, committis (*sc. abbas*). impers.: ALBERT. M. animal. 13,101 epar ... est ex membris, quibus -etur, ut talis sit in eo superfluitas. 17,40 hoc sperma maius est, quam quo -etur ad coitum. *ibid. al. c depon.: ANON. miseric. 131 perfectum est in eo, quicquid -etur ille ad opus sui. d struct. c. in c. abl.: DIPL. Loth. I. 49 p. 143,37 unum (monasterium) ... alteri (monasterio), in quibuscunque -uerit, auxilium ... conferre iubemus (sim. 78 p. 196,9). e seq. enunt. vel inf. (fere i. q. debere – etwa: müssen):* EPIST. Wisig. 13 p. 680,23 nullo cum desiderio nec exquirere elegimus nec ob nullis -imus intueri materiis. DIPL. Zwent. 19 ubicunque ad suas utilitates -ent fratres emere aut vendere. 60 DIPL. HEINR. IV. 350 p. 462,14 sanctam ... Virginem ... pre omnibus venerari et diligere -emus. CHART. Eichsf. 303 que fiunt sub tempore, ne cum tempore deperdantur, -ent scriptis et testibus roborari. FRID. II. IMP. art. ven. 1 p. 59,16 non -ent (*sc. pulli aquaticarum*), ut pascantur a matre. p. 59,18 -ent *pulli*, quod mater pascat ipsos. al. impers. i. q. necesse est – es ist nötig: ALBERT. M. animal. 17,77 in materia ... multorum animalium -et, quod suscipiat animal principium motus a masculo. *2 necessitati satisfacere – Notdurft verrichten (müssen), 'ein Bedürfnis haben', 'müssen':* LIBER tram. 62 p. 95,2 in laude 'Dei misereatur nostri' exeant illi, qui -ent, et revertantur, prout prius potuerint (*cf. p. 1691,30*). *B rerum i. q. requirere – erfordern:* LIBER diurn. 88 p. 116,15 ut omnem,*

[Weber]

quam -ent prefata loca, fabricam ... perficere studeas. AL-CUIN. *car.* 3,16,13 de quo (*fonte*) potabant socii secumque fe-
rebant, -uit quantum steriles via cepta per agros. LIBER de unit.
eccl. 2,11 p. 222,18 quanta ... rerum confusio ... facta sit in
omni ecclesia, -ere videtur tragoedia magis quam historia.

adi. indigens, -entis. *egens, inops – bedürftig, arm:* 1 *in*
univ.: GODESC. SAXO theol. 22 p. 323,32 quaeso ... mihi
mendacissimo ..., ut intueris (*sc. Deus*) -entissimo, respon-
dere. NOTKER. BALB. *gest.* 1,29 p. 40,15 pondus argenti reper-
tum praecepit iustissimus Karolus inter -es palatinos dispergi.
VITA Adalb. Prag. A 11 nequaquam inimicus homo hoc fecit,
sed qui -s erat, ... pro explenda necessitate assumpsit. AL-
BERT. M. *div. nom.* 9,8 p. 382,82 est ... nutrimentum, quod
deservit augmento, quod est propter indigentiam, et in opposi-
tum huius dicit 'non--s (PG 3,912^B ἀποσθές)'. 2 *imper-*
fectus – unvollkommen: DIPL. Otton. I. 210 p. 290,12 quia
fragilitas humanę vite ... sine stipendio -is naturę iter presentis
vitae nequaquam valeat transmeare.

subst. indigens, -entis *m. egens, inops, pauper – Bedürfti-*
ger, Armer: ARBEO Corb. 2 quicquid ... oblata suscepit,
-bus erogare praecepiebat. CONC. Karol. A 35,17 p. 255,22 ut
episcopi ... pauperes et -es secum ad mensas habeant. RIMB.
Anscar. 41 p. 77,4 vox una plangentium, maxime ... orfano-
rum, viduarum, pupillorum et -ium. NOTKER. BALB. *gest.* 1,21
p. 28,26 calidas balneas ... cunctis -bus exhibere curavit. AL-
BERT. M. *eth.* I 257 p. 225,23 ad demonstrationem virtutis dat
natura distribuens etiam non-indigenti. *persaepe*.

*indigeriae, -arum *f.* (*indigere, fort. etiam subest indige-*
ries) *necessitas – (Verrichtung der) Notdurft*: LIBER tram.
18 provideat unusquisque suis -is. 97 p. 145,6 surgant omnes e
lecticis et provideant -is suis (*cf.* 110 necessitatibus). 142 p.
205,18 ubi (*sc. triginta latrinis*) sole ipse (*mulieres honestae*)
suas -as procurent (*cf.* p.1690,70).

indigeries, -ei *f. script.*: ing-: l.44. -iie-: l.39. 1 *mala*
digestio – schlechte Verdauung, Verdauungsstörung: AESCU-
LAPIUS 24 p. 40,39 pro -e oxymelle ... accipiant (*sc. colici*).
RECEPT. Laresh. 5,1,52 antidotum ad pulmonum causas, id
est dolorem, -em, inflationem, tussem (*sim.* ANTIDOT. Glasg.
p. 104,29 antidotum ad pulmones, id est dolorem, -ierie, infla-
cionem). 5,15 ad -em, que fit a frigore ventris. ARNO REI-
CHERSB. apol. p. 199,34 casei vel cerae tenacitas -em stomacho
comesta inducunt. 2 *status indigestibilis, cruditas – schwere*
Verdaubarkeit, Unverdaulichkeit: ANTIDOT. Cantabr. p.
164,41 de ing-e [cibi vel] (*cod.*, cibile *ed.*) potus convenit vo-
mere. 3 *gula – Völlerei*: GERHON. psalm. 31,9 p. 94,20 in
voracitate frequenter excedo usque ad crapulae immoderatio-
nem et -i frequentem et inhonestam eructionem.

indiges, -etis. *vernaculus – einheimisch*: WALTH. SPIR.
Christoph. II 5,45 -es divi, nostrę succurrite voci.

indigestio v. indigestio.
indigestibilis, -e. *usu subst.*: l.56. *al. qui dissolvi, digeri*
non potest, qui difficile digeritur – nicht, schwer zersetzbar,
un-, schwer verdaulich: PETR. MUSAND. summ. p. 256,44 li-
cet cortex (*sc. citrulli*) sit -is. TRACT. de aegr. cur. p. 142,44
abstineant (*sc. qui inflatione cerebri patiuntur*) ... ab omni-
bus inflativis et ab omnibus -bus *eqs.* IOH. S. PAUL. diaet. 509
ova frixa -iora sunt ceteris. ALBERT. M. *meteor.* 4,1,23 p.
239,55 defectus ... istius (*sc. digestionis*) duae sunt causae ...,
scilicet 'multitudo' geliditatis 'in humido' digerente et 'multi-
tudo humiditatis' in digestibili (-is *var. l.*; *cf.* p.1692,17). *veget.*
4,133 humor -is aqueus. animal. 23,24 est ... caro anseris ...
-is. *al. in sanctionis formula (spectat ad Vulg. Ioh. 13,26sqq.)*: DIPL. Heinr. II. 382 si quis ... hanc paginam vio-
lare ... presumat, cum Iuda traditore -is buccellę gustum sumat
(*inde* 383. 384).

*indigestibilitas, -atis *f.* *status indigestibilis, cruditas –*
schwere Verdaubarkeit, Unverdaulichkeit: ALBERT. M. ani-
mal. 18,39 propter frigus et -em materiae, quae decoquitur et
digeritur.

indigestio, -onis *f. script.*: ing-: p.1692,5. -deg-: p.1692,
4. -iie-: p.1692,9. -ssio: p.1692,7,9.

1 *usu originario*: a *proprie i. q. mala dissolutio, concoctio,*

digestio – schlechte Zersetzung, Verdauung, Verdauungsstö-
rung: a. t. *medic.*: AESCULAPIUS 1 p. 2,41 si ex ... -e cibo-
rum fuerint *dolores eqs.* RECEPT. Laresh. 5,1,33 solet ... hoc
dari antidotum calore et inde-e. ANTIDOT. Berol. 39 p. 75,5
magnificus est (*sc. antidotum*) ... ad inflationes sthomaci et in-
g-um (*leg. ing-em*). ANTIDOT. Glasg. p. 143,2 quibus ...
-ssiones pectoris causaria facit. ARS med. 7 p. 425,2 colerica
passio dicitur reumatismum fellitum ... circa ventrem ... ex
nimia -e (-iessionem *var. l.*) descendens. DIAETA Theod. 450
cidonea immatura -em faciunt stomacho. WALTH. AGIL. med.
60 p. 165,31 subtenuitas urine significat cruditatem et -em mate-
rie morbi. *persaepe*. c. *gen. subi.*: RECEPT. Laresh. 3,44
potio ad ... s t o m a c h i -em (5,1,17. *al. sim.* HILDEG. caus.
capit. 2,153 p. 8 de stomacho et eius -e). ARS med. 8 p. 431,19
utaris herba mercurialis ..., quodcumque -em ventris facit, ac-
comodandum. HILDEG. caus. capit. 2,148 p. 8 de epatis -e. β
natur.: ARNOLD. SAXO flor. 13 p. 33,16 secundum -em sive
indigentiam patitur *humidum* calidi (*cf.* p.1691,60). PS. AL-
BERT. M. alch. p. 36,39 multum ... pondus plumbi est ex lutea
substantia ipsius et humida, cuius partes sunt multum propin-
quae sicut molles, eo quod -em passae ex molysi. ALBERT. M.
meteor. 4,1,12 p. 225,11 frigidi ... communis species est '-o (p.
379^b, 13 ἀψία)' opposita digestionis (*sim.* *veget.* 5,87 facit *frigi-*
ditas -es tres ..., molinsim ... et omotesim et stactesim).
25 *ibid. al. b meton.*: a *cruditas – schwere Verdaubarkeit,*
Unverdaulichkeit: GLOSS. Salern. p. 16,20 -o est proprietas
materiei, qua paratur vel parabatur ad egritudinem inferendam.
β *sedimentum – (Boden-)Satz*: PS. GALEN. puls. 285 urina te-
nuis habens velut limum lividam digestionem (-em, digessio-
nem *var. l.*) mortem adesce dicit. 2 *per confusionem i. q. di-*
gestio – Verdauung: DIAETA Theod. 36 lac omne ... nutritio-
rium est excepto bubulo, quoniam grave est ad -em (digestio-
nem *corr. ex -em B, ut vid.*).

indigestus, -a, -um. *script.*: ing-: l.39. -iie-: l.51,52.
35 1 *adi. (usu subst.*: l.40. *al.)*: a *non dissolutus, concoctus,*
digestus – nicht zersetzt, verarbeitet, verdaunt: PS. GALEN.
puls. 220 urina ... apparet maxime pallida vel fusca, nam et -a
(-o, ing- *var. l.*) videtur. HEITO Wett. 1 coepit magna difficul-
tate -am (ing-a *var. l.*; *sc. potionem*) reicere. WALAHFR. Wett.
40 193 -a vomens. MAURUS phleb. p. 25^a significat *sanguis spu-*
mosus ipsum esse venenosum et -um. WALTH. AGIL. med.
57^{tit}. de flegmate acetoso -o. ALBERT. M. animal. 1,557 cibus
... -us. 13,3 frigidus aer in pulmonem veniens -us. *saepe*. b
qui digeri non potest – unverdaulich: DYNAMID. Hippocr.
1,48 cardui natura mordax et subaustera est, mollis et -a. EK-
KEH. IV. bened. II 75 nihil noceat stomachis dapes -a pavonis.
2 *subst. masc.*: a *strictius i. qui indigestione patitur – an*
Verdauungsstörung Leidender: RECEPT. Laresh. 3,43 facit
(*sc. antidotum*) ad humores malos, ad -os. 5,1,15 ad -os (*ci,*
-tios *ed.*). ANTIDOT. Glasg. p. 100,21 antidotum socie ad epi-
lenticos ..., ydropicos et -iistos. p. 112,36 antidotum ad ...
sthomaci dolorem et ad -iustum. ANTIDOT. Augiens. p. 41,42
qui (*sc. antidotum*) facit ... stomaticis cum pusca, -is similiter.
b *latius i. q. aeger, debilis – Kranker, Schwacher*: CONSUE-
55 Eins. 8 eodem ... signo, si ad nocturnos -i surrexerint, tertio
percusso ... requiescant.

*indigito, -are. (*in et digitus*) 1 *proprie i. q. (digito) de-*
monstrare – (mit dem Finger) zeigen (auf): EPIST. Ratisb. 5
p. 283,34 veniam gratiamque male existimationis vilipendunt
nonnulli, non curant notari, -ari negligunt. 2 *translate i. q.*
(e)nuntiare – anzeigen, bekanntgeben (fort. per contam. c.
indicare): TRAD. Michaelb. 70 (a. 1150/60) omnibus ... fideli-
bus -are cupimus, quod *eqs.* 80 universis ... litteris istis -amus,
quia *eqs.* 112 -amus, qualiter *eqs.*

65 *indigius v. indig(u)s*.
*indiglabialis, -e. 1 *de hominibus i. q. (gladio) non ex-*
pugnandus, devincendus – (mit dem Schwert) nicht zu über-
winden(d), besiegen(d): THEOD. TREV. sermo de Celso 5 p.
411^D in palaestra catholicae fidei -is miles agonizans bonum
certamen certavit. 2 *de lite i. q. (gladio) non dirimendus,*
componendus – (mit dem Schwert) nicht zu schlichten(d),
beizulegen(d): EPIST. Worm. I 25 p. 47,3 non preteritis vos
[Weber]

(sc. *iuventutem*) putamus -e litis odium, quod ab Erbpolensibus ... perpassi sumus (sc. *discipuli Ebonis*). Weber

indignabundus, -a, -um. *indigne ferens, indignationis plenus* – *unwillig, von Unmut beseelt*: MIRAC. Wigb. 1 (MG Script. VIII p. 519,40; c. 1112) videt (sc. *Sigebertus in visione sua*) sanctos proceres ... consedentes ... severiori et velud -o vultu in se respicientes. CAES. HEIST. mirac. II 1,8 p. 27,11 alius (sc. *sacerdoti assistens*) ... vidit in patena tempore fractionis non speciem panis, sed infantis, cuius vultus satis *turbulentus* ac -us apparuit (DAVID compos. 1,15,5 stude vultu esse serenus, non t. nec -us).

adv. indignabunde. *indigne, moleste* – *unwillig, missmutig*: VITA Eberh. Commed. 7,42 coepit (sc. *miles Arnoldus*) irrisorie et -e inferre: 'eqs.' CAES. HEIST. mirac. I 4,19 imago (sc. *Salvatoris in terra iacentis*) manu aversa -e illum (*cellarium*) amovit, tanquam diceret: 'non es dignus eqs.' SALIMB. chron. p. 144,13 nisi malitiose insurgat (sc. *praelatus maledictus*) contra subditum et furibunde et -e ei precipiat eqs.

*indignamen, -inis n. (indignari) *ira, bilis* – *Zorn, Wut*: CARM. de Lamb. 322 qui (*amici Lamberti*) ... cordis vulnere laesi ... non potueri pati tales (sc. *fratres scelerosos*) impune reverti; sperantes iusto ... -e duci consurgunt citius eqs.

indigner v. indigno(r).

? ***indignantia** (-ncia), -ae f. (?per *contam. ex indigentia et ignorantia*) *indiligentia, stultitia* – *Mangel an Sorgfalt, an Einsicht*: HUGO TRIMB. registr. 805 manna ... 'quid est hoc' ebraice signare solet; per hoc ... possumus notare miram -ciam veterum doctorum Ebreorum et Grecorum ..., qui eqs.

1. indignatio (-cio), -onis f. *form. acc. pl. -is*: p. 1694,54. *struct. c. gen. obi.: l.42. usu plur.: l.37.66.70.*

animus indigne ferens, dolor, mens stomachosa, offensio – *Unwille, Unmut, Unbehagen, Ungunst*: 1 gener.: *a strictus i. q. aegrimonia, stomachus, molestia, animus indignabundus* – *Verstimmtheit, Ärger, Erbitterung, Entrüstung, Empörung* (über): *a in univ.: CAND. FULD. Eigil. I* 9 p. 226,52 ex his (sc. *antea dictis*) ... nascuntur praesumptiones in socios, -es, iudicia iniusta eqs. THANGM. Bernw. 7 p. 761,26 pro his ... beneficiis ... multorum ... in se invidiam et -em commovit. CONSTANT. AFRIC. theor. 4,5 p. 166^r que (*virtus spiritualis*) ministrat iram, pugnam, -em (dignationem *ed.*, -em *ed. Basil.*) et dominationem suppeditat (*item* 4,8 p. 166^v). EPIST. Hildesh. 134,57 'in valle lacrimarum versor'; -em falsi meroris colligo, mortem desidero, sed eqs. *de aegrimonia suppressa vel simulata*: NOTKER. BALB. gest. 1,11 sapientissimus ... Karolus -e dissimulata admonitionem ... suscepit (2,4. 2,8 p. 62,5). 1,16 p. 20,12 astutus homo ille -e simulata profatus est: 'eqs.' (VITA Adalb. Prag. A 16 cepit *Leo abbas* -em simulare). IDUNG. PRUF. dial. 1,78 ut dura ... verba tua ... cum omni mansuetudine et absque omni -e audiam. al. *β ira, bilis* – *Zorn, Wut*: GERH. AUGUST. Udahl. 1,9 l. 65 quartum (sc. *vitium principale est*) ira cum sua prole ... clamore et -e. BERTH. chron. B a. 1075 p. 232,17 ira et -e ... succensus (sc. *rex*). VITA Adalb. Prag. A 2 his ita actis aversa est -o Dei. VITA Heinr. IV. 6 p. 23,15 rex iusta commotus -e urbem (sc. *Romam*) ... occlusit. IDUNG. PRUF. dial. 1,122 quaedam animi ... passio, illa scilicet -o, quam falsa habet iusticia. *odium occultum, rancor* – *Groll*: THANGM. Bernw. 12 p. 763,47 Willegisus ... illi (*Rodberto*) succedens ... occulte ... paulo mordacius quadam animi -e illi (*Otwino*) adbellicabat. OTTO FRISING. gest. 1,41 Fridericus dux ... acrem in mente contra ... Conradum regem -em gerens eqs. *γ meton. de re detestanda i. quod non optatur, infortunium* – *Unerwünschtes, Ungemach* (*usu plur.: l.66*): AMALAR. off. 4,18,2 quia post dolorem cordis et -em reatus solet caritas praebere fiduciam accedendi ad Dominum eqs. HILDEG. epist. 40^R l. 2 sol lumine suo descendit et multas -es vicissitudinis locorum illustrat (*spectat ad Vulg. Iac. 1,17*). *actio indigna* – *abscheuliche Tat*: CONST. imp. I 312 remisit (sc. *rex*) eis (sc. *Cremonesibus*) ... omnes offensiones et dampna et maleficia et -ciones. *b latius: a reiectio, aversio, fastidium* – *Ablehnung, Widerwille*: GUNT. COL. diab. cap. B 6 quia fraudulentiam ... tuam (sc. *papae*) experti sumus (sc. *episcopi*), -em

quoque ... nihil tibi ... cedimus. CHART. Mog. A I 451 p. 359,22 (dipl. Heinr. V.) 'nec castrum', inquit (sc. *archiepiscopus Moguntinus*), 'me vivente reddam nec gratis serviam; et vos (sc. *Heinricum V.*) et vestra ... omnino respuerem'; hac -e, hoc morbo animi semotus a nobis Mogonciam rediturus recedit. *β*

castigatio, monitio – *Zurechtweisung*: LEG. Wisig. 4,3,4 p. 192,15 quia ... quidam tutores (sc. *minorum*) aut suasionem aut -e circumveniunt, quos tueri gratissime debuerunt eqs. VITA Landel. Laub. 309 ignavum ... pigrum facit -o navum. *2*

publ., iur., canon. de poena imminente vel indulgentia negata, offensa ('*Ungnade*', '*Huldverlust*'; de re v. HRG II. p. 259sq. s. v. '*Huldverlust*'): *a in univ.: CAPIT. reg. Franc. 213,1* quicumque comes ... eos (*malefactores*) persequi neglexerit, nostrae -is motum sentiet eqs. (*sim.* 213,5). CONST. imp. I 52 p. 101,8 ipse (sc. *qui noxio refugium praebeuit*) ... nostram omniumque nostrorum -em incurrat. *saepe. b in chartis* (sc. *in formula sanctionis q. d.; de re v. LexMA. VII. p. 1362* s. v. '*Sanctio*'): *a de -e chartam conficientis*: DIPL. Otton. II. 276 p. 321,41 sciat (sc. *contemptor praecepti*) se ... in nostre -is animadversionem ... incursum. MAGNUS chron. a. 1177 p. 506,27 (epist. Frid. I. imp.) nostrae maiestatis -em procul dubio sentiet. CHART. Solod. 367 -em nostre celsitudinis se noverit incursum. CHART. Aquens. 18 transgressor ... -em nostram se noverit incurrisse. CHART. Burgenl. II 22 p. 19,11 -em regiam se noverit incursum, et ... animadvertemus alia pena debita in eundem. *saepe. β de -e Dei sanctorum* q. d. CONC. Merov. p. 169,18 -em procul dubio incurrit Domini maiestatis. DIPL. Loth. I. 139 p. 311,33 si quispiam ... preceptum disrumpere aut violare conaverit, iram -emque atque offensam cuncti omnipotentis Dei atque omnium sanctorum se incurere cognoscat. CHART. Austr. sup. I 96 p. 139,11 (dipl. Heinr. V.) iram Dei nostraeque potentiae vindictam et -em sibi non dubitet affuturum. EPIST. Hildesh. 1 p. 55,15 quisquis contrarius esse presumpserit huic ... decreto, omnipotentis Dei et beate Marię ... et beati Iohannis ... et sancti Petri et nostram -em se noverit incursum. *saepe. γ de poena solvenda*: DIPL. Heinr. IV. 338 p. 446,34 sciat (sc. *temerarius violator*) se nostre maiestatis -em incurere et se compositurum libras mille auri probati. CHART. Tirol. I 1036 p. 82,29 preter -em nostram penam viginti librarum auri eqs. CHART. Aquens 8 p. 136 l. 31 -em ... et centum libras auri. al. *δ accidit poena ecclesiastica*: CHART. archiep. Magd. 264 p. 334,12 (a. 1147) omnipotentis Dei et sancte Marie ... et Mauritii victoris -em incurrat (sc. *transgressor*) et excommunicationi subiaceat (*sim.* CHART. Heinr. Leon. 68 p. 101,36 perpetuum nostram -cionem incurret et gladio anathematis semper punietur eqs. CHART. Tirol. I 1265 p. 304,8 nostram incurrit -em et sciat se excommunicationis fulmine innodatum. al.). *3 medic. i. q. aegritudo, irritatio, inflammatio* – *Unpässlichkeit, Reizung, Entzündung, 'Verstimmung'*: PS. HIPPOCR. sang. 9 ut ... delicatissimis cibis utentur (sc. *infirmi*) propter -em *stomachi* (RECEPT. Laresh. 2,217 cerotum Galieni faciens ad ... -em s. ANTIDOT. Bamb. 6 ad -e s. al.). TRACT. de caus. mul. 17 ad universas -is matrices mitigandum. ANTIDOT. Bamb. 5 gravidinem relebat faucium -em similiter et conpescit. al. CHIRURG. Sudhoff I p. 170,40 desuper pollicem pedis ... incidimus propter -em testiculorum (*de phlebotomia*). TRACT. de chirurg. 323 si intestinorum vulneratorum aliquis ... -es ... patiat *ur* eqs. al. *deformatio* – *Verformung, Entstellung*: WILH. SALIC. chirurg. 1,32 p. 314^A signa (sc. *foeditatis unguium*) sunt asperitas loci et globositas et -o partium unguum et quasi quaedam sublevatio partium ... super ungues (*de reduvis, ut vid.*). *4 philos. et theol. i. q. contemptio, despectio, fuscatio* – *Verachtung, Geringschätzung, Missbilligung*: ALBERT. M. summ. theol. II 2,8 p. 137,38 quidam (*angeli*) ... ex multa possessione verorum ... superpositi sunt ... et ad scabellaria ... inferiora -is oculos numquam respiciunt. 18,119,2 p. 377^b,19 quod fit cum -e, quod scilicet non dignatur ei (*proximo*) debitam ... benevolentiam exhibere.

[2. indignatio v. declinatio. adde ad vol. III. p. 103,35qq.: PS. GALEN. puls. (cod. Vr) 322 qui (*pulsus*) nec in augmentum nec in -em [*ed.*; indignatione *cod.*] mutantur.]

indignatus v. indignor. **indigne** v. indignus.

***indignifico**, -are. (cf. dignificare) *mediopass. i. q. vilem effici, humiliari – sich klein machen, erniedrigen*: ALBERT. M. eth. II 4,2,5 p. 302^b,20 magnanimus magnis se dignificat; eiusdem ... moris est magnis dignificari et parvis -ari. 4,2,6 p. 305^b,3 recordare ... malorum illatorum memoratio est, propter quam -atur magnanimus.

indignitas, -atis f. *dedecus, ignominia, contumelia – Würdelosigkeit, Schande, Schmach (tantummodo in iunctura -s rei)*: REGINO chron. a. 887 p. 126,11 ille (*Heinricus dux*) animi magnitudine -em rei (*sc. conviciorum*) non ferens super eos (*latrunculos*) irruit. a. 891 p. 137,27 -em rei (*i. fugae exercitus*) animoso in pectore versans in hostem accenditur Arnulfus rex. LAMB. HERSF. annal. a. 1046 p. 60,14 dux Gotefridus ... rei -e et inopiae familiaris tedio permotus bellum rursus de integro sumpsit. a. 1062 p. 80,1 -em rei non ferentes (*sc. principes*) eqs. *ibid.* al. *meton. de ipsa persona* [*Nichtswürdigkeit*]: HINCM. epist. 198 p. 206,6 tales increpationes -i meae a dignitate vestra (*sc. papae*) inlatas inveni eqs. CHART. Eichsf. 165 p. 95,9 proventibus ecclesie, cuius amministrationi -s nostra (*i. abbatis*) succubuit, totaliter animum intendimus.

1. **indignor**, -atus sum, -ari. *form. stirp. perf. -itus: l. 30. partic. usu adi.: praes. l. 59. perf.: l. 63. 1 strictius i. q. indigne ferre, offendi, iratum esse, irritari – unwillig, aufgebracht, ergrimmt sein (gegen), sich erregen (über), zürnen*: a in univ.: WETT. Gall. 6 pars populi ... irata et -ta cum furore abscessit. WALTHARIUS 1050 -tus iram convertit in ipsum (*Tanastum*) Waltharius humerumque eius de cardine vellit. CHART. archiep. Magd. 183 camerarius domini papae fuit ... -tus eqs. HIST. Lang. (MGLang. p. 594,12) Narsus ... -itus valde mandavit Gambare ... poma. OTTO FRISING. gest. p. 2,10 (epist. Frid. I. imp.) nos (*sc. imperator*) animo -ti (-ari B) omnia fere castella ... destruximus. al. b c. obi. (*fere dat.; acc.: l. 34*): PAUL. FULD. Erh. 1,6 (ed. Levison) corporis -ans cavernulas in ethereis meatibus liber ire spiritus optat. CHART. Rhen. med. I 433 p. 494,35 confirmationem infringere temptantium indiscrete avaricie -tus ... pacem ... precepi (*sc. archiepiscopus*). ANNAL. Disib. a. 1076 p. 8,4 dolore ... habens (*sc. Ruodolfus*) non minimum regi -batur nimium. *durum, austerum esse – hart, streng sein*: LOCALIS 68 -are tibi (*sc. filio*), te vince, tui dominare! c c. praep.: THANGM. Bernw. 20 p. 768,13 super hoc multi -ti (*sc. sunt*) eqs. (ANNAL. Worm. a. 1241 p. 148,24. al.). THEGAN. Ludow. 21 ut ... haberet (*sc. Hlutaris*) nomen et imperium patris; ceteri filii ob hoc -i sunt. ANNAL. Fuld. II a. 849 p. 38,24 -ti sunt aliqui eorum (*primatium*) adversus eum (*ducem*). THANGM. Bernw. 17 p. 766,13sq. qua de re (*sc. de interdictione consecrationis ecclesiae*) congregatio sororum -ta igne maioris indignationis ascenditur. d *pendet enunt. (acc. c. inf.: l. 52. 54)*: GODESC. SAXO theol. 19 p. 269,21 ne ... frater, -eris, quod, ut ... diligenter ... legas, ... admoneris eqs. THANGM. Bernw. 6 multorum invidiam in se commovebat, qui -bantur illum vigilantiori studio rei publicae negocia obire. 18 p. 767,2 qui (*episcopus*) -batur aliquem praeter se ... locum apud imperatorem habere. IDUNG. PRUF. dial. 1,535 quis non miretur et mirando non -etur, quod eqs. al. 2 *latius: a abnuere, recusare – ablehnen, sich sträuben*: IDUNG. PRUF. argum. 384 est ... scribentis intentio, ut, si ... scriptum hoc venerit in manus aliquorum seculariter viventium nec hoc ipsum ... legere -antium eqs. GESTA Camer. cont. II F 38,1 accelerant universi, ut viri sint episcopi; sed Gerardus ... -atur accedere hominumque facere. b *partic. perf. usu adi. i. qui dignus haberi non potest, vilis – wertlos*: EGBERT. fec. rat. 1,633 occupat -ta solum sine frugibus arbor.

adv. indignanter. indigne, stomachose, modo frementi – entrüstet, ungehalten, unwirsch: RUODLIEB XVII 74 post modicum rediit (*sc. hera*) nimis -r et inquit: 'eqs.' GESTA Ern. duc. II p. 391,12 imperator quadam die in tali facto (*sc. clanculo comedendi*) eam (*imperatoricem*) deprehendens -r aiebat: 'eqs.' al. *proterve, improbe – unverschämt, frech*: ANON. Has. 22,11 nuntius ... saccos ... musto impletos coram episcopo -r proiecit.

2. ***indignor** (-geor), -ari. (in et dignari; cf. digno[r]; vol. III. p. 636,40sq.) *specialiter dignari – gnädigst geruhen*: FORM. extrav. II 5 p. 555,8 ut hunc illum summe honestatis humilem vestrum (*sc. praesulis*) famulum ... pontificem ordinare -gemini.

indignus, -a, -um. *usu subst.: l. 34sq. et passim. non dignus, dignitate indigens, vilis – nicht wert, nicht würdig, unwert*: 1 *de hominibus: a praevalente respectu modestiae (c. notione seipsum humiliandi)*: a in univ.: PASS. Praeieci I 14 p. 234,10 ne contra decreta canonum ageret (*sc. Genesius*) -um se sacerdotium (*sic ed., vix recte*; sacerdotem, sacerdotio var. l.) fore asserens eqs. WETT. Gall. 22 p. 268,18 sancte Stephane, ... sis pro me (*sc. puella*) -a hodie intercessor, ut eqs. WALAHFR. Mamm. orat. 9 -us ... te (*sc. Dominum*) rogare quicquam nil possum (*sc. poeta*) eqs. IDUNG. PRUF. dial. 3,890 ipsi (*coenobitae*) sibi negaverunt (*sc. altaris officium*) propter nimiam humilitatem iudicantes se -os ... altaris officio (*sim. de eucharistia*; BERTH. chon. B a. 1077 p. 261,21 cuius [*eucharistiae*] participatione rex se -um fore contestans eqs.). 2 *in affirmatione speciali devotionis vel in captatione benevolentiae q. d.*: FORM. Marculfi 2,52 ego in Dei nomen ... domesticus acsi -us glorioso domno (*sc. scribo*) eqs. HUGEB. Willib. praef. p. 86,28 ego -a Saxonica de gente ... omuncula eqs. al. WALAHFR. carm. 61,4 haec (*scripta*) ... mittit ... Strabus alumnus -us. CAND. FULD. Eigel. I 20 me ... quamvis -um et ultimum servorum Dei servum ... introire concessit. BERTHA Adelh. prol. 1 domno ... archipresuli ... pauper, vilis et peccatrix illa, -a vocari sui ancilla eqs. persaepe. *usu subst.*: HRABAN. carm. 20,10 quos (*libellos*), precor, -o reddere praecipias (*sc. Ratgerius*). CAND. FULD. Eigel. I 4 miserunt fratres Adalfridum ... et cum eo fratres nostros ad imperatoris clementiam, si forte dignaretur quid -is de abbatis electione praemonstrare. GODESC. SAXO theol. 22 p. 323,31 dignare (*sc. Domine*) ... quaeso etiam mihi mendacissimo et licet -issimo tui ... ut intueris eqs. saepe. 3 *in subscriptione instrumentorum (carminis: l. 41)*: TRAD. Frising. 1 p. 28,11 (a. 744) ego Benignus acsi -us presbiter scripsi et subscripsi (*item* 2; CHART. Fuld. B 11 ego Erlefridus acsi -us peccator presbiter ... s. TRAD. Patav. 6 s. ... -us peccator. TRAD. Scheftl. 3 p. 9,19 s. ... -us ac vilis, tamen diaconus hanc cartulam). saepe. *adde*: HROTSV. Mar. 900 qui (*sc. Deus*) pius -am ... famellam me ... fecit persolvere grates. b *praevalente respectu opprobrii (c. notione originaria)*: a in univ.: ARBEO Corb. 26 p. 218,6 ipsum (*ducem*) tante benedictionis fore -um. POETA SAXO 4,32 dampnavit poena ... cunctos capitali; sed licet -is interveniente benigno praesule concessit vitam. HROTSV. Gong. 530 ut tenui repetam sermone misellam illius (*sc. Gongolfti*) -am c o n i u g i o ganeam (Bas. 39 -um se c. meminit servus). ALFAN. premn. phys. 1,93 p. 23 videntes ... , ne degeneremus a natura, ut talibus donis non appareamus -i (PG 40,536^A ἀναξιου). CONSUE. Marb. 43 consortio sanctorum -um se iudicet (*sc. qui per pollutionem nocturnalem inquinatus est; cf. Vulg. deut. 23,10sq.*). al. *de mercede*: ARBEO Corb. 19 duos remisses his (*sc. qui penum sociorum rapuerunt*) dare praeciptions, ne operationis diei, quamvis -i, vacui recederentur. 4 *de indignitate munere fungendi*: CONC. Merov. p. 56,21 quare -i iudicentur (*sc. diaconi*) sanctorum patrum expositiones publice recitare? WALTH. SPIR. Christoph. II 2,2 gestabat sceptrum Sirorum fascibus -us publicis rex nomine Dagnus. BERTH. chron. B a. 1076 p. 238,3 ut cathedra descenderet papa, cui -us presideret. 2 *de rebus: a in univ.*: WALAHFR. carm. 1,1 hac, licet -a, liceat vos voce monere, pontificum sublimis caput. DIPL. Loth. I. 94 p. 231,24 qualiter Barnardus ... antistes beatissimos martyres ... in -o loco iacentes reverenter sustulit. 5 *WANDALB. mens. 102 ut ... validum -o mutent (sc. vineta)* perdantque saporem. POETA SAXO 3,435 res -a relatu eqs. IDUNG. PRUF. dial. 2,3 interrogatio tua (*sc. Cluniacensis*) responsione mea (*sc. Cisterciensis*) -a est, quia cornuta est. al. *iunctura venia -us i. q. inveniabilis – unverzeihlich*: ALFAN. premn. phys. 29,3 p. 110 operationum hae ... sunt veniales, aliae vero venia -ae, hae vero odibiles et tormentantes (cf. PG 40,720^A μισοῦνται καὶ κολάζονται). b *malignus, malus –*

[Konstanciak]

bösartig, übel, schlimm, schlecht: **a** in univ.: LIUTG. Greg. 12 p. 77,29 quamvis ... ante oculos hominum superborum ferre videretur -a obprobria et contemptibilia. **β** indecens – un-schicklich: WIPO gest. 34 p. 54,20 ibi (sc. in proelio) episcopus Astensis -a statione periit. IDUNG. PRUF. argum. 492 omne terrenum ornamentum -um est, ad eius (virginis [sc. sanctimonialis]) tactum accedere. **γ** abominabilis – verabscheuungswürdig: HRABAN. epist. 41 p. 480,15 tali flagitio (sc. fornicationis) contaminata (sc. pecora) -am replicant facti memoriam neque humano usui sunt digna. **c** degener, humilis, frivolus – unedel, niedrig, gering: **a** philos.: ALBERT. M. metaph. 9,44 p. 427,49 'in malis ... necesse est finem et actum esse -iorem' (p. 1051^a, 16 χεῖρον) et peiorem 'potentia'. **β** mus.: IOH. AEGID. mus. 12,23 horum (tonorum) quattuor impares authentici dicuntur, quia digniores; pares ... plagas dicuntur, quia -iores. **γ** publ. i. q. adulter – unecht: LEG. Wisig. 2,5,17 p. 117,2 ut contrapatis aliarum scripturarum suscriptionibus adque signis possit agnosci, utrum habeatur idonea (sc. subscriptio) an reprobetur -a. ibid. iterum. **c** locut. impers. -um est sim. i. q. incongruus, abhorrens, falsus – unangemessen, unpassend, falsch: CONC. Merov. p. 167,26 -um est ..., ut ... manumissi ... inquietentur. WETT. Gall. 26 quibus (sodalibus) aliquid extra regulae tramitem deviare omnino -um fuerat. REGINO chron. praef. -um ... mihi visum est, ut ... de nostris ... temporibus ... silentium sit. VITA Heinr. IV. 10 p. 34,30 filius suus (sc. imperatoris) caveret, ne quid tale faceret in se, quod -um esset et illum facere et se pati. OTTO FRISING. gest. 1 prol. p. 11,25 -um (sc. esse) ratus sum, ... clarissime Friderice, ... tua (sc. gesta) silentio subprimere. al. subst. neutr.: LIUTG. Greg. 12 p. 77,25 vir iste tam amabilis humilisque et patiens, qui in semet ipso pro amore divino tam contemptibilia et suae personae -a ... ferre voluit.

adv. indigne. 1 non digne, indecenter, incongrue – unwürdig, unangemessen: **a** in univ.: GODESC. SAXO theol. 23 p. 331,7 omnis reprobus -e sacramentum ipsum percipiens 'iudicium sibi manducat et bibit' (spectat ad. Vulg. I Cor. 11,27). WIDUK. gest. 2,16 missus Haraldus ... -e suscipitur, et responso de die in diem differtur (CHRON. Thietm. 5,31 legacionem ... Bolizlaus -e suscipiens eqs.). WIPO gest. 3 p. 21,15 cum ... pervenerit (sc. gratia Dei) ad eos, qui hanc dignitatem -e tractaverint eqs. al. contumeliose – schmachvoll, auf empörende Weise: VITA Heinr. IV. 13 p. 41,19 beatus sibi (sc. regi) et tutius fore, ut privatus, licet -e deiectus, viveret. **b** c. respectu modestiae: DIPL. Heinr. IV. 116^a p. 153,46 ego Wilhelmus, sancte Traiectensis ecclesie, licet -e, vocatus episcopus (item 116^b). 2 iunctura -e ferre i. q. indignari, iratum esse – empört, entrüstet, erzürnt sein (über): WALTHARIUS 1377 belliger, ut frameae murcatae fragmina vidit, -e tulit ac nimia furit efferus ira. REGINO chron. a. 841 Ludovicus et Carolus -e ferentes, quod regno ... privati essent. THANGM. Bernw. 24 Romani ... -e ferentes Tyberinos cum imperatore pacatos ... portas seris muniunt. DIPL. Heinr. III. 239 p. 320,5 praedium nostrae ecclesiae ad ecclesiam alterius regni ... translatus esse merito ... tulimus -e. LAMB. HERSF. annal. a. 1063 p. 82,4 cui (Bucello episcopo) ... pallium dedit rex ...; quod archiepiscopus Moguntinus ... -issime tulit. al. vitio vertere – übelnehmen: WALTH. SPIR. Christoph I 23 quod (sc. verba Christophori) cum rex ferret -e eqs. 3 in figura rhet. litotes q. d. i. q. iustissime – völlig zu Recht: CONST. Melf. 1,12 nec -e duplicatam penam ... delator armorum sustinere debet eqs.

1. indigo, -ere. intus agere – (hin)einpressen (in): GLOSS. med. p. 76,1 fit (sc. tumor) ... ex glutinoso ... humore, quod confluendo ita membrum -itur, ut insitus locis, ubi consederit, unum esse videatur (de hac rara voce grammaticorum v. Recueil M. Niedermann. 1954 p. 128).

2. indigo v. 1. indico. [3. indigo v. induro.]

*indiguitas, -atis f. (indiguus) inopia, angustia – Not, Mangel: DIPL. Loth. I. 111 p. 260,15 ut hoc adiumento (i. libertate thelonii) vestium -em (antea: indigentiam) relevare aliisque necessitates ... supplere possent monachi.

indigus v. Indicus.

indig(u)us, -a, -um vel semel (l. 32) ?indigius, -a, -um. 1 strictius: **a** egenus, indigens, inops, pauper – bedürftig, entbehrend, Mangel habend, notleidend, arm: **a** de hominibus: SISEB. Desid. 56 (c. 4) quae (matrona) erat ... bonis -ua, nimium de malis onusta. 242 (c. 18) erant (sc. homines) ... de bonis -ui, de pessimis opulenti. DIPL. Otton. I. 239 p. 334,14 quatenus eadem ... ecclesia nullius supplementi -a (-ua; cf. app. crit.) videatur (inde DIPL. Heinr. II. 71 p. 90,1). ΕΚΚΕΗ. IV. pict. Mog. 717 -us astat opis morbo possessus ydropis (spectat ad Vulg. Luc. 14,2). CONR. HIRS. mund. cont. 92 humana natura necessariis suis -a, quod oculis subiacet, cogitur attendere eqs. al. **β** de animalibus: AGIUS epic. Hath. 380 agnas ... gregis percussa matre necesse est sive mori teneras, lactis et -uas aut eqs. **γ** de caelestibus: LIBRI Karol. III 20 p. 424,25 cum sciret (sc. Ioannes Chrysostomus) angelorum inmortalem naturam nequaquam, ut ab hominibus videatur, picturarum esse -uam. GODESC. SAXO theol. 6 p. 140,8 claret ... quia, sicut spiritus sanctus procedit a Patre, sic procedit a Filio; alioquin ... semper ipsius esset (sc. Pater) -us, quotiens vellet spiritum sanctum ... donare fidelibus. **b** egens, frivolus – armselig: UFFING. Liutg. 8 si non sit -a fandi, lingue rusticitas quamvis non promere dignas sufficiat laudes. 2 latius: **a** locut. impers. -um esse i. q. necessarium esse – nötig sein: DIPL. Otton. II. 24 p. 33,40 cum ... ad Dei culturam augmentandam nostrae serenitatis excellentiam semper intentare aequum ac pre omnibus -uum fore sciamus eqs. **b** usu subst. neutr. i. q. necessarium – das Erforderliche, Benötigte: THANGM. Bernw. 19 p. 767,34 in usum sui suorumque cuncta -a largiter ministrari praecepit imperator. 37 praeparatis cunctis ad iter -is. 3 huc spectare vid. vox dubia incertae significationis: ANTIDOT. Glasg. p. 117,3 emplastrum iosia, qui a substantia dicitur, quia hoc abet medicamentum substantia non -ia medicus.

indiieries v. indigeries. indiiestum v. indigestus.

*indiudicabilis, -e. (cf. in- et diiudicare) qui diiudicari non potest – nicht einem Urteil unterwerfbar: ALBERT. M. sent. 3,23,18 p. 437^b, 16sq. fides est ... indistabilis et -is spes eorum, quae a Deo nobis annuntiata sunt; ... qualiter ... dicitur fides redargutio indistabilis et -is, quia nihil arguit mentem nisi diiudicando. p. 439^b, 22 fides est lumen ... et dicitur '-e', eo quod non potest iudicio rationis discuti.

*indilaceratus, -a, -um. (in- et dilacerare) inviolatus – unverletzt: CHART. episc. Hild. I 348 p. 331,33 (a. 1169) hanc actionem ... , ut omni in posterum evo firma et inconvulsa atque -a permaneat ... , banno nostro firmavimus.

*indilatus, -a, -um. (in- et differre; de larga diffusionem adverbii cf. O. Prinz, DtArch. 30. 1974. p. 497) subitaneus – unverzüglich: CONSUE. Rod. 299 primum ... abbati constituto non solum cordis prompta, sed et operis -a ab omnibus exhibeatur obedientia. CHART. Traiect. 1767 p. 41,39 alter noster subditis alterius iusticiam faciet -am. VITA Herm. Ios. 10 secuta est e vestigio totius capitis integritas et puritas -a.

adv. *indilate. confestim, subito – unverzüglich, umgehend: 1 gener.: EPIST. Teg. II 210 obsecramus ... , ut semina vel herbas utilium ac salubrium radicum ... indubitanter et -e mittas (sc. amicus). OLIV. hist. Hieros. 80 p. 55,25 facta est reparatio templi fideliter et -e. CHRON. Ebersh. 34 domus orbata dilecto patre ... successorem sibi -e dari ... expostulat. CHRON. Sigeb. cont. Aquic. a. 1224 rex ... preceperat eidem (falso comiti), quod de terra sua recederet -e. abund.: BERTH. chron. a. 1077 p. 261,4 deinceps, cum primum posset (sc. Heinricus rex), absque mora -e observare (sc. indutias) festinaret. 2 publ., iur., canon.: **a** in univ.: BERTH. chron. B a. 1078 p. 318,6 quod ... apostolici anathematis sententia Ruodolfus rex -e damnari dignus fuerit. GREG. IX. registr. 463 p. 374,2 omnes tam viri quam mulieres ... sacri regenerationem baptismatis -e recipient. CONST. imp. III 99 quatenus ... -e nostre accedas (sc. receptor huius scripti) presenciam maiestatis. al. CHART. Brem. 381 p. 417,1 si alteri nuperit (sc. vidua) viro, dicta domus ... cedet capitulo ... , et eadem domina exhibit ab eisdem (areis) -e. **b** spectat ad pecuniam solvendam ('ohne Verzug'): PAX Valenc. 1 p. 103,19 manu <septima pur-

[Konstanciak]

gabitur *miles*, aut solvet> -e, <quod dictum est>. CHART. Turic. 938 p. 22,21 promitto (sc. *Chünradus*) . . . , ut . . . denarios . . . in festo sancti Andree annis singulis persolvam -e. CHART. Lux. III 137 p. 141,16 quod . . . plenariam -e faceret (sc. *heres*) solutionem. CHART. Pommerell. 200 cum dampno XV marcarum argenti ablata restituet (sc. *spoliator*) -e. *al.*

indiligenter *adv.* in figura rhet. litotes q. d. i. q. valde diligenter – sehr umsichtig: GUNTH. Par. orat. 11,1 p. 197^C eorum (sc. *septem virtutum*) praemia tam ipsis donis quam petitionibus (sc. *orationis Dominicae*) non -r assignant (sc. *qui de ordine orationis disserunt*).

indiligentia, -ae f. inobservantia, negligentia – Unachtsamkeit, Nachlässigkeit: EPIST. Ratisb. 21 p. 347,18 vilipendimur, ut non maior apud vos (sc. *fratres*) . . . de vestra iusticia quam de nostra -a tractatus habeatur. EPIST. Mog. 40 p. 387,6 ne vel actori causa pereat vel summum pontificem -am nostram causari oporteat. confunditur c. indulgentia: UDALR. CELL. consuet. 1,52 p. 697^B si eum (*librum*) . . . non perlegerit frater, pro -a (ci. ed.), indulgentia cod.; LIBER ordin. Rhenaug. p. 102,23 indulgentia veniam petit.

*indimensibilis, -e. (in- et *dimensibilis; de diffusionem cf. G. Baader in: *Fachprosaforchung*. 1974. p. 99) non extensus, spatio carens – unausgedehnt, keine Dimension habend: ALFAN. premn. phys. 2,12 p. 26 anima per se ipsam adest -is, (PG 40,540^C τῇ ψυχῇ . . . πρόσεστι τὸ ἀδιάστατον), secundum accidens vero, in quo est existente tripliciter dimensibili, conspicietur et ipsa tripliciter dimensibilis.

*indimetibilis, -e. (cf. in- et dimetiri) immensurabilis, infinitus – unermesslich, unendlich: FOLCUIN. Bert. 62 p. 619,9 omnis illa aquarum -is profunditas, qua cingitur Sithiu insula, ita congelavit, ut eqs.

*indimidiatus, -a, -um. (in- et dimidiatus) non dimidiatus, totus – ungeteilt, ganz: CHART. Osn. II 357 p. 277,40 (a. 1237) cum ecclesia nostra et cenobium Rubi . . . quosdam agros . . . accepissent ac tempore aliquanto -os quiete possedissent, placuit nobis (sc. *priorissae*) eqs.

indiminutus (-dem-), -a, -um. illibatus, imminutus – ungeschmälert, unvermindert: LIBER diurn. 83 p. 92,10sq. -as res ecclesiae conservare et, ut indiminate custodiantur, operam dare. ARNO REICHERSB. apol. p. 108,3 quod . . . ex se homine . . . non potuit (sc. *Christus*), ex unitate sibi paternae sapientiae virtute inde-a potuit. CHART. Solod. 141 p. 78,21 ut . . . bona . . . usibus fratrum . . . integra, illibata et -a . . . permaneant. incircumscribitus – uneingeschränkt: CHART. Rhen. med. II 203 (dipl. Heinr. VI.) salvo . . . et -o in omnibus iure cathedralis ecclesiae eqs. (inde III 222 p. 185,8; III 468).

adv. **indiminate**. script.: inde-ae: l. 59. -e: CHART. episc. Hild. I 16 p. 15,15 (a. 887; spur.?). illibate, imminute – ungeschmälert, unvermindert: 1 theol.: ARNO REICHERSB. apol. p. 140,33. 35 quae filius aeternaliter ex patre genitus, plene et -e naturaliter . . . hausit, eadem plene et -e homini . . . naturaliter ac substantive infudit. ALBERT. M. summ. theol. I 2,12,2 p. 37,8 est unum simplex, quod unite et simpliciter et immaterialiter et immobiliter et -e . . . simplici et immateriali et perfecto innititur intellectui. *ibid.* iterum. 2 publ. et iur.: DIPL. Arip. (NArch. 46. 1926. p. 10,8; a. 706) quatenus deinceps . . . illa congregatio . . . ea ipsa, quae superius nostra confirmavit . . . potestas, -e atque inconcussa . . . valeat . . . possidere. COD. Karol. 53 p. 575,7 ipsi . . . missi inde-ae nobis omnia . . . retulerunt plenissime. FORM. Dion. 2 p. 497,43 huius privilegii sanctio firmata ac rata -e persistat atque permaneat. v. et l. 39.

*indimotus, -a, -um. (in- et dimovere) assiduus, perpetuus – unermüddlich, (be)ständig: COSMAS chron. 3,43 p. 217,16 rerum cunctarum comes -a mearum bis Februi quinis obiit Bozetea kalendis (metr. in epitaphio scriptum).

indipiscor, -eptus sum, -i. script. et form.: inep-: l. 71. stirp. perf. -emp-: p. 1700,4,6,11.

adipisci, assequi, impetrare – erlangen, erreichen: 1 usu depon.: LIBER diurn. 85 p. 104,15 quod (officium) . . . vestris (sc. *filiorum urbis Romae*) precibus -tus sum (sc. *episcopus*) eqs. DIPL. Pipp. 26 p. 36,24 ad inep-endam vitam aeternam (inde DIPL. Karolom. I. 44 p. 63,40. DIPL. Karoli M. 120 p.

168,1). PAUL. DIAC. Lang. 1,12 p. 54,2 sibi suisque, ut optaverat (sc. *bellator servilis condicionis*), iura libertatis -tus (adepus var. l.) est. HELM. chron. 1,38 p. 76,31 quatuor . . . milibus . . . marcis pacem -mpti sunt *Rugiani*. *al.* WIBERT. GEMBL. epist. ad Hildeg. 23,20 expectatas diu questionum nostrarum solutiones me et . . . fratres sperarem -mpturos. in salutatio: ROD. GLAB. hist. 4,3 p. 174,11 sedium in orbe terrarum excellentissimam -to pape Iohanni eqs. 2 partic. perf. usu pass.: CONC. Merov. p. 104,6 episcopus . . . ab -to pontificatus honore in perpetuo deponatur. SALOM. II. epist. 40 p. 422,6 qui (*Karolus*) . . . sanitate -ta (-ēpta [leg. -empta] B; indulta vel -ta C) . . . omnem adversarium . . . fugabit. GESTA Camer. 1,67 p. 425,10 (dipl. Karoli III.) datum XIII Kal. Ianuarii indicatione XIV, anno XIX regnante Karolo rege . . . largiore . . . hereditate (i. *Lotharingia*) -ta I (CHART. Rhen. med. I 161 p. 225,16. *al.*; de ratione huius formulae cf. A. F. Gfrörer, *Gesch. d. ost- u. westfränkischen Carolinger*. II. 1848. p. 454). TRAD. Wessof. 68 p. 108,42 curtes . . . quacumque occasione -tas . . . Henricus tenere videtur. *al.*

20 ?***indirectio**, -onis f. (in et directio) directio – (Aus-)Richtung: ALBERT. M. pol. 3,7ⁿ p. 259^a,3 ordinaverunt (sc. *dii antiqui*) . . . , quod non tonaret (sc. *Iuppiter*), nisi de consensu duodecim deorum, qui singulis domibus duodecim distinctis in circulo cuiuslibet ascenditis praesunt, magis tamen respiceret ad eum, qui est in una, id est, qui dominatur septimae, quae -o est ascenditis.

1. **indirectum** v. indirectus. [2. **indirectum** v. dirigo. adde ad vol. III. p. 692,32: (sim. de ductu vocis [sine modulatione] in cantu [‘rezitativo’]): UDALR. CELL. consuet. 2,30 p. 724^C totum cantum, qui ad eam (*missam*) pertinet, pro edicto patrum nostrorum magis legit (sc. *sacerdos*) in -um, quam unquam audeat cantare (inde WILH. HIRS. const. 51 p. 445,7. CONSUE. Marb. 180). WILH. HIRS. const. 1 p. 177,2 a iuvene in -um incepta antiphona . . . et a conventu finita adiuncto versu . . . iterumque eadem antiphona canitur (de *psalmo* ‘in directum’ cantando v. H. Riemann, *Musiklexikon*, Sachteil. 121967. p. 756 s. v. ‘Psalmodie’].

indirectus, -a, -um. 1 adi.: a proprie i. q. non directus, anfractus, curv(at)us – ungerade, gebogen, gekrümmt, krumm: a in univ.: TRANSL. Auct. 21 p. 53^D duplex murus . . . hinc inde porrectus et -us. confragosus, collinus – uneben, hügelig: CHRON. Vill. 1 (MGScript. XXV p. 195,39; s. XIII. med.) consederunt (sc. *abbas et fratres*) . . . acquirentes . . . bonaria terre arabilis et quedam alia loca -a et inculta modice valentia. b de linea: ALBERT. M. metaph. 5,1,7 p. 223,73 ‘linea’, etiamsi ‘sit -a’ sive curva, ‘una dicitur’. b translate: a inanus, pravus – unvernünftig, verkebrt: EBERH. BAMB. epist. 9 p. 516^A Augustinus . . . contra eos, qui creaturam assebant filium Dei etiam secundum divinitatem, -a ratione sic utitur: ‘eqs.’ (opp. directa). 16 p. 553^D -a ratiocinatione. *ibid.* iterum. b contortus – verwickelt: CHART. Neocell. Brixin. 80 p. 123,11 (a. 1264) cum . . . Wintherus . . . dictam ecclesiam . . . occupet violenter ecclesiae metropolitane lites -issimas suscitando.

γ locut. -o typo i. q. scriptura adulterata – mit verstellter Schrift: GESTA Neap. 29 p. 417,7 voluit (sc. *Olympius*) scisma sanctae ecclesiae intrinsece atque . . . episcopos Italiae -o typo subscribere facere (faceret ed.). 2 subst. neutr.: a proprie i. quod curvatum est, arcus, curvatura – Krümmung, Bogen, Rundung: THEOPH. sched. 3,84 p. 152,25 fac . . . pedem fortem, super quem forma stabit . . . , ita ut in medio ultra -um remaneat spatium quasi via. importunitas – Unwegsamkeit: VITA Auct. 3 per aspera et -a montium atque vallium multa patiens adversa profectus est eqs. b translate et in imag.: a usu plur. i. q. curva, perversa – Ungerades, Verkehrtes: HUGEB. Willib. praef. p. 87,35 recte soliditatis iter arripiens (sc. *Wynnebaldu*), prava dirigens, -a asperaque ferocia politer planitans eqs. CHART. Heist. 50 (epist. papae) cum evelimus evellenda et . . . recta regimus et dirigimus -a (sim. AN. NAL. Mell. Vind. I a. 1267 p. 700,13 [chart.]. *al.*). CHART. Stir. III 99 p. 165,21 prava cupiens (sc. *Otto dapifer*) -a corrigere. saepius. b locut. per -um i. q. modo obliquo, iniuriose – ‘auf krumme Tour’, widerrechtlich: CHART. Merseb. 365 p.

[Konstanciak]

297,43 (a. 1270) silvam . . . nostram pro ecclesie nostre necessitate venalem expositam per -um vendi prohibuit (*sc. marchio*).

adv. indirecte. *arcuato modo – im Bogen (de volatu avium)*: FRID. II. IMP. art. ven. 4 p. 103,24 quidam (*falcones*) volant . . . alte et -e et cito, quidam alte et -e et lente. p. 103,28 quidam (*sc. falcones volant*) inferius et -e (*directe var. l.*) per transversum et cito. 4 p. 104,9 volantes . . . -e . . . hoc faciunt, ut accipiant ventum.

indireptus, -a, -um. *illibatus, intentatus – unvermindert, unangetastet*: DIPL. Frid. I. 73 p. 123,13 quicumque bona . . . in futurum iuste possederitis (*sc. fratres*), integra vobis et -a permaneant. GUNTH. PAR. hist. 22,21 ut tante res tam preciose . . . inter tot piratas . . . -e ad terram Theotonicam pervenirent.

indiruptus (-isr-), -a, -um. *qui non diruptus est, qui dirumpi non potest, firmus – unzerrissen, unzerreißbar, fest (tantummodo translate et in imag.)*: LEX Sal. Merov. 92 quia . . . inter nos germanitatis caritas -um vinculum custoditur (LULL. epist. 92 p. 209,25 quos [*sc. homines*] verus Christi amor -o g. vinculo nectit). MIRAC. Columb. 23 (MG Script. XXX p. 1010,20) legitima instituta sanctae sedis apostolicae . . . inviolata et -a permaneant. DIPL. Otton. II. 300 p. 353,17 perhennem inviolabiliter pactionem ac indis-a foedera . . . decernimus. CHART. episc. Halb. 1209 l. 13 quicquid postmodum inde ordinare voluerit (*sc. Olicus*), . . . semper maneat -um. *al.*

*indiscibilis, -e. (*in- et discibilis*) *qui disci non potest – nicht (er)lernbar*: ALBERT. M. eth. II 1,7,3 p. 109^b,34 virtus . . . moralis -e bonum est. *cf.* discibilis.

*indisciplina, -ae f. *usu plur.*: l. 48,49. *indisciplinatio, inobsequantia, intemperantia, transgressio – undisziplinierteres Verhalten, Disziplinlosigkeit, Verstoß (gegen die Ordnung), Übertretung*: 1 gener.: CHRON. Merseb. 8 p. 182,12 ut ex . . . correptione commonitus ab hac -a se artius restringeret (*sc. frater*). DAVID compos. 1,23,2 paterfamilias ex disciplina familiae suae honoratur vel ex -a inhonoratur (*sim.* BERTH. RATISB. serm. 19 p. 99,20 ne per -am illorum [*sc. familiae liberorumque*] vir conturbetur). *adde*: GERHÖH. aedif. 33 p. 1279^A quasi paries foditur, cum exterior -a (*sc. sanctimonialium*) verbi rastro velut quodam fossorio instrumento tangitur (*spectat ad Vulg. Ezech. 8,8sq.*). 2 *publ. et iur.*: CHART. episc. Misn. 59 p. 60,27 (a. 1185) ut . . . coloni . . . de inordinato gestu corporis sive de alia aliqua minori -a . . . coerceantur. CHART. Argent. I 617,53 qui fecerit temeritatem, dabit civitati . . . quindecim libras propter renovatam -am *eqs.* CHART. Babenb. 183 p. 251,32 si . . . aliquis verberet aliquem inhonestum, qui verbis vel qualicumque -a hoc erga ipsum meruerit *eqs.* p. 251,37 (*sim.* 232 p. 41,26 -is *ibid. al.*). CHART. Brixin. 131 p. 138,17 dum quorundam ministerialium . . . -is et terre duris vastatibus ad bellum concitauerim *eqs. al.* 3 *philos. (in conclusionem)*: ALBERT. M. anal. pr. 1,2,4 p. 492^a,35sq. quidam habitus bonum; omnis -a habitus: ergo quaedam -a bonum; quod non valet, quia nulla -a bonum.

indisciplinabilis, -e. 1 *qui ad disciplinam adduci non potest, non docibilis, indisciplinatus – lernunwillig, unbelehrbar, ungelehrig*: a *de hominibus*: ALBERT. M. eth. I 1,53 p. 53,6 videmus eos (*homines*), qui . . . deformes sunt, esse moriones et -es. CONR. MUR. summ. p. 160,17 mulier deridenda . . . sic poterit nominari: . . . -is, incorrigibilis, infrunita *eqs.* b *de rebus*: ALBERT. M. phys. 4,3,14 p. 336^a,23 Pythagoras . . . penitus -e dixit esse tempus . . .; in tempore magis obliviscuntur homines quam addiscunt. c *de animalibus*: ALBERT. M. animal. 8,229 -ia omnino inveniuntur (*sc. quaedam animalia*). 20,90 animalia stolidia differentes in figura auriculas habent . . .; quaedam autem omnino -ia nullum omnino videntur habere auditum instrumentum. 21,10 p. 1326,39 videmus quaedam animalia quamdam habentia prudentiam . . . et tamen -ia, sicut patet in apibus. *v.* et l. 72. 2 *tenax, recontrans – störrisch, widerpenstig*: OTFR. ad Liutb. 61 huius . . . linguae (*sc. Theotisca*) barbaries, ut est inculta et -is atque insueta capi regulari freno grammaticae artis *eqs.* ALBERT. M. miss. 2,1,5 p. 40^b,30sq. asinus . . . animal pigrum -e, oneriferum tamen; est

pondus corporis, quod pigrum est et -e, sed tamen portans onus laboris.

adv. *indisciplinabiliter. *inobsequenter, libere – ungehorsam, freizügig*: SIMON SITH. gest. 2,62 timens (*sc. abbas*) . . . quod fratres sibi commissos dissolute et -r permisisset eatenus vivere, . . . eis interdixit, ne *eqs.*

indisciplinate v. indisciplinatus.

indisciplinatio, -onis f. 1 *de disciplina perturbata i. q. inobsequantia, libertas, impunitas – Ungehorsam, Freizügigkeit*: a *publ. et canon.*: CAPIT. reg. Franc. 252,27 p. 229^a,15 quodsi in hac -e perdurat (*sc. clericus*), ut comam nutriat, constringatur, ut *eqs.* RUD. TRUD. gest. 2,3 presumptio et -o invalescebat amplius; . . . nostrorum reprehendebatur secularitas ex levitate morum et abusione -is. ANNAL. Egm. a. 1197 p. 292,1 haec incommoditas et -o duravit a festo sancti Laurentii usque ad *eqs.* b *zool. de feritate ('Unbeherrschbarkeit')*: ALBERT. M. animal. 8,219 desiderium coitus . . . multum generat -is et proterviae et facit silvestritatem (*sc. animalium*). 2 *de institutione, instructione i. q. ignorantia – Unkenntnis*: ALFAN. premn. phys. 2,73 p. 41 anima . . . permutat qualitates -e ad disciplinam, (*PG 40,572^A ἐξ ἀμαθίας εἰς ἐπιστήμην*) perveniens et a vitio ad virtutem. *ibid. al.* HILDEG. phys. 4,5 p. 236,18 cum homo eum (*sardonycem*) apud se portat . . . ab eodem homine magna ira et stultitia ac -o auferuntur. *simplicitas, rusticitas – Einfalt*: EPIST. var. II 21 p. 336,9 deprecor, ne in his (*sc. scriptis*) nostrae personae humilitatem et agreste orationis -em attendant (*sc. lectores*).

indisciplinatus, -a, -um. *script. -ic-*: p. 1703,9. 1 *non disciplinatus, non coercitus, regimine carens, negligens – undiszipliniert, nachlässig, zuchtlos, liederlich*: a *de hominibus*: a *adi.*: LEG. Lang. p. 472^a,18 servum habuit (*sc. dominus*) -um. BRUNO QUERF. fratr. 24 custos ecclesiae . . . de eius (*fratris novicii*) incontinentia subrisit, qui proprie morbus esse solet -orum fratrum. ANNAL. Petr. Erf. III a. 1179 p. 63,14 paucis . . . equitibus, sed pluribus -is peditibus . . . oppida . . . atrociter devastavit *archiepiscopus*. ALBERT. M. eth. II 3,3,9 p. 268^a,43 incorrigibiles tam pueri quam concupiscentes ἀκόλαστοι vocantur, hoc est non puniti; secundum . . . proprietatem linguae Latinae vocantur -i. *adde*: AETHICUS 108 p. 210,25 sine lege . . ., sine rege -a Pentapolis. β *subst.*: CAND. FULD. Eigil. I 6 erat . . . duri cordis et -is durus, mitibus vero et bene morigeratis . . . mitis. EPIST. Ratisb. 25 p. 356,28 ut . . . aliorum iudicio -is ascribit et inter errantes magister erroris habear. VITA Norb. II 93 p. 1325^A religiosos amplectens . . . -is et irreligiosis, nisi resipiscant, inferens assiduum persecutionem. ALBERT. M. summ. theol. I 17,67,4,4 p. 691^a,39sq. alia competunt, quantum est ad provisionem, . . . humili, . . . alia incesto, . . . alia disciplinato, alia -o; -o enim competunt verbera, . . . pusillanimo ad spem elevantia. b *de rebus*: α *licentiosus, dissolutus – ausschweifend, ausgelassen*: CONC. Karol. A 56^A,1 p. 707,16 ut nullus episcoporum . . . inreligiosis vel -is locutionibus . . . indulgeat. CONR. HIRS. dial. p. 23,23 ipsius . . . materiae causa fuit quorundam -us excursus 'in via morum' errantium (SIGEBOTO Paulin. 54 p. 937,32 vitiorum . . . -o excursu). *al.* *inconcessibilis – unzulässig, unstatthaft*: GERHÖH. Antichr. 2,37 p. 274,20 -a quaestio. β *infinitus, effrenatus – unbegrenzt, schrankenlos*: HILDEG. scivias 3,9 l. 734 ne ipsi (*homines*) deviantes in -a libertate voluntatis suae sibimetipsis legem ponant *eqs.* ALBERT. M. eth. I 225 p. 198,62 ira et concupiscentia deductae quidem et disciplinatae bonae . . . sunt causae, inductae vero et -ae manentes perturbant et bestiales faciunt. *al.* 2 *non eruditus, insipiens, stolidus, rudis – ungebildet, töricht, einfältig, roh*: ALCUIN. epist. 281 p. 440,4 -e loquere non aduascas os tuum. HRABAN. epist. 16 p. 418,7 'servi, subditi estote . . . dominis vestris, non tantum bonis, . . . sed etiam discipulis', hoc est -is sive agrestibus. hom. II 27 p. 195^C. CHRON. Cas. 14 p. 476,7 rudem (*rurem ed.*) populum et -um, quem invenit (*sc. Magenolfus*), docuit more palatii esse prudentissimum. THIETM. chron. 8,13 p. 508,16 audi (*sc. lector vel successor*) me magistrum nimis -um et absque utili exemplo antecessorem tuum. *alienus – ungebörig*: ELIS. SCHON. vis. 2,19 propter verba -a, que habebat *Helid* in consuetudine.

[Konstanciak]

usu subst.: ALBERT. M. eth. II 8,2,4 p. 535^a,23sq. pauper est amicus diviti et -us est amicus scienti, uterque, ut accipiat: pauper . . . pecuniam, -us doctrinam.

adv. indisciplinate. 1 *non disciplinate, indisposite, neglegenter – undiszipliniert, unordentlich, nachlässig*: a *in univ.*: CHART. episc. Hild. I 643 (a. 1210/16) cum ipse (*abbas*) quendam suum fratrem -e incedentem . . . corripuisset *eqs.* CHART. Laus. 726 p. 586,29 videns (*sc. capitulum*) . . . quosdam de . . . clericis chori intrare chorum sepius -icipinate. b *dissolute – liederlich*: CONC. Karol. A 38,23 p. 452,24 ne . . . dimisso . . . ecclesiastico officio incipiant (*sc. episcopi*) -e vivere et propriis deservire voluptatibus. 39^B,22 ne, si lubrica aetatis annos -e vivendo transegerint *puellae eqs. al.* c *audacter – ungestüm*: GERHOF. novit. 29,6 qui (*bellatores*), cum sint clerici . . . longe -ius movent guerras . . . quam laici principes. *improbe – keck, dreist*: CHART. Naumb. 180 p. 162,12 (a. 1147) ne quis . . . claustra virginum . . . proterviter aut -e presumat intrare. 2 *ignoranter, incomposite – ungebildet, plump*: AMULO epist. 2 p. 372,23 displicet nobis valde, quia tam dure et -e immaniter de divina predestinatione sentis (*sc. Godescalcus*). ARNO REICHERSB. apol. p. 6,22 super . . . nos quidam -e arguere ausus est, quia *eqs.*

indiscissus (-isus), -a, -um. 1 *proprie i. q. fissuris carens, densatus – spaltenfrei, abgedichtet*: FORM. Salisb. II 3,21 -isam et supertextam minuatum scriptulam (*leg. cryptulam*) feci (*sc. eremita*). 2 *translate i. q. individuus, completus – ungeteilt, vollständig*: SIGEB. GEMBL. Theod. 2 amicitia benivolentiae -a cohaeret. GERHOF. Antichr. 2,57 p. 308,25 qui (*ignis*) utique soliditatem lapidis et ferri integram et -am penetrat. HONOR. AUGUST. gemm. 1,211 fidei integritas debet esse -a. CHART. Col. I 42 ut universa hec indiscussa et -a permaneat *eqs.* CHART. march. Misn. III 143 langravius . . . ius patronatus . . . -um et indivisum totaliter ecclesie . . . contulit.

*indiscontinualis, -e. (*cf. in- et discontinuare*) *continuus, assiduus – ununterbrochen, fortwährend*: HUGO RIPELIN compend. 4,4 p. 124^b,15 ad confirmationem . . . tria pertinent: . . . tertium est -is conversio actualis totius hominis in Deum.

[*indiscrasia v. dyscrasia*.]

indiscrepanter adv. indiscretim, peraeque – unterschiedslos, völlig gleich: HEIRIC. Germ. II 2,6 p. 403,17 acsi -r et . . . in unguem eisdem ipsis deformatae lineis proposito responderint (*sc. columnae*) exemplari. ANON. geom. I 4,24 in pentagono . . . eandem regulam ad pyramidem constituendam -r invenies.

indiscrete v. indiscretus.

indiscretus, -onis f. 1 *sensu act.*: a *discretio mala, inscitia, imprudentia, stultitia – mangelndes Urteilsvermögen, Unklugheit, Unvernunft, Dummheit*: CAPIT. reg. Franc. 259,1 p. 267,31 ubi . . . -e praelatorum superfuit (*sc. numerus monachorum*), ad mensuram redigamus (*sc. rex*). SIMON sacram. p. 75,1 peccatum deletur, nisi adeo simplex et stolidus sacerdos sit, qui ex -e sua de peccato iudicare non possit. ALBERT. M. bon. 132 p. 88,37 inopiam timet *fortis* . . . eo, quod quandoque causatur a mala provisione, quae -em notat in eo, qui est virtuosus. *al. ignorantia, mala cognitio – Unwissenheit, mangelnde Erkenntnis (philos.)*: ALBERT. M. animal. quaeest. 7,8 p. 175,62 utrum pisces comedant suos pullos; . . . potest animal . . . excaecari et impediri, scilicet propter -em, quia non cognoscit (*sc. comedit pullos suos*). b *iniquitas, austeritas, duritia – Unbilligkeit, Strenge, Härte*: LIBER diurn. 77 p. 83,15 ne . . . usque ad contemptum prorumpant de imperantis -e subiecti. SIGEB. GEMBL. (?) invest. 116 elatio . . . ex prelatione et -o (*condiscretio var. l.*) ex correctione pariunt scandalum (*spectat ad Vulg. Matth. 18,7*). GESTA Trev. cont. I 27 si . . . suae rigiditati et -i modum inposuisset (*sc. Megingerus*). ALBERT. M. nat. bon. 109 unum (*sc. vitium*) causat -o, scilicet . . . subtrahere concubitus. BERTH. RATISB. serm. 9 p. 52,2 pauci . . . corpus destruant per -em nimii laboris, plurimi vero animam *eqs. al.* 2 *sensu pass. i. q. status inseparabilis, unio – Untrennbarkeit, Einheit (usu philos.)*: HUGO HON-AUG. hom. 2,6,1 dico . . . individuum . . . , quod sui plena similitudine et aequabilitate ita est indiscretum, quod ex -e indivi-

duum (*sc. est*). 2,77,7 non est idem -o et indifferentia . . . ; -o naturae singularis inseparabilitas (*sc. est*); in Marco igitur et Tullio est indiscreta unitas.

indiscretus, -a, -um. 1 *strictius i. q. indistinctus, indifferens – nicht unterschieden, unterschiedslos*: A *spectat ad homines*: CARM. de bello Saxon. 2,132 cunctus ut ad bellum populus properaret agendum, -a ruunt e cunctis agmina villis. VITA Heinr. IV. 11 p. 36,12 ut . . . in homines loci . . . -a cede seiret rex. B *spectat ad res*: 1 *corpor. i. q. indivisus, continuus – nicht getrennt, geschieden, zusammenhängend*: AETHICUS 4 paradisu de ea massa, quae meliora fuit, -us credatur fuisse. 2 *incorpor.*: a *gener.*: BEDA temp. rat. 54,3 quoniam . . . communis atque -us epactarum . . . cum bissexto cursus est *eqs. al.* b *philos. et theol.*: HUGO HON-AUG. hom. 3,30,6 dixi . . . Patri Filium . . . consimilari, quia 'tali confessio-nis' . . . coniungitur Patri Filii per -am naturam. ALBERT. M. sent. 2,16,1 p. 287^a,12 nulla creatura est, quae possit esse s i m i l i t u d o -a. (p. 287^b,25 -a s. est, quae repraesentando proportionaliter ostendit exemplar. summ. theol. I 3,15,2 p. 70,14 penitus unita et -a s. . . non potest esse creati ad incretum). *al. v. et l.3.* c *mus. de modis (vel tropis) distinguendis in formam plagalem et authenticam*: COMM. microl. 97 p. 140 'facti sunt octo modi' . . . , 'qui' cantus 'naturaliter' . . . 'erant in quattuor . . . vocibus' . . . , cum essent -i. d *publ. de proventibus*: CHART. Lux. IV 126 p. 186,8 (a. 1269) omnis . . . proven-tus, decima et redditus communes erunt partibus et penitus -i.

II *latius*: A *in bonam partem i. q. fidelis – unverbrüchlich, treu*: BERNI epist. 7 unice dilecto abbato Purchardo . . . -ae fidei pignus (*sc. in saltatione; sim. 12*). EGBERT. fec. rat. 1,422 -us amor sotiorum crimina celat (*cf. Vulg. prov. 11,13; v. notam ed.*). B *in malam partem*: 1 *obscenus, adulterinus, impudicus – unanständig, unzuchtig, 'indiskret'*: CONC. Karol. A 50^D p. 640,34 episcopis . . . providendum est, ne . . . monachorum accessus -us in monasteriis puellaribus passim fiat. CAES. HEIST. mirac. II 1,24 p. 48,24 quae (*matrona peccatrix*) . . . pro nimis -a corporis afflictione ab illo (*monacho*) correpta (*sc. est*). HUGO TRIMB. registr. 620 licet in quibusdam sit (*sc. Facetus*) locis -us. *de animalibus*: ALBERT. M. animal. 12,104 taurus et porcus valde sunt iracunda animalia et -a et ferventi ira. 2 *malus, gravis – schlecht, schlimm*: PAULIN. AQUIL. carm. 1 epil. l. 5 cum . . . per incuriam . . . -as membrorum cesuras (*sc. versiculorum*) incauta disidia manu resectas . . . inspexeris (*sc. lector*) *eqs. v. et p.1706,14. in lusu verborum*: PETR. DAM. epist. 31 p. 288,25 dum per -am discretionem non timet (*sc. qui in nequitiam lapsus est*) statum sui honoris amittere *eqs.* 3 *simplex, stolidus – einfältig, töricht (usu subst.: l. 55)*: a *in univ.*: LEG. Wisig. 6,1,2 p. 249^a,25 pro eo, quod -us iudex superflua non prohibuit, CCC solidus heredibus mortui compellatur exolvere. VITA Theog. 2,29 p. 478,52 praefectus alique . . . episcopum obtestantur, ne civitatem ingrediens -ae multitudinis sibi odia concitaret. ALBERT. M. animal. 1,469 qui magnum habet ventrem, est -us, stolidus, superbus et coitum amans. b *inconsideratus, temerarius – unüberlegt, unbesonnen, 'blind'*: LEG. Wisig. 6,5,7 si iocans aut -us occidat hominem; quicumque incautus aut -us aut iocari volens . . . occidisse quempiam videatur *eqs.* EKKEH. IV. bened. I 45,50 -a malum conflat fiducia magnum. VITA Adalb. Wirz. 11 (MGScript. XII p. 134,27) ne usurpatio et -a invasio alienae rei . . . generet . . . scisma. BEBO ad Heinr. II. 1 p. 488,24 -a pietas interdum, quantum ad insciam pertinet, impietas est. CAES. HEIST. mirac. I 4,45 p. 213,13 quandoque de -o fervore nascitur vitium accidia. *desipiens, detestabilis – unsinnig, verabscheuenswert*: IDUNG. PRUF. dial. 1,46 abhominandi sunt monachi illi, qui de antiquo et discreto Cluniacensi ordine ad -am Cisterciensium novitatem . . . rapiuntur contra rationem. *ibid. al.* c *impos, inhabilis – unfähig*: RUP. TUIT. inc. 14 p. 459,8 ut pene victus deliberarem deponere pondus cure huius monasterii, . . . -us ad memorandam constantiam illi-lure (*sc. in psalmo citati*) victoris. 4 *austerus, acerbus, asper – streng, herb, hart*: a *de anim.*: a *in univ.*: CAND. FULD. Eigil. I 4 commemorans (*sc. imperator*) austeritatem -i pastoris. II 14,26 -o regnante tyranno. IOH. METT. Ioh. 78 haec magna

[Konstanciak]

in eo erat discrecio, ut, cum ipse sibi austerus et pene -us videretur, aliis nemo misericordior esset. NORB. IBURG. Benn. 18 p. 884,4 -us nimium dicebatur *papa*. **β** *iunctura* homo -us *i. q. apparitor – Gerichtsdienner, 'Büttel'*: CAPIT. reg. Franc. 273^B,15 quia in . . . capitulari continetur 'ut sexaginta ictibus vapulent' et hac occasione -i homines modum in disciplina faciebant, constituimus *eqs.* *huc spectare vid. in nom. propr. vel cognomine*: CHART. Worm. 277 p. 186,20 (a. 1259) datum et actum . . . presentibus Berlewino, . . . Wer. Amelle, H. I-o . . . et quam pluribus aliis. **b** *de rebus incorpor.*: **a** *in univ.*: CONR. BRUNW. Wolffh. 23 p. 104,4 ut nec -a districtio subditis recusandi laboris fieret occasio nec *eqs.* CONR. HIRS. mund. cont. 762 *magisterium* -um maxima crux servientis est (IDUNG. PRUF. dial. 3,1081 m. -um et intemperatum poteritne cum sua indiscretione aliquando caritati militare?). *per iocum*: EPIST. var. II 30 p. 348,23 si quid . . . secus quam decet (*sc. invenitur*), id impossibilitati meae atque insipientiae adtribuere et, ut pace vestra dixerim, vestrae (*coepiscopi*) iussioni pene -e. **β** *iniquus, improbus, incongruus – ungerecht, unbillig, unangemessen*: LEG. Wisig. 2,4,8 p. 101,9 divalis est officii proprium . . . -o iure legum promulgatas sententias . . . corrigere. 4,2,19 p. 188^B,24 huius (*sc. parentum*) tam -e ordinationis voluntate disrupta. 4,5,1 p. 196^A,8 nec filios aut nepotes a successione avorum vel genitorum ex omnibus repellat -a volumtas. LIBELL. de cal. Trev. p. 741,12 cum omnipotens Deus . . . mutationem tam -am (*sc. monasterii dilapidati*) vellet solita pietate stabiliri *eqs.* CHRON. Merseb. 2 p. 167,33 venantem (*sc. ampliora Giselherum*) fortuna -ae (indistrictae var. l.) rotae suae plus aequo superposuit. *al.*

adv. indiscrete (-e). **1** *indistincte, indefinite, indifferenter – nicht unterschieden, unterschiedslos*: **a** *in univ.*: CONR. Karol. A 21 p. 184,21 modo propter personarum discretionem distincte loquitur (*sc. Dominus de s. trinitate*), modo vero -e propter consubstantialitatem individuae deitatis unitatem. ALFAN. premn. phys. 34,3 p. 121 turbamur . . . multotiens -e (PG 40,73^{6C} ἀδιακρίτως) audientes nomina putamusque esse idem non idem. DIPL. Heinr. V. (ed. H. Bresslau, Diplomata centum. 1872. p. 126,13) hanc unam eandemque iusticiam omnes -e . . . in perpetuum habeant, ut *eqs.* **β** *fortuito – zufällig*: ALFAN. premn. phys. 34,7 p. 121 neque de his (*sc. consiliatur*), quae natura aliquando aliter -e (PG 40,73^{7B} ἀορίστως) fiunt, ut de pluviis et serenitatibus vel de labe. **γ** *concorditer – einmütig*: GENEAL. Flandr. V 12 hic (*Willelmus*) . . . a media plebe -e subrogatur, a principibus familiaris eligitur, a rege . . . regni rector . . . statuitur. **2** *inconsiderate, incaute, incuriose – unüberlegt, unvorsichtig, fahrlässig*: LEG. Wisig. 6,5,7 quare . . . -e percussit incautus *ad indiscretus* nec vitare casum studuit, libram auri proximis occisi persolvere procurabit. *al.* THEGAN. Ludow. 20 p. 204,11 omnia prudenter et caute agens, nihil -e faciens *eqs.* TRANSL. Godeh. 2 p. 643,26 his (*sc. mirabilibus*) . . . auditis ecclesia nostra non statim et -e acquievit, sed *eqs.* NOTULAE Wilh. Cong. 520 ventosa non -e (temere *B*) apponi debet auribus, quia *eqs. al.* *per errorem – irrtümlich*: CAPIT. episc. I p. 67,9 in singulis . . . ampullis scriptum in pitiis habeant (*sc. presbyteri*), quid sit chrisma, quid oleum baptizandorum et quid infirmorum, ne -e aliud pro alio accipiat. **3** *incongrue, indigne, indecore – unangemessen, unwürdig, ungeziemend*: **a** *in univ.*: CAPIT. reg. Franc. 154,8 si . . . -e accipiat corpus *Dominicum*, timendum est illud, quod ait apostolus: '*eqs.*' (cf. p. 1697,36). HEINR. AUGUST. plant. 1004 -e quisquis gustaverit inde (*sc. de arbore vitae*), heu tangens vetitum morietur *eqs. al.* *adde*: INNOC. III. registr. 1,170 p. 242,9 quod . . . episcopus . . . matrimonia non iungenda coniungit et divortia celebrat -e *eqs.* **b** *nequiter – liederlich*: LEG. Wisig. 4,5,1 p. 195,12 plerique . . . -e viventes suasque facultates . . . causa luxurie . . . transferentes *eqs.* WETT. Gall. 3 p. 258,39 quibus (*concubinis*) -e adherebat *Theodorichus*. CARM. Bur. 196,2,2 quidam ludunt, quidam bibunt, quidam -e vivunt *eqs. al.* **c** *impudenter – unverschämte*: DIPL. Loth. III. 94 vis (*sc. archiepiscopus*), quantum in te est, potestatem imperii nostri in partibus tuis satis -e contempnere. **d** *inique, austere – unbilliger, ungerechter Weise, streng*: VITA Pard.

17 (MGMer. VII p. 353) Arnulfus quidam . . . annonam . . . cuiusdam viduae -e abstulit. HRABAN. hom. I 64 p. 123^A virtus, cum -e tenetur, amittitur; cum discrete intermittitur, plus tenetur. RUD. FULD. Leob. 4 p. 123,28 quae (*decana*), dum nimis incaute atque -e disciplinam exerceret in subditis *eqs.* EPIST. Ratisb. 24 p. 353,31 ne obediencia -e imposita merito virtutis exuatur, dum nodo indiscretionis strangulatur. TRAD. Teg. 299 hęc (*Williburga*) dum convalluit, unus filiorum Sigiboto -e suo servicio subiugare voluit. *al.*

10 *indiscusse v. indiscussus*. **indiscussibilis**, -e. *qui discuti, disseri non potest – unbestreitbar*: AURELIUS 2 p. 492,13 cardiaco (*sc. sudori*) . . . nisi diligenter medicus obstiterit, quo difficiliter facile aeger amittitur, hoc indiscretum est: hoc est -e (-em *cod. Augiens. CXX*). **15** *cf. indiscretus p. 1704,43; discutibilis vol. III. p. 749,60*. **indiscussus**, -a, -um. **1** *gener.*: **a** *non discussus – unbesprochen, nicht erörtert*: FORM. Sangall. II 38 p. 420,25 quae tamen . . . discutere necessarium puto, antequam ad notitiam dignitatis vestrae . . . tam gravia ita incorrecta vel -a perveniant *eqs.* CARM. Cantabr. A 8,2^B,15 cum nil -um nec erit absconsum (*sc. in ultimo iudicio*). THIETM. chron. 2,38 non incongruum esse reor quedam . . . a me -a aperire. **b** *immemoratus, indictus, tacitus – unerwähnt, ungesagt, wortlos*: ABBO FLOR. calc. 3,72 nihil -um praeterire convenit, quod Victorii sollertia proposuit. THIETM. chron. 1,17 mira audivi: haec -a praeterire nolo. 1,20 quaecumque . . . nunc preteream vel . . . -a relinquam *eqs.* COD. Laresh. 147 l. 12 (epist. papae) nos tantum crimen (*sc. simoniae*) -um praeterire non possumus. CHART. Basil. A I 341 p. 513,1 providentes . . . paci et tranquillitati utriusque domus in posterum, reliquimus -a superius allegata. **c** *non ambiguus, non repugnatus – unbezweifelt, unumstritten*: UFFING. Ida 1,4 duobus in carne una inesse spiritus sancti -am operationem, quae *eqs.* **d** *contemptus, neglectus – unbedeutend, unbeachtet, vernachlässigt*: 35 RATHER. epist. 26 p. 142,10 omnibus . . . his (*sc. iniuriis antea enumeratis*), licet tam -is, relictis, quasi in eis nil inveniri valeat *eqs.* EPIST. Mog. 23 p. 359,29 si istud (*sc. anathema Immae*) -um tam facile labitur, meror mihi . . . magnus oboritur. VITA Norb. II 39 p. 1284^A habebat . . . ipse (*sc. socius Norberti*) de rebus suis (*sc. Norberti*), quas noviter reliquerat -as, quaedam disponere. IOCUND. Serv. 63 (MGScript. XII p. 118,6) nec folium reliquerat -um (*sc. quaerens denarium*). **de ministerio i. q. vacans – unbesetzt: GISLEB. MONT. chron. app. p. 340,10 est contentio . . . , utrum ministerium illud (*sc. lardarii*) tenere debeat (*sc. heres Amolrici*) a domino comite vel a panitario, et sic remansit -um. **2** *iur. et canon.*: **a** *iuridice inexploratus, non indicatus – nicht (gerichtlich) untersucht, angehört, verurteilt*: VITA Balth. B 10 p. 495,17 dum ipsum (*episcopum*) contra eius voluntatem -um et contra legem interfecerunt *primores Francorum eqs.* ALBERT. AQUENS. hist. 8,42 principes . . . recordati confratris . . . -um . . . in vinculis teneri . . . precati sunt, ut *eqs.* INNOC. III. registr. 2,147 p. 298,10 dilapidationis vicium propter enorme dampnum ecclesie remanere nolumus -um *eqs. al.* *usu subst.*: BERTH. chron. B 55 a. 1076 p. 246,18 Dominus ipse exemplum dedit nobis, ne passim audita, non probata et -a facile credamus *eqs.* **b** *non impugnatus – unangefochten*: DIPL. Heinr. II. 93 p. 117,43 sicut . . . est ordinatum, sic in omni . . . posteritate -um et inmutatum . . . roboretur. CHART. Aquens. 19 l. 10 cui (*sc. decano excommunicato*) non parvo, verum longo tempore fratri communisticis, -um habuistis, prelato obediatis. **adv. 1. indiscusse**. *certe, modo indisputabili – eindeutig, ohne 'Wenn und Aber'*: CAPIT. Bened. 3,207 quarum (*facultatum*) . . . sacerdotibus disponendi -e a Deo cura commissa docetur. ANSELM. BIS. rhet. 15 p. 129,20 pure et -e tantum credamus cum ceteris *eqs.***

2. indiscussim. *certe, modo indisputabili – eindeutig, ohne 'Wenn und Aber'*: DIPL. Frid. I. 1038 p. 342,21 (spur. c. 1224) hanc . . . legem in omnes possessionum . . . advocatos -m transfundimus. DIPL. Loth. III. 126 p. 215,36 (spur. s. XIII.¹) regia auctoritate . . . -m inhibemus irrevocabiler statuentes, ut *eqs.*

*indiscutiendus, -a, -um. (*in- et discutere*) *qui discutiendi*

du non est – unanfechtbar: CHART. Steph. Wirz. 56 (a. 1114) vineam fidei mee traditam . . . ad altare . . . hac firma conditione et -a delegeo (sc. Gotifridus), ut eqs.

[*indiscutiens* v. in- et discutio.]

*indisgregabilis, -e. (in- et disgregare) *qui disgregari non potest, concors – untrennbar, vereint*: THEOD. TREV. transl. Celsi 17 p. 399^B quatenus . . . episcoporum -i consensu comitante Trevericus vates naviter sedem suam revisere debuisset.

*indisietus, -a, -um. (in- et disietus) *non disietus – nicht vertan, vergeudet*: CHART. march. Misn. III 80 p. 66,17 (a. 1204) ea, que fidelium elemosinis ecclesie conferuntur, ut -a errore posterorum permaneant.

indisinenter v. indiesinens.

indisiunctus, -a, -um. *arte iunctus – fest verbunden, unverbrüchlich*: DESID. CAD. epist. 1,11 maneat pristina inter nos atque . . . Elegium inconvulsa caritas, -a . . . fraternitas.

adv. ?*indisiuncte. indissolubiler – unverbrüchlich: ACTA imp. Winkelm. II 26 (a. 1237) que (conubia) . . . eo indissociabilis, eo -ius (ci. Wellhausen; indisvinctius ed.) semper servare . . . disponimus.

*indispar, -paris. (in- et dispar) *non dispar, non diversus, aequalis – nicht verschieden, völlig gleich*: VITA Serv. 29 p. 100,2 siquidem -em similitudinem probans imperator et aurei capitis et persone eqs.

*indispensabilis, -e. (in- et *dispensabilis) *t. t. canon. i. qui excipi non potest – einer Ausnahme, Dispens unzugänglich*: STATUT. ord. Teut. p. 89,7 quodsi irregularitatem -em absque reatu culpe inciderit (sc. frater), in arbitrio superioris . . . erit ordinatio status eius. CHART. Lamb. Leod. 479 p. 586,4 quo impedimento (sc. ordinationis) probato . . . si casus sit -is, antiquior (sc. canonicus) . . . ad dictum ordinem compellatur.

*indispersus, -a, -um. (in- et dispersus) *non dispersus, coniunctus – nicht verstreut, beisammen*: HERBORD. Ott. 2,14 p. 86,7 qui (populus) sicut ad festum confluerat, contra morem -us Dei nutu in loco manebat nec eqs. ALBERT. M. eth. II 1,5,15 p. 79^A,13 unaquaque rerum manens in uno -a et indivisa perficitur . . . et salvatur, dispersa autem abit et dilabitur.

*indispositio, -onis f. (in- et dispositio) *status male dispositus, malaabilitas – ungeeignete Beschaffenheit, mangelnde Eignung*: ALBERT. M. cael. hier. 3,3 p. 55,36 in hominibus propter multitudinem impuritatis et -is oportet plura concurrere ad purificationem . . . quam in angelis. 15,3 p. 227,61 in ebano . . . ad ultimum imprimit (sc. ignis), licet difficulter propter -em materiae. div. nom. 4,197 p. 278,25 malum . . . naturae in anima bene contingit ex -e organorum. animal. quaest. 16,20 p. 289,12 alia causa (sc. sterilitatis) est -o partium deservientium generationi. *ibid.* al.

*indispositus, -a, -um. *dispositione carens, non (bene) dispositus – ungeordnet, nicht (gut) eingerichtet*: 1 *usu communi*: a *in univ.*: DIPL. Karoli III. 118 p. 187,22 inotuit (sc. Geilo), qualiter ecclesiam . . . -am atque inordinatam reperisset. VITA Norb. II 26 p. 127^C rebus suis (sc. fratris) dispositis qualitercunque vel -is eqs. *de hereditate*: FORM. imp. 38 p. 316,25 neque comes neque vicarius . . . res ipsius (sc. liberti), quas eo tempore inordinatas atque -as reliquerit, . . . occupare praesumat. b *non instructus, praeparatus – nicht ausgestattet, vorbereitet*: ALBERT. M. Matth. 21,38 p. 525,48 qui (agricolae) secundum philosophum rustici sunt et -i ad virtutem (sim. summ. theol. I 20,80,2,4,2 p. 892^A,27). c *alienus, indignus – ungeeignet, unberechtigt*: ALBERT. M. cael. hier. 9,6 p. 157,55 omnes aequaliter illuminantur per angelos secundum intellectum, sed secundum gratuita soli sancti, quia alii efficiuntur -i per peccatum. 2 *philos. de potentia*: ALBERT. M. sent. 1,7,2 p. 207^A,18 potentia generandi est in Patre; potest intelligi potentia disposita vel -a eqs. 2,19,3 p. 332^A,41sq. sicut una potentia -a est animae, quae potest peccare et quae potest non peccare, ita una potentia -a corporis erat, quae poterat mori et non mori. phys. 2,2,1 p. 97,24 materia prima est, quae est in potentia ad formam primam, et haec est -a. anim. 2,3,2 p. 98,43 potentia dicitur duobus modis, hoc est -a et disposita perfectione prima. al.

indisruptus v. indiruptus.

indissecabilis (-sic-), -e. *qui dividi non potest – nicht teilbar*: CONC. Karol. A 19^D p. 138,12 licet sint -icabiles (sc. linea et punctum) et dividi nequeant, et idcirco egregie depingant dimensionum figuras.

1. *indissimilis*, -e. *non dissimilis, aequalis – nicht unähnlich, völlig gleich, identisch*: 1 *in univ.*: HRABAN. hom. II 2 138^A quae (plebes Iudaica et gentilis) uno atque -i studio passionem . . . redemptoris . . . celebrare desiderant. HINCM. epist. 188,4 p. 199,26 una eademque vi naturae singularis sibi semper -is dissimilia disponit salvator noster. HELW. denar. p. 89,43 ipse (i. Deus) linguam infantis . . . linguis brutorum -em . . . ad loquendum aptavit. al. 2 *de tempore*: TRANSL. Chrys. et Dar. 27 p. 493^F accidit . . . praedicto tempore -i utrosque (sc. coniuges) fatigari infirmitate. 3 *de natura Christi*: HUGO HONAU. hom. 4,15,2 hoc significare omoysion (sc. approbat Hilarius), quod in eadem substantia Filius a Patre sit genitus et quod una -isque sit illorum essentia (sim. 4,18,1). div. 20,5 essentia, quae de essentia nascitur, . . . tenet in se originis suae -em naturam.

adv. indissimiliter. pari modo – auf gleiche Weise (abund.: l. 23): STEPEL. Trud. 12 alius . . . -r incurvationis suae diutius deflens infortunia . . . Coloniam properabat eqs. 58 -r . . . quidam item caecitatis infortunium passus eqs. GERHOH. glor. 17,9 p. 1137^D ut scias in uno eodemque Dei et hominis filio -r venerandam . . . potentiam.

2. *indissimilis*, -e. *valde dissimilis – sehr unähnlich*: CARUS Clem. 293 simul duae civitates oriri -es ceperunt, una zbuli, altera civitas Dei.

indissimulabilis, -e. *qui celari non potest, apertus – unverhehlbar, 'zu Tage liegend'*: MANEG. c. Wolfh. 18 p. 82,20 miraculorum . . . signis, quae nunquam posset (sc. Christus) facere tantum homo et quae operatricem divinitatem inesse corporaliter filio hominis -i veritate arguerent, habundanter exhibitis. 23 p. 103,2 -i condemnatione teneri.

adv. *indissimulabiliter. non dissimulabiliter, aperte – unverhehlbar, ganz offen: MANEG. c. Wolfh. 5 p. 54,3 ut . . . -r pernoscas, quam perniciosum sit eorum imitari fidem, 'quorum ingenium admiramur' eqs.

indissimulatus, -a, -um. *non dissimulatus, manifestus – unverhohlen, offen(kundig)*: EPIST. var. II 31 p. 350,1 officii mei memor et salutis vestre (sc. regis) . . . fidelis atque -us (indissimulatur R) debitor existens moneo (sc. episcopus) eqs. 352,6 oportet . . . ut . . . et debitum honorem conservetis et -um amorem exhibeatis (sc. rex).

*indissipabilis, -e. *qui dissipari non potest – unzerstörbar*: GERHOH. ad Innoc. p. 237,46 unam refugii civitatem, aecclesiae scilicet -em unitatem, . . . semper dilexi.

indissociabilis (-oti-), -e. *indissolubilis – unauf löslich, unzertrennlich*: 1 *def.*: HUGO FLOR. tract. prol. (MG Lib. Lit. II p. 466,37) -e . . . est, quod in unitate coniungitur. 2 *exempla*: FLOD. hist. 4,5 p. 385,23 quod . . . eundem imperatorem (sc. Lambertum) multum diligeret (sc. Folco archiepiscopus) et . . . -tiabilem vellet ad eum servare concordiam. RUP. TUIT. trin. 34,15 l. 641 formam Domini formato coniunxit spiritus sanctus homini coniunctione sempiterna, coniunctione -i, ita ut eqs. CONST. imp. III 171 tantus amor tantaque nos cura sollicitant ad perfectam vobiscum . . . -is amicitiae contrahendam indivisibiliter unionem.

adv. indissociabiliter. indissolubiler – unzertrennlich: VITA Chlodov. 2 (MGMer. II p. 351,10) iam -r aeterno fonti inherens eqs. ABBO FLOR. calc. 2,16 p. 72,2 omnia . . . quae singula ita sibi -r (indissolubiler a. corr. G⁴) herent, ut eqs. VITA Poppon. 3 p. 295,46 Deo . . . ducente eadem patientia -r a dextris et a sinistris comitante . . . loca itineris conficiebant (sc. Poppo eiusque comites). al. v. et p. 1707,18.

**indissociabilitas*, -atis f. (indissociabilis) *status inseparabilis, inseparabilitas – Unzertrennlichkeit*: CHART. LUX. IV 369 p. 466,36 (dipl. Rud. Habsb.) ea . . . debet votorum vigere conformitas, ea convalescere debet -s animorum, ut eqs.

indissolubilis (-des-), -e. *script. -ubiter: p. 1709,66. qui dissolvi non potest, firmus – unauf löslich, unverbrüchlich*,

[Konstanciak]

fest: 1 proprie: a strictius: ODILO SUESS. Seb. 27 molis erat sarcophagus ingentis et bituminis -is. per compar.: WOLFARD. Waldb. 3,6^c temerariae manui quasi -e bitumen adhaesit cerillus. b latius: a qui deleri non potest – unzerstörbar: HUGO FLAV. chron. 1 p. 306,19 cum diffident barbari sua eam (urbem) posse virtute capi, quae cingebatur muro -i. b de grandine i. q. continuus, assiduus – ununterbrochen, unaufhörlich: ANNAL. Prag. III a. 1250 quae grando duravit -is infra septem dies. γ non permeabilis – undurchlässig: ARNOLD. SAXO flor. 1,5,10 p. 44,24 sulphur ... omnia corpora exurit et incinerat, aurum vero non, pori namque, (pormaque ed.) eius arti sunt et -es. 2 in imag.: FORM. Flav. 44 p. 482,35 si quis ... constitutionem ... mutare conaverit, ... a pace christianorum omnium abeat extraneus et inde -e anathematus vinculo ... sortem damnationis ... incurrat (DIPL. Conr. III. 251 p. 437,17 quoniam ... prefata loca ... -i v. neclerentur. EPIST. Hildesh. 125 dilectionis vinculum -e. al.). PETR. DAM. epist. 36 p. 340,4 -e glutinum karitatis. CARM. Bur. 61,16,4 (ed. Vollmann) in meo corde pix -is: indidit res habilis et honorabilis (i. puella). al. 3 translate: a in univ.: a in bonam partem: WIPO gest. 2 p. 17,19 vota, studia, consensus Francorum ... ad nos (sc. imperatorem) conferebant ... sicut ad -em familiaritatem. EPIST. Mog. 45 p. 392,8 -em sacerdotii et regni concordiam repromittens (sc. temptator simplicitatis). CHART. Turic. app. 1248^a p. 86,4 -i societate inter nominatos, a primo usque ad ultimum, donec negotium compleatur. b in malam partem: ROD. GLAB. hist. 2,4 l. 21 exortum est -e iurgium. PETR. CAS. (?) chron. 4,90 -e odium monachorum adversus se citavit (sc. Nicolaus abbas). b firmissime constringens, constans – absolut bindend, unverrückbar: PRUD. TREC. annal. a. 839 p. 35,27 legati imperatoris ad Horich pacis gratia directi ... -em pepigerunt. TRAD. Teg. 171 manifestum et -e filiis matris ecclesie testimonium scriptis et testibus significamus confirmatum eqs. 228 ut cum omni posteritate sua vivat ancilla et utatur ministrorum ad idem altare pertinentium -i conditione. al. in formula corroborationis q. d.: DIPL. Loth. I. 44 p. 134,17 ut haec auctoritas ... -em obtineat firmitatem ... ac diligentius observetur eqs. (CHART. Sangall. B 34 p. 41,8). DIPL. Otton. I. 159 ut hec nostrae <au>ctoritatis traditio stabilis et -is ... permaneat. DIPL. Otton. II. 171 p. 194,35 ut hoc totum ab omnibus -e perseveret eqs. CHART. march. Misn. II 596 ut huius concambii contractus -iori stabilitatis firmitate constaret eqs. saepe. c arte coniunctus – innig verbunden: ERMENR. ad Grim. I 10,7 sunt (sc. caritas, concordia, simplicitas sancta) ... iugiter simul -es ut funiculus triplex. d perennis, aeternus – unvergänglich, ewig (subst.: l. 48): ALFAN. premn. phys. 2,9 p. 25 nullo ... in ipsis (corporibus) -i (PG 40,540^A ἀμεταβλήτου) permanente indigent aliquo componente et conducente eqs. ALBERT. M. sent. 2,16,5 p. 291^a,23 qua (essentia) immortalis et -is vel indivisibilis est anima. mot. proc. 1,4 p. 53,38 cum ... caelum dicitur incorruptibile et -e, opinamur ... esse -e ita, quod eqs. summ. theol. II 6,26,1 p. 287^a,22 quod spiritus erant (sc. angeli), quod -es et immortales erant, commune omnibus erat et aequale. al.

adv. indissolubiliter. 1 indissocialbiliter, inseparabiliter – unauf löslich, unzertrennlich: a corpor.: BOVO SITH. Bert. 16 scrinium ... consuitur, vincitur -rque conexum ... cum reliquiis inducitur magnificandum. v. et p. 1708,63. in imag.: URSO gloss. 1 p. 20,14 delicti onere aggravatus coepit (sc. homo) ... vitiorum ... cicatricibus obduratis fortiter et -r innodari. b incorpor.: CHART. archiep. Magd. 324 p. 422,9 (a. 1167) ut hec amicitia -r connecteretur. CHART. select. Keutgen 165 p. 211,2 (dipl. Frid. II.) iidem cives ... se nobis et imperio -r alligantur. CHART. Basil. C I 437 p. 321,11 ut ... in unum corpus caput et membra -r (-biter cod.) uniamur. per compar.: CHART. Salem. 575 p. 191,11 dictam capellam ... tamquam membrum ipsi monasterio -r unitum ... donavi eqs. 2 incessabiliter, continenter – unablässig, unaufhörlich: FORM. imp. 19 p. 300,27 eadem medietas telonei in iure et potestate praefatae ecclesie firmiter et -r consistat. TRAD. Frising. 1160 ut uterque, quod ab altero accepit, firmiter possideat atque -r ac

perpetualiter teneat. al. TRAD. Teg. 134 ut omnis eorum (sc. Gisilae filiarumque) posteritas eundem censum -r persolvat singulis annis. 3 immobiliter, immutabiliter – unverrückbar, unveränderlich: COD. Udalt. 107 p. 193,26 qui vestrum imperiale decretum transgressi sunt, quo -r constituistis: ut eqs.

*indissolubilitas, -atis f. (indissolubilis) natura rei indissolubilis – Unauflöslichkeit, Unzertrennlichkeit: 1 in univ.: SIMON SITH. gest. 2,1 p. 644,13 per -em concordiae et pacis, sine qua nemo videbit Deum eqs. 2 de matrimonio: ALBERT. M. sacram. 253 p. 166,46 omnimoda -s descendit in matrimonium ex incarnatione Christi. sent. 4,6,6 p. 133^b,14 secundum quod est matrimonium sacramentum, non habet perfectam -em. 3 inseparabilitas – Untrennbarkeit: ALBERT. M. sent. 4,8,2 p. 178^b,34 de virtute -is sanguinis a corpore glorioso.

indissolutus, -a, -um. non dissolutus, incorruptus, inviolatus – nicht aufgelöst, (völlig) intakt, unversehrt: 1 proprie: a in univ.: NITH. hist. p. 48,2 Angilbertus, vir memorabilis, ... anno post decessum eius ... corpore ... -o repertus est. fort. huc spectat: RUP. TUIT. off. 8,4 l. 449 hoc (sc. miraculum), quod hominem cingulum renium eius firmiter obstrictum et -um transit et exsilivit. b non distructus – unzerstört: CHART. Carniol. II 144 p. 113,17 (a. 1247) episcopus ... castrum destruat per omnia et dissolvat, nec ipsum castrum ex tunc -um sibi (fratribus) liceat observare. CHART. Frising. 272 p. 295,33 fratres (sc. Rudolfus et Fridericus) ... -um ipsum (castrum) in potestatem nostram (sc. episcopi) tradiderunt. 2 translate i. q. obstringens, validus – bindend, verpflichtend, gültig (usu publ.): CHART. ord. Teut. 8 p. 9,28 (a. 1177) ut huius donationis et concessionis mee pagina rata vobis teneatur et -a.

adv. *indissolute. omnino – ganz und gar: CHART. episc. Hild. I 208 p. 191,21 (a. 1134) si quis ... decreti nostri (sc. episcopi) pertinax violator extiterit, hunc ire Dei ... omniumque sanctorum, donec respiscat, -e dimittimus.

*indistabilis, -e. (in- et distare) continuus, immediatus – unmittelbar: ALBERT. M. sent. 3,23,18 p. 437^b,19 qualiter ... dicitur fides redargutio -is et indiudicabilis: quia nihil arguit mentem nisi diiudicando. p. 439^b,24 dicitur fides ‘-e lumen’, eo quod non consistit in decursu rationis, quia omnis talis discursus est aliquo modo distans.

indistans, -antis. usu subst.: l. 45. artus, continuus, unus – abstandslos, nahestehend, eins (seiend; fere usu philos. et theol.): 1 in univ.: ALBERT. M. sent. 1,11,1 p. 335^a,29sq. -ium per identitatem nulla est recessio ab invicem: Pater et Filius et spiritus sanctus sunt -es per identitatem naturae. eth. II 10,1,1 p. 601^a,30 lineae ... reductae ad centrum unitae sunt, simplices et -es. summ. theol. I 7,30,1 p. 228,74 non ... negari potest, quin formatum ex intellectu distinctum sit ab ipso relatione originis: et cum non formetur nisi ex ipso, negari non potest, quin sit coessentiale et -s ab ipso. v. et l. 65. coniunctus – unmittelbar: ALBERT. M. mot. animal. 1,2,3 p. 273^b,21 esse naturae, quanto altius refertur ad principium mundi, est -ius et simplicius. 2 consonans – zusammenklingend: ALBERT. M. phys. 5,2,2 p. 424,8 ‘sonus’ istarum (sc. primae et ultimae in cithara) ‘cordarum’ est -s secundum harmoniam.

adv. indistanter. arte, uniter – abstandslos, einig, innig: 1 in univ.: MANEG. c. Wolffh. 2 capit. p. 42 de Platone et eius involucris, quibus ostendit, ex quibus constet anima, et quod -r (in distantia M) penetret corpus. 2 p. 48,9 ut per quedam quasi deliramenta ... eandem animam quodlibet animatum ‘corpus’ -r ‘penetrare et vivificare’ ostenderet (sc. Plato). ALBERT. M. summ. theol. I 7,30,1 p. 228,62 quae (formae) formatae ex ipso (sc. intellectu agente) et -r in ipso acceptae sunt omnium, quae operantur, rationes indistantes ab ipso per essentiam et locum. 2 indiscretim – unterschiedslos: CONR. MUR. summ. 2 p. 29,4 rithmicum (sc. dictamen) observat ... certum numerum sillabarum distinguendo clausulas versiculorum ... et fere admittit omnes dictiones -r. 3 confestim – unverzüglich: IOH. CODAGN. annal. a. 1229 p. 98,3 Romagnoli ... sua tentoria enormiter et indecenter colligerunt et -r Bononiam perexerunt. simul, una – zugleich, gleichzeitig: ALBERT. M. phys. 5,2,2 p.

[Konstanciak]

424,11 syllaba est litterarum comprehensio -r prolata.

*indistantia, -ae f. (in- et distantia) *indifferentia, aequalitas indiscrepans* – *Gleichheit, fehlende Abweichung*: ALBERT. M. cael. hier. 13,6 p. 200,57 sicut idem, quod est unum in substantia, facit indifferens in substantia, ita aequale, quod est unum in quantitate, facit -am quantitatis. intellect. 1,1,8 p. 489^a,22 'omnis natura procedens a causa prima tanto simplicior est et nobilior . . . , quanto fuerit illi (sc. *causae primae*) intimior per -am similitudinis'.

*indistinctio, -onis f. (in- et distinctio) *1 distinctio non adhibita* – *fehlende Unterscheidung*: CHART. Osn. III 106 p. 79,32 (a. 1254) pro periculis animarum et scandalis, que in parochiis civitatis . . . hucusque fuerunt propter -em ipsarum, evitandis nos in talem ordinationem . . . concordavimus: eqs. ALBERT. M. animal. quaest. 17,11 p. 294,2 ista -o vel confusio non arguit utrumque principium non esse eqs. *2 de trinitate i. q. aequalitas* – *Gleichheit*: ALBERT. M. summ. theol. I 9,39,2 p. 295,78 cum ipsa (*distinctionis essentia* [sc. *personarum trinitatis*]) potius sit causa communis et -is et . . . identitatis in esse substantiali.

indistinctus, -a, -um. *1 non distinctus, indifferens, aequus* – *nicht unterschieden, unterschiedslos, gleich(artig)*: *a gener.*: GODESC. SAXO gramm. 1 p. 383,21 'chaos' . . . dicta est abyssus, id est terrae et aquae -a confusio (ex Aug. civ. 11,9 p. 472,23). *b natur. et philos.*: *a corpor.*: ALBERT. M. metaph. 11,2,8 p. 493,16 putabant (sc. *multi et magni*) primam substantiam esse -am. veget. 1,142 quarundam (*plantarum*) . . . folia et nodi sunt -i secundum locum, sicut in edera. animal. 15,74 quae . . . commixta sunt, sunt -a, sed unita sunt in actu mixti: igitur, quaecumque sunt in spermate, -a sunt et unita in actu mixti. *al.* *β incorpor.*: ALBERT. M. phys. 1,3,3 p. 42,57 habet *materia* in se habitum confusum formarum; qui habitus imperfectus est et -us. praedicab. 6,1 p. 108,9 non . . . manat *proprium* de genere, secundum quod est genus, quia tunc esset non discretivum (-um *var. l.*). *adde*: ALBERT. M. caus. univ. 2,2,25 p. 118,67sq. quamvis in ipso globo solis sint *radii* lux -a: et sicut virtutes animae a corde procedentes distinguuntur . . . , quamvis in ipso corde sint vita -a. *c publ. et iur.*: CHART. Turic. 945 p. 30,1 (a. 1255) ego Ulricus, cum *proprium* non habeam et omnia bona nostra habeamus (sc. *fratres*) communia et -a eqs. CHART. Sil. D IV 110 p. 85,14 ut . . . ius vassalorum Magdeburgensis ecclesie habeatis (sc. *fratres*) in omnibus -um. *2 incertus, indefinitus* – *unbestimmt*: ALBERT. M. veget. 2,6 vis . . . coelestis in eis (*plantis*) est sicut virtus masculi, -a et non determinata ad speciem eqs. eth. II 2,1,3 p. 153^b,15 intellectus . . . practicus est in actu perfectissimo et primo, sed -o eqs.

*indistinguibilis, -e. *qui distinguere non potest* – *ununterscheidbar*: ALBERT. M. summ. theol. I 9,41,2 p. 318,96 essentia . . . divina est indivisibilis et -is.

*indistractus, -a, -um. (in- et distractus) *script.*-*ricta*: l. 59. *indivisus, integer* – *unzerteilt, vollständig*: CHART. Heintr. Leon. 48 p. 69,29 b o n a illa (sc. *mortui*) in eadem possessione, qua ille obierit, annum et diem -a reserventur (CHART. Traiect. 1571 dicta b. [sc. *mortui*] apud unam personam indivisa et -a perpetuo permanebunt). CHART. Lub. I 232 p. 216,6 ut, quaecumque res naufragorum . . . ad littora . . . appulsa fuerint, . . . per annum et diem -e reserventur a nostris, ut eqs. (item 264 p. 243,25. *al.*; sed cf. 213 -icta, *vix recte*: CHART. Livon. A 271 p. 353,29. *al.*) CHART. Bern. II 481 p. 502,10 omnia vadia . . . -a conserventur ad annum et diem.

*indistributum, -i n. (in- et distributum) *quod distributum non est* – *das Nicht-Verteilte*: ALBERT. M. cael. hier. 13,3 p. 196,37 deficiendo 'coartatur' radius (sc. *lucis*) ex defectu materiae 'ad fere perfecte -um (PG 3,301^B ἀδιάδοτον)', id est quod fere nihil participatur, sicut in colore nigro.

1. *indistrictus, -a, -um. (in- et districtus) *severus, inexorabilis* – *streng, unerbittlich*: VITA Serv. 57 p. 135,18 -i examinationis iram, (apud districtum indicem H [cf. ed. p. LXXXII]) dum debitum supplicium avertit impetrans mihi (sc. *iuveni*) indebitam misericordiam.

[2. *indistrictus v. l. 59.*]

*indisturbatus, -a, -um. (in- et disturbatus) *non disturbatus, ordinatus* – *nicht durcheinandergebracht, in gehöriger Ordnung stehend*: HERBORD. Ott. 2,33 quodsi pedibus inoffensis hastisque -is equus transibat (sc. *in ritu sortilego*), signum habuere (sc. *pagani*) prosperitatis. *inconcussus* – *unangefochten*: CHART. Osterh. 12 p. 25,24 (a. 1177) ut . . . contractus . . . stabilis . . . maneat et semper -us, chartam hanc . . . conscribi . . . iussimus (sc. *episcopus*).

adi. *indisturbate. tranquille – *ungestört*: CHART. episc. Halb. 249 p. 216 l. 14 (a. 1156) ut quiete vivant et -e Deo servant *fratres* (item 360 p. 321 l. 14).

[*indisvincte v. indisunctus.*] **inditium** v. indicium.

*inditor, -oris m. (indere) *dator* – *Geber*: FLOD. hist. 1,1 p. 62,1 de urbis (sc. *Remensis*) . . . fundatore seu nominis -e non omnimodis a nobis approbanda vulgata censetur opinio.

inditio v. indictio.

Konstanciak

*individualis, -e. *ad individuum pertinens, singularis* – *einzel, auf den Einzelnen bezogen, 'individuell'*: OTTO FRISING. gest. 1,55 p. 77,17 in naturis proprietates substantialis alia universalis, alia est singularis vel -is vel particularis. GERHON. (?) tract. I 7 in aliis rerum . . . -bus substantiis aut generis aut speciei aut accidentium dissimilitudo differentiam facit. CAES. HEIST. mirac. I 3,1 p. 110,30 confessio criminis . . . esse debet voluntaria, . . . specialis, -is. ALBERT. M. cael. 2,3,8 p. 160,73 licet . . . dextrum et sinistrum non faciant differentiam vel -em vel specificam, eo quod in uno et eodem individuo invenimus dextrum et sinistrum. veget. 2,62 virga . . . et rami non ordinantur ad officium, quod ad substantiam -em plantae pertineat, sed ad frondendum et florendum et fructificandum, quae omnia sunt propter salutem speciei (*sim.* 5,45). *saepe.*

adv. *individualiter. 1 modo individuo, singulariter – *einzel, 'individuell'*: ALBERT. M. anim. 2,3,4 p. 102,32 intentio . . . vocatur id, per quod significatur res -r vel universaliter. Iob 2,10 p. 46,44 'si bona suscepimus', communiter scilicet et -r. ANON. IV mus. 3 p. 59,22 sic de aliis (*modis*) intellige universaliter, generaliter, specialiter, secundum suos ordines -r. *2 inseparabiliter* – *ungetrennt*: GERHON. tract. p. 273,18 fidei et spei caritas est -r sociata. ALBERT. M. anal. post. 1,4,1 p. 91^a,28 in affirmativis propositionibus contingit praedicatum, quod est A, esse in subiecto, quod est B, -r, hoc est, immediate in affirmativa propositione.

*individualitas, -atis f. *1 singularitas, habitus individui* – *Einzigartigkeit, 'Individualität'*: HUGO HONAUG. div. 18,12 'proprietates . . . ad naturam copulatae hypostaseon singularitatem ostendunt', id est substantiae -em. *2 natura indivisa* – *Ungeteiltheit*: OTTO FRISING. gest. 1,55 p. 78,10 suum subiectum non solum ab aliis dividat vel dissimilet, sed etiam in sua -e et dissimilitudine tam firmiter manere faciat (sc. *proprietates*). HUGO HONAUG. hom. 2,6,2 Pater et Filius et spiritus sanctus . . . propter individuum unitatem unus est Deus; . . . causam . . . unitatis trium in naturae -e constituit *Augustinus*. 2,6,4 unitas singularitatis et unitas -is communiter in Deo sunt. *ibid. al.*

*individuatio, -onis f. *actio qua res singulares a generalibus separantur, distinguuntur* – *das Werden eines Individuums, 'Individuation'* (t. t. *philos.*; de re v. J. Ritter u. F. K. Gründer, Hist. Wb. d. Philosophie. IV. p. 295sq.). HUGO HONAUG. div. 18,7 haec propria -o. ALBERT. M. phys. 1,3,2 p. 40,58 cum intellectus abstrahat a materia, quae causa est -is, non potest esse particulare in intellectu. metaph. 3,3,10 p. 148,97 cum . . . materia sola principium sit -is et nihil sit singulare nisi materia vel per materiam. intellect. 2,1,4 p. 509^b,15 eadem forma est in possibili intellectu et in materia, sed ab intellectu nullam accipit -em. *ibid. al. v. et l. 68 p. 171,3,29.*

*individuativus, -a, -um. *ad individuationem pertinens* – *sich auf die Individuation beziehend, 'individuativ'* (*usu subst.*): ALBERT. M. eth. II 1,5,12 p. 73^b,12 particularitatis . . . una est causa et duo signa: causa quidem individuatio per materiam -um . . . entis scilicet est et esse praehabet.

individuitas, -atis f. *1 natura indivisa, integritas* – *Ungeteiltheit, Vollkommenheit*: EPIST. Hildesh. 134,28 p. 214,16 G. V. amicorum amicissimo sincere dilectionis -em (sc. *optat*).

[Orth-Müller]

2 *natura indivisibilis, individua* – *Unteilbarkeit*: a gener.: CONST. Melf. 1,17 cum ... nos (sc. *imperator*) ..., qui prohibente -e (-em, indivinitate var. l.) persone ubique personaliter esse non possumus, ubique potentialiter esse credamur. (sim. CONST. imp. II 344 p. 452,2 per -em, [-e var. l.] persone. CHART. Ital. Ficker 423 p. 433,46). b *philos.*: ALBERT. M. intellect. 1,1,7 p. 488^a,5 *natura intellectualis* est separata substantia a materia: omnis autem -s est per materiam, et ideo intellectum dixerunt (sc. *Peripatetici*) universalem. 3 *inseparabilitas* – *Untrennbarkeit, Unzertrennlichkeit* (de matrimonio): ALBERT. M. sacram. 258 p. 169,38 quae (*substantia matrimonii*) est -s vitae et consensus. sent. 4,30,12 utrum inter beatam Virginem et Ioseph fuerit -s vitae. eth. II 8,3,8 p. 550^b,22 semper cohabitavit (sc. *vir et uxor*) et individuum vitam coniugaliter viventes sortiuntur, et hanc -em lege et consensu inter se invicem confirmant. *ibid.* al.

*individuo, -are. usu absol.: l. 27. *individuum reddere* (pass.: fieri) – *zu einen Individuum machen* (pass.: ein Individuum werden): CONSTANT. AFRIC. theor. 2,1 p. 5b^r,25 membra ... genitalia sunt facta, ut specificentur individua, et ut -rentur specificata (item MAURUS [?] anat. II p. 10,17). ALBERT. M. anim. 3,2,3 p. 181,98 quod ipse (*intellectus possibilis*) sit ab omni -ante eum denudatus, et tamen unusquisque homo habeat suum intellectum proprium. nat. anim. 2,12 p. 37,41 anima rationalis fundamenta habet vegetativum et sensitivum, per quae determinatur et -atur. metaph. 3,2,10 p. 129,21 quae (*proprietates materialis principii*) sunt ... fundare, -are, participare. summ. theol. II 1,4,1,2 p. 61^a,4 quae (*materia*) principium individuationis est, in qua -atur universale ad esse particularis. *ibid.* al. usu subst.: ALBERT. M. metaph. 7,3,5 p. 361,56 '*intellectualia* ...' singularia '*dico ut*' singularia '*mathematica, sensibilia*' autem dico '*sicut aerea*' vel per aliam materiam mobilem -ta, sicut '*lignea*'.

adi. 1. **individuan*s, -antis. *individuum reddens* – *individualisierend*: ALBERT. M. eth. I 509 p. 436,81 particularia, secundum quod huiusmodi quantum ad condiciones -es sunt sine determinata veritate, sed eqs.

2. *individuatus, -a, -um. *individuum factus, individuum* – *individualisiert, individuell*: ALBERT. M. anim. 2,3,3 p. 100,49 '*scientia* ...' est eorum, quae actu '*universalia*' sunt, et haec sunt abstracta non solum a materiae praesentia, sed etiam ab omnibus, quae accidunt formae, secundum quod est in materia -a.

subst. *individuans, -antis n. *quod individuum constituit* – *individuelle Eigenschaft*: ALBERT. M. resurr. 13 p. 244,12 cum ... -ia causentur a materia, quae non est communis omnibus individuis, oportet, quod eqs. div. nom. 4,29 p. 136,60 remotis ... -bus non remaneret nisi id, quod commune est. metaph. 11,2,3 p. 485,77 quidquid ... restringitur ad situm et locum, oportet, quod restringatur per aliquid -s. eth. II 7,1,6 p. 477^b,33 communis ratio hominis in ipso a propria sua ratione parum differebat: non enim differt nisi per rationem -is, per quod universale, quod in intellectu est, determinatur ad sensibile. *ibid.* al. v. et p. 1714,26.

individuus, -a, -um. 1 adi.: a gener.: a *non divisus, totus* – *ungeteilt, vollständig, ganz*: BERTH. chron. B a. 1077 p. 298,2 Sigifridum capellanum suum ... supposuit (sc. *Heinricus*) ... , ut sibi ad ingruentia bella ope -a praesidio assisteret. ANNAL. Rod. a. 1123 p. 704,39 terra haec Embriconis sita est ... infra terminos Affedensis ecclesiae sub -a sui integritate. ANNAL. Ianuens. IV p. 76,8 transmeavit cum quatuor galeis ... domina Beatrix ... nolens, quod est -um, segregare. β *non separatus, unus* – *nicht getrennt, gemeinsam*: v. l. 14. γ *inseparabilis, fidelis* – *unzertrennlich, treu*: FORM. Wisig. 14 p. 581,20 dominae -ae sponsae meae ... ego (sc. *salutem dico*). REGINO chron. a. 746 p. 42,23 cum tertio a coco crudeliter cederetur *Carlomannus*, indignatus ille *comes* -us (indivuius var. l.) suae peregrinationis, quod eqs. (a. 906 p. 152,14. VITA Bonif. III 22. al.; sim. HROTSV. Gall. I 13,7 -um sodalem). RICHER. REM. hist. 3,2 dux continue ei (*regi*) -us assidet. LAMB. HERSE. annal. a. 1071 p. 130,18 cum ... eum (*gladium*) dux Otto filio Dedi marchionis ... in argumentum pignusque -ae

dilectionis ad tempus prestitisset. al. b *philos., log., theol.*: α *indivisibilis, indissecabilis* – *unteilbar*: ABBO FLOR. calc. 3,6 unitas rationis amica, simplex et -a, etiamsi in multis sit sensibilibiter distributa. OTTO FRISING. gest. 1,55 p. 78,55sq. ea (*Platonitas*) ... a dividendo -a, a partiendo particularis ... dicta; nec opponas, quod potius a dividendo dividuum quam -am dici oporteat. ALBERT. M. metaph. 10,2,9 p. 455,72 '*quaecumque*' sunt omnino '-a (p. 105^a,18 ἄτομα) entia' sicut particularia, nullarum '*habent*' differentiarum '*contrarietatem*', quia non differunt nisi per materiam. summ. theol. I 10,44,2 p. 348,39 nihil ... est -um in particulari, nisi quod dividuum est in natura. al. v. et l. 49. 50. de s. trinitate: CONC. Merov. p. 165,4 quoniam nos -a trinitas, quemadmodum spiritu, corpore quoque in uno copulavit conventu, debemus eqs. LIBER diurn. 83 p. 91,5 de sanctae et -e trinitatis misterio. DIPL. Ludow. Germ. 13 p. 15,25 in nomine sanctae et -ae trinitatis. GODESC. SAXO fragm. p. 29,26 unaquaeque in trinitate persona nihil sit aliud quam propria specialis et -a singulorum substantia et essentia. *persaepe*. β *singularis* – *einzeln, 'individuell'*: HUGO HONAU. div. 14,1 ab huiusmodi (sc. *scaenicis*) personis translatum est nomen ad quoslibet homines -os. ALBERT. M. veget. 2,57 sunt partes officiales ad officia vegetabilis animae in plantis propter salutem -ae substantiae plantae deputatae (sim. 2,88). animal. 1,556 stomachus ... nutritur ad conservationem suae substantiae -ae tribus modis: eqs. phys. 2,1,4 p. 82,13 dicitur ... -a substantia, secundum quod est in eo collectio individuantium, quae non possunt in alio reperiri. *ibid.* al. 2 *subst. neutr. i. q. singulare, exemplum* – '*Individuum*', *Exemplar*: a *def.*: GERHON. (?) tract. I 6 est ... -um, cuius proprietatum collectio in nullo alio eadem invenitur (sim. ALBERT. M. sent. 3,6,2 p. 128^a,12). b *exempla*: FRID. II. imp. art. ven. prol. p. 6,4 aves rapaces ... docentur venari simul eandem predam et consentire -is sue speciei et alterius. 5 p. 175,14 -a unius speciei audaciora sunt aliis eiusdem speciei. ALBERT. M. animal. 2,53 in quolibet genere uno et eodem animalium -a, quae sunt plurimum dentium. 4,52 nullum ... animalis -um invenitur, quod pedem sinistrum habeat maiorem quam dextrum. metaph. 3,2,5 p. 120,56 '*utrum oportet existimare prima*' et altissima '*generum*' esse '*principia aut ultima*' specialissima, quae immediate '*praedicata*' sunt de '-is (p. 998^b,16 ἀτόμων)'. *saepe*. v. et p. 1712,26. 1713,20. 47.

adv. *individue*. script. -e: l. 51. 1 *indivise, sine divisione* – *auf ungeteilte Weise, ohne Teilung*: RADBERT. corp. Dom. 21,204 ille (*spiritus sanctus*) ... haec omnia donorum possidet, ecclesia vero per partes -e (*dividue* var. l.), sicut eidem placuerit, qui se dividit in singulis. ALFAN. premn. phys. 2,89 p. 45 siquidem -e (PL 40,577^A ἀμερίστος) dividi eam (*animam*) dicerent *Manichaei* ut vocem in audientibus, moderatum esset malum. HUMB. Sim. 3,24 p. 229,30 monas ... individua suae naturae beneficio etiam dividua individuae unioni reducit et -e (-e var. l.) conectit. al. 2 *inseparabiliter* – *unzertrennlich, innig*: FORM. Marculfin. 6 p. 117,7 ut ... -e amore Christi nos alterutrum diligamus (sc. *pontifices*).

*indivinator, -oris m. (in et divinator; cf. ital. *indivinator*; v. Battisti-Alessio, Diz. etim. ital. III. p. 2005 s. v. *indivino*) *divinator* – *Wahrsager* (pro cognomento): CHART. Tirol. notar. I 227 (a. 1236) investivit *presbyter Trentinus* Iohannem Maçagatam ... de una pecia terre vineate ... , cui coheret ab una parte Henghelerius, ab alia Albertinus I-r ... ; et Albertinus I-r det tenutam.

1. *indivinus, -a, -um. *non divinus* – *ungöttlich*: ALBERT. M. sent. 2,1,5 p. 17^a,15 dixit (sc. *Plato*), quod materia prima et deus ... et mens essent idem et nihil esset principium universi nisi illud, cum tamen sit omnium -ius et imperfectius.

2. *indivinus, -i m. (ital. *indivino*; v. Battisti-Alessio, Diz. etim. ital. III. p. 2005) *divinator, propheta* – *Wahrsager, Prophet*: ALBERT. M. Matth. 4,1 p. 82,72 tertii (*deserti tiro-*nes) sunt probatissimi spiritualium intellectuum duces ... , sed contraiacentes tertiis sunt -i actibus huius vitae abducti. SALIMB. chron. p. 538,25 Mutinenses intrinseci habuerunt quendam Brixensem, qui se dicebat esse astrologum et -um. p. 637,34 interrogavit *abbas de Canossa* quendam -um, qui predi-

cebat futura.

indivise *v.* indivisus.

indivisibilis, -e. 1 *qui dividi non potest, indissecabilis, im-partibilis – un(zer)teilbar*: a *def.*: BEDA temp. rat. 3,29 minimum autem omnium, et quod nulla ratione dividi queat tempus, atomum graece, hoc est -e sive insectibile, nominant (*sc. auctores*). ALBERT. M. summ. theol. II 1,4,2,1 p. 80^b,41 cum in Graeco ἄτομον idem sit quod 'indivisibile' in Latino: componitur enim ab α, quod est privativum, et τέμνω, quod est 'divido'. **b exempla**: ALFAN. premn. phys. 2,112 p. 50 haec (*animalium membra*) ... in alteram speciem -ia (PG 40,589^A ἀτμήτα). 3,22 p. 55 quod ... est sine magnitudine et sine tumore et -e (PG 40,600^B ἀμερόες) secundum partem locali circumscriptione non eget. GERB. geom. 2,3 punctum est parvissimum et -e signum, quod graece symion dicitur. ALBERT. M. veget. 4,18 lapides sunt solidi et -es. caus. univ. 1,1,1 p. 3,25 Deus ... et noys et materia ab uno fluunt principio -i secundum substantiam. mot. proc. 1,2 p. 50,5 linea -is (*cf. p. 1716,29*). ANON. mus. Sowa 1 p. 94,27 quarum (*semibrevium figurarum*) minor -is est in sono, eo quod non potest in sono amplius minorari. *persaepe. v. et l.66. usu subst.*: ALFAN. premn. phys. 1,12 p. 7 non ... solum univit Creator essentiam -ium (PG 40,508^B ἀτόμω) secundum partem, sed et singula adinvicem coniunxit proprie. HUGO HONAUG. hom. 2,68,1 -e ... sui simplicitate reducitur ad eum modum unitatis, quem diximus superius unum simplicitate. ALBERT. M. gener. 1,5,15 p. 164,13 'unum-quodque -ium (p. 326^a,1 ἀδιαιρέτων) necessarium est dicere' etiam 'impassibile'. Iob 21,13 'et in puncto', hoc est in fine, quasi in -i temporis, 'ad inferna descendunt' per mortem. *ibid. al. v. et l.65. 2 inseparabilis – untrennbar, unzertrennlich*: a *in univ.*: VITA Rimb. 5 eum ... episcopus -em suae legationis comitem esse constituit. HILDEG. scivias 3,7,412 circuiens ventus cum umiditate et calore est in -i emissionem in hominis spiratione. **b de Christo eiusque natura**: GODESC. AQUENS. opusc. 1,8 p. 71,5 Christus, Mariae filius, in filio Dei inseparabilis, -is, irrecensibilis loco et tempore (*sim. 1,16 p. 79,12*). EBERH. BAMB. epist. 8 p. 505^A passus est Deus, non deitas, persona videlicet filii Dei, non illa natura, quae illi cum Patre et spiritu sancto una et eadem est inseparabilis et -is. *al. adv. indivisibiliter*. 1 *individue – unteilbar, untrennbar*: a *gener.*: LAMB. ARD. hist. 6 p. 566,10 Audomarensia predia ... et Archiarum ... predia ... Flandrie partibus -r usque hodie continuata sunt atque coniuncta. CHART. Xant. 200 p. 134,42 duximus (*sc. decanus et capitulum*) statuendum, quod ... singule prebende singulis altaribus inseparabiliter sint annexae, ita quod ... sacerdoti ... prebenda simul cum altari -r conferatur. **b philos. et theol.**: HINC. Remig. 7 p. 275,16 videbimus, quomodo unum divisibiliter tria sint et -r tria unum. RATHER. quadrag. II 33,598 spiritus, qui est utique Pater et Filius et spiritus sanctus, unus Deus, singillatim spiritus, -r spiritus, qui est super omnia et per omnia. ALBERT. M. phys. 8,1,1 p. 550,73 Deum numquam agere nisi tota potentia sua, cum sit sua potentia -r simplex. metaph. 11,2,9 p. 494,73 quod incorporaliter et -r est in causa prima et immensurabiliter, hoc in intelligentia quidem est immaterialiter. *ibid. al. 2 inseparabiliter – unzertrennlich*: TRANS. Bened. 5 (MGScript. XV p. 482,10; s. IX.) iuncti ... simul tamdiu -r sibi (*sc. Arnulfo*) adherere (*sc. exsecutores visionis*), quousque eqs. CONST. imp. III 171 tantus amor tantaque nos (*sc. regem Romanorum*) cura sollicitant ad perfectam vobiscum (*sc. rege Anglorum*) pariter et cum vestris indissociabilis amicitie contrahendam -r unionem.

indivisibilitas, -atis *f.* *natura indivisibilis, individua – Unteilbarkeit*: HUGO HONAUG. hom. 2,75,1 sciendum est, quod omne -e unum numero quoque est unum. ALBERT. M. bon. 329 p. 182,93 prima ... unitas est -s Dei. sent. 2,3,9 p. 75^a,29 indivisibilium non est unum indivisibilium alio, sed simplicitas ponit -em. phys. 1,2,2 p. 20,41 non potest dici, quod omnia entia sint eadem '-e (p. 185^b,16 ἀδιαιρέτων)'. metaph. 5,1,8 p. 228,42 res ... separantur per hoc, quod dividuntur ab aliis; sed -s ipsa principium est separationis ab aliis. *ibid. al. de numeris*: HIER. MOR. mus. 16 p. 79,28 differunt ... pariter par et impariter par in hoc, quod pariter par sectionem recipit usque ad mi-

norem terminum, impariter autem par non secatur usque ad -em.

*indivisim *v.* indivisus.

indivisio, -onis *f.* 1 *status indivisus, divisio non facta – Unterteiltheit, das Nichtgetrenntsein*: ALBERT. M. bon. 1 p. 1,14 bonum est -o (in divisione *var. l.*) actus a potentia (*item 4 p. 3,39sq. cael. hier. 2,8 p. 29,21*). div. nom. 1,36 p. 20,26 nec ... unum addit aliquam naturam super esse, sed tantum modum quandam, qui consistit in privatione -is (divisionis *var. l.*; *sim. metaph. 4,1,6 p. 167,21*). metaph. 5,1,7 p. 226,80 'universaliter' ... omnia 'inde' nomen et rationem accipit 'unius', unde '-em habent' (p. 1016^b,5 μη ἔχει διαίρεσιν). 5,1,9 p. 231,34sq. -o causa est unius, ... divisio, quae est -i opposita, causa est multitudinis. summ. theol. I 6,24,3 p. 148,88 divisio et unio sive divisio et -o. *ibid. al. 2 unitas – Einheit*: ALBERT. M. nat. bon. 328 aureola ... non debetur -i (divisioni *var. l.*) virginis, sed integritati. 329 p. 117,65 virgo habet opera et fidem ... et insuper corporis integritatem et adhuc patientiam in carentia viri solatii; et apponit his tribus -em cordis, quia, (in divisione corporis qua *var. l.*) tantum cogitat, quae Dei sunt.

*indivisivus, -a, -um. *individuum – unteilbar*: GERHOH. (?) tract. II 9 trinitas -a in unitate et unitas indiscreta in trinitate non habens in se aliud et aliud vel diversum a diverso.

indivisus, -a, -um. *script.*: -dev: l.69. -ss(us): l.67. 1 *non divisus, individuum – ungeteilt*: a *gener.*: a *in univ.*: AETHICUS 8 haec omnia (*sc. caelum et firmamentum*) habuit ipsa massa inseparabilis et -a in informe illa materia simul constituta. Ps. BOETH. geom. 233 si sint duae rectae lineae, quarum una ... est -a eqs. (*cf. p. 1715,18*). ALBERT. M. animal. 2,104 multi ... piscium carent ramis illis, sed habent intestina -a. 13,49 quaedam interiorum membrorum sunt divisa in duo ... sicut renes; ... integra et -a (p. 669^b,13 μονοφυή) voco, quae subiecto eadem sunt, quamvis forte quaedam signa divisionis sint in eis, sicut cor et pulmo. intellect. 2,1,3 p. 507^b,27 dixerunt *veteres philosophi*, quod sit simplex intellectus ... et quod -ae, sint intelligentiae, (*cf. p. 1016^b,1 νόησις ἀδιαιρέτος*) in ipso. *al. de s. trinitate*: HRABAN. epist. 20 p. 426,27 sancta Deus trinitas et -a unitas. GODESC. SAXO theol. 1 p. 89,5 Deus trinitas et -a unitas est trina et una sanitas atque suavitatis. ARNO REICHERSB. apol. p. 193,21sq. si quidem Christus non solum in se -us est, sed et in nobis -us esse debet. *ibid. al. β non fissus, solidus – ungespalten*: ALBERT. M. animal. 2,12 non est visum apud nos, quod aliquod animal habens -um pedem in corneo sotulari. 2,26 porci, qui sunt in regione, quae dicitur Larea Cortina ... , non habent fissum pedem neque fissam ungulam, sed solem unam habent in pede -am (p. 499^b,14 μόνυξι). γ *integer, totus – vollständig, ganz*: EPIST. ad Wrat. 5 p. 394,22 ut Deo catervulam nostram incolumem -amque servante ... vota expleamus. **b iur. i. q. communis – gemeinsam, gemeinschaftlich**: CHART. Sangall. A 386 p. 6,13 (a. 843) quicquid proprietatis ... visus sum (*sc. Adalhart*) habere, ... sive divisum habeam cum meis coheredibus seu -um. CHART. Mog. A II 473 p. 779,7 cum eo (*Ekehardo*) convenimus (*sc. conventus*), ut hec arva nostra ille vel heres suus -a per plures colonos teneat, ne forte, si fuerint partita et in plurium heredum possessiones distracta, labor nobis recolligendi oria-tur. CHART. Westph. IV 799 p. 424,32 de agris ignotis et -is, si seminati fuerint, et dubitatur, quo vel cui pertineant, decima solvetur. *al. subst. neutr. i. q. possessio communis, commune – gemeinschaftlicher Besitz, Gemeingut*: DIPL. Karoli III. 36 p. 62,37 tria mansa ... cum omnibus ... appendiciis eorum, terris scilicet ... , cultis et incultis, divisus et -is (*saepe in pertinentiis chartarum*). PETR. CAS. (?) chron. 4,18 p. 487,18 hec ... omnia ... cum villis ... , cultum, incultum, divisum, -um ... ad ius pertinuerant antiquitus monasterii Casinensis. REGISTR. Trident. III 13 p. 239,1 rendit *Naximbenus* fictum omni anno decimam partem pro -sso. CHART. Bund. 1051 p. 499,29 quam (*partionem*) ... Conradus et Zirius ... habent inter se et communia et inde -a ... in tota valle de Saxamo. *al. locut. adv. pro -o i. q. non discretis partibus, coniunctim – gemeinschaftlich, zusammen*: CONST. imp. II 172 (a. 1232) si quis infra minores annos positus cum aliquo consanguineo suo

bona pro -o possideat, deinde *eqs.* ACTA imp. Winkelm. I 534 p. 435,6 bona seu possessiones . . . , quas . . . pro diviso vel -o habent (*sc. episcopus et alii*). CHART. Sangall. C 2040 p. 206,16 quam (*Annam*) ego (*sc. Chunradus*) et monasterium . . . possidere (*sc. iure servitutis*) debemus pro -o. *saepe*. 2 *non separatus, una vivens – nicht getrennt, zusammen lebend (usu plur.)*: CAPIT. reg. Franc. 218,1 de fratribus -is . . . volumus, ut, si duos fuerint, ambo pergant, si tres fuerint *eqs.* 3 *inseparabilis – unzertrennlich, innig*: GESTA Magd. 8 p. 381,4 ut . . . eos (*canonicos et monachos*) . . . dilectio iungeret -a. SPEC. virg. 3,726 quæ (*stultitia*) superbiq̃ comes est semper -a. OLIV. hist. reg. 1 p. 84,9 Petrus heremita exhortator optimus et -us comes fidelissimus. *al.*

adv. indivise vel indivisim. 1 *sine divisione – ungeteilt, ohne Teilung*: LIBER diurn. 84 p. 98,8 ex quibus (*naturis, i. deitate et humanitate*) eum (*Christum*) veraciter subsistere credimus, in eisdem inconfuse, inseparabiliter et -e et esse et contemplari nihilominus prædicamus. ARNO REICHERSB. apol. p. 92,38 in quem (*Christum*) -e omnem potestatis suae plenitudinem . . . contulerit Pater. LAMB. TUIT. Herib. 2,23 p. 250,4 cuius (*vestigii*) sura -e inhererat femori. 2 *inseparabiliter – unzertrennlich*: VITA Ludow. Pii praef. p. 282,4 quarum (*sc. virtutum*) ille ita comitatu -e adhesit, ut *eqs.* 3 *coniunctim – gemeinschaftlich, in Gemeinschaft*: CHART. Brixin. 104 p. 110,8 (a. 1241) dominus electus debet infeudare ducem Meranie et comitem Tyrolensem de feodis eorum -m. CHART. Lamb. Leod. add. 15 p. 250,29 quicquid residuum fuerit . . . , ad usum cedet communitatis, ita quod, si voluerint (*sc. Otto et alii*) -m tenere, teneant. *al.* 4 *in toto – ganz, vollständig*: CHART. Duisb. 27 p. 60,3 (a. 1224) solvetur . . . census iste simul et -e singulis annis in octava pasche.

indivulsus, -a, -um. 1 *inseparabilis – unzertrennlich, innig*: EPIST. Worm. I 26 p. 48,8 eximie iuventuti Wormatiensium . . . R. Moguntinus . . . amicitiam -am, fidem inconcussam. EPIST. Ratib. 19 p. 341,21 cum horum omnium (*vittorum*) -um me 'comitem' (*ex Macr. Sat. 1,11,25*) sciam, non possum non lugere. ANNAL. Magd. a. 969 p. 150,40 dilectio . . . -a. *ibid.* *al.* 2 *intactus, integer – unangetastet*: CHART. Basil. C I 26 p. 20,8 (a. 1135) ut . . . hec rata et -a permaneant, sigilli nostri impressione firmavimus (*sc. episcopus; sim.* CHART. episc. Hild. I 263 p. 242,30. CHART. march. Misn. II 447). CHART. Gosl. II 108 p. 175,24 ut . . . hec donacio . . . stabilis permaneat et -a. *al.*

Orth-Müller
indo, -didi, -ditum, -ere. script. et form.: inf.: praes. indidere (cf. Stotz, Handb. 4, VIII § 115,5): p. 1718,15. perf. indisse: p. 1718,5. indic. perf. indedit: l. 67. p. 1718,41. usu refl.: l. 59. confunditur c. induere: p. 1718,47.

1 *inserere, inferre – hineingeben, -legen, einfügen*: A *proprie (in imag.: l. 55)*: 1 *in univ.*: WALAHFR. hort. 279 -ta caldae et vires et odorati fermenta saporis praestat sclarega. 437 volis ingentia mala capacibus -unt *pueri*. GODESC. SAXO gramm. 2 p. 475,17 qua (*parte anuli*) . . . solet . . . sigilli gemma seu lapis inseri vel -i. THEOPH. sched. 3,94 cineribus . . . panno -tis. *al.* *in imag.*: MILO carm. 3,41,523 mentis . . . tuae has (*figuras*) -e (*sc. lector*) cruminis. 2 *c. colore quodam*: a *iniciere – hineinwerfen*: EUPOLEMIUS 1,677 Saturnius hostes . . . -idit Ethne speluncis (*v. notam ed.*). b *refl. i. q. se conferre – sich begeben*: CHRON. Ebersb. II p. 4^b,34 aper . . . in tutoribus se sylvis -idit et ingressit. c *afferre, afficere – zufügen*: WALAHFR. hort. 365 si quae . . . calybs . . . vulnera membris -erit nostris. d *c. sensu addendi ('hinzufügen')*: PS. BOETH. geom. 939 his . . . minutis adinventis . . . eis notas -idere (-e-runt *var. l.*) geometriae artis indagatores. e *c. sensu efficiendi*: THEOPH. sched. 3,13 foramen . . . ferro graciliore -tum. B *translate*: 1 *donare, tribuere – (ein)geben, schenken, verleihen*: CONC. Merov. p. 196,21 qui (*Dominus*) vestrae (*sc. regis*) gloriae talem -edit mentem, ut *eqs.* WALTH. SPIR. Christoph. II praef. 93 mihi (*sc. Balderico episcopo*) gaudia . . . quidam collega . . . -idit. ALFAN. premn. phys. 1,20 p. 9 animalibus . . . ingenia . . . ad salvationem -idit (*PG 40,512^A ἐνέθη-κεν*) creator. DIPL. Conr. II. 184 p. 244,10 ex -ta nobis Dei misericordia. ALBERT. M. sent. 2,18,6 p. 321³,11 si . . . ista,

quae usitate fiunt, -idit *Deus* illi primae rerum conditioni, ut sic fieri necesse esset, oporteret, quod . . . -erit, ut ita fieri possent. *saepe*. 2 *memorare – erwähnen, einfließen lassen*: PETR. DAM. epist. 109 p. 213,25 in epistola quoque, quam Blancae comitissae direximus, haec nos indisse videmus.

5 II (*super-, im*)ponere – setzen, (*auf*)legen, (*an*)bringen (*in, an, auf; translate*): A *obi. res*: 1 *strictius*: a *c. notione scribendi, delineandi, exprimendi sim.*: a *in univ.*: ABBO FLOR. calc. 1,1 quae verbotenus . . . prosequabar, karitatis obtentu iniunxerunt *fratres*, ut . . . paginis -rem. OTLOH. vis. 7 sancte crucis signum sibi -erunt *fratres*. fort. *huc spectat*: WALAHFR. carm. 47,6,1 in alio (*sc. capulo cultelli*): quid natura mihi simulata, quid -at imago, dic prudens uno nomine (? *de forma crucis*). b *in chartis*: CHART. Stab. 32 p. 79,24 (a. 857) scedule nostre nomina (*sc. virorum*) -idere previdimus (*sc. donatores*). CHART. Sangall. B 58 p. 66,8 ex quibus (*sc. populi*) præcipuorum huic cartae -ta sunt signacula. DIPL. Heinr. I. 28 manus . . . nostrae confirmatione -ta. CHART. Carinth. V 273 p. 172,22 nomina eorum . . . , qui presentes fuerunt, membrane -idi (*sc. plebanus*). *al.* adde: CHART. Stir. I 552 p. 523,5 (a. 1173) quorum (*testium*) . . . hos tantum, qui per aurem trahi poterant, hic -endos censuimus (*sc. marchio*). b *c. notione tradendi i. q. assignare – beilegen, 'geben'*: LIUTG. Greg. 7 p. 72,34 nomen suum . . . -tum est ab . . . pontifice Bonifatius, qui antea Winfridi vocabulo censebatur (*sim.* HRABAN. epist. 14 p. 403,4. WALAHFR. hort. 272. BERNOLD. CONST. chron. a. 1088 p. 470,4. *al.*). EIGIL Sturm. 13 p. 144,20 monti vocabulum (*sim.* THIETM. chron. 7,59). *saepe*. 2 *latius: a. committere – anvertrauen*: WALAHFR. Wett. 117 antiqui quas (*artes*) auribus -unt nobilium. HROTSV. gest. 560 cura cui (*comiti*) conservandae fuit -ta domnae. b *dedicare – widmen*: PURCH. Witig. 400 largitor studii talis tibi, Christe, volenti iura potestatis sex taliter -idit annis. c *relinquere, reservare – vorbehalten (für)*: WALAHFR. carm. 89,3,11 nonum (*sc. annum*) placuit brevioribus -ere summis. d *attribuere – zuteilen*: HRABAN. carm. 4,1,10 tu Deus . . . proemiaque iustis poenamque merentibus -is. e *instituere – gründen, stiften*: HRABAN. carm. 3,26 invenies (*sc. imperator*) illic divinae famina legis . . . , caelestis regis sacramenta potentia cultu -ta, quae tribuunt dona superna piis. c *sensu concipiendi*: IONAS BOB. Ioh. 5 quam (*regulam*) beatus Macharius -edit (*in perit A1, illis dedit A2*).

B *obi. homines*: 1 *destinare – vorsehen (für), 'weihen'*: VITA Ludow. Pii 28 p. 378,3 ut, quicumque ex servili conditione . . . ad ministerium adsciscerentur altaris, primum manumittantur a propriis dominis . . . et tunc demum gradibus -antur (*induantur var. l.*) altaris. THANGM. Bernw. 51 p. 780,21 (*chart.*) loco . . . monastici ordinis -idi personas. 2 *sociare – beigesellen*: WALTH. SPIR. Christoph. II 3,121 cuius (*Olympi*) me laribus . . . , sanctio fontis, (*i. baptisimus*) -idit. 3 *ascribere – zuschreiben*: HRABAN. carm. euang. 30 ille (*Iohannes evangelista*) . . . , qui caeli contemplans gaudia recte divinaque videt, aquilae probus -itur arti.

adi. inditus, -a, -um. insitus, imatus, proprius – angestammt, angeboren, eigen: SALOM. III. carm. I 1,2,299 ocia sectari . . . me lex illa monet, laribus que mentis inheret; hanc contra pugnat, que membris -a constat. ALFAN. premn. phys. 1,53 p. 14 propter . . . sensibilitatem -am (*PG 40,520^B ἐνδο-θεῖσθαι*) corpori. ALBERT. M. metaph. 11,1,8 p. 470,64 quae (*essentiae*) -ae sunt materiae. Iob 39,1 p. 457,27 tangit hic leges -as animalibus. CHART. ord. Teut. (Thur.) 276 secundum vim sibi (*homini*) -am. *al.* *usu praed. pro adv. fere i. q. intus – etwa: darin (pleonastice)*: ERMENR. ad Grim. 1,5,92 multa . . . in divinis libris -a repperiuntur, quae grammaticis contraria esse videntur.

indocibilis, -e. 1 *indoctus – ungebildet: v. p. 1719,10.* 2 *qui doceri non potest – unlehrbar*: ALBERT. M. div. nom. 2,76 p. 92,26 ad . . . 'fidem' . . . -em' (*PG 3,648^B ἀδιδάκτων*), idest, quae per humanam doctrinam perfecte haberi non potest. 3 *usu subst. neutr.*: ALBERT. M. epist. Dion. 9 p. 535,53sqq. per -ia nihil constituitur in veritate; ergo videtur impossibile, quod dicit, scilicet quod symbolica theologia 'collocat in

Deo' per '-ia' (cf. PG 3,1105^D ταῖς ἀδιδάκτοις μυσταγωγί-
αις). p. 536,12 symbolica sunt -ia simpliciter, sed secundum
quid docibilia, quia non docentur, secundum quod significant
nomina, sed secundum eorum significata.

indocibilitas, -atis f. δυσμάθεια, *indocilitas* – *Unbelehr-
barkeit*: ALBERT. M. animal. 1,435 si ... est cervix defixa, sig-
nat -em et contumaciam (v. notam ed.).

indocilis, -e. *indoctus, incultus, imperitus* – *unge-, unver-
bildet, unerfahren*: 1 *spectat ad homines*: a in univ.:
PAUL. DIAC. Lang. 1,4 apud -es (indocibiles var. l.) ... et bar-
baras nationes. WOLFHARD. Waldb. 2,9 qui (puer) adhuc in
tenera aetate cor -e possidens et immaturis visceribus ... torpes-
cens. CARM. de bello Saxon. 3,118 nec minus assuetae bellis ...
phalanges -i turbae dictant discrimina pugnae. b *ignarus* –
unkundig: CARM. imag. 1,7,4 s<c>ribendi -is Anno. 2 *spectat*
ad equos: a *insuetus* – *nicht gewöhnt (an)*: EKKEH. IV. pict.
Sangall. 136 caballi -es sellē (gloss.: sellam numquam passi).
b *indomitus* – *ungezähmt*: EKKEH. IV. bened. I 38,125 -es
(gloss.: indomiti) ... caballi. 3 *spectat ad res i. q. non ido-
neus, non potens* – *nicht geeignet, ungeeignet, nicht in-
stande (zu; in imag.: l. 23)*: WOLFH. Godeh. II prol. p.
197,42 ut ... iusti memoriam quamvis -i taxatione proponam.
IUSTIN. Lippfl. 17 tu (sc. Simon praesul) lapis -is frangi.

indocilitas, -atis f. δυσμάθεια, *indocilitas* – *Unbelehr-
barkeit*: v. p. 1408,52.

indoctus, -a, -um. compar. usu subst.: l. 38. *ineruditus,
imperitus, inexercitatus, stultus* – *ungelehrt, ungebildet, un-
erfahren, ungeübt, tōricht (interdum spectat ad fidem, doc-
trinam christianam, e. g. l. 31.37)*: 1 *spectat ad homines*: a
in univ.: CONC. Karol. A 5 p. 39,34 conduxit (sc. haereticus)
episcopos -os, qui se contra praeccepta canonum absolute ordinarunt
(sim. 46^B,4 de sacerdotibus -is). LIUTG. Greg. 3 ob vici-
nitatem paganorum et -am plebem (sim. CARM. de Frid. I. imp.
1261 plebs -a). NOTKER. BALB. gest. 1,9 doctissimus Albinus
ex ipsorum (patrum) comparatione ... se -issimum iudicans.
FROUM. carm. 10,14 presbiter ut fias, tempus ... poscit et etas;
... nos humiles, nos -i maneamus. saepe. usu subst.: CONC.
Karol. A 44^A p. 479,18 ne ab -ioribus et infirmioribus adora-
rentur imagines. OTLOH. prov. D 66 doctus ab -o poterit bona
discere. CONR. MUR. summ. p. 44,8sq. utrum (sc. littera mit-
tatur) -o vel illitterato, vel docto vel litterato; si ... mittit -o
eqs. b *inutilis* – *unfähig (zu)*: HILDEG. scivias prol. l. 11 ti-
mida ex loquendum et ... -a ad scribendum ea (sc. quae vi-
des). OTTO FRISING. gest. 1,47 p. 67,5 natandi. saepe. 2
spectat ad sermonem, doctrinam sim.: VISIO Tnugdali p. 4,15
accipite (sc. abbatissa) ... munusculum simplicis stili et -e lin-
gue. al. in lusu verborum: IDUNG. PRUF. argum. 22 insen-
sata sententia et -a doctrina.

adv. indocte. *imperite, ignoranter* – *aus Unwissenheit*:
STEPH. Wilfr. 14 p. 208,23 servum Dei ... Ceadda ... in se-
dem episcopalem ... -e contra kanones constituerunt (sc. epi-
scopi quartodecimani). LIBRI Karol. 1,5 p. 131,18 quae vel ar-
roganter vel -e a Constantino ... ad ... papam ... scripta sunt.
1,13 p. 163,17 -e et inordinate. al.

***indolabilis**, -e. *qui dolari, caedi non potest, indolatilis* –
zum Behauen, Bearbeiten ungeeignet, unbehaubar: ALLEG.
sapient. 27 p. 478^a,57 radix stoliae est corpus -e. ALBERT. M.
miner. 1,2,5 p. 20^a,16 latomi ... lapides dolabiles dolant ad re-
gulam secundum totam superficiem lapidis; -es, qui comminui-
biles sunt, non in tota superficie dolantur. anim. 3,4,6 p. 236,5
est ... Lesbe insula quaedam habens lapides -es. Iob 39,28 sili-
ces indomabiles sunt ferro et -es. ibid. al. cf. *dolabilis.

***indolabilitas**, -atis f. *natura ad dolandum non habilis* –
zum Behauen ungeeignete Beschaffenheit: v. vol. III. p.
924,43.45.

indolentia, -ae f. *indoles* – *Anlage* (cf. ThLL. VII/1. p.
1220,22.39): CHART. Carinth. III 1445 p. 560,27 (a. 1194) ut
per hoc (scriptum) -e hominum, que oblivioni est dedita ...,
obvietur. cf. *indolitia.

***indoleo** v. indolesco.

indoles, -is f. (m.: p. 1720,10.47. adde WILLIB. Bonif. 8 p.
45,10. al.) script. et form.: yd-: CHART. Rhen. med. III

851. ?-ot(es): l. 16. sing.: nom. -is: THIETM. chron. 1,19
(a. corr. A). CHRON. Thietm. 1,19. al. gen. -es: l. 52. abl.:
-i: l. 28. (?an indecl.) -es vel -is: l. 51. acc. pl. -is: l. 16. usu
plur.: l. 16. c. gen. inhaerentiae: l. 28.31.

- 5 1 *de natura, condicione, proprietate*: a *strictius i. q. habi-
tus naturalis, virtus, ingenium* – *Naturell, Anlage, Neigung,
Begabung*: a in univ.: LIBER diurn. 84 p. 94,19 etsi virtutum
-es nequaquam in nobis (sc. episcopo) est. ALCUIN. Willibr. 1,3
(MGMer. VII p. 118,11) b o n i (bone ex bene corr. 2a.b, bo-
nae pars codd.) -is puer (VITA Meinw. 160 p. 84,2 bone. saepe).
AGIUS vita Hath. 2 futurae -is speciem praetendens. POETA
SAXO 2,145 qui (filius) par genitori -e m e n t i s erat (2,488.
4,282). THANGM. Bernw. 1 p. 758,48 hominibus acceptae -is
gratia ... episcopo ... familiaris efficiebatur. persaepe. v. et p.
1721,3. fort. huc spectat: CHRON. Ven. Alt. p. 49,29 archie-
piscopus ista ystoria composuit per -tis (cod., -is ci. Simons-
feld) intelligentie et alia scripsit ... per artis intelligentie. b
spectat ad originem, stirpem, genus: HROTSV. lib. 1 praef. 7
clementia regiae -is Gerbergae. UFFING. Ida prooem. p. 471,7
ex regali ... -e. WALTHARIUS 28 nobilis ... Hagano fuerat ...
tiro -is e g r e g i a e veniens de germine Troiae (THANGM.
Bernw. 1 p. 758,13). ODILO CLUN. Adelh. 15 auguste -is
Otto. TRAD. Teg. 290^a preclare -is comes. al. b *latius*: a
flos, vis – *Blüte, Kraft*: ANNAL. Fuld. Ratisb. a. 894 p. 125,2
25 Karolus puer -e iuventutis. EPITAPH. var. II 68,3 iuvenis laeta-
bar (sc. abbas) in -e carnis, sed caro dum vigit, mors inopina
subit. b *gradus, dignitas* – *Stand, Würde*: LULL. epist. 98 p.
218,20 gubernatrici ... inclitae pubertatis -i, ... integritatis ves-
timento ... decorate ... salutem (cf. l. 38; sim. HUGEB. Wyn-
neb. 7 p. 112,34 cumque ... Dei famulus magisterialis dignitatis
-e subditis ... preesset). HUGEB. Willib. praef. p. 86,21 sacer-
dotalis infule honore ditatis presbiteris preclareque -is diaconi-
bus eqs. GODESC. SAXO theol. 18 p. 251,15 ut assensum prae-
beas nemini umquam, quantaelibet sit -is, auctoritatis, famae.
35 THEOD. TREV. mirac. Celsi 5 in eodem ... coenobio crevit
quidam monachilis -is parvulus. al. meton. in allocutione:
BONIF. epist. 9 p. 4,30 inlustrem pubertatis tuae (sc. Nithardi)
-em precor ..., ut eqs. (cf. l. 28). NOTKER. BALB. gest. 2,10 p.
67,8 epistolam ad vestram -em direxit abbas. 2 *de subole*: a
proprie: a *progenies, filius* – *Nachkomme, Kind, Sohn*:
HIST. Daret. p. 199,22 ad Phereclides -em ... revertamur.
ANSO Ursmar. 2 (MGMer. VI p. 454,24) genitores effebum
-em auctoribus sanctarum scripturarum tradiderunt. al. b
puer, adolescens, iuvenis – *Knabe, junger Mann* (usu attrib.:
45 l. 46): IONAS BOB. Ioh. praef. p. 326,5 anno tercio regni domni
Clotharii regis -is. FORM. Augiens. C 4 ad eundem (sc. in Do-
mino acceptum) inpuendum -em. HARTW. Emm. 7 benedicta
-es <s>previt affectus faciles. VITA Annon. IV 1,3,3 e castris
trahitur nobilis -es, ... ut studiis vacet. al. b meton. i. q. pue-
ritia, adulescentia – *Kindheit, Jugend*: VITA Eucher. 13 (MG
Mer. VII p. 52,25) quem (famulum) ... ab -es (-is p. corr. 1, sic
rell.) aluerat. VITA Desid. Cad. 2 p. 564,17 sub -es (in dolos a.
corr. 2; adolescentiae 3) adhuc annis. al.

indolesco, -ui, -ere vel ***indoleo**, -ere (cf. Stotz, Handb.
2, VI § 176). usu impers.: l. 69.

- dolore affici, lugere, indignari – *Schmerz empfinden, lei-
den (unter), betrübt sein, traurig werden, bedauern*: 1 in
univ.: HEIRIC. Germ. I 3,196 -let eque ..., quo iaceant (sc.
cadavera), monstrare iubet. RUOTG. Brun. 29 his ..., qui hoc
60 (sc. lectionem) ita non amabant, ... -uit. ABBO FLOR. calc. 1,2
-ui liberalium artium disciplinas ... labefactari. DIPL. Heinr.
IV. 49 p. 64,4 (interp.) quod (sc. calamitates) ... imperator ...
-uit. CHRON. Andag. 77 p. 187,13 videres ... religiosas ...
personas tantam pro iusticia persecutionem, non secus quam
65 qui patiebatur, -lere. DIPL. Heinr. II. 519 (spur.) audito detri-
mento rerum ... ecclesiae compatiens -uimus ... sceleribus
(sim. HIST. peregr. p. 122,22). al. impers. i. q. dolet – *es
schmerzt, tut weh*: WOLFH. Godeh. I 33 p. 191,55 episcopo
... -uit. 2 *compungi* – *Reue empfinden*: HERM. AUGIENS.
vit. 278 ni se forte reę ... sciant vel -cant sorores. WARN. pa-
racl. 342 ut, qui stat, timeat; spe miser -eat.

***indolitia** (-cia), -ae f. (cf. indolentia [v. ThLL. VII/1. p.

[Pöörnbacher]

1220,22,39]; de formatione v. Stotz, *Handb.* 2,VI § 48.1) *indoles* – *Anlage, Begabung*: 1 *strictius*: SALOM. II. epist. 24 p. 409,30 eius (*pueri*) perpendens -am (indolem B) necnon et tantum in tali aetate ingenium. 2 *latius i. q. dignitas* – *Würde* (*meton. in allocutione*): FORM. Sangall. II 43 p. 426,25 obsecro (*sc. magister*) dilectissimam ... -ciam celsitudinis vestrae (*sc. discipulorum*), ut eqs.

*indoloratus, -a, -um. *dolore non affectus* – *schmerz-unempfindlich*: ALBERT. M. bon. 135 p. 90,38 Aristoteles ponit unum, qui superabundat intimiditate nihil timendo, ... et vocat eum inanimosum vel -um (*cf. p. 111^b, 26 ἀνάλγητος*), si nihil timet, neque terrae motum neque eqs. 139 p. 91,88 qui intimiditate abundat, ... in sustinendo ... dicitur -us, eo quod non sentit pericula. *usu subst. masc.*: ALBERT. M. bon. 135 p. 90,52 sunt *abundantiae* ... tres verae, ... inanimosi ... sive -i et audacis et timidi vere existentes.

*indolorosus, -a, -um. *indolorius, doloris expers* – *schmerzlos*: ALBERT. M. animal. 22,94 dentes pulli equini ... suspensi super puerum, cui dentes cadunt, facient egressum festinum et -um.

indomabilis, -e. *qui domari non potest, invictus, durus, ferus* – *unbezwänglich, ungezähmt, unbeugsam, wild*: 1 *de hominibus eorumque affectibus sim.*: a *in univ.*: GESTA Font. p. 4,19 barbaricas ac -es eorum (*civium*) mentes nectare ... doctrinae debriabat *praesul*. WIDUK. gest. 1,10 p. 17,20 genus hominum -e. DIPL. Karoli M. 245 p. 345,28 (*spur.*) Saxones ... ob sue pertinaciam perfidie ... -es (*domabiles var. l.*). WOLFHER. Godeh. II 1 nos Saxones ... verbo Dei diu -es. MIRAC. Donat. (MGScript. XIV p. 178,54) vigor. THEOD. TRUD. Bav. 43 p. 251^A furor. RUD. TRUD. gest. 4,1 p. 247,12 -i inquietudine. RUP. TUIT. dial. 1,340 superbiae -is *homo*. ANNAL. Magd. a. 969 p. 150,47 populus ... -i corde. HIST. pe-regr. p. 164,23 gens ... ferrea ferro -is. *al. per enallagen*: IORDAN. SAXO princ. 32 -is hereticorum rebellio. b *immoderatus* – *ungezügelt*: EPIST. Worm. I 67 p. 112,25 quidam ex nostris senio eos superante ... reticere possent, iuvenes ... paulo -iores ... distractionis pati iuga recusant. 2 *de bestiis*: NOTKER. BALB. gest. 2,15 p. 79,12 praecepit *Pippinus* adduci taurum ... animis -em. ALBERT. M. animal. 6,101 vaccarum ... feminae tempore coitus ... ita quod quasi -es sunt a pastoribus nec in pascuis possunt contineri. 23,122 hanc (*hirundinem*) avem et murem dicunt esse -ia (*cf. Plin. nat. 10,128 indociles*), sed ego eqs. 3 *de silice*: v. p. 1719,62.

*indomatium, -onis f. *ferocia* – *Wildheit, Ungestüm*: IORDAN. RUFF. equ. 2 p. 5,1 propter -em suam (*sc. equi*).

indomatus v. *indomitus*.

*indominicalis, -e. (*dominicalis*) *dominicus* – *herrschaftlich, Herren-, Fron-*: CHART. Rhen. med. I 368 p. 425,40 (*epist. papae a. 1069*) sine terra -i sunt XIV mansi.

adv. *indominicaliter. secundum pertinentiam ad dominium, modo domini – *als Herrengut, Fronland*: DIPL. Frid. I. 84 comes ... prediorum advocatiam de manu regia -r tenet.

*indominicata v. *indominico.

*indominicatio, -onis f. 1 *dicio dominica* – *herrschaftliche Verfügung*: CHART. LUX. I 385,7 (*a. 1135*) bona abbas ... colet ... donec ... heres redeat et de manu ... bona sua de -e liberata recipiat. CHART. Rhen. med. III 312 p. 250,26 sive sit terra arabilis, ortus, domus vel pratum, obstrictum erit ecclesie eo iure -is, quo et terra demonstrata. 2 *ager dominicus, dominium, fundus* – *Fron-, Salland, Domäne, (Grund-)Besitz*: GESTA Lob. 9 p. 314,22 (*chart.*) vendidit *abbas* ... -es ecclesiae, cuius custodie eqs. CHRON. Andag. 58 p. 130,25 decima ... fisci, videlicet -is. *cf. *dominicatio*.

*indominicatum v. *indominico.

*indominicatura, -ae f. *ager dominicus, dominium, fundus* – *Fron-, Salland, Domäne, (Grund-)Besitz*: CHART. Stab. 117 (*a. 1085*) dedit *abbas* ei (*Mazoni*) in vadimonio curtem nostram ... cum tota -a absque decima. CHART. Lamb. Leod. 26 p. 39,1 ex sua -a prebente *episcopo* mihi ... beneficia tradidi (*sc. Ermengardis*) ... partem possessionis mee. CHART. Stab. 154 p. 312,12 de -a de Wanenge. 156 p. 318,9 que (*mansio*) ad -am nostram pertinebat. 275 p. 517,4 de -a (*in do-*

minicaturis A) ... imperatoris ... et ... archiepiscopi decimam in Andernaco nos habere. CHART. Laus. 630 in -is episcopi. *al. cf. *dominicatura*.

1. *indominicatus, -us m. *de formis decl. II. v. l. 55sq.* *ager dominicus, dominium, fundus* – *Fron-, Salland, Domäne, (Grund-)Besitz*: DIPL. Zwent. 16 p. 47,4 concessimus ... decimam ... abbaciae tam de -u (*dominatu a. corr. C*) quam de fratum ... causis et beneficiis. HILLIN. Foill. 14 (MGScript. XV p. 926,47) contigit ... equitem per culturam -us ecclesiae transire. *cf. 1. dominicatus*.

2. *indominicatus v. *indominico.

*indominico, -atum, -are. *script. et form. partic. perf.*: -micat(us): DIPL. Zwent. 70 p. 206,37 (*C*). -ad(us): l. 30. *abl. sg.* -u: HIST. Walc. 54 p. 528,24.

15 *dominio addicare* – *dem Fronland hinzufügen, 'verfronen'* (*de formatione et signif. cf. Stotz, Handb. 2,VI § 120.5 [v. et § 103.2 adn. 28]*): CHRON. Andag. 4 p. 12,10 (*dipl. Ludow. Pii*) que (*res*) ... non -te, sed in beneficio constitute fuerunt. CHART. LUX. I 385,6 si qua bona ... -ta fuerint, primo anno abbas ... census accipiet.

20 *adi. indominicatus*, -a, -um. *qui domini est, dominicus* – *dem Herrn zustehend, verfront, Herren-, Fron-*: 1 *de bonis, praediis*: a *de significato*: CHART. Rhen. med. III 312 p. 250,20 (*a. 1227*) pro ipsis (*sc. residuis carradis*) terram -am, que vulgo dicitur *vrone*de, vel terram feudalem ostensuri *homines*. p. 250,29 ad terram ... feudalem sive -am. b *exempla*: DIPL. Arnulfi 2 ego *Pipinus* et uxor mea ... donavimus ... villam proprietatis nostre ..., m a n s u m videlicet -um eqs. (*COD. Lauresh. 13 l. 11. DIPL. Ludow. Germ. 61. saepe. sim. FORM. Pith. B praef. p. 648 cum manso -do. COD. Lauresh. 3384 curiam. saepe*). CAPIT. reg. Franc. 128,7 invenimus in eodem loco (*sc. insula Staphinseie nuncupata*) curtem et casam -am cum ceteris aedificiis. REGISTR. Foss. I 9 habet in Mairiaco mansum -um cum casa ...; habet ibi de vinea -a iuctos ... C, de terra arabili -a eqs.; est ibi capella -a. REGISTR. Prum. 1 terra (*Epist. Wibald. I 58 p. 101,13sq. al.*). HIST. Walc. 16 p. 511,39 de ... -is beneficiis nonam sibi retinuit *rex. persaepe. v. et l. 51. vol. II. p. 691,37. huc spectare vid.*: DIPL. Ludow. Germ. 126 p. 176,30sq. accepimus ... tres hubas in dominicum, (? *leg. -as ed.*) et hubas serviles vestitas ...; dedimus eqs. 2 *de ecclesiis, capellis sim.* (*'Eigenkirche'*; *de re v. A. Hedwig, ZRGK. 109. 1992. p. 1sq. et HRG² I. p. 1267sq. s. v.*): DIPL. Otton. III. 2 p. 396,11 episcopus ... eidem dominae -um monasterium ... habere consensit (*inde WIDR. [?] Gerh. I 1,21 p. 503,18 -a monasteria*). GESTA Vird. cont. I 9 p. 49,3 tradidit *comes* ... duas ecclesias cum capella -a. DIPL. Loth. III. 119 p. 193,3sq. confirmamus ... domum -am et capellam -am et liberam. v. et l. 35. 3 *de tributo, decima*: DIPL. Arnulfi 64 p. 96,2 decimas omnes -as ... permittimus habere (*sim. 128 p. 191,33 decimam -am*). DIPL. Otton. I. 70 p. 150,43 ut ... de vineis -is ... decimam -am ... concederemus. CHART. Rhen. med. I 255 p. 312,10 omnem -am decimationem. *al. 4 de servitio*: DIPL. Ludow. Germ. 112 p. 161,6 concessimus ... de territorio ad opus -um ipsius episcopi colonias VI.

55 *subst. indominicatus*, -i m. *vel indominicata*, -ae f. *vel indominicatum*, -i n. *ager dominicus, dominium, fundus* – *Fron-, Salland, Domäne, (Grund-)Besitz*: CAPIT. reg. Franc. 274,3 ut ... proprietates illorum (*sc. infidelium*) in nostrum -um recipiantur. TOMELL. hist. 6 (MGScript. XIV p. 152,32; *dipl. Karoli Calvi*) ex -o (*dominicato 1*) ... necessaria suppleantur. DIPL. Karoli III. 137^a ad nostrum -um. 144 quicquid ... de nostro -o est. DIPL. Conr. III. 116 p. 208,4 licet congregatio tua (*sc. abbatis*) ... decimationem de -is nostris in Ingelnheim habuerit. GESTA Lob. 13 de ceteris -is episcopilibus. 27 p. 333, 13 quas (*culturas*) mansionarii colendas tenebant, ad -um ecclesie revocavit *Gerardus. al.*

*indominicus, -a, -um. (*dominicus*) 1 *adi. i. qui domini est, dominicalis* – *Herren-*: REGISTR. Prum. 44 mansa XLIX cum manso -o. 2 *subst. masc. vel neutr. i. q. curia dominicalis, dominium* – *Herrenhof, -gut*: CHART. LUX. II 282 p. 303,24 (*a. 1235*) pertinent ad hospitale terra ... arabilis ...; decime -orum nostrorum (*sc. dominorum*), scilicet eqs.

indomitus, -a, -um. *script. et form. -mat(us): l.18. superl. -issimus: l.20. struct. c. gen. (vel abl.): l.30. usu subst.: l.35. confunditur c. domitus (domatus): l.8.*

I a feritate naturali non aversus, ferus, brutus, incultus – ungezähmt, unbändig, wild: *A proprie de bestiis: 1 in univ.: LEX Ribv. 40,11 auceptorem -o pro III solid. tribuat (sc. si quis weregeldum solvere coeperit). PACTUS Alam. 24,1 si cervia -a (domita, domata var. l.) fuerit occisa. CAPIT. reg. Franc. 233,21 ut de ... gregibus equarum vel gregibus porcorum -orum (-os 1) nulla pignatio fieri debeat. VITA Phil. Cell. 3 aviculae. saepe. 2 non mansuefactus, non ad obsequium aut naturam cultiorem redactus – ungebändig: VITA Galli I 5 p. 44,3 iussit pontifex presbitero, ut introduceret duos equos -os de ipsius iumentis. PACTUS Alam. 3,7 si -us fuerit (sc. armentum). CHART. Burgenl. I 113 (a. 1208/20) dedit Benthō ... VII equas -as. 246 VI equos -as. saepe. v. et p. 1719,19. B translate: 1 de hominibus: a in univ.: STEPH. Wilfr. 13 p. 208,9 pauci christiani feroces et -atos (-os var. l.) paganos ... obtruerunt. NOTKER. BALB. gest. 2,12 p. 70,10 propter ... infestationem -issimorum (-orum morum var. l.) Saxonum. HROTSV. Pel. 24 Saracenorum gens -orum. WIDUK. gest. 1,18 p. 28,16 ferarum ... more viventes (sc. gens Avarum), inculti et -i. HERBORD. Ott. 2,1 p. 61,2 gens ... naturali quadam feritate ... erat -a et ... fide christiana ... aliena. saepe. in iunctura: comes -us i. q. comes silvester – 'Wildgraf': CONR. MUR. clip. 62 -i comitis niger ac albus fore scitur (sc. clipeus; v. notam ed.). b effrenis, immoderatus – zügellos, unbeherrscht (in usu verborum: l.32): ARBEQ Emm. 12 pater ... temporalis glorie, (temporalis gloria, temporalis gloria var. l.) -us (superbus var. l.; elatus VITA Emm.; cf. MEGINFR. Emm. 9 altioris dignitatis fastu intumuit). HROTSV. Gong. 466 raptus armiger amore suae -ae (-o ci. Celtes) dominae. c invictus, liber – unbezwungen, frei (usu subst.: l.35): AETHICUS 67^d terra (sc. Scythiae; per enallagen de incolis) ab aevo ... -a. CARM. Bur. 135,42 -os tibi subicies (sc. Amor). d barbarus – ungebildet: BURCH. URSB. chron. p. 65,8 nec eisdem (legibus) recte utuntur Alamanni tanquam gens agrestis et -a. expressus de paganis ('heidnisch'): WANDALB. martyr. 784 Andreas ... apostolus ..., qui -os verbo ... subegit Achaeos. VITA Bonif. II 7 gentes adhuc -as destinavit adire Fresonum. RUOTG. Brun. 37 p. 39,10 velut -a barbaries ea, quae videbatur ecclesiae proles (sim. METELL. Quir. 14,12 -e barbarie). 2 de arboribus sim. i. q. silvester – wild wachsend, 'Wild-': v. vol. III. p. 970,355qq. 3 de rebus (?per enallagen: l.45): HROTSV. Gong. 565 exagitat meretrix caput -um. v. et l.20.*

II insuperabilis, invincibilis, intrepidus – unbezähmbar, unüberwindlich, unerschütterlich: *A de hominibus (Centauris: l.58): 1 proprie: WIDUK. gest. 1,9 p. 16,3 -um (indod-var. l.) genus hominum. THIETM. chron. 6,15 qui ob assiduum venacionis exercitium -us Tommo vocabatur. MARR. RED. lap. 44 -um ... facit adamas ... gerentem. HIST. peregr. p. 139,27 -am et ferream ('geharnischt') Alemannorum gentem ... advenire. 2 translate: a in bonam partem i. q. superbus – stolz: LAMB. LEOD. Matth. I 882 urbs (sc. Argentina) ... populus et menibus inclita, plebis -e valideque ferax opibusque referta. b in malam partem i. q. violentus, saevus, intemperans – gewalttätig, wüst, roh: CARM. Teg. 24,11 (DtArch. 18. 1962. p. 496; a. 1160/80) edomat Heracles -os Centauros vulnerare binos (cf. Boeth. cons. 4 carm. 7,14 superbos). B de rebus i. q. inflexibilis, inexorabilis – unbeugsam, unerbittlich, erbarmungslos: 1 in univ.: WALAHFR. Wett. epil. 2,4 -a praeventus morte. VITA Galli II 1492 -ae feritatis equorum corpora bina. OTTO FRISING. gest. 2,29 p. 135,33 Romana virtus -a cuncta perdomuit. 2,30 p. 137,17 vis cognoscere ... ad conflictum procedentis intemperatam ac -am audatiam? v. et l.33. 2 firmus, solidus – fest, hart: MAPPAE CLAVIC. 133 petra, quae dicitur Smirias, asper et -us est omnia terens.*

adv. *indomite. 1 vehementer, magno impetu – heftig, mit voller Wucht: EMO chron. p. 112,14 divitum domos -e aggre-diens mare. 2 immoderate, omnino – uneingeschränkt, völlig: HROTSV. Pafn. 7,10 quae (sc. Thais) actenus fuisti -e vaga.

*indomus, -us f. *domus (adhuc) non existens – ein (noch) nicht existentes, nur ideelles Haus (usu philos.): ALBERT. M. metaph. 7,2,6 p. 347,42 in omnibus ... mutatur materia ex privatione, sed 'aliquorum privatio non' est 'manifesta' ... nisi forte in talibus ex infigurato dicamus figuratum fieri; sed non dicimus ex indolo fieri idolum et ex inhomine fieri hominem, et hoc modo ex 'caementis et lignis' fit 'domus', non ex -o dicentes fieri domum. cf. *inhomo, *inidolum.*

1. indonatus, -a, -um. *passim in figura rhet. litotes q. d. non dotatus, praemio non affectus – unbeschenkt, unbelohnt: ARDO Bened. 19 p. 208,20 nullus illo habente -us ... habuit (sim. VITA Mathild. I 12 p. 136,2. al.). EPIST. Teg. I 44 qui (Deus) nullum bene operantem -um relinquit. BENZO ad Heinr. IV. 1,18 o felices illo tempore nati, qui finita pugna non redibant domum -i. al. iron. de poena: INVENT. Quint. II 52 (MGPOet. IV p. 998) hic (sc. Iulianus apostata) ... sanctorum milia stravit, sed non pro meritis hinc -us abivit, dum fertur saevus divino fulmine fossus.*

2. *indonatus v. *indono.

*indono, -atum, -are. *donare, instruere – begaben, belehnen (mit): GESTA Camer. cont. I A 3 Iohannes ... in civitate remanet castellatura -tus.*

[indoratio v. induro.]

indormio, -ire. *dormire (super) – (ein)schlafen (auf): RUP. TUIT. trin. 17,20 l. 972 caput reclinat blandoque sinu (sc. virginitis) ... -it rhinoceros.*

indormitabilis, -e. *numquam dormiens, somno indomabilis – niemals schlafend, unermüdlich: AGOB. 21,3 non ita placuit illi -i oculo, qui custodit Israel suum.*

indotatus, -a, -um. *non (pro dote) donatus – nicht (als Wittum) übereignet: LEX fam. Worm. 4 si quis ex familia moritur, quicquid -um reliquerit, nisi traditione prepediatur, proximi haereditas possideant (cf. 1 quicquid in dotem dederit).*

[indotis v. indoles.]

*indoto, -avi, -are. *dotare, munerare – begaben, beschenken: ANNALISTA SAXO a. 907 quo (praedio) pater ... ecclesiam -verat.*

indictio v. in et dirigo. **indubie** v. indubius.

indubitabilis, -e. *I de quo dubitari non potest, indubius, certus, verus – unzweifelhaft, zuverlässig, sicher, unverbrüchlich, wahr: A spectat ad res: 1 gener.: a in univ.: WANDALB. Goar. 2,11 p. 58,6 rei ... gestae -e testimonium. BERTH. chron. B a. 1078 p. 336,9 rem gestorum -em domno papae ... testificati sint (sc. legatus et alii). BERNOLD. CONST. libell. I 5 p. 19,25 -i veritate. p. 26,8 cum -i efficacia. WINR. epist. 1 p. 284,37 eam (sententiam) ... rei experientia facit -em. EPIST. Hildesh. 72 quociens ... -em vobis (sc. imperatori) ostenderit episcopus suae fidelitatis constanciam. CONST. imp. III 260 certitudinem. saepe. b non ambiguus – unzweideutig, klar: ALBERT. M. praedicam. 2,8 p. 181^b,20 -e est et verum universaliter, quoniam eqs. anal. pr. 2,4,6 p. 752^a, 39 ostensiva ... demonstratio incipit ab -bus, hoc est positus et concessis, propositionibus et veris eqs. p. 752^b,7 quae (demonstratio) est ad impossibile, sumit unam illarum (propositionum) sic -em et alteram indubitabiliter falsam, quae est contradictoria eqs. ibid. al. 2 iur.: a inviolatus, confirmatus – unanfechtbar, gültig: METELL. Quir. 30,20 ius ... -e. CONST. imp. I 296 p. 421,4 quod (sc. rem) ... -i ... cautione firmabimus. CHART. Mar. Magd. 98 p. 93,10 ut hoc factum sit -e semper et immutabile perseveret. b definitus – verbindlich: CHART. Englb. 33 (Geschichtsfreund 9. 1853. p. 200,32; a. 1210) -em terminum demonstrantem (sc. praedium). B spectat ad homines: CHART. Turic. 342 (a. 1186/7) abbas VII presbyteros de vicinis, viros -es, produxit, qui vinculo obedientie ... astricti eqs.*

II qui non dubitat – unerschütterlich: *VITA Chlodov. 5 (MGMer. II p. 353,1) -i mente credidit. EPIST. Hildesh. 65 ut ... de vobis (sc. principibus) -em habeamus fiduciam. BERTH. chron. B a. 1079 p. 371,12 -em spem totius Saxonie sine bello ... sibi subiciende acquisivit Heinricus.*

adv. indubitabiliter. *sine dubio, certe – unzweifelhaft, ohne Zweifel, sicher: 1 in univ.: LIBER diurn. 58 p. 48,10 ut,*

quicquid boni in illo (*papa mortuo*) amisimus, in hoc (*sc. successore*) nos invenire -r confidamus. SIGEB. GEMBL. apol. 8 (MG Lib. Lit. II p. 446,2) quod -r verum est. WINR. epist. 2 p. 286,27 ut -r ... appareat, ... quid *eqs.* ALBERT. M. sent. 3,5, 11 p. 110^a,9 -r constat, quod *eqs.* v. et p. 1724,55. 2 *firmiter – grundsätzlich, selbstverständlich*: ACTA imp. Winkelm. I 313 p. 280,36 (dipl. Frid. II.) iusticie ... munus in principe ab eo generaliter sic speratur, sic ab ipso -r postulatur, ut *eqs.* al. 3 *exacte – genau*: RADOLF. epist. 7 p. 531,29 abstracto ... de rectis angulis, quantum hinc et inde capiunt duo trigonales anguli, quod amplius est, si coniungantur, tertio -r coequantur. 4 *sine haesitatione – unbedenklich*: LIBER diurn. 74 p. 77,14 quod (*sc. collationem*) si minime fecero (*sc. episcopus*), sit sanctae ecclesie licentia ... ex hac mea ... sponsione -r vindicare.

indubitans, -antis. *script. adv. compar.* -ancius: p. 1726,32. *usu praed. pro adv.*: l. 21.

1 *qui non dubitat, fiduciae plenus, firmus – unerschütterlich, vertrauend (auf), gewiss, sicher*: ALCUIN. epist. 59 p. 103,8 simus de eius (*Dei*) opitulatione -es. TRAD. Frising. 398^a -i quae intubanti anima. WALAHFR. (?) carm. 50,1,39 -s ista ut tu (*sc. pater*) mihi credas. RUP. MEDIOL. (?) Adalb. 26/27 p. 68,27 spe -i. al. 2 *indubitabilis, manifestus – unzweifelhaft, augenscheinlich*: CHART. Westph. VI 1118 (a. 1278) quatenus ... utilitas postulata -es vires assumat.

adv. indubitanter. 1 *sine dubio, certe, veraciter – ohne Zweifel, mit Gewissheit, sicher, wahrhaftig*: a gener.: α *in univ.*: RADBERT. corp. Dom. 9,249 (add. rec. 4) -r credendum est (RIMB. Anscar. 2 p. 21,1 credebat. DIPL. Karoli III. 83 p. 134,24 credimus. *saep*). 12,4 vere credere et -r scire (BALTH. Fridol. 23 sciebat. *sim*. GODESC. SAXO theol. 6 p. 175,6 intellegi. al.). DIPL. Loth. I. 99 ut nobis profici debeat in augmentum, -r speramus. BERTH. chron. B a. 1079 p. 366,19 nimis -r *persaepe*. *in epistulis*: EPIST. Teg. I 58 in vestra dilectione constanter adhuc -r permanemus. 106 p. 109,6 ut sanctitas vestra ... valeat, paternitati vestre -r notum sit ... nos Deo ... supplicare. EPIST. Hildesh. 90 amico suo A. B. per omnia -r sincere dilectionis obsequium. β *plane, patenter – deutlich, unmissverständlich*: BERTH. chron. B a. 1075 p. 232,8 -r intimari. a. 1078 p. 320,22 hoc (*sc. deliberatione*) ... -r notificato et praenuntiato. γ *manifesto, clare – offenkundig, überzeugend*: WIPO gest. prol. p. 6,3 iustitiae ... contemptoribus ... poenam reservari -r docuerunt *philosophi*. ALBERT. M. cael. 2,2,6 p. 138,58 -r asserentes *eqs.* meteor. 4,1,24 p. 240,43 probabimus. *ibid.* al. δ *non ambigue, exacte – unzweideutig, genau*: ANON. geom. I 3,12 'dh' ad 'ha' dupla r dicatur. 3,13, 4,34 totam -r implebis aream XIII^oCCCCXCVIII et semis perticis. ε *inevitabiliter, fataliter, necessarie – unausweichlich, unweigerlich*: WALTH. SPIR. Christoph. II 4,33 tu (*sc. princeps*) ... sub exciit chaos -r iturus. VITA Norb. I 9 p. 679,40 -r mori. b *publ. et iur. i. q. firmiter, definite, rate – fest, verbindlich, gültig*: TRAD. Frising. 23 p. 51,42 (a. 765) hereditatem ... meam ... firmiter et -r tradidi (*sc. vir nobilis*). 100. *sim*. 574^a p. 491,8 f. condonabo et -r trado. 196 ut f. atque -r ad ... locum permaneat *territorium*. al.). FORM. Augiens. A 20 inviolabiliter atque -r conservetur *precaria*. DIPL. Zwent. 5 p. 29,3 quae (*loca*) ... fratribus ... -r concedimus. TRAD. Frising. 1037 p. 781,37 tradidit *vir* -r, iure perpetuo, nullo contradicente ... res. al. 2 *sine dubitatione, facile, fidenter – ohne Zögern, Zaudern, ohne weiteres, unbeirrbar*: a *in univ.*: PAUL. DIAC. Lang. 1,20 p. 58,25 horum (*Herulum*) ... viribus rex -r fidens. RIMB. Anscar. 34 p. 65,20 -r officii ... curam agebat. THANGM. Bernw. 28 p. 771,34 ut ... eius (*presbyteri*) legationi -r omnes ... oboediant. FRID. II. IMP. art. ven. 2 p. 167,27 quando balneat se, submittit (*sc. falco*) totum caput aque -r *saep*. b *sine haesitatione – ohne zu stocken, flüssig*: PS. ODO CLUN. dial. prol. 3 iuvenes docui, ut ... antiphonas ... per se discerent et post modicum -r proferrent. 1 p. 253^a solo visu -r proferunt *pueri*, quod nunquam audierunt. c *inconsiderate, intrepide – unüberlegt, forsch, dreist*: WALAHFR. Mamm. 19,34 'iam ... cesset verborum iactura, velim ...', praeses ait, ... 'si fidere vanis -r habes, habeo

eqs. METELL. exp. Hieros. 2,374 legio nostratibus amens irrui audacter, cesos terit -r. 3,483 audaci ... ducem cursu petit (*sc. hostis*) -r. 6,139. al.

indubitatus, -a, -um. *adv. superl.* -issime: l. 35. *usu praed. pro adv.*: l. 10.

1 *de quo non dubitatur, indubitabilis, certus – über allen Zweifel erhaben, sicher, gewiss, verlässlich*: a gener.: α *in univ.*: RADBERT. corp. Dom. 9,242 (add. rec. 4) -um est beatam ei (*puero*) Mariam apparuisse. VITA Liutb. 35 p. 43,4 quaecumque praenuntiaverat, -a pervenerant. DIPL. Otton. II. 143 nos insipientes f i d e m ... episcopi ... erga nostram maiestatem -am (CONST. imp. I 343. al.). MANEG. ad Gebeh. 8 p. 326,22 quibus (*miraculis*) eo manifestior et -ior (*ex -a corr.* indubitalior *cod.*) redditur (*sc. Leo IX.*), quo nulli suspicioni locus relinquatur. al. β *inevitabilis, necessarius – unausweichlich*: RAHEW. gest. 4,56 p. 293,12 -i supplicii pena. CHART. march. Misn. III 18 quisquis ... contra hanc ... paginam venire temptaverit, apostolorum principis -am sententiam excipiat. b *iur.*: α *inviolatus, confirmatus, ratus – unanfechtbar, gültig*: DIPL. Conr. III. 121 p. 216,43 in omni contractu conditionem valere -i iuris est (*item* 123 p. 221,33. *sim.* 125 p. 225,26. *ibid.* al.). 210 p. 378,25 contra -i iuris rationem. CHART. Salem. 467 (a. 1271) in horum firmum robur et -um testimonium ... conscribi fecimus (*sc. abbas*) *eqs.* β *authenticus, fide dignus – echt, glaubwürdig*: CHART. Stir. IV 79 (a. 1262) veris et -is ... documentis. 2 *qui non dubitat, firmus – unerschütterlich*: CHART. Siegb. 15 p. 33,19 (c. 1079/89) novimus -a fide, quod *eqs.* DIPL. Manfr. 146 p. 356,36 de affectione ... -am spem gerimus. al.

adv. indubitate vel vel raro (e. g. l. 38.41) indubitato. 1 *sine dubio, certe – ohne Zweifel, mit Gewissheit, sicher*: VITA Liutg. II 2,26 quae (*signa*) eo -ius (indubitancius *var.* l.) auditoribus commendamus, quo *eqs.* HERIG. Ursm. 1,247 verane te facies, verus mihi nuntius affers -e, senex, ... an dubitanda mones? BERNH. CONST. can. 42 a nobis ... -issime scientibus. al. 2 *sine dubitatione, firmiter – ohne Zögern, unbeirrbar*: a *in univ.*: SIGEB. Maxim. 5 p. 26^c ut ... virum innocentem ad ... sacramentorum participationem -o admitteret. GERB. epist. math. II 3 librum ... translatum a te mihi petenti dirige, et si qui mei voles in recompensationem, -e reposce (*sc. Lupitus*). EPIST. Teg. II 125 -o pollicentes pro nobis, quod *eqs.* al. b *intrepide – forsch, dreist*: RICHER. REM. hist. 4,84 fossis -e propinquant *hostes*. CONST. Melf. 1,12 -e occidendi animum habuisse.

indubito, -are. *dubitare – (an)zweifeln*: AMARC. serm. 1,186 ipse (*sc. Christus*) Philippo 'as', inquit, 'quod *eqs.*?' (*v. notam ed.*)

indubitus, -a, -um. *firmus, stabilis – sicher, gewiss*: DIPL. Ludow. II. 73 p. 210,31 (ex transsumpto a. 1193) ut super hoc perpetua fides et -a habeatur. NARR. de vict. Neap. (MGLang. p. 466,5; *cod.* s. XIV.) quasi certa et -a victoria.

indubius, -a, -um. *usu subst.*: l. 57. 1 *indubitabilis, non dubius, stabilis, certus – unzweifelhaft, unverrückbar, zuverlässig, sicher*: a *spectat ad res (per enallagen*: l. 62): α *in univ.*: BEDA temp. rat. 61,77 cursu ... -o. ANNAL. Magd. II a. 1004 p. 162,42 promisit *archiepiscopus* se abiturum et die tercia -a responsurum. β *inevitabilis – unausweichlich*: METELL. Quir. 18^a,26 Ulricus antistes necem precinit -am. acc. sg. *neutr. pro adv.*: YSENGRIMUS 7,292 -um ... adesse necem. γ *per enallagen i. q. non ambiguus, verus – unzweideutig, wahr*: GUNDR. ad Ermenr. (MGScript. XV p. 154,41; a. 839/42) quae ... a superstitibus quibusdam ... -us exaudisti. b *spectat ad homines (Deum: l. 67; angelum: l. 64)*: HROTSV. Agn. 226 custos -us fuerat qui (*angelus*) corporis eius. *usu praed. sensu adv.*: AGIUS comput. 4,33 numerum ... epactis adhibe ... et sic -us lunam de more require (*sc. lector*). VITA Liutw. 14 qui (*Dominus*) cuncta promissa reddit -us. 2 *qui non dubitat, firmus – nicht zweifelnd, unerschütterlich*: a *spectat ad spem, fidem*: TRANSL. Libor. I 10 -a spe animatus (DIPL. Otton. II. 167^b p. 190,3. *sim.* FUND. Brunw. 15 p. 134,24 fide). b *spectat ad homines*: α *confidens – (unbeirrbar) vertrauend, (fest) überzeugt*: MEGINH. FULD. Alex. 10

ille (sc. *infirmus*) ... -us, quin ... sanaretur. AGIUS epic. Hath. 396 his (*caris nostris*) salvandis nos sumus -i. CHART. Heinr. Leon. 16 de integerrimę dilectionis affectu ex nostri parte sitis (sc. *abbas*) -i. **β** *incunctans – ungesäumt* (*usu praed. sensu adv.*): VITA Galli II 1155 laetus et -us Galli repedavit *levita* ad aulam.

adv. indubie. 1 *sine dubio, certe – zweifelsohne, unbestreitbar, gewiss, sicher*: SISEB. Desid. 11 urbis procellas sancti viri praesentia ... suspendit, quas -e remoto pastore causa eius absentiae pressit. WANDALB. Goar. 2,6 homo ... cum ... -e spiritu daemonico ageretur. GODESC. SAXO theol. 6 p. 178,14 summopere est sciendum -eque, quin *eqs.* YSENGRIMUS 2,641 -e dici vos (*sc. fratres*) rustica turba potestis. CONST. imp. II 256 ea, que ... magister domus Theotonicorum vobis suggeret, -e creditis (sc. *papa*). *al.* 2 *confidenter – zuversichtlich*: CLEM. IV. registr. 650 p. 657,10 non indigne sperans, immo supponens *ecclesia* -e, quod *eqs.* Pörnbacher

***induca** v. ***inducta**.

1. ***inducibilis**, -e. 1 *qui induci, effici potest – herbeiführbar, verursachbar*: WILH. SALIC. chirurg. 2,5 p. 330^B super loco cauterizato pone albumen ovi ... , ut mala complexio calida per cauterium inducta et -is reprimatur. 2 *qui adduci, converti potest – anleitbar, bekehrbar*: v. p. 1729,71.

2. ***inducibilis**, -e. (in- et ducibilis) *qui commoveri non potest – nicht beeinflussbar*: ALBERT. M. eth. I 268 p. 234,16 'prodigus' effectus -is (p. 1121^B, 11 ἀπαιδαγωγήτος), id est non persuasibilis a ratione, transit in haec, scilicet intemperantias (*sim.* II 4,1,7 p. 284^B, 5). II 4,1,7 p. 284^B, 7 -is est *prodigus* ad omnia, quae volunt hi, qui secum sunt.

1. **inducio** v. **inductio**. 2. ***inducio** v. ***indutio**.

induco, -duxi, -ductum, -ere. *form. imper.*: -duce: p. 1729,4. *usu absol.*: l. 63, 68, 69. *partic. perf. usu subst.*: p. 1729,42.

1 *introducere, inigere – (hin) einführen, -lassen*: A *proprie*: 1 *obi. anim.*: a *in univ.*: WALAHFR. carm. 76,72 quid mihi paganos templis -ere sacris? WANDALB. mens. 297 sues lucis -ere tempus. POETA SAXO 2,134 numerosa virorum milia ... terris -xit Karolus eorum (*Saxonum*). HROTSV. gest. 583 -xit Adelhardus ... suam ... domnam intra ... muros urbis. WALTH. SPIR. Christoph. II 5,86 ego te dextris -am, filia, septis. BERTH. chron. B a. 1078 p. 336,17 in Alemanniam devastandam periurus -xerat rex. *al.* b *in matrimonium ducere – heiraten, heimführen*: CHART. scrib. Col. A I p. 113,11 (a. 1171/72) Constantinus ... nullam uxorem aliam -at. c *producere, citare – vorführen, vorladen*: CHART. civ. Magd. 100 p. 53,4 (a. 1201/38) nullis testibus -tis. CHART. ord. Theut. (Thur.) 130 p. 97,44 acta sunt ... hec ... presentibus et in testimonium -tis Henrico burgravio de [Star]kemperc, Henrico de Zedelic *eqs.* *al.* 2 *obi. res*: a *in univ.* (*in imag.*: l. 51): ANTIDOT. Glasg. p. 121,14 fac unum corpus ... et -is ad sthoma. WALTH. SPIR. Christoph. II 1,27 nidore -ta popine. VITA Mathild. II 20 p. 185,15 o rex Heinric, ... -c ... menti tue prophetiam insignis regine. *al.* b *de aqua ('einleiten')*: POETA SAXO 3,160 si fieret tantus fossa tellure paratus alveus, -tis ambos dum tangeret amnes gurgitibus, posset puppes ut ferre natantes. c *de opere incisionis i. q. scalpere, sculpere – (binein)schnitzen*: ALBERT. M. top. 3,1,7 p. 345^B, 37 omnes figurae, quas -it *faber lignarius* in ligna, figurae sunt incisionis. d *de mercibus i. q. importare – einführen*: CHART. civ. Spir. 39 (a. 1226) quod omnes res et persone ... canonicorum Spi-rensium ... libere transire Renum sine omni passagio aliasque civitatem exire et redire, -ere et reducere deberent. CHART. Wirt. VII 2313 p. 222,15 omnia iura civilia in emptione et venditione -endo, educendo, transducendo teneatur *procurator*. e *de messe i. q. condere, colligere – einfahren, -bringen*: REGISTR. Mediol. 7 (ZGeschSaargegend. 15. 1965. p. 120; s. X^{med}/XII^{ex}) in Iulio fenum secare, parare et -ere. CHART. Scafh. app. p. 129,27 debet mansionarius ... in prato dominico secare et -ere. CHART. Gosl. I 301 p. 329,10 debet *mansus* arare ... IIII iugera et II metere et uno die -ere. **B translate**: 1 *iunctura* in animum -ere i. q. *decernere – beschließen*: RUOTG. Brun. 49 p. 51,34 (testam.) que in animum -xi de rebus ... dispensandis vestro (*sc. fratrum*) roborari iudicio ... dig-

nissimum statui. ?*ellipt.*: CHART. civ. Erf. 225 p. 141,15 (a. 1268) de consilio sane prudentie est -tum, quod facta recordatione digna redigantur in scriptum (*sim.* CHART. Eichsf. 557).

2 *instituere – einführen, begründen*: a *gener.*: a *in univ.*: OTTO FRISING. chron. 2,6 qui (*Numa*) cultum, immo sacrilegium plurium deorum, in urbem (*sc. Romam*) -xit. CHART. Naumb. I 266 p. 250,14 nec aliqua ... persona contra ordinis sui instituta novi aliquid eis audeat -ere. CHART. episc. Hild. II 614 cum Symon miles inquietaret ... dominum Herrandum ... in decima Meinwardingeroth -enda *eqs.* ALBERT. STAD. chron. p. 284,34 Lamech primus -xit bigamiam. *al.* **β** *incipere – beginnen*: GESTA Frid. I. imp. p. 20,5 mane ... facto Papienses bellum -xerunt. CHRON. reg. cont. a. 1239 p. 275,8 ipsi (*Conrado*) bellum indicit *dux* et multo post tempore -it. CHART. Rhen. inf. II 465 p. 258,21 abusum multiplicem in vendendis et emendis quibuslibet ... rebus -ere propter questum sue avaricie ... presumpserunt *magistri*. **b iur.**: a *in iunctura* in possessionem (proprietatem) -ere ('*einweisen*'; *de re v. p. 1730,65*): CHART. scrib. Col. A I p. 80,5 (a. 1163/67) Hildegerus -atur in proprietatem suam. CHART. Hall. 226 p. 217,11 prepositum ... in ... molendini et ... omnium predicatorum possessionem personaliter -imus (*sc. archiepiscopus*) corporalem. *al.* **β** *tradere – übergeben, überführen*: TRAD. Frising. 605 p. 518,3 (a. 833) quos (*sc. mancipia*) ... in vestitutam Sancte Mariae -xi (*sc. Deota*). c *philos.*: a *creare, formare – erschaffen, bilden*: ALFAN. premn. phys. 2,81 p. 43 dicere ratione providentiae et non creationis fieri animas (non enim substantiam novam nec aliam quam existentem est -ere [PL 40,573^B εἰσαγεσθαι], sed existentem per providentiam multiplicari) ignorantium est differentiam creationis et providentiae. ALBERT. M. animal. 3,158 sicut artifex per se operans -it formam similem arti, quam habet in seipso, ita sperma maris semper intendit -ere formam similem formae maris; ... numquam femina -itur per intentionem huius naturae, sed *eqs. ibid.* *al.* **β** *a singularibus ad universalia ratiocinando progredi – 'induzieren'*: ALBERT. M. anal. post. 1,1,5 p. 15^B, 43 -ere, hoc est: per inductionem aliquam conclusionem accipere.

II *adducere, (per)ducere – (hin)führen, -bringen*: A *proprie*: VITA Pirmin. I 5,30 in illam (*insulam*) me fac (*sc. Sinlax*) ad opus divinum ... navigio ... -i. WETT. Gall. 10 timeo (*sc. Hiltibodus*), si -xero te illuc, ne forte inruant *bestiae* super te. ANNAL. Altah. a. 1044 p. 38,12 omnes terrae suae homines constrinxit *Gotefridus* iuramento, ut sibi adessent, contra quoscunque illos -ere vellet. *al.* **B translate**: 1 *in univ.*: RADBERT. corp. Dom. 21,97 Spiritus veritatis ... -xerat eos in omnem veritatem. GODESC. SAXO gramm. 1 p. 359,8 vobis mitto ... regulam de 'in' praepositione, ex qua nonnulli maximum -ti sunt in errorem. STATUT. ord. Teut. p. 54,31 si frater fratrem ... aliquid peccasse cognoverit, ... eum ad penitentiam et confessionem -at. ALBERT. M. anal. post. 1,15 p. 15^A, 36 particulare in universale -xit. *al.* 2 *iunctura* animum -ere i. q. *studere – streben, trachten nach*: RUOTG. Brun. prol. p. 2,16 precepti ... vestri dignitatem ita venerari ... et amplecti animum -xi, ut *eqs.* 17 p. 16,10 neque alium fallere animum -xit. *ibid.* *al.* 3 *commovere (ad) – bewegen (zu), beeinflussen*: a *in bonam vel neutram partem*: CHART. Tirol. II 103 (c. 875/85) ex ... imitatione quidam nobilis ... -tus tradidit ad sanctum Dei martyrem Emmerammum proprietatem suam. RUOTG. Brun. 24 p. 24,29 cum primum ... huius viri exhortatione vix tandem -tus (*indoctus var. l.*) blandimenta pacis ... temptaret. CHART. Aschaff. 38 promisi (*sc. comes*), quod ego fratrem meum ... omni conamine, prece et precio -rem, quatinus *eqs.* *al.* **b in malam partem**: a *illicere – verleiten*: OTTO FRISING. gest. 1,16 quam (*imperatricem*) ... archiepiscopus ... falsis ... promissionibus ad sibi tradenda regalia -xit. 1,31 p. 48,30 multos ... ex militibus nostris ad favorem suum pecunia -ens *Boricus*. CHART. Turic. add. 376^c p. 22,1 Fridericum ... per pecuniam -xit *Wernherus*, ut *eqs.* *al.* **β** *instigare – aufhetzen*: OTTO FRISING. gest. 1,49 capit. p. 8 quomodo abbas Clarevallensis contra eum (*Gilebertum*) -tus est. gest. 1,61 p. 88,10 Epiphanius ... adversus Iohannem Crisostomum ... ab emulis eius -i potuit.

III *super-, obducere* – (dar)überziehen: **A** *illinere* – aufstreichen, auftragen: **1** *in univ.*: COMPOS. LUC. L 30 ex temperasse -c per petala de ambis partibus equaliter cum pinna. ANTIDOT. Augiens. p. 63,18 -ce eum (sc. antidotum) linteo, si superponatur. **2** *oblinere* – bestreichen: RECEPT. Sangall. II 1 spicas III, edere folias VII ... simul teris cum aceto ... et frontem usque ad tempora -is. ANTIDOT. Sangall. p. 97,28 facit oleum myrtinum ad cicatrices -endas. **B** *imbuere, satiare, saturare* – befeuchten, benetzen, tränken: TRACT. de chirurg. 691 inter oculum et palpebram bumbacem cum vitello ovi -tam (-ti var. l.) superligamus. (sim. 721). TROTULA B 223 ad testiculos inflatos fomentum ... cum vino -tum superpone. **C** *inducere* – anziehen, anlegen: RUOTE. Brun. 30 p. 31,7 tunicam et rusticanas ovium pelles -xit. **D** *inicare* – werfen, legen (in imag.): WALAHFR. carm. 49,11 nos super ... laqueos ne -as hostis iniqui.

IV (af)ferre – (bei)bringen: **A** *in univ.*: THADD. FLORENT. cons. 142,35 caveat anima ab ira ... et -atur sibi gaudium et letitia. CARM. Bur. 66,12 vult Philogaeus occasum terris -ere certum. **B** *inferre, infligere* – antun, zufügen: RIMB. Anscar. 40 p. 74,20 quam (cruciationem) sibi ipse in corpore suo pro amore Christi numquam cessavit -ere. RAHEW. gest. 3,29 p. 203,8 Mediolanum est, ... quod hos omnes labores ... capitibus vestris -xit. HELM. chron. 102 p. 201,13 iteratam super nos -ere vis (sc. Pribizlavus) principis iram? CONST. imp. II 166 p. 204,15 cum ... societas dicatur timere de ipso (imperator), ne velit malum et gravamen -ere super eos. **al.** *C* *efficere, perficere, causare* – herbeiführen, bewirken, verursachen: ALFAN. premn. phys. 28,4 p. 136,7 offocatus ... calor, qui in nobis est ab aestu, extinguitur et ... mortem -it. CHART. eccl. Erf. 144 p. 78,28 quod sartatecta claustris ... ex nimio lapsu ... deformitatem visus -rent. STATUT. ord. Teut. p. 88,4 si gravem incidat clericus culpam, que habitus amissionem -it. ALBERT. M. animal. 1,607 quando ... colera retinetur super fel, -it apostemata epatis. CONR. MUR. summ. p. 73,3 que (dictiones) maiorem verborum et sententiarum -unt venustatem. **saepe.** **D** *referre, commemorare* – anführen, erwähnen: CONSUE. Eins. 78 faciat prior sermonem de presenti lectione -ens alia testimonia ad aedificationem animarum. OTTO FRISING. gest. 1,55 p. 80,13 illud Hylarii frequenter -ens episcopus: 'eqs.'. 2,13 p. 115,19 in argumentum suae assertionis -entes nonnulli, quod eqs. ALBERT. M. veget. 1, 21 ex -tis (dictis, ductis var. l.) sequitur, quod eqs. (sim. 1,24 ex omnibus -tis patet. saepe). 1,26 sicut patuit in exemplo -to de coelo. saepe. **E** *adhibere* – heran-, hinzuziehen: CHART. Rhen. med. I 628 (a. 1161) quod ... ad hanc voluntatem vestram consensum nostrum (sc. comitis) quibusdam occasionibus -xeritis (sc. burgeneses). CHART. civ. Erf. 70 testes -imus (sc. comes) comitem Hermannum de Orlamunde, comitem Heinrichum de Svarzburc eqs. CHART. Eichsf. 427 viri prudentes, quicquid pro utilitate et honestate disposerint faciendum, super eo -unt scripti, bullarum et testium firmitatem. **al.**

V *usu vario*: **A** *imponere* – aufsetzen: MAPPAE CLAVIC. 255 providendum est, ut siccis et asperatis parietibus latericiis -atur tectorium, quod eqs. **B** *existimare, considerare* – meinen, erachten: DIPL. Heinr. II. 113 cum nostrorum fidelium petitionibus ... aures accomodamus, multo melius esse -imus, si Dei ecclesiis aliquid ... donaverimus.

***inducta** (-ca), -ae f. (ital. indotta; v. Battisti-Alessio, Diz. etim. ital. III. p. 2007) *incitatio, suasio* – Beeinflussung, Überredung: IOH. CODAGN. trist. p. 15,16 de obsidione Creme ab imperatore ad -am Cremonensium. CHART. Tirol. notar. I 83 p. 40,5 dicit Iohannes, quod illud fecit ad -am ipsius Zanucii. ANNAL. Plac. a. 1237 p. 476,22 Raynerius ... ad -cam hominum Placentie ad civitatem reversus. a. 1247 p. 496,4 qui (pedites) in ipsum locum ... intraverant ad -am quorundam hominum dicti burgi. *ibid.* **al.**

inductibilis, -e. *qui adduci, converti potest – anleitbar, bekehrbar*: FUND. Consecr. Petri p. 123,14 misit Dominus ... liberatorem sanctum Patricium genti Hybernorum simplici facillime ad bonum -i (inducibili var. l.).

inductilis, -e. *ad farcimina facienda aptus – zur Wurst-*

herstellung geeignet, Wurst- (cf. SUMM. Heinr. A 9,335 -is [indutilis var. l.] slo(v)brato, slouffbrato vel scubilinc; de re v. Heyne, Hausalt. II. p. 292): DIPL. Heinr. II. 357 p. 460,41 detur ei (advocato) servitium: ... porcus -is, porcus lateralis et

5 **inductio** (-cio), -onis f. **1** *proprie*: **a** *actio introducendi, introductio* – das Hineinführen, -geleiten: **a** *in univ.* (usu liturg.): CHART. Westph. VI 1088 p. 342,28 (a. 1277) nec missa in dicta maiori ecclesia pro ipsis (ministerialibus) nubentibus decantetur, nequaquam etiam ibi fiat purificatio seu -o ... et post nuptias et post partum. *actio inferendi* – Einbringung, Überführung: v. p. 1274,28. **β** *introitus, ingressus* – Einzug: WIBERT. GEMBL. Hildeg. 201 venit -is (sc. in monasterium) praefixa dies. **b** *actio adducendi* – das Zuführen: **15** URSO aphor. 94 frigiditas condensando aquosa immobilia et humiditatis -e subiecta mobilia perficit. **c** *actio superducendi, illinendi* – das Überziehen, Auftragen: MAPPAE CLAVIC. 207^{capit.} -o exaurationis petalarum. ODO GLANN. Maur. 14 p. 466,44 abbatem ... secum retinuerunt comes et uxor eius ... frequentium fovere iubentes -e unguinum. v. et vol. III. p. 1489,7 *medic. i. q. perunctio* – Einreibung: AESCULAPIUS 2 p. 3,39 pro dolore capitis infusiones holerum capiti infundantur vel -es frontis. **2** *translate*: **a** *gener.*: **a** *impulsio, incitatio, consilium* – Einwirkung, Eingebung, Rat: EPIST. **25** HANN. 13 p. 32,7 vestram (sc. regis) prudentiam sola detrahentium mihi (sc. episcopo) -e persuasam damnasce ... hominem vobis fidelissimum. BERTH. chron. B. a. 1078 p. 326,23 Saxorum optimatibus terrificis sive blanditiosis ... sermociniis et -bus ... intimari fecit rex, ut eqs. ANNAL. Ianuens. III p. 50,24 post multas preces et -es in eosdem arbitros compromiserunt **30** Ianuenses. CHART. Lub. 348 debemus (sc. rex) ... ipsos (cives) ... ad unionis fidelium imperii participium allectivis -cionibus invitare. **al.** *corruptio* – Bestechung: RICHER. REM. hist. 4,75^{capit.} -o ab legato Odonis in praesidem Miliduni. **β** **35** *commemoratio* – Erwähnung, Hinweis: EKKEH. URAUG. chron. a. 1116 p. 322,13 (ed. Schmale) cardinalis ... domnus Cūno Prenestinus talem papę fecit -em legationis sue. CHART. march. Misn. III 344 p. 243,34 ut ... per -em singularium liquidius appareat ... , que episcopus ecclesię beati Georgii in perpetuum elemosinam tradidit. CHART. episc. Misn. 249 p. 192,20 ne renueret episcopus animo indurato -em salubrem monitionis canonicae. *expressius i. q. exemplum, testimonium* – Beispiel, Beleg: SIGEB. GEMBL. chron. a. 772 libro adversus eos (haereticos) edito multis scripturarum -bus roborato errores eorum infirmavit Hadrianus papa. ALBERT. M. animal. **45** 8,227 habitum ... est supra per multorum animalium -em, quod eqs. *fort. huc spectat*: EKKEH. IV. bened. I 53,14 virginibus denis solis -o quinis. **γ** *adhibitio* – das Hinzuziehen, Anwendung: FRID. II. IMP. epist. C 1 (DtArch. 45. 1989. p. 99,29) filialis devotionis ostendis (sc. Raymundus) indicia, et ... que regalis sunt sanguinis, naturalis suasionis -e dispensas. CONST. imp. II 262,4 aliquos ... antistites ... venenose subordinationis -o nostre iusticie fecit infestos. **δ** *institutum, impositio* – Anordnung, Auflage: ARNOLD. LUB. chron. 3,1 p. 143,24 dux ... [novis quibusdam -bus] (postea: novitatibus; v. **50** notam ed.) et inauditis et intolerabilibus provinciales suos gravare cepit. **b** *publ. et iur.*: **a** *actio citandi* – die Vorladung: CHART. Rotil. 14 p. 14,9 (a. 1185) omnis controversie strepitus et questionis difficultas ... legitimorum testium -e adhibita facilem sortitur discinctionem. ALBERT. M. pol. 6,6^h 'alius ... principatus, ad quem rescribi oportet ... iudicia ex praetoriis, apud eosdem autem istos et scripturas sententiarum fieri oportet et -es (p. 1321^b, 37 εἰσαγωγῆς)', supple: testium. **β** *actio instituendi* – Einweisung (fere in iunctura -o in possessionem **65** sim.; de re v. HRG I. s. v. 'Besitzeinweisung'): CHART. Bern. II 300 (a. 1250) promitto (sc. Chonradus), quod inducam filios meos ... ad ratihabicionem vendicionis et tradicionis et in possessionem -is ... ; super quo ... vallata est pena, quod si liberi mei ... premissam vendicionem ... et in possessionem -em ratam habere noluerint. CHART. Neocell. Brixin. 106 p. 151,20 testes huius -is in possessionem dicte curie: eqs. **c** *log. et philos.*: **a** *argumentatio a singularibus ad universalia*

progrediens, ἐπαγωγή – vom Speziellen zum Allgemeinen führende Beweisführung, 'Induktion' (def.: l. 3): ALBERT. M. bon. 471 p. 246,78 -o... fit, cum per singularia omnia probatur universale. eth. I 498 p. 428,34 'omnis doctrina' fit 'ex praecognitis'... quia quaedam doctrina est 'per -em (p. 1139^b, 27 δὲ ἐπαγωγῆς)', ubi oportet praecognoscere singularia, et quaedam per 'syllogismum'. praedicab. 1,1 p. 1^b,11 omnis... persuasio per sermonem logica est, sive syllogismo sive enthymemate sive -e sive exemplo utatur. *ibid.* al. v. et l. 54. **β** *argumentatio, conclusio – Folgerung, Rückschluss*: IDUNG. PRUF. argum. 36 -em fallentem refellit etiam ipsa nominis (sc. clerici) interpretatio. **d** *mus. i. q. conversio – Umwandlung*: ANON. IV mus. 3 p. 58,17 in quinto (sc. modo) trium temporum vel aliter, si fuerit modus quintus fractus, sive fuerit in se sive per -em ad supradicta. **e** *geom. i. q. ductio, directio – Ausrichtung*: GERB. geom. 4,10 duae rectae lineae aequali a se invicem spatio -e sua distantes et in infinitum ductae nunquam invicem concurrentes parallelae... dicuntur.

inductivus, -a, -um. **c** *gen.: l. 22. 24. 27. al. 1 gener.: a afferens, efficiens, causans – führend (zu), ausschlaggebend (für), verantwortlich, ursächlich*: URSO med. 19 caliditas... morbi -a. qual. 30 frigiditas est -a siccitatis. INNOC. IV. registr. A 124 p. 89,13 clericorum omniumque aliorum (sc. captivorum)... restituito poterat esse pacis... -a. ALBERT. M. eth. II 4,1,2 p. 275^b,26sq. medicina est ars -a sanitatis, et non dicimus, quod sit non -a infirmitatis. sent. 4,16,17 p. 582^a,29 cum hoc magis sit -um timoris quam amoris. CONR. MUR. summ. p. 150,14 proverbium est... moralitatis -um. **al.** **b** *persuadens, impellens – überzeugend, eindringlich*: ANNAL. Ianuens. III p. 60,13 circa ipsam materiam verba plurima -a et pondus habentia propalavit imperator. CHART. episc. Lub. 136 p. 126,14 fratris Adolphi... precibus -is... spetiali gratia easdem (sorores leprosas) prosequi intendimus (sc. episcopus). CHART. ord. Teut. (Thur.) 202 p. 156,6 quod... conventus... non debeat parochiales... ad hoc, quod sepulturam apud se eligant, prece seu -o consilio inclinare. **subst. neutr. i. q. impulsus – Anregung, Anreiz: GESTA Altiss. (MGScript. X p. 522,23) secundum doctrinam evangelicam... in blandis sermonibus et dulcibus -is ipsos (sc. potentes civitatis)... monuit episcopus. **2 t. t. log. et philos. i. q. a singularibus ad universalibus progrediens, ἐπακτικὸς – *induktorisch*: ALBERT. M. top. 8,2,4 p. 509^b,27 qualiter respondendum ad rationem -am et ad syllogismum sive ex necessariis sive praeter necessariis factum. herm. 1,1,2 p. 377^a,13 est... diffinitivus (sc. *modus scientiae interpretationis*) et exemplorum -us. *ibid.* al. **usu subst.**: ALBERT. M. eth. II 9,2,3 p. 575^a,9 iterata delectatio per visum... principium est eius, quod est amare..., non quidem formale..., sed effectivum, prout -um et promotivum ad effectivum reducuntur. **3 t. t. gramm. i. q. suppositivus, ὑποθετικὸς – *hypothetisch* (cf. ThLL. VII/1. p. 1245,315sq.): CONR. MUR. summ. p. 163,2 sunt verba... indicativa, -a eqs.******

adv. inductive. *per inductionem – durch Induktion*: ALBERT. M. bon. 471 p. 246,72 confirmat ipsam (memoriam artificiosam) inductio et ratio praeeptionis, quia hoc est eius, qui procedit a principio determinato -e vel exemplariter vel enthymematice vel syllogistice. praedicab. 5,4 p. 91^b,25 exemplariter simul et -e probant Peripatetici, quia eqs. mot. animal. 1,2,1 p. 270^a,46 adducunt... quidam, sicut Rasis et alii, -e argumentantes, quod, si cor et hepar essent principium motus, tunc eqs. *ibid.* al.

inductor, -oris m. **1** *proprie i. qui advehit, transfert – einer der herbeischaft, überführt*: CHART. Trudp. 8 (ZGesch Oberrh. 30. 1878. p. 87,9; a. 1186) qui (Otpertus) -r fuit preciosissimi... martiris (sc. Trudperti). **2** *translate: a gener.: α i. qui instituit – einer der einführt*: ARNO REICHERSB. scut. p. 1519^C pater Norbertus laneum tunicarum in clero -r, idem ipse suae institutionis postmodum exstitit corrector. **β** *falsator, depravator – Verfälscher, Entsteller*: PETR. DAM. epist. 119 p. 352,12 quid sibi volunt vani quilibet homines et sacrilegi dogmatis -es, qui eqs. **b** *philos. i. qui infert, imprimit – einer der einbringt, einprägt*: ALBERT. M. metaph. 1,4,13 p. 66,93 ille 'qui inducit species' in res sensibiles..., separatus

'multas facit' species particulares...; et sic dixerunt Platonici separatum -em (cf. p. 988^a,4 ἐπιφέρον) formarum multas materias sigillare. **c** *iur. de possessione tradenda i. qui introducit – einer der einweist, Einweiser*: CHART. Neocell. Brixin. 106 p. 151,23 (a. 1277) testes huius inductionis in possessionem dicte curie:... Hiltegrimus, -r possessionis prefate, et alii. CHART. Burgel. 94 p. 113,5 marchio... mansos... ad manus... Thidrici praepositi... et Hermannii... iure proprietatis perpetuo possidendos transfudit Iohannem... marscalcum eisdem designans -em.

inductorius, -a, -um. **1** *adi. i. q. fallens, decipiens – irreführend, täuschend*: PETR. DAM. epist. 19 p. 181,1 ex quibus... verbis (sc. Iustiniani) -a quaedam colligebant sapientes Ravennae argumenta dicentes: 'eqs.'. ALBERT. M. Iob 21,27 ex dictis... invehitur contra adversarios veritatis, et hoc est: 'certe novi cogitationes vestras', hoc est cogitationes sive -as (inductas var. l.) ratiocinationes. **2** *subst. neutr. i. q. foramen inducens, inductus – Zuleitung*: THEOPH. sched. 3,83 p. 150,6 cum... conflatorium fuerit fusum et limatum atque uniuscuiusque follis fistula suo -o coaptata, coniungi... debet ad domum organariam.

1. inductus, -us m. **1** *impulsio, incitatio, consilium – Einwirkung, Eingebung, Rat*: DIPL. Otton. I. 76 p. 165,9 consultu et -u... legati ecclesiae Romanae... in castro Havelberg... episcopalem constituimus sedem. **TRAD.** Scheftl. 264 nos (sc. episcopus) -u atque petitione... prepositi... quasdam decimationes... fratribus... contradidimus. **ANNAL.** Rup. Salisb. II a. 1280 rex Tartarorum ex -u uxoris et filie baptizatur. **BERTH. Ratisb.** serm. 16 p. 86,3 qui... quodam impulsu voluntatis et rationis -u se coegit ad virtutis exercitia. **al.** **2** *gravitas – Eindringlichkeit*: CONR. MUR. summ. p. 67,15 quaedam, que prosayco dictamini faciunt ornatum et -um.

2. inductus v. induco. 3. inductus v. induo.

indugredior v. ingredior. induidus v. intuitus.

*induitio v. indutio.

Orth-Müller

indulcesco, -ere. *dulcem fieri, iucundi saporis esse – süß werden, an Süße gewinnen, schmackhaft sein (in imag.)*: FLOD. hist. 1,24 p. 122,23 copule nuptialis amor amarescit et castitatis dilectio -it (ex vita s. Theodoric; v. notam ed.). **ONULF. rhet.** I 1 hoc (sc. appetere civium in caelis collegium) quibus -it, omni dulcedine constat esse dulcius.

indulco, -avi, -atum, -are. *usu medial.: l. 525sq. dulcem facere, dulcificare – süß machen, versüßen*: **1** *proprie*: **PRAECEPT.** diaet. I 54 lac caprinum... bibe ad sanguinem -andum. **v. et l. 68. 2** *in imag. vel per compar.*: **CHRON.** Mich. praef. p. 1,18 quaeque Mosaicae legis amaricata gratia evangelii -ta. **PASS.** Thiem. II 3 omnia bona et sancta factis amplius quam verbis secundum regulae scita ingerens, inculcans, -ans. **EKKEB. SCHON.** opusc. 4 p. 283,22 quae amara sunt mundi, -at amor tuus (sc. Domini) et dulcia eius reddunt mundi. **EPIST.** ad Hildeg. 140 cuius (unguenti) odor... nomen vestrum cunctorum ita -vit cordibus..., ut eqs. *medial. i. q. dulcem esse – süß schmecken, süß, schmackhaft sein (loci spectant ad Vulg. Sirach 49,2)*: **EKKEB. SCHON.** opusc. 9 p. 312,15 -ta est in ore posteritatis memoria eorum (sanctorum) tanquam mel. **CHART. Basil.** III 1 141 beati Dominici... 'quasi mel -atur memoria'. **CHART. Merseb.** 423 p. 347,6 quasi mel -anda est memoria. **TRANSL. Auct.** 16 recordatio benignorum gestorum eius quasi mel... -atur apud homines. **al.** **3** *translate i. q. delectare – erheitern*: **STEPH. COL.** Maurin. 9 (5) quatinus... filiorum relatione suum suorumque animos -ret pater monasterii.

indulcoro, -atum, -are. *usu medial.: p. 1733,10. partic. perf. usu subst.: p. 1733,6.*

dulcem facere, dulcedine implere – süß machen, (ver)süßen, mit Süße erfüllen: **1 *proprie*: **LULL.** epist. 128 p. 266,16 qui (potus) melle -atur. **WILLIB. Bonif.** 9 p. 57,22 limpidissimus... fons mirae suavitatis gustu indulcatus (-tus var. l.) prorumpebat (cf. Hier. in psalm. I p. 62 l. 218 ille venit fons vitae, ut -ret [indulcaret var. l.] mare). **HONOR. AUGUST.** spec. p. 944^A cui (populo) aquam per lignum -vit Dominus, quia ei mors per crucem levigatur. **CONR. EBERB.** exord. 3,33 l. 24**

mirabili . . . quadam . . . suavitate nares eius (*morientis*) . . . -bat *persona quaedam invisibilis*. 2 *in imag. vel per compar.*: EKKEH. URAUG. Burch. 2,2 p. 158,15 cum . . . 'memoria eius' cunctorum . . . 'quasi mel ora' -ret (*spectat ad Vulg. Sirach 49,2*). HONOR. AUGUST. spec. p. 839^D per nuclearem dulcedinem contemplatione -ti denotantur. EPIST. ad Hildeg. 142 veste pie opinionis devotio multorum . . . mentes . . . quadam sancte dilectionis suavitate -vit. *medial. i. q. dulcem esse – süß sein, schmecken*: VITA Herm. Ios. 16 p. 690^C in omni ore -bitur quasi mel eius memoria (*cf. l.4*).

1. *indulgentia* (-cia), -ae f. c. gen. *inhaerentiae*: l.15.44. *al. favor, clementia, gratia, beneficentia, benignitas – Güte, Milde, Gnade, Huld, Zuwendung, Nachsicht, 'Indulgenz'*: I *proprie*: A *in univ.*: LEG. Wisig. 3,4,13 p. 154^B,8 *salvas* . . . animas, quod ad lamenta penitentis pietatis -a reservamus. CAND. FULD. Eigil. I 24 p. 233,18 ut, si quem laederet, veniam postulare vel, si a quoquam laesus fuisset, . . . remissionis -am daret. THIETM. chron. 6,12 p. 288,37 regis -am . . . promisit (*sc. Iarimirus dux*). LIBER ordin. Rhenaug. p. 176,2 nisi . . . pro nimietate estus . . . hoc (*ieiunium*) relaxet -a ordinem tenentis. BERTH. chron. B a. 1078 p. 324,7 paternam dilectionem, pietatem et gratiam ipsi (*regi*) cum apostolica -a et benedictione . . . demandare studuit (*sc. papa; aliter: p. 1734,49sq. 1735,2*). VITA Meinw. 131 p. 64,5 per salutarem confessionis penitentiam generalem absolutionis episcopus populo tribuit -am. *saepe. v. et p. 946,45*. B *spectat ad Deum*: DIPL. Karoli III. 186 p. 312,27 (*spur. post a. 885*) ut -arum Dominus nobis . . . dignetur esse propitius. GERH. AUGUST. Udalr. 1,21 l. 12 pervenit ad Romam votorumque ibi . . . dispositorum . . . promissionibus . . . expletis et . . . emolumentorum et -arum donis acceptis *eqs.* DIPL. Conr. III. 222 p. 395,5 recepta . . . per divine pietatis -am sospitate (*sim. EPIST. Heinr. [VI.] 9 p. 529,23 per divinam -am*). *al.* C *spectat ad sanctos*: GREG. VII. registr. 4,20 p. 327,1 ex gratia et -a apostolorum Petri et Pauli.

II *translate*: A *praevalente respectu concessionis i. q. licentia, exceptio, immunitas – Zugeständnis, Erlaubnis, Ausnahme, Erleichterung, Vergünstigung*: 1 *publ., iur., canon.*: CONC. Karol. A 24^A,5 his (*sc. clericis*), qui in hoste vel in itinere sunt constituti . . . -am (*sc. abstinentiae*) concedimus. TRAD. Lunaclac. 20 misericordiam quesivit *Heito*, ut filiis . . . remissionem servicii illorum faceret *episcopus*; . . . eandem -am . . . confirmare volens *eqs.* (*sim. TRAD. Frising. 860 aliquantum servitutis -ae*). DIPL. Westph. 214 p. 281,26 (*dipl. Heinr. V.*) regulam . . . -a laxioris licentie corrumpere. NARR. itin. nav. p. 191,31 qui (*militis de ordine Cisterciensi*) tantum eam -am habent, quod carnibus vescuntur *eqs.* CHART. ord. Teut. (Thur.) 15 p. 17,35 habent . . . specialem -ciam, quod *eqs. saepius*. 2 *philos. vel log.*: ALFAN. premn. phys. 5,42 p. 71 ad -am (PG 40,629^B κατὰ συγχώρησιν) conducit (*sc. Hippocrates*): *'eqs.'* 3 *usu communi*: locut. ex -a, iuxta -am i. q. *auctoritate, vi – 'kraft'* (*spectat ad res*): CHART. Sangall. C 1153 (a. 1228) iuxta -am privilegiorum suorum (*fratrum*). CHART. Salem. 226 p. 256,35 abbate . . . et conventu . . . asserentibus decimas . . . suas esse ex privilegiorum suorum -a (*cod., indulgentio perperam ed.*).

B *praevalente respectu actionis vel actus praestandi i. q. praeceptum, decretum, ius, indultum – Verfügung, Verordnungs, Bestimmung, Mandat, (Vor-)Recht, '(Gnaden-)Erweis'*: 1 *publ. et iur.* (*cf. LexMA. VI. p. 186sq.*): a *in univ.*: DIPL. Karoli M. 206 p. 276,24 per hanc nostram auctoritatis -am . . .; et ut haec auctoritas firmior habeatur *eqs.* (*sim. 249 p. 353,38 [spur.] per hanc nostram auctoritatem et permissam -am*). CHART. Rhen. med. I 57 p. 63,39 (*dipl. Ludow. Pii et Loth. I.*) quicquid exinde . . . fiscus . . . poterat sperare, ex eius (*Karoli*) -a in luminaribus . . . monasterii cederent (*inde DIPL. Arnulfi 29 p. 43,17*). CHART. Babenb. 104 quam (*libertatem*) de communi iure seu -cia speciali . . . habuisse noscuntur ecclesiae. *saepe. v. et p. 1365,26. 1736,2. adde de ipso instrumento -am confirmante*: CONR. MUR. summ. p. 133,15 privilegium est maioris sollempnitatis quam -a, quia privilegium subscriptiones requirit. b c. *notione liberalitatis ('Großzügigkeit')*: DIPL. Merov. I 121 ut . . . Chaino . . . ex

nostra -cia ipse mansellus . . . habiat concessum. CHART. Rhen. med. I 95 p. 99,36 quocunque ad nostram partem poterat devenire, ex nostra -a ad utilitatem . . . monasterii concedimus (*sc. dux*). *al. v. et p. 1737,27*. 2 *eccl. et canon. fere i. q. indultum – 'Indult'* (*cf. p. 1738,60*): a *def.*: SUMMA dict. Saxxon. 7,13 p. 247,1 est . . . aliud -ciarum genus, quod . . . competit soli pape, quod et . . . prerogativa appellari potest, videlicet si papa aliqua insignia indulget *eqs.* b *exempla*: CHART. Salem. 28 p. 46,8 (*epist. papae a. 1184*) contra -am apostolice sedis decimas exigere (*item CHART. Raitenh. 34 p. 35,10 [epist. papae]. al.*). CHART. civ. Erf. 62 p. 28,35 indulsimus (*sc. archiepiscopus*) *eqs.*; ne . . . factum nostre ordinationis sive -e . . . presumat animadvertere aliquis . . . bonorum operum persecutor. CHART. Bund. 916 (878) huius . . . concessionis seu -e nostre (*sc. electi*) testes sunt hii: *eqs.* CHRON. Erf. mod. II a. 1274 p. 265,4 cum eadem -cia eodemque privilegio terre sancte crucem instituit *papa* predicari. *saepe.*

C *praevalente respectu veniae i. q. remissio, misericordia – Vergebung, Erbarmen*: 1 *gener. vel publ. et iur.*: a *in univ.*: LIUTG. Greg. 9 p. 74,7 de remissione et -a inimicorum. CONC. Karol. A 19^G,3 -am ut ab eo (*Karolo rege*) mereretur accipere (*sc. Tassilo dux*). AMALAR. antiph. prol. 9 dent *cantores* -am meae imperitiae. LUP. FERR. epist. 19 ut de vestra (*sc. praesulis*) -a et de illorum (*fratrum*) sublevatione glorificetur. 25 DEUS. EPIST. Hildesh. 75 (*dipl. Frid. I.*) presumptionis iteratio . . . renovare solet . . . iniurie memoriam nec tam facilem ut prius meretur -ciam. CHART. Burgenl. I 185 p. 137,40 -ciam ab eo (*abbate*) postulando (*sc. adversarius*). *saepe. v. et p. 31,42*. b *de impunitate ('Begnadigung', 'Amnestie')*: THEGAN. Ludow. 49 omnibus -am praestitit, (*indulsit rec. B²*), qui eum co-acti relinquerunt (*sim. 55 -am dedit*). ANNAL. Ved. a. 888 p. 66,11 petens (*sc. Arnulfus Oddonem*), ut -am eis daret, qui se ad eum contulerant. ANNAL. Quedl. a. 1012 p. 533,5 multis reis -a a rege donata est, aliis venia repromissa. ANNAL. Altah. a. 1044 p. 38,4 caesar respondit . . . regiam maiestatem nunquam memoraturam iam factae iniuriae propter -am, quam omnibus debitoribus fecerat. *al.* 2 *eccl., liturg., canon.*: a *de remissione (peccatorum; '[Sünden-]Vergebung')*: a *in univ.*: RHYTHM. 14,16,4 quare non vis, juvenis, reverti ad Dominum rogans eius clementiam, ut donet -am. COD. Lauresh. 552 p. 153,35 pro . . . -a peccatorum meorum dono *eqs.* HRABAN. epist. 41 p. 479,36 qui . . . penitentiam de peccatis suis gerit, . . . -am per Domini misericordiam optinebit. CONC. Karol. B II 10^B,2 p. 101,8 ut quicumque raptos . . . ad rationem deducantur et . . . per -am sibi impetrent perdonari. MANEG. c. Wolffh. 12 p. 71,6 quod de semine penitentis (*i. David*) Actor -e nasceretur. *persaepe.* b *de absolutione a peccatis ('Lossprechung')*: GERH. AUGUST. Udalr. 1,11 l. 36 -am . . . delicti condonare. 1,14 l. 21 -am ei (*sc. hortulano pro reatu*) cum benedictione donans (*sim. 1,19 l. 35 munere benedictionis . . . et -ae. 1,27 l. 72*). THIETM. chron. 6,71 benedicentes et -am . . . facientes *coepiscopi. al.*). CONSUE. Trev. 8 p. 271,10 veniam petentes (*sc. in capitulo*) prosternunt (*sc. fratres a morbo recreati*) se; . . . post factam eis -ciam dat abbas illis in choro sedendi . . . licenciam. THIETM. chron. 4,43 accepta ab eo (*Bernwardo*), quam postulavit, -a . . . hominem exuit *Mahildis* interiorem. 4,71 hominibus indecens . . . -am exhibere. BERTH. chron. B a. 1077 p. 308,7 Agnetis imperatricis apostolica sua -a et absolutio . . . a peccatis remisit corpusculum . . . sepelivit (*sc. papa*). *persaepe. v. et p. 1739,28. de absolutione publica post confessionem generalem q. d. facta ('offene Schuld')*: *cf. J. A. Jungmann, Die lat. Bußriten. 1932. p. 278. 290sq. et H. Pörnbacher, Festschr. Max Spindler. 1969. p. 99sq.*: GERH. AUGUST. Udalr. 1,4 l. 74 confessione populi accepta -am . . . eis fecit (*v. notam ed. ad l. 60sq.*; *cf. et Jungmann, p. 278 adn. 156*). ANNAL. Sangall. IV a. 1043 in quarto (*sc. synodi*) . . . die, qui vulgo -ae dicitur. b *de abolitione excommunicationis (post mortem: l.72)*: NICOL. I. epist. 60 p. 370,11 quod quidam, qui in huiuscemodi (*sc. furti*) noxam incurerat, . . . plenissimam -am . . . percepisset (*v. notam ed.*). WIPO gest. 28 p. 46,32 corpus Ernesti ducis in Constantiam delatum prius accepta -a a potestate episcopali pro excommunicatione in eccle-

sia Sanctae Mariae sepultum est. GREG. VII. registr. 4,27 p. 342,28 in communionem ... ecclesie apostolica -a et benedictione restitui (BERTH. chron. B a. 1077 p. 261,14). *al.* c de ritu reconciliationis in hebdomada sancta celebrando (de re v. Jungmann, op. cit. [p.1734,62] p. 745sq. 945sq. 275sq.; cf. et A. Thierbach, Benennung der Kirchenfeste in den roman. Sprachen. 1951. p. 775sq.). *α* in univ.: THIETM. chron. 4,53 in cena Domini ... penitentibus more aeclesiastico introductis et -a resolutis. *in nomine ecclesiae Coloniensis in qua statio in dominica palmarum fuit* (cf. W. Neuss, Geschichte des Erzbistums Köln. I. 1964. p. 267); CHART. Altenb. 231 (a. 1260) inter ecclesiam S. Virginum, ('Ursulastift') et S. Mariam ad -ciam, ('St. Maria Ablaß'; cf. et DuC. IV. p. 347^b). *ibid.* iterum. *β* in iuncturis: tempus, hebdomada -ae i. q. hebdomada maior – Karwoche: GERH. AUGUST. Udalr. capit. 4 p. 74 qualiter quadragesime tempus caelebraret et tempus -ae diemque caene Domini. HONOR. AUGUST. gemm. 3,72 haec (septimana maior) ... hebdomada -ae dicitur, quia in ea poenitentes absolvuntur. dies -ae: de dominica palmarum: GERH. AUGUST. Udalr. 1,4 l. 39 usque in diem -ae, quem dicunt pascha palmarum. v. et p. 322,40. de feria quinta hebdomadae sanctae ('Gründonnerstag', 'Antlastag'): STEPH. COL. Maurin. 10 p. 278^E (6 p. 685,25) quam (feriam quintam) -ae diem nominant. *d* de remissione poenae i. q. condonatio – Ablass, Nachlass zeitlicher Sündenstrafen (de re v. LThK. ³I. p. 515sq. et LexMA. I. p. 435sq.). *α* def.: SUMMA dict. Saxon. 7,13 p. 245,145sq. sunt -ciarum plures species, inter quas principalis ... videtur, ubi papa ... ob ... auxilium alicuius structure ... largitur -cias eis, qui ... structure suis elemosinis benefecerint ...; hec ipsa species in tres alias dividitur, quarum est alia perpetua, alia eqs. CONR. MUR. summ. p. 136,2 -a iniuncte penitentie remissio vel relaxatio est vel diminutio eqs. *β* exempla: NOTAE Emm. (MGScript. XV p. 1095,39; c. s. XI.) capella ... dotata est magnis -ciis. CONST. imp. I 437,18 inculpati ... in hoc ... confisi, ut Romam petentibus apostolicus omnia dimittat peccata; sancto concilio visum est, ut talis -a illis non prosit, sed eqs. LEGENDA Bonif. 3 (ZNiedersachs. 1882. p. 25) quod limina beatorum Petri et Pauli apostolorum -ciarum causa visitaturus ... esset. CHART. Stir. II 332 quadraginta dierum. ALBERT. M. sacram. 227^{capit.} de usu clavium et -is. CHART. ord. Teut. (Thur.) 187 XL^a dies -cie de iniunctis sibi (sc. confessis et contritis) penitentiis ... relaxamus (sc. archiepiscopus). persaepe. v. et p. 1737,52. tempore cruciatarum q. d. ('Kreuzzugsablass'): NARR. itin. nav. p. 179,12 predicationis tuba cum -cia apostolice auctoritatis ... evagata ... movit populum. ANNAL. Rup. Salisb. II a. 1246 p. 789,6 plures ... militares et plebei propter magnam -am, quam papa dari iussit in predicationibus, ... cruce signantur. v. et vol. II. p. 2034,45. 2052,51. *e* de oratione coram mortuo habita: CONSUE. Marb. 322 propter -am, quæ ibidem (sc. in capitulo) defuncto dicenda est (cf. L: fratres in capitulo absolutionem inprecentur defuncto). *f* expressius de expiatione ('Sühne'; apud Iudaeos: l. 56): RADBERT. corp. Dom. 22,37 ut, qui primo mense Pascha facere non potuerit, saltim secundo mense, id est in penitentia reatus sui, hedum -arum (-a, intelligentiarum var. l.) percipiat. 22,70 hedum -arum Christus immolabitur. DIPL. Loth. II. 20 p. 417,14 pro -a nostrorum male actorum. *al.*

III meton.: A de persona: 1 de Deo: WALTH. SPIR. Christoph. II 2,41 dum requiem lassus ferat -a membris (cf. ed. W. Harster. 1878. p. 38 ad locum). 2 in allocutione vel titulo honorifico: CAPIT. reg. Franc. 291,8 vestra -a cunctis optabilem largitur quietem. B beneficium – Pfründe: CHART. Ger. Col. 81 p. 81,4 (epist. Honor. III.) ut a ... episcopo ad valentiam preventorum archidiaconatus ... iuxta taxationem vestram (sc. decanorum) interim provideatur eidem (sc. canonico repulso) -a, si quam habet episcopus. C littera, instrumentum, charta – Schriftstück, Dokument, Urkunde: CHART. Babenb. 414 (a. 1243) ut ... hec nostra -cia et gracia robur obtineat ... firmitatis. CHART. Sangall. C 1506 p. 377,1 visis et intellectis litteris sive -is sedis apostolice. CHART. Alsat. A 3 privilegium seu -am quandam sigillatam sigillis ... regis ... inspe-

ximus (sc. episcopus). SUMMA dict. Saxon. 11,61 p. 311,13 item littera -cie: ... omnium ... petitorum litteras ... revocamus exceptis pontis -ciis. STATUT. ord. Teut. p. 23,29 suis -ciis (theod. inf. vet.: mit handvesten) et privilegiis xenia ... oblata confirmans (sc. papa). saepe. v. et vol. III. p. 319,33. 767,53.55.

[2. indulgentia v. indiligentia.]

*indulgentialis, -e. 1 benignus, favorabilis – nachsichtig, begünstigend (abund.): CHART. Sangall. C 1532 (a. 1255) nos ... priorissa et conventus sororum ... quadam -i gratia ... use sumus, que nobis ... a ... abbate ... est concessa. 2 permittens – eine Erlaubnis enthaltend (in iunctura littera -is): CONR. MUR. summ. p. 136,9 forma littere -is, quam deferunt elemosinarum petitores, hec est: 'eqs.'

*indulgentor, -oris m. qui indulget, dator – einer der gewährt, Verleiher, Schenker: STEPH. Wilfr. 42 rex ... aut acie gladii victor aut foedere -r (2a; indultor 1 [cod. s. XVII.] p. cis.

indulgeo, -dulse, -dultum, -ere. script. et form.: praes.: inf.: act. -ire (cf. Stotz, Handb. 3, VII § 13.7): p. 1738,14. pass. -gi: p. 1738,20. indic. -lie(o): CHART. Aschaff. 43^a. coniug. III.: p. 1738,25. adde DIPL. Loth. I. 104. coni. imperf. -rit: p. 1738,11. perf.: inf. -gisse: p. 1737,28. indic. -lx(i) (cf. Stotz, Handb. 3, VII § 279.6 adn. 133): p. 1737,41. 59. adde CHART. Luneb. VII 32. RYCCARD. chron. a. 1226 p. 141^b,7. CHART. Sangall. C 1469. al. partic.: -s(um): p. 1738,6. adde CHART. Turg. III 352 p. 99,36 (epist. papae). -thum (cf. Stotz, Handb. 3, VII § 138.2): p. 1737,26. adv. compar. -ncius: p. 1739,15. struct. notabiliores: c. acc. rei et personae: p. 1737,65. 1738,22. pendent praep.: ab: p. 1738,3. super: p. 1738,4.68. usu refl.: l. 37.645sq. 72. al.; absol.: p. 1737,75sq. 28. 1738,25. 1739,13. al.

I intrans. vel refl. (l. 37.645sq. 72): A c. notione favendi i. q. propitium esse, se demittere – sich zuwenden, herablassen, Güte erweisen, gnädig sein: 1 in univ.: DIPL. Ludow. II. 52 p. 168,40 (interp.) si ... petitionibus pontificum <se libere> pietatis nostre <clementia -et>. THIETM. chron. 7,55 p. 466,35 in excessu mentis effecta in presentiam sanctae Dei genitricis delata est (sc. Alwred inclusa), ubi Taginonem et Walterdum ... lucentes honore sibi -ere promeruit. TRAD. Patav. 946 Chunradus ... et soror sua ... dederunt se libere beato Stephano ad census; quod Deus ipsis -erit. 2 spectat ad excusationem: a gener.: BONIF. epist. 27 p. 48,28 peccatis meis -ere (-e 1) habes (sc. abbatissa). VITA Ludow. Pii 61 p. 534,4 filio -sit. CAPIT. reg. Franc. 270^D,5 eis (sc. qui contra regem mispriserunt) ... -ere. al. v. et p. 1734,30. b eccl. i. q. veniam dare – die Absolution erteilen: THIETM. chron. 7,31 p. 436,4 confitentibus cunctis misericorditer -sit antistes (BERTH. chron. B a. 1075 p. 223,3). B c. notione cedendi: 1 oboedire – nachgeben, willfahren: LAMB. HERSE. annal. a. 1075 p. 216,18 retulerunt exploratores eos (sc. exercitum) ... recreando corpori -ere. EKKEH. URAUG. Hieros. 5,1 cum ... victores ... deliciis ... sibimet -rent. VITA Norb. II 38 cum plurimi remitti et sibi -eri postulassent (cf. p. 1738,4). CARM. Bur. 92, 22,1 dixisti de clerico, quod -et sibi, servum somni nominas eqs. al. 2 deditum esse, operam dare, studere – sich hingeben, obliegen, bedacht sein (auf), 'pflegen': VITA Ludow. Pii 43 p. 454,11 venationi -sit (46 p. 466,9. sim. 62 p. 542,5 equitationi). NOTKER. BALB. gest. 1,3 p. 4,20 vos primorum filii ... inanibus exercitiis -istis. POETA SAXO 5,381 -ere ... somno. WIDUK. gest. 1,38 p. 57,14 fugae. LAMB. HERSE. annal. a. 1073 p. 158,19 dum prosperis successibus immoderatus -ret rex. CARM. Bur. 92,56,2 pretermisso clipeo Mulciber Achilles laboravit phaleras et -sit illis. al. refl.: AGIUS vita Hath. 27 tanto se singularis lacrimis -sit mater largioribus, quanto se coram aliis magis cohibuisse videbatur. THIETM. chron. 6,16 hic (rex) cum se ... quieti -ret. CONSUE. Trev. 8 p. 271,6 verbis inanibus ... nos -imus (sc. fratres infirmi). 3 expressius de potu i. q. se dare, servire – zusprechen, frönen (refl.: l. 72): VITA Ludow. Pii 58 p. 524,1 mero -sit. NOTKER. BALB. gest. 1,22 p. 30,4 cum ... in ipsa festivitate paschali ... Alasatiensi illo (sc. vino) ... se ... -isset pontifex. C c. notione tolerandi i. q.

resistere – standhalten: BRUNO QUERF. frat. 6 ubi (sc. ultra Alpes) –entes tanto labori vię finem fecerunt.

II trans.: A c. notione *iuvandi i. q. favere – begünstigen, gnädig, gewogen sein*: EPIST. Bonif. 36 ut –as, obsecro (sc. Sigebaldus), petitionem meam. RHYTHM. 10,10,6 de accusatione hominis erga Deum: ... si peccavi graviter, iam flebo amariter; –e me. *absol.:* CARM. libr. II A 9,2 mi domine venerande, quaeso, –e et audi. HROTSV. lib. I praef. 9 opem tuae rectitudinis ne pigriteris (sc. lector) adhibere ... nec ... vituperando, sed –endo. ANNAL. Quedl. a. 1000 p. 513,4 septimanam regalibus impendens officiis regendo, –endo, largiendo ac remunerando transegit (sc. imperator). v. et p. 1739,13.

B c. notione dandi: 1 donare, praestare – geben, ‘gönnen’: EGBERT. fec. rat. 1,1555 quos (piscis) ventri –sit lupus edaci. REGINH. Annon. II f. 1^v nomen ... resplenduit, quod ... oculis copiam legendi –sit. 2 committere, dedicare – hingeben, widmen: VITA Mathild. I 13 p. 138,4 sacris mentem –ere scripturis. GERH. AUGUST. Udalr. 1,12 l. 75 corpus requiei soporis –sit (sim. BRUNO QUERF. Adalb. A 30 p. 35,22 corpora somno). saepe. destinare – bestimmen (für): CHART. Walkenr. 201 p. 227,38 (a. 1234) quas (festivitates) ... –simus (sc. langravius) piscationi. 3 concedere, tribuere, largiri – gewähren, verleihen, schenken: a spectat ad bona, possessiones sim.: FORM. Andec. 46 ad predicta basilica ... rem ipsa volumus (sc. donatores) esse translatum adque –tum (sim. DIPL. Merov. I 142 p. 359,23 concessum adque –thum [inducta. corr.]). FORM. Senon. I 36 ex nostra indulgentia visi fuimus (sc. Karolus rex) concessisse atque –gisse seo et ... confirmasse. DIPL. Karoli M. 127 p. 177,36 haec ... omnia ... ad ... monasterium ... donamus ... et in perpetuum –tum (donata corr. ex donatum C) esse volumus. CHART. Walkenr. 84 viam in villa nostra ... –imus (sc. marchio), per quam eqs. TRAD. Neocell. Frising. 71 p. 69,7 qui (episcopus) ... predium ... servicio fratrum ... –sit. persaepe. b spectat ad chartas, indulta sim. (‘erlassen’): ACTA imp. Winkelm. I 306 (dipl. Frid. II.) unum (sc. privilegium) ... de littera Greca quondam regis Rogerii ... bullatum bulla plumbea ipsius, –tum quondam Gofrido de Panormo. CHART. Basil. C I 262 presentem paginam –simus (sc. miles) sigilli nostri munimine roboratam. INNOC. III. registr. 1,432 p. 651,29 presertim cum rescriptum illud –xisse dicatur papa eo tempore, quo eqs. saepe. v. et p. 1738,68. c spectat ad iura, gratias sim.: RADBERT. corp. Dom. 12,64 ecce, quid Christus –sit, ut eqs. VITA Ludow. Pii 20 p. 342,16 pacem ... rex ... libenter –sit. 53 p. 498,12 filio ... reditu ad propria –to. GUNDR. ad Ermenr. (MGScript. XV p. 154,31) tempus a Deo –tum habemus. DIPL. Arnulfi 112 p. 165,34 –ta venia (sim. THIETM. chron. 2,16 remissione). DIPL. Otton. I. 252 p. 360,41 electionem. OTTO FRISING. chron. 7,35 p. 370,19 cum ... –tam humano generi nuptiarum legem transcendierint (sc. sancti). DIPL. Contr. III. 134 iura in eis (privilegiis) –ta. CHART. episc. Hild. II 20 –emus omnibus viris et feminis nostre diocesis Moguntine, ut ... eadem gaudeant indulgentia iniunctę sibi penitencie, quam eqs. persaepe. v. et p. 1734,8.11. 1738,71. vol. II. p. 1151,62 (sed ibi aliter interpr.). expressius de indulgentia (cf. p. 1735,24): GREG. VII. registr. 6,31 p. 445,12 oboedientibus ... apostolica auctoritate ... peccatorum suorum veniam –emus (v. notam ed.). RYCCARD. chron. a. 1212 p. 36^a,19 (epist. Alphonsi regis) audita remissione peccatorum, quam vos (sc. papa) venientibus –xistis, venit ... <multitudo> militum de partibus ultramontanis. saepe. 4 permittere, sinere – erlauben, (zu)lassen: RADBERT. corp. Dom. 22,32 aliud est, quod ipse (Deus) ... vult perfectius, aliud autem, ... quod –et. AGIUS vita Hath. 6 ut, cum carnis esum ... ipsis (sc. sororibus) non negaret, sibi non –ret. IOH. METT. Ioh. 78 ipse vigilans alios somnum –bat. IDUNG. PRUF. argum. 657 numquid ille (s. Benedictus) ... publicum aspectum –isset. dial. 2,392 quam (dispensationem) regula –et. CHART. Brixin. 108 unum ex filiis ... Iacobi ... episcopus –sit contrahere cum una ministerialium. STATUT. ord. Teut. p. 70,12 debet frater (sc. aegritudine terminata) ... ad tabulam comedere infirmorum, nisi superior –erit, ut eqs. (sim. p. 113,1 nisi per licentiam sit –tum). saepe.

C c. notione dimittendi: 1 levare – erleichtern, mildern: EIGIL Sturm. 6 p. 137,26 ut aliquantulum ... sibi a constituto ieiunio –ret. VITA Norb. I 9 p. 677,31 aliquantulum relaxare et –ere sibi super duricia ... poenitentiae (cf. p. 1736,54). 2 solvere – lösen: UDALSC. Egin. 3 p. 434,6 abbas ... curam ... regiminis publice abdicarat fratribus obedientiae voto –so (incluso i), familiae ... sacramento, quo sibi erat obligata, resoluta. 3 remittere – schießen lassen, lockern: SOLIMARIUS 115 hostis ... iam vicisse ratus totas periturus habenas ... –et equis; fugientibus instat. 4 condonare – er-, nachlassen: a de tributis sim.: CHRON. Fred. 4,74 ut eis (Saxonibus) tributa ... –rit Dagobertus (sim. REGINO chron. a. 510 p. 24,13 tributum). DIPL. Merov. I 149 p. 376,8 ut ... Magnoaldus illa fructa ... quod exinde missi sui devastaverunt, ei (Drogoni) –ire debirit. 15 DIPL. Ludow. Inf. 2 p. 98,4 –simus ... eis (canonicis) ... t e l o n e u m (CHART. Naumb. I 133 p. 115,36). DIPL. Loth. III. 45 hospitalitatis debitum. saepe. v. et vol. II. p. 1151,62. b de culpis sim. i. q. ignoscere – entschuldigen, nachsehen, vergeben, verzeihen: a gener. vel publ.: PASS. Leod. 14 (MGMer. V p. 296,14) ut ... –gi (–ere, –eri var. l.) sibi ab eo hanc (sc. conspirationis) nequitiam deprecaret minister. VITA Hugberti 16 (MGMer. VI p. 493,4) –e nos (nobis var. l.), quod gessimus (sc. discipuli). VITA Ludow. Pii 63 p. 550,13 ego illi (filio) ... perperam gesta –si. FORM. Senon. II add. 2 –e ista pauca verba. AGNELL. lib. pont. prol. p. 146 l. 56 si sefell, –ite (codd., –ete ci. Bacchiniis). REGINO chron. a. 871 p. 103,21 augustus ... excessus benigne –sit. EGBERT. fec. rat. 1,1534 talibus –tis pietatis opus perhibetur. LAMB. WAT. annal. a. 1153 p. 527,16sq. ad haec praesul sic reddidit: ‘si pro me, castellane, Ioanni ac filiis eius ... noxam non vis –ere eqs.’; econtra ... castellanus ista voce spumabat, neque se illis –surum, neque eqs. saepe. b eccl. vel canon. spectat ad peccata: BONIF. epist. 30 –ens (sc. Deus) flagitia. ALCUIN. rhythm. 2,13,3 (MGPoet. IV p. 909) –e (sc. Deus) hoc, quod peccavi. GODESC. SAXO conf. p. 76,17 ut omnibus inimicis meis ... debita sua –as (sc. Deus). HROTSV. Theoph. 221 culpas in me ... patratas ... tibi ... –o (sc. virgo Maria). HYMN. Hraban. 1,30 –ens (sc. Deus), quaeso, crimina cuncta tuo (sc. famulo). THIETM. chron. 5,10 Deus –at imperatori, quod eqs. METELL. peripar. 6,41 quis facinus purgat, pro quo vox publica surgat? quo patrię plorent, –tum quis scelus oret (de struct. cf. Leumann-Hofmann, Gramm. II. p. 392³)? saepe. expressius i. q. absolvere – lossprechen: THIETM. chron. 3,25 Deum ... efflagito, ut, quicquid hic (imperator) in mea umquam peccaverit aeclesia, ... remittat ... potestateque ... mihi concessa –o. adi. indulgens, –entis. 1 spectat ad homines (Christum: l. 50) i. q. mitis, clemens, benignus, misericors – gütig, nachsichtig, gnädig, barmherzig: NOTKER. BALB. gest. 2,10 p. 65,18 genitor –issimus. SALOM. III. carm. I 1,2,13 reddimus ... –issime rector, grates, Christe, tibi. REGINH. Annon. IV l. 4 nec distulit pater –issimus aquam benedicere. 2 spectat ad cibum sim. i. q. copiosus – reichlich: CONSUE. Rod. 53 si quis infirmorum pro –iore sibi adhibita refectioe veniam a Deo petat (sim. IDUNG. PRUF. dial. 2,399 propter ... –iorem recreationem). 247 –iore cibo (IDUNG. PRUF. dial. 2,394 –iori). subst. indultum, –i n. c. gen. inhaerentiae: l. 65. rescriptum, decretum, concessio – Verordnung, Erlass (interdum meton. de ipso instrumento indulgentiam confirmante, e. g. l. 64,67): 1 de spiritualibus, a papa vel alia auctoritate eccl. datum (‘Indult’; cf. LTbK. 3^v. p. 487): CHART. archiep. Magd. 423 (a. 1189) iuxta –um ... summi pontificis, qui ... clericis ... Ierosolimam proficiscentibus ... redditus ... distrahere permisit. CHART. Raitenh. 69 p. 68,7 (epist. papae) contra apostolice sedis –a (CHART. Turg. III 352 p. 100,3 [epist. papae]. saepe. sim. CHART. Turg. III 352 p. 100,5 contra –a apostolicorum privilegiorum). 358 libertates, emunitates, privilegia seu ... –a, que Romani pontifices vel ... episcopi Ratisponenses ... concesserunt seu indulserunt super decimis. CONST. imp. II 320 preter –um domini pape speciale. saepe. 2 de saecularibus: CHART. Heist. 144 p. 227,33 (dipl. Richardi regis a. 1257) duximus indulgendum, ut eqs.; si quis ... fratres ... monasterii contra huiusmodi protectionis et –i nostri tenorem im-

pedire . . . presumpserit *eqs.* (*sim.* CHART. Alsat. A 27 p. 37,9 [dipl. Richardi regis]). CHART. Argent. I 507 p. 385,22 (dipl. Richardi regis) confirmamus . . . -um quoddam per Fredericum predictum civibus . . . concessum. CHART. Raitenh. 269 p. 214, 33 in quibus (*litteris*) continebatur . . . -um, ut *eqs.* CHART. Turg. III 562 p. 394,18 illas (*possessiones*) ipsi fratres ex -o nostro (*sc. abbatis*) poterunt . . . adipisci. CHART. Stir. IV 510 ex precepto et -o potestatis regie. DIPL. Conr. III. 275 (spur.) contra -a privilegiorum suorum (*sc. monasterii*).

adv. indulgenter. fere usu compar. vel superl. 1 *clementer, benigne, misericorditer* – *gütig, aus Güte, Gnade, mit Nachsicht, milde*: VITA Ludow. Pii 30 p. 384,15 imperatore -ius agente, (*indulgentie var. l.*) 47 p. 470,6 quo (*sc. Treverim*) cum duceretur Pippinus et -ius haberetur (*sim.* SALOM. II. epist. 24 p. 410,2 [-cius B]). FROUM. epist. 77 quicquid . . . deliquero, . . . confido in Christo mihi multo -ius esse, si accedo timide. DIPL. Conr. II. 278 p. 384,34 constat in nostri ordinis promotione coelestis gratiae beneficia nos -ius percepisse. LAMB. HERSF. annal. a. 1076 p. 274,29 ut eos (*filios marchionum*) -issime nutrit Eberhardus. UDALR. epist. 29 p. 618,32 quia eum -ius habuit magister, . . . relapsus est puer ad consuetudinem ludendi. *al.* 2 *copiose, large* – *reichlich, großzügig*: CONSUET. Rod. 231 ad cenam aliquid ei (*sanguine minuto*) a cellerario -ius ministratur. 3 *rite, legitime* – *ordentlich, vorschriftsmäßig*: CAPIT. reg. Franc. 252,34 statuimus cum interfectis misericordius agendum, ita ut XL diebus poenitentiae -ius (*indulgentiae var. l.*) transactis penes episcopum sit . . . potestas, ut perpendat culpam, agat indulgentiam. CHART. episc. Hild. I 169 p. 154,15 ut . . . filii ipsius (*sc. hominis ingenui*) tenerent (*sc. duas partes beneficii*) et exinde iure beneficiario responderent, sed -ius ministrarent, ut . . . milites armatos XV ad iussionem episcopi suis stipendiis producerent.

***indulgibilis**, -e. *benignus* – *nachsichtig, gütig*: DUNGAL. epist. 1 p. 571,6 sciens . . . vestram (*sc. imperatoris*) . . . -em clementiam . . . mihi veniam donaturam.

indulgeo v. indulgeo. ***indulsio** v. indultio.

indulsus v. indulgeo.

indultio vel ***indulsio**, -onis f. 1 *indulgentia* – *Nachsicht*: OTTO FRISING. chron. 2,8 p. 77,11 'omissis . . . artis -tionem (*Arist. p. 184^b, 7 συγγνώμην*), inventis . . . habere grates'. 2 *concessio, permissio* – *Einwilligung, Zustimmung*: CHART. Schir. 3 p. 12,19 (dipl. Heinr. V.) rogant . . . comites nostra -sione . . . pontificem . . . ut illum . . . huius conscriptionis annullatorem . . . anathematet (*sic?*). 3 *decretum* – *Verordnung, Erlass*: ACTA imp. Stumpf 205 p. 286,39 (a. 1197) si aliqua privilegia . . . contra hanc nostram donationem, confirmationem et -tionem . . . facta sunt. CHART. Eberb. 272 p. 28,30 testes huius concessionis seu -sionis nostre sunt: *eqs.* (*item* 378). CHART. Turic. 1516 p. 231,11 secundum exienciam et -sionem regule et privilegiorum. *meton. de ipso instrumento -tionem confirmante*: CHART. Turg. III 562 p. 392,33 (a. 1270) que (*legalitas*) in huiusmodi consuevit -sionibus seu contractibus adhiberi.

***indultivus**, -a, -um. *concessivus* – *ein Zugeständnis enthaltend, erleichternd*: ALBERT. M. sent. 4,33,27 p. 322^b,9 hoc (*sc. Vulg. Matth. 19,9*) dicit Christus quoad principalem causam permissionis, secundum quod erat lex iudicialis; ex statu tamen temporis (*ci.*; *tempus ed.*) ordinabatur ad maiorem foecunditatem, quia illi (*sc. veteris testamenti*) tempori congruebat et secundum hoc erat dispensativa et -a.

indultor, -oris m. 1 *qui favet* – *einer der gnädig, gewogen ist*: a *de hominibus (fere principibus)*: HIST. Lang. Goth. 9 factus est Carolus clemens -r. COSMAS chron. 1,32 fuit princeps . . . victis clementissimus -r. *al.* b *de Deo, Christo (sancto: l. 70) i. qui (culpae) remittit, indulget* – *einer der (Sünden) verzeiht, Erbarmen*: CHART. Epternac. 83 p. 147,2 (a. 780/81) ut aliquantulum michi (*sc. donatori*) p i u s -r relaxet scelera mea (WILLETR. Sus. 224). LIOS. MON. 476 omnipotens Dominus . . . criminis -r (*sim.* TRANSL. Dion. Ratisb. 33 p. 424,14 criminum -r). RHYTHM. 12,16,4 remitte crimina, -r, qui nos creasti, Deus. CARM. Cantabr. B 4,8,2 promptus. *al. iron.*: YSENGRIMUS 1,511 si locuples alibi -is egebit, nonne

Deus referet pro pietate vicem? 2 *dator* – *Verleiher, Schenker*: v. p. 1736,17.

indultus, -us m. *de formis decl. II. v. p. 1738,56sq. c. gen. inhaerentiae: l. 16.* 1 *indulgentia, clementia* – *Schönung*: VITA Agnet. 351 Iudicis infidos stravit sic ira profanos; hoc (*sc. tempestatis*) datur -us fidei terrore ministris (*cf. Ps. Ambr. epist. 1,13*). 2 *actio praestandi* – *Gewährung*: YSENGRIMUS 7,296 ignobile letum unius -u conciliate precis. 3 *decretum* – *Verordnung, Erlass (interdum c. notione liberalitatis ['Großzügigkeit'], e. g. l. 11,14)*: CONC. Karol. A app. 10 p. 857,16 quidquid episcopi possident, apostolico et regio -u habent (GESTA Font. p. 12,5). DIPL. Otton. III. 44 p. 444,25 clementissimo regiae auctoritatis . . . -u. DIPL. Frid. I. 352 p. 193,20 ex -u . . . imperialis clementie . . . universos Mediolanenses vite munere donavimus (*sim.* 501 p. 429,39. 514 p. 450,14. 541 p. 489,19). 539 p. 487,26 misericordie. TRAD. Scheffl. 249 id . . . nostro (*sc. ducis*) -u gestum est et concessionem iuris nostri. GERH. STED. annal. p. 218,26 permissione et -u comitis. CHART. Walkenr. 201 p. 228,5 ex -u gratie nostre (*sc. langravii*). *al.*

indumentum, -i n. *c. gen. explicativo: l. 36.* *vestimentum, integumentum* – (*Be-*)*Kleidung, Gewand, Umhüllung*: 1 *hominum*: a *proprie*: LEG. Wisig. 3,5,3 p. 162,20 si veste laicali deposita secularia denuo sumserit *virgo* -a *eqs.* CONC. Karol. A 3^D,45 -a *sacerdotalia* presbyteris administrare (HUGEB. Wynneb. 9 p. 114,18 quomodo illum sacerdotale -o deberent *iuniores* vestire. *al.*). ARBEO Emm. 2 p. 30,2 aliis -um, aliis alimentum . . . largitus est. CAPIT. reg. Franc. 112,28 ut sanctaemoniales non induantur virilia -a. TRAD. Ratisb. 287 ut monastici splendore -i mereretur Erchanpertus insigniri. VITA Udalt. Cell. II 71 lumbare -um, quo inferiora corporis tegebatur, . . . nudo tradidit induendum. *persaepe*. b *alleg.*: WALAHFR. Otm. 2 maluit . . . per praesentis pompae contemptum ad -um incorruptionis aeternae pertingere, quam . . . futurae nuditatis opprobria sustineret. c *translate de corpore*: STEPH. COL. Maurin. 6 pulchro . . . corporis -o, quanta sit spiritus pulchritudo et munditia, compertum est. ALFAN. premn. phys. 3,9 p. 53 quomodo . . . unum esse potest cum -o (PG 40,593^B ἐνδύματος) anima? HILDEG. epist. 381,11 homo . . . opus suum (*sc. Dei*) ac -um deitatis sue est. *de incarnatione Christi*: HILDEG. epist. 381,42 splendor Patris filius eius est, de cuius -o, quod tempus habet, prophete prophetabant. 381,51. 2 *rerum i. q. velamen, tegumentum* – *Hülle, Bedeckung*: DIPL. Pipp. 25 p. 35,12 neque cruces seu -a altarium . . . auferre (CHART. Fuld. B 154 p. 230,9; *sim.* DIPL. Conr. II. 112 p. 156,26 altarium -a [*item* p. 157,19]). WALAHFR. subvers. Hieros. 2 p. 366,41 nonnulli (*sc. Iudaeorum*) -a portarum detrahentes dentibus ea conficienda tradebant. HARIULF. chron. app. 7 p. 307,20 vicus scutariorum omnia voluminum -a tribuit, conficit, consuit. *al.*

***indunicum**, -i n. (*indumentum et tunica*) *tunica* – *Gewand*: CHART. Tirol. I 520 p. 294,27 (a. 1200) Rodulfus promissit . . . dare . . . duas tunicas, unam panni lane et aliam coloris, alia vero -a, secundum quod honorifice possit portare.

induo, -dui, -tum, -ere. *script. et form.*: *inf. pass.* -ueri: p. 1741,3 (cf. Stotz, Handb. 3, VII § 133,7). *perf.* -uiv(i): l. 67. *partic. perf.* -uctus: p. 1741, 8. 9. 1742, 41. *al.* (cf. Stotz, Handb. 3, VII § 191,1). *depon.*: p. 1742,37. *usu absol.*: p. 1741,34; *refl. saepe*, e. g.: l. 71. p. 1741,12,25; *medial. vel mediopass. persaepe*, e. g.: p. 1741,1,4; *intrans.*: p. 1741,33. *struct. c. praep.*: *ad*: p. 1741,21. *cum*: p. 1741,10. *de*: p. 1741,8. *rhythm.* -uiv: p. 1741,69.

vestire, amicare, ἐνδύειν – (*be*)*kleiden, anziehen, an-, umlegen*: I *proprie*: A *strictius*: 1 *gener.*: a *obi. est qui investitur*: a *in univ.*: THEGAN. Ludow. 44 p. 232,10 vestivit te (*sc. Ebonem*) purpura et pallio, tu eum -uisti cilicio. CHRON. Salern. 28 p. 31,7 eum (*principem*) . . . -ivit famellus. CASUS Petrish. 4,26 defunctus (*sc. abbas*) . . . sacerdotalibus . . . -tus et in capite sepulchrorum abbatum sepultus est. *al. v. et p. 1744,53.* b *refl., medial., mediopass.*: VITA Galli I 6 cum . . . ille (*paralyticus*) propter gaudium -it se (*sc. calciammentis*), exsolute sunt iuncturas conpaginum ipsius. LIUTG.

[Weber]

Greg. 9 p. 74,32 iussit eos (*carnifices*) . . . balneari, vestibus -i mundis atque cibis refici. FORM. Augiens. C 25 p. 376,16 cognovit almitas vestra me . . . villissimis vestibus -eri. AGNELL. lib. pont. 37 p. 189,93 rex lorica -tus. DIPL. Otton. II. 4 ut . . . albis vestibus -antur *sanctimoniales*. VITA Annon. I 1,38 p. 483^b,10 omni conventu sollempniter -to. *persaepe. v. et p. 1740, 29. 1744, 61.* c. *praep.*: ANNAL. Plac. a. 1250 p. 501,11 qui (*Ubertus*) summo mane -ctus de scarleto cum vario de novo, erat enim male -ctus, fecit magnam concionem. LIBER ordin. Sedun. A 334 sacerdos -tus cum capa, non capsula, accedit ad altare. *in struct. contam.*: LIUTPR. antap. 4,24 p. 117,15 perpauci . . . sese . . . armis -i (-ere *var. l.*) poterant. **b** *obi. est quod investitur*: **a** *in univ.*: AETHICUS 84^a,32 -ere murinas et mitras (*v. notam ed.*). WETT. Gall. 31 quae (*sc. caligas*) cum . . . -uisset *paralyticus*, resolutae sunt iuncturae compagum eius. OTFR. carm. 3,2 sit memor Otfredi, quisque hoc decus (*sc. zonanam*) -at exin. WALTH. SPIR. Christoph. II praef. 32 -uit *Regulus* exuvias, quas . . . abstulit occisis . . . Parthis. FRID. II. IMP. art. ven. 2 p. 164,20 ut cito possit *chirotheca* -i et extrahi. *al. v. et p. 1740, 32.* c. ad: VITA Iuttae 4,3 cilicium et catenam ferream . . . ad carnem -ta . . . in usu habuit. **β** *spectat ad corpus*: ALFAN. premn. phys. 3,8 p. 53 Plato . . . non vult animal ex anima esse et corpore, sed animam corpore utentem atque tamquam corpus -entem (*PG 40, 593^B ἐνδυμὲνν*). c. c. *acc. dupl.*: AGNELL. lib. pont. 96 p. 262,130 -uit se Rosmunda vestimenta mancipiae suae. GERH. AUGUST. Udalr. 1,27 l. 3 -ite me vestimenta mea et calciamenta. l. 7 -uerunt eum vestimenta eius et calcos. HEINR. AUGUST. planct. 1673 haedinas nudos tunicas Deus -uit ambos. *al.* **d** c. *dat. et abl.*: VITA Hucberti 14 (MGMer. VI p. 491,27) dum indumentis ei (eius *var. l.*) aliis -unt *monachi*. **e** *intrins. et absol.*: CHRON. Salern. 31 p. 34,1 qui (*Karolus*) ante purpuratus contestisque ex auro gemmisque bestibus -ere solitus erat. OTTO FRISING. gest. 1,65 p. 92,12 dicimus . . . vestem bonam ex utilitate -endi. **2** *eccl. de introitu in monasterium* ('*Einkleidung*'): LIBER hist. Franc. 31 p. 293,27 rogavit rex . . . eam (*reginam*) sacro velamine (velamen *var. l.*) -ere. CAPIT. reg. Franc. 96,1 qui (*sc. feminae*) se Deo voverant et se monachica veste -uerant. HINCM. divort. 9 p. 167,12 quē (*femina Leonis chartularii*) . . . pro fornicationis crimine religiosam vestem -uerat. app. p. 242,24 -ta religiosa veste. TRAD. Asp. 80 Heinrichus . . . -uit cappam et partem agri sui nobis reddidit. **B** *latius*: **1** *tegere, velare* - *be-, zudecken, um-, verhüllen*: **a** *gener.*: FLOR. LUGD. ad Drogon. 2 p. 268,21 novum digessit *Amalaris* volumen et apud Lugdunum ornate -i ac vittis sericis distingui fecit. HROTSV. Pafn. 7,3 quoadusque abiecta haedinae pellis austeritate ovini velleris -atur *capella* mollitie. gest. 555 donec nox solitis rediens -ta tenebris obtegit rursum nebulo terram tenebroso. CONSUET. Trev. 73 p. 322,9 nullus in choro . . . nec ante altare . . . presumat capite -to stare. **b** *medic. i. q. alligare, obligare* - *verbinden*: RECEPT. Sangall. I 24 cui oculi -untur. 83 de hoc medicamine plagam -is. c. *alch.*: ROSIN. interpr. 1 p. 295,18 ignis candorem lactis suscipiat, nulla suspensionis ambiguitas relinquatur, unde oportet, quod fecibus vilibus -atur. **2** *per confusionem i. q. inducere* - *einführen*: AMALAR. ord. antiph. 52,7 invenitur . . . a quarta feria responsorius -tus (inditus *var. l.*) 'haec dies, quam fecit Dominus' post duo alleluia.

II *in imag. vel alleg.*: **A** *de anim.*: **1** *gener.*: IULIAN. TOLET. iudic. 2 spoliavit *Paulus infidus* se primum a fide promissa et . . . -uit se perituri maculam. EIGIL Sturm. 7 lorica iustitiae totum corpus -ens . . . ad certamen contra diabolum processit. AGNELL. lib. pont. 129 p. 304,162 carmen lamentationis -tae sunt *matronae*. CARM. imag. 6,1 hoc, auguste, libro (*sc. evangeliariorum*) tibi cor Deus -at, OTTO. WALTH. SPIR. Christoph. I 7 fidei galea caput -tus. DIPL. Manfr. 144 p. 344,24 quē (*ecclesia Romana*) . . . ficto velamine pellis mansuetudinis se -tam ostendens. *al. v. et p. 1744, 58.* **2** *theol. de incarnatione Christi*: RHYTHM. 29,5,2 de tribu Iuda regalem[que] progeniem corpus -uit ut leonis catulus, quae *eqs.* (*cf. Vulg. apoc. 5, 5*). POETA SAXO 1,2 salvator mundi . . . nostri se corporis -uit artus. 3,366 -tus processit corpore Christus et posuit carnem moriens sumpsitque resurgens. **B** *de arbore*: WANDALB.

mens. 163 glandifera . . . florem per silvas -it arbos.

III *translate*: **A** *ornare* - *zieren, schmücken*: OTTO FRISING. gest. 2,29 p. 135,25 talis rector augusti sicut nomine sic -atur et gloria. HELM. chron. 40 p. 82,15 frequentibus conciliis episcoporum aliorumque, quos iustitiae species -uerat, excommunicationis verbum in cesarem deponebat *episcopus Moguntinus*. **B** *assumere, (in se) accipere, adipisci* - *an-, (in sich) aufnehmen, sich zu eigen machen (mediopass. i. q. praeditum esse - versehen sein [mit], haben)*: **1** *gener.*: **a** *in univ.*: WALAHFR. Mamm. 21,23 vocem . . . -uit *leo* humanam. OTTO FRISING. gest. 2,3 p. 105,1 virum iuvenem tamquam senis -tum animo tanta flectere a rigoris virtute . . . non potuit gloria. HONOR. III. registr. 11 qui (*nepos regis*) . . . faciem euntis in Ierusalem -uerat. ALBERT. M. animal. 7,175 quando ventus et locus -unt aeris caliditatem venenum dissolventem. SABA MALASP. chron. 6,6 p. 250,20 secundum diversitatem corporum . . . diversitatem -unt *cardinales* animorum. 6,12 p. 263,15 auctoritate Petri mutatus in virum alterum et vocabulum -uit *Iohannes Gaietanus* Nicolay. *al.* **b** *fieri* - *werden (zu)*: PETR. DAM. epist. 72 p. 337,8 episcopus . . . episcopalis . . . sarcinae pondus abiecit, monachum -uit. EPIST. Heinr. IV. 16 p. 23,1 postquam . . . virum -uimus, tantus in nos tyrannice perfidie furor intinuit, ut *eqs.* OTTO FRISING. gest. 1,49 p. 69,9 magistrum -ens Parisius venit *Petrus Abaelardus*. HIST. de exp. Frid. imp. p. 108,8 qui (*filius ducis Leupoldi*), etsi nondum militem -uerat, non minus tamen militis officium exercebat. *al.* **c** *subsequi, aemulari* - *nachahmen, ähnlich sein*: EPIST. Ratisb. 21 p. 347,11 tempora vicissitudines mutant, mores Protheum -unt (inducunt *var. l.*). PETR. DAM. epist. 96 p. 57,21 Protheum -unt *homines saeculares* et in diversa se formarum monstra convertunt (*v. notam ed.*). OTTO FRISING. gest. 1,14 p. 30,12 per omnia patrem -ens (*sc. dux*). **2** *theol. de acceptione fidei, baptismatis*: RADBERT. corp. Dom. 9,87 ut, sicut . . . per baptismum *Christo* -untur, (*Christum* -unt, *Christum* -uerunt *var. l.*), ita *Christus* in eis (*baptizatis*) . . . corporaliter maneat (*sim. 21,108*). ERMENR. ad Grim. 1,5,346 multas res potestis -i, -imini et illum (*Dominum*), qui est protectio (*spectat ad Vulg. Rom. 13,14*). WALTH. SPIR. Christoph. I 5 *Christum* . . . futura . . . mercede licet -ere. **3** *natur.*: URSO element. 2 p. 42,13 non . . . poterat *hyle* dici actu aliqua substantia, quia non erat formis -ta (-cta *var. l.*). 3 p. 73,21 substantia sua qualitate exiuit, et materiatum inde generatum -itur qualitate conformi ipsius qualitati corporis nutriendi. **C** *investire* - *in Besitz setzen, 'investieren' (usu iur.; de re v. HRG II. p. 404)*: CHART. Fuld. B 200 p. 297,39 (a. 776/96) culmo conexam vobis ad roborandum et vos ad -endum. 201 stipula confixum vobis ad roborandum et ad -endum (*in marg., tuendum cod.*). 202 p. 301,30 culmo conexam vobis ad vestiendum et ad -endum (inducendum *var. l.*) et ad roborandum. CHART. Sigeib. 123 p. 234,19 congruentiam portionis, quae vobis -itur . . . in ipsam taliter ordinamus . . . , quod *eqs.* CHART. Basil. A II 252 me ipsum titulo donationis habitae inter vivos exuens (*sc. Conradus Witcho*) et corporaliter vel quasi religiosos -ens supradictos.

induper -v. imper-.

*induplo, -avi, -atum, -are. (*in et duplum*) *partic. perf. usu adi.*: l. 63. *duplicare* - *verdoppeln*: CHART. Tirol. I 583 p. 61,29 (a. 1208) transacto termino infra annum . . . -etur *factum*. CHART. Tirol. notar. I 605 si in primo anno fictum non dederit *Conradus*, in secundo anno -are teneatur, et si in secundo anno non -etur (II 310 p. 206,26 -verit), in tercio anno cadat ab omni suo iure huius locationis et tamen solvat fictum -tum. *saepe*.

[induplum v. duplus. adde ad vol. III. p. 1055,12: COD. Wang. Trident. 136 p. 820^b,9 (a. 1208) si . . . aliquis fictum episcopi affugerit, . . . teneatur ind-um (p. 820^a,9 in -um).]

1.*indurabilis, -e. (*in- et durabilis*) *non perdurans, caducus* - *nicht andauernd, nicht dauerhaft, vergänglich*: CHART. Sangall. A 861 (a. 1227) cum tempus sit instabile et -e, constat, quod *eqs.*

2.*indurabilis, -e. (*indurare*) *qui durus fieri potest* - *verhärbar*: ALBERT. M. veget. 7,5 tali indiget *planta* cibo, qui

[Weber]

terrestreitate -is et siccabilis est. animal. 20,6 hoc terreum ... est ... multum formabile propter virtutes humidi et secundum totum numquam -e, sed semper in maiori parte molle.

*induramentum, -i n. *actio indurandi* – das Er-, Aushärten (*usu alch.*): Ps. AVIC. anim. 6,4 p. 223 hoc -um non fit, ut partes eius se coniungant una cum alia. p. 224 -um debet fieri in vase metallino; ... incipiam -um cupri.

induratio, -onis f. *1 proprie i. q. actio indurandi, indurescendi* – das (Sich-)Verhärten, Hart-Werden: **a** natur. et medic.: TRACT. de chirurg. 419 aliquando incisionis concavitas et -o sequitur. ALBERT. M. veget. 5,66 modus ... quo domestica (*sc. planta*) fit silvestris, est per subtractionem cultus et loci -em et arefactionem. animal. 6,97 student animalia ad -em coriorum suorum, ut minus laedantur. *ibid. al. v. et l. 34.* **b** alch.: Ps. AVIC. anim. 6,4 p. 223 fit -o multis modis, fit -o per fortitudinem alterius ... et est -o cum adiunctione alterius. GEBER. summ. 1,49 p. 436 est ... duplex causa inventionis illius (*coagulationis*); una argenti vivi ... -o. ROSIN. ad Sarr. 2 p. 288,14 -o est exercitatio, quia, postquam ibi est multa humiditas, aufertur cum magna fortitudine siccitatis et sequitur laevationem; et incratio sequitur lavationem et -em, quae eqs. p. 289,2. *2 translate i. q. obstinatio* – Verstocktheit, Starrsinn: RADBERT. corp. Dom. 21,249 quibus ... c o r d i s -o (corde indurato *var. l.*) ... iam poena peccati est (ALBERT. M. lob 41,14 p. 497,24sq.). GEBER. SALISB. ad Herm. 2 fratres ... nostri nichil fraternis ... supplicationibus moti ea, qua coeperunt, erga nos -e perdurant. MANEG. c. Wolfh. 16 p. 79,15 quæcunque anima peccatorum morte dampnatur, aut intus adhuc est cum archisinagogi filia ... aut diuturniori morte iam fetida clausa sub -is lapide coartatur.

*indurativus, -a, -um. (*in- et durare*) *?duritiem solvens, mollificus* – *?eine Verhärtung auflösend, weichmachend* (*usu subst.*): WILH. SALIC. chirurg. 2,5 p. 330^F ad consolidationem et indurationem vulneris: intelligendo pro -a (*in loco corrupt.*, *ut vid.*) illa, quae habent removere duritiem in carne (*cf. 5,8^{capit.} de medicinis mollificativis duritierum manentium post consolidationem ulcerum*).

induresco, -ui, -ere. *1 proprie i. q. durum fieri, indurare, rigescere* – hart, starr, steif werden, sich verhärten: **a** in univ.: THANGM. (?) transl. Epiph. 9 p. 250^b,43 integerrimae salutis condonatos (*sc. pedes*), qui ante tumore -uerant, repperit comes. WILH. HIRS. const. 1,59 p. 487,5 ne, si comestorum reliquiae -uerint (*sc. in scutellis*), maior fiat abluendi difficultas. CONSTANT. AFRIC. coit. 16,90 tam diu coquatur (*sc. mixtura*), donec -at, et postea formentur pillulae. CONSUE. Rod. 216 si gelu solito asperius -uerit (*induraverit var. l.*), in estuario servabitur ratio premissa de singulis agendorum officii. ALFRED. ANGL. miner. p. 48,7 eorum (*lapidum*) ... generatio vel subito fit ... aut paulatim et successive -unt. *saepius.* **b** congelare – erstarren, gefrieren: ANNAL. Mell. Sancr. II a. 1234 ut multi fluvii ... a fundo usque ad summum ita -rent pre frigore, ut fluere desinerent. *2 translate i. q. obstinatum reddi, affirmari* – verstocken, starrsinnig werden, sein: METELL. exp. Hieros. 5,379 quod hic (*sc. in urbe Marra*) sibi nemo optarit vitam baptismi fonte petitam, gens adeo detrita malis -uit ista.

induro, -avi, -atum, -are. *script. -dor-: p. 1744,23. struct. c. praep.:* in c. abl.: p. 1744,13. adde BERTH. chron. B annal. a. 1078 p. 344,12. super: p. 1744,34. *partic. perf. usu subst.:* p. 1744,23,28. al.

I trans.: **A durare, durum facere** – hart machen, (ver)härten: *1 proprie:* URSO qual. 145 agens (*sc. calor*) in subtilem substantiam eam resolvendo -at, ut videtur in ovo igni appposito. gloss. 74 dum igne dissolvitur *substantia* metallorum ipsaque per infrigidationem coadunata iterum, suum subiectum conglutinando -at (*ci.*, indigat *ed.*; *cf. 76*). ALBERT. M. animal. 1,450 non fuit necessarium plus -are ea (*membra*) et -are panniculos globorum. 3,61 quas (*venas*) virtus informativa ... -at et mollicat. 5,70 frigus et ventus -ant eam (*spongiam*). *ibid. al. fort. add.:* AESCULAPIUS 34 p. 52,32 qui (*spleneticus*) sicut -at epar, similiter splenem vulnerat. *2 translate i. q. obstinatum reddere, affirmare* – verstocken, starrsinnig machen: GODESC.

SAXO theol. 9 p. 202,9 -ans (*sc. Deus*) et deserens damnsaque ... , quem vult. 14 p. 237,20 non illos (*sc. salvat Deus*), quos -at nulla iniquitate. RUP. TUIT. volunt. 4 (PL 170,439^C) si Deus malum fieri non vult, quomodo quempiam -are dicitur eqs. *ibid. al.* **B sustentare, (per)ferre** – aushalten, ertragen: FROWIN. explan. 4,3 l. 1268 quomodo possumus -are, Domine, absentiam tuam?

II intrans. et medial.: **A durum fieri, indurescere, rigescere** – hart, starr werden, sich verhärten: *1 proprie:* **a** in univ.: COMPOS. Luc. Y 1 alie (*sc. flores*) ... florierant et -verunt. ANTIDOT. Sangall. p. 98,4 nimis -ta loca solvit *oleum samsuccum*. FROWIN. explan. 7,1 l. 104 in morte decedit (*sc. homo*), -at in cadavere, arescit in pulvere. TRACT. de agr. cur. p. 292,1 solet ... epar -ari de menstruorum retentione. ALBERT. M. animal. 1,622 in locis duris -atur pellis ... sicut in planta pedis. *persaepe. v. et p. 1749,24.* **b congelare** – erstarren, gefrieren: ANNAL. Mell. Cremif. a. 1195 Liupoldus dux Austriae ... super -tam glacie terram improvise cursitando eqs. *v. et p. 1743,46.* *2 translate i. q. obstinatum reddi, affirmari* – verstockt, starrsinnig werden, sein: WALAHFR. Mamm. 23,3 ne evadere possit *praeses*, -atur adhuc. HRABAN. martyr. Dec. l. 65 si non obaudieris (*sc. imperator*) me (*sc. Nicolaum*), pugnam tibi excitabo -orato (*ex Vita Nicolai [ed. P. Corsi, Nicolaus. 7. 1979. p. 378,11; v. et notam ed. p. 360]* tibi -to; indoratio [*fort. leg. induratione*] *ed.*, in doratio C). VITA Erasmi 107 innumeri -ant multique resistere certant. 202 -ans iterum iussit rex tollere iustum. WOLFHER. Godeh. II 13 erat ... contra rebelles et -tos iure severus. BERTH. chron. B a. 1071 p. 212,14 c o r d e -to (RUP. TUIT. vict. 3,20 p. 106,34). CHART. Raitenh. 337 p. 270,32 animo -to. *saepius.* **B permanere** – (*an-, fort*)dauern: *1 de rebus:* LEX Alam. 17,2 si ... tres annos -verit opus, (perduraverit in opere *rec. B var. l.*) ancillae et parentes eius non exadoniaverunt eam eqs. HEINR. LETT. chron. 15,11 propter pestilenciam et famem, que -bant super eos (*Lyvones, Lettos, Estonos*). *2 de hominibus i. q. perdurare, vivere* – aus-, durchhalten, (über)leben: BONIF. epist. 93 p. 214,1 ut sustinere et -are (*corr. m. al. in perdurare 2*) in illis locis ad ministerium populi possint *presbyteri*.

Indus, -a, -um. *Indicus* – (*indigo*)blau: URSO element. 3 p. 54,8 aer est elementum substantialiter humidum ... , -i coloris. 5 p. 182,9 simplex est ille (*modus coloris*), qui a colore unius tantum elementi in composito habet oriri ut ... -us ex aere. p. 184,5 si ... terra et aer ad medium colorem convenient et magis aer quam terra, fit color -us Indico similis eqs. *al. FRID. II. IMP. art. ven. 1 p. 57,2 alie teste (sc. ovorum) sunt cenericii coloris, alie viridis, alie -i.*

indusia, -ae f. *vestimentum* – Kleidung, (Ober-)Gewand: IOH. SCOT. carm. 2,4,10 gemmarum series contegit -as. *cf. ThLL. s. v. indusium.*

indusio, -avi, -atum, -are. *1 proprie i. q. vestire, induere* – ein-, bekleiden: EPIST. Teg. I 4 Liutoldo pallio summi sacerdotii celitus -to. 91 Egilberto infula pontificali celitus -to. VITA Serv. 5 p. 17,6 octo -atur (induviatur, induitur *var. l.*) vestimentis Aaron instar beatitudinum octo (*spectat ad Vulg. lev. 8,6sq.*). *in imag.:* VITA Bard. 15 p. 329,37 nudos peccatis poenitentia -vit senator curiae caelestis. *medial. i. q. vestiri, indui* – sich (be)kleiden: RATHER. prael. 5,6 l. 186 quid his putare manere tormenti, ... qui Deo exuti, mundo induti, ipsis laicis non timent vestibus -ari. ABBO SANGER. bell. 2,607 non preter clamidem auratam cupis (*sc. Francia*) -ari (*gloss.:* indui) tegmine. *2 translate i. q. instruere, edocere* – einweisen, unterrichten: PASS. Ursulae 7 ut iuvenis christianis legibus vellet -ari (indutiari *a. corr. 2^b*, inclusiari *var. l.*) et vota complere virginis, respondit (*sc. pater*).

industria, -ae f. *script. -ra:* FORM. Marculfi I,5 l. 27 (*var. l.*). FORM. Marculfin. 21 (*var. l.*). *struct. c. gen. inhaerentiae:* p. 1745,51. *usu plur.:* p. 1745,34-38.

I strictius: **A ambitio, studium, strenuitas, diligentia** – Eifer, Fleiß, Emsigkeit, Beflissenheit: *1 proprie:* WILLIB. Bonif. 4 p. 15,22 ut cepti propositi sedaret -am. HUGEB. Wynneb. 7 p. 112,26 sub magna doctrinarum -a alloquendo. CAND. FULD. Eigil. I 20 omni ... -a et sagacitate laborabat, ut gregem

sibi commissum . . . in Dei servitio custodiret. BERTHA Adelh. 3 p. 757,22 quae (*mancipata*) tanta promovebatur -a m o r u m . . . , ut eqs. (OTTO FRISING. gest. 2,13 p. 116,30). HIST. peregr. p. 130,26 imperialis . . . -a minime vacans a curis. *persaepe*. c. gen. obi.: WETT. Gall. 19 Maginaldus minister eius volens servare vasculum unum argenteum celaturis pretiosum ob -am sacerdotalis ministerii (cf. WALAHFR. Gall. 1,19). 2 *meton. de homine (in allocutione honorifica)*: a in univ.: DESID. CAD. epist. 1,2 quatenus eum (*Lupum abbatem*) vestra (sc. Grimoaldi) -a . . . Siggeberti regis optutibus representet. FORM. Marculfi 2,50 per quos (*famulos*) . . . vestram -am . . . plurimam salutem presumo. ERMENR. ad Grim. 1,3,46 prout -a vestra novit, quanto vicinior est finis mundi, tanto fragiliores sumus. CONST. imp. II 189 ut . . . quantitatem dotium . . . vestra (sc. papae) -a moderetur. al. adde: EPIST. Bonif. 49 p. 79,15 illud . . . scire desideramus (sc. Denehartus, Lul atque Burghardus) tuae (sc. abbatissae) s a g a c i t a t i s -am (HUGEB. Willib. praef. p. 87,25. al.). MAGING. epist. 3 p. 275,13 a vestra (sc. Lulli) caritatis -a rogo, ut eqs. b in promulgatione q. d.: DIPL. Merov. I 131 p. 333,6 vestra cognoscat -a, quod eqs. DIPL. Loth. I. 2 p. 53,36 noverit sagacitas seu -a omnium fidelium nostrorum . . . , qualiter eqs. CHART. Tirol. I 830 sciat tam presentium quam futurorum sollers -a, quod eqs. *persaepe*. B labor, opera – Anstrengung, Mühe, Einsatz: 1 proprie: LEX Baiuv. 21,6 quae (*aves*) de silvaticis per documenta humana domesticentur -a. WIDUK. gest. 3,50 -a . . . ducis Herimanni facile eos obpressit trans Albiamque coegit. HELM. chron. prol. p. 1,10 quorum . . . regum . . . -a christiana religio his in partibus plantata . . . fuerit. OTTO SANBLAS. chron. 40 p. 64,9 pagani summa -a civitates et castella . . . munierunt. CONST. Melf. 1,94 ab officialibus nostris fidem exigimus et -am (indurtriam, -a var. l.) *persaepe*. proverb.: YSENGRIMUS 5,61 plus valet empta semel quam bina -a gratis. usu plur.: TRANS. Mod. 22 p. 299,30 omnibus temptabatur -is, si . . . dignaretur omnipotens manifestare munus suae largitatis. 2 *meton. i. q. negotium, occupatio* – (eifrige) Beschäftigung (usu plur.): CHART. Wirt. 750 (a. 1228) cum sit labilis hominum memoria et -is sophisticis plena.

II *latius*: A vis, virtus, ingenium – (Tat-)Kraft, Energie: 1 in univ.: WILLIB. Bonif. 8 p. 44,7 duos bonae -ae viros ad ordinem episcopatus promovit, Willibaldum et Burchardum. RUOTG. Brun. 2 p. 3,36 omnes . . . omnigena a n i m i superabat -a (43 p. 46,15). CHART. archiep. Magd. 365 p. 479,25 limitum distributio a XII burgensibus . . . , qui maioris -e et consilii erant, . . . ordinata et consummata est. *persaepe*. 2 *ars, artificium, scientia* – Kunst, (Kunst-)Fertigkeit, Kenntnis: AETHICUS 93 artis medicinae et -am (-ae var. l.) Yppocratis . . . concelebrat Cos insula. THANGM. Bernw. 8 p. 761,45 calices . . . plures et unum ex onichino, alterum . . . cristallinum mira -a composuit. DIPL. Heinr. III. 23 p. 284,26 quodlibet genus ferarum . . . qualibet venatoriae artis -a capere (cf. 209 venatoriae artis ingenio). WILH. CONG. chirurg. 294 magister . . . secundum -am suam laboret extrahere (sc. telum). ALBERT. M. pol. 1,8^e p. 67^b,21 'ignobilissimae . . .', supple harum -arum, 'ubi minimum requiritur virtutis' et honestatis, sicut est focaria. al. spectat ad animalia: ALBERT. M. animal. 8,42 sunt . . . animalia -am quamdam de medicaminibus habentia. 3 *indoles* – Begabung: THANGM. Bernw. 6 lateres ad tegulam propria -a nullo monstrante composuit. ALBERT. M. metaph. 6,1,2 p. 303,41 -a factibilium, quam quidam habent ex habilitate naturae; in omnibus . . . intellectus factivus facit potentem, ars . . . facit perfectum, et -a facit habilem. 7,2,5 p. 345,11sq. 'omnes' . . . 'poeses' sive facturae 'sunt ab arte aut potestate' -ae alicuius praeter artes . . . 'aut' sunt 'a mente', quae non adhuc concepit artem, sicut multi homines ad aliqua -am habent ex ipsa naturae aptitudine. *ibid.* al. 4 *cogitatio* – Vorstellung(skraft): LAMB. LEOD. Matth. III 8 quantum effusum sit lacrymarum . . . , lectoris -ae relinquo. B consultum, consilium – Absicht, Wille: 1 in univ.: CONC. Karol. A 50^D,47 p. 641,35 quando . . . in itinere pergitur, non -a, sed necessitas aliubi quam in ecclesia missarum celebrationem fieri urget eqs. BERTH. chron. B a. 1078 p. 321,10 sententia anathematis data est in episcopos . . . in sui

erroris insania voluntate et -a perseverantes. OTTO FRISING. gest. 2,40 p. 149,10 casu, non -a. adde: FORM. Augiens. B 12 sicut regularis edocet -a. 2 *locut. adv.* ex, de -a, per -am i. q. consulto, voluntate – mit Absicht, nach dem Willen: CAPIT. reg. Franc. 176,5 si quis per -am episcopum occiderit eqs. RUD. FULD. Leob. 11 p. 126,40 cum eam graviter soporari conspicerent puellae, ex -a temptando in lectione fallebant. OTLOH. prov. F 53 facilis venia huic est danda, qui non peccat ex -a. CHART. Berg. Magd. 92 miles ex -a sua unum mansum . . . fratribus . . . contulit. CHART. Wirt. 1638 p. 34,22 si que (*sanctimonialis*) mendacium de -a dixisse deprehensa fuerit eqs. CHART. Salem. 525 p. 129,37 si . . . ex -a porcos ad pastum miserint coloni ultra terminum memoratum eqs. *saepe*.

*industrialis, -e. (industria) arte factus – mit (Kunst-)Fertigkeit hergestellt: ACTA imp. Winkelm. I 820 p. 636,30 (a. 1238) medietas omnium fructuum . . . tam omnium naturalium quam -ium fisci nostri compendiis applicetur.

industrio, -are. incitare, confirmare – anregen, stärken: CHART. Rhen. inf. II 191 p. 100,5 (a. 1233) literarum suffragium necessario est inventum, ut scripture adminiculo omnis dolositas procul pellatur, memoria -etur, oblivio abstergatur.

industriosus, -a, -um. ambitiosus, studiosus, strenuus – eifrig, emsig, betriebsam: MILO Amand. I 1 p. 452,9 cuius (*voluminis synodalis*) . . . exemplar . . . direxit papa Amando, quatenus ipsius -a sollicitudine . . . fidei promulgationes Galliarum ecclesiis vulgarentur. GERHOH. aedif. 41 p. 129^B istiusmodi ministerium (sc. scripturarum discendarum et exercendarum) a conversis laicis fratribus -is dum bene procuratur. tract. p. 231,28 sub metaphora -ae ac fortis mulieris commendatur vigilantia fidei (*spectat ad Vulg. prov. 31,15*). in allocutione honorifica: CHART. Heinr. Leon. 95 honorabilem et -am universitatem vestram (sc. Hildenesmensis ecclesiae) scire volumus, quod eqs.

adv. industriose. ambitiose, studiose, strenue – eifrig, emsig, betriebsam: SABA MALASP. chron. 1,2 p. 93,13 si quando saltus harum vulpium et cavernas sagax religiosorum industria . . . volebat -e perquirere eqs. 1,3 p. 98,2 quia se -e omnibus reddebat Manfredus amabilem. 8,14 p. 300,4 gazas innumeras -e apud Tunisiu adunarat Ebreus.

industrius, -a, -um vel *industris*, -e. form. acc.: sg. -iem: BOBOL. Germ. 6 (MGMer. V p. 35,26). pl. -ros: l. 52.

ambitiosus, studiosus, strenuus, diligens – eifrig, fleißig, emsig, betriebsam, sorgfältig: 1 de hominibus: a in univ.: FORM. Sal. Merk. 27 p. 251,17 ille missus, inlustris vir . . . et -ae (*fort. inlustres ed.*) personae. VITA Magni Fauc. I 28 p. 192,6 accersivit episcopus quandam monachum prudentem et -um (-em var. l.). WIDUK. gest. 2,4 p. 70,11 elegit rex . . . ad hoc (sc. principis militiae) officium virum nobilem et -um satisque prudentem. BERTH. chron. B a. 1077 p. 300,12 Dei contemptor -us. OTTO FRISING. gest. 2,29 p. 135,5 ordinatis . . . legatis -bus (-iis, inlustribus, illustribus var. l.) et litteratis. FUND. Consecr. Petri p. 261,25 exploratores -es (-ros var. l.) ac celeres transmisit abbas per omnia oppida. *persaepe*. b *usu praed.* pro *adv.*: BERTH. chron. B a. 1069 p. 208,14 emptor ille miserimus gehennalis miserie . . . nostre cathedre inthronizari percupientissime -us satis nitebatur. *ibid.* al. c c. inf.: BERTH. chron. B a. 1080 p. 376,24 Heinricus . . . sibi rebellantes suppressere et qualitercumque subiugare totus -us. d c. acc. vel abl.: AETHICUS 42 arma bellica gignari et fabrorum fornacem -ii.

VITA Mathild. I 1 p. 115,1 amabilis in infantia, operibus -is, moribus modesta. 2 de actionibus sim.: a in univ.: AETHICUS 36^c l. 31 ut . . . navalium -ium consideraret Alexander astutiam. VITA Bonif. III 21 Deo super talis pastoris -a munia laudes persolventes (sc. episcopi). OTTO FRISING. gest. 1,3 p. 14,31 quam (*Apuliam*) dum a Langobardis possessam inertis plebis inhabitatione tamquam -ae defensionis vacuum inveniret Robertus eqs. CHART. ord. Teut. Hass. 21 ad -em . . . fratrum instantiam. b qui consulto fit, praemeditatus – absichtlich, geplant: OTTO FRISING. gest. 2,40 p. 147,9 quidam ex eis (*militibus*), qui . . . transire cupiebant, pacifice ex -i dolo angustias a latronibus transpedare permittuntur.

adv. industrie vel *industre. strenue, diligenter – emsig, [Weber]

sorgfältig: GESTA Ern. duc. I 1,56 in omnibus prudenter et -ie (-re *cod.*) se gerens. ANNAL. Parch. a. 953 (MGScript. XVI p. 600,7) Bruno archiepiscopus et archidux Lotharingie secundas partes in regno fratris sui prudenter et -ie amministrat.

indutiae (-ciae), -arum *f. vel indutia* (-cia), -ae *f.* (-um, -i *n.*: l.40.65) *metr.* -dū-: l.17.20.21.23.59.

I tempus bello insertum, quo arma quiescunt – *Waffenruhe, -stillstand*: **A proprie**: 1 *strictius*: FLOD. hist. 4,2 p. 374,8 ut ab illicitis recederet *Ido rex* nec eundem regem Karolum ... infestaret -asque belli differendo daret (*sim.* 4,3 p. 374,14. p. 374,24). WIDUK. gest. 3,23 bellum est sedatum, -aeque concessae trium dierum in Saxoniam revertendi. GERH. AUGUST. Udalt. 1,10 l. 74 cum ... -ciae rationibus respondendi ultra prolongari non potuissent, tunc *eqs.* THIETM. chron. 2,8 qui (*Baiuvarii*) ... de pace tractantes -ciasque petentes impetraverunt. 7,50 p. 460,28 mittuntur invicem nuntii, et -ciae ponuntur. METELL. exp. Hieros. 5,7 -cias hosti prebens (*sc. castrum*) munimine forti. *al.* 2 *latius i. q. disceptationes (de pace actae)* – (*Friedens*)-*Verhandlung(en)*: RUODLIEB IV 177sq. -cię quo sunt laudate quandoque ... sunt? :: ebdomade cum pretereunt tres, -cię sunt hac in planicie. V 237 quod lamentamur nos, quandocumque gregamur ad placitum vel ad -cias quacunque statutas. CHRON. reg. a. 1107 p. 46,25 (rec. I) causae, super qua ipse et rex conventuri erant, -cias ad Romanam sedem ponit *papa*, ut super ea canonice agatur. **B translate**: 1 *intermissio, mora* – *Unterbrechung, Pause*: *a in univ.*: GLOSS. med. p. 79,17 sinocus est febris spissa vel acuta et sine -ciis vel sine intermissione vel requie ulla. WETT. Gall. 27 labori -ciae dabantur. VITA Mathild. II 24 p. 197,12 si meroris asperitas animo ulla remitteret -cias. ACTA imp. Winkelm. I 553 p. 447,24 damus -cias captivitatis seu prisionis domino Rainaldo ... usque ad finem treugarum dictarum. *abund.*: GLOSS. med. p. 79,11 sinocis febribus: iugibus et inpausibilibus, id est, quae non habent anesin vel declinationem -arum, sed uno eodemque modo perseverant. *al.* **b otium** – *Muße*: WALAHFR. Wett. praef. p. 302,15 si per campos (*sc. poetarum*) darentur vagandi -ciae, quivissem fortasse ramusculos aliquos decerpere. 2 *spatium (temporis)* – *Zeitraum, -spanne, Dauer (fere c. gen. inhaerentiae)*: HUGEB. Willib. 5 p. 104,37 manebant ... ad Eihstat aliquantulum temporis -um Willibaldus atque Suidgarius. HEITO Wett. 28 si ... istius temporalis vitae -ae protelatae mihi non fuerint. THIETM. chron. 2,3 -cias vitae istius sibi concessas Deo hominibusque accepto perduxit *Editha*. LAMB. HERSF. annal. a. 1077 p. 302,33 se (*sc. regem*) ... tam brevibus -ciis tanta terrarum spacia nulla equorum celeritate posse transcurrere. *saepius. v. et vol. III. p. 257,2.*

II dilatio, retardatio, mora – *Aufschub, Verzögerung (c. gen. inhaerentiae: l.53)*: **A in univ.**: 1 *gener.*: WETT. Gall. 14 ei ... -ciae usque in diem tertium flagitabantur. TRANSL. sang. Dom. in Aug. 30 illis (*hominibus*) nocturni itineris difficultatem excusantibus ac per hoc -cias usque mane deposcentibus. BALTH. Fridol. 7 p. 230,18 ut ... pernoctando sequentis diei -as obtinerent (*sc. plebs*). EPIST. Worm. I 13 de -ciis ... adventus mei ... nondum quicquam certi vobis (*sc. Wormatensibus*) intimare possumus (*sc. archiepiscopus*). CHRON. Pol. 2,16 p. 80,1 quod ... alter (*frater*) alteri subvenire ... nullius more pateretur -cias. CASUS Petrish. 1,54 (vs.) quem (*praesulem*) ... patrem meruit felix Constantia mater, letus anastaseos nunc gemit -cias. *persaepe*. 2 *iur.*: LEG. Burgund. const. I 45 omnes testes ... trecentos solidos ... absque ulla -ciarum praestatione cogantur exsolvere. LEX Raet. Cur. 1,2,3 quicumque de aliqua causa per fraudolenta suggestionem homo ad principem aut -cias aut concessionem reciperet, -cias aliquantum concedi potest. DIPL. Karoli III. 25 p. 42,29 comes dedisset eidem Maurini -cia (-cias *var. l.*) usque ad alium placitum. CHART. Hall. 106 p. 108,33 procurator ... contra rationem -cias peciit. CHART. Tirol. notar. II 441 dedit *Cuncius* ei (*Securido*) -ciam de predictis denariis hinc ad proximum diem dominicum, ut *eqs. saepe*. **B de spatio (ad aliquid faciendum) determinato** (*'Frist'; usu publ., eccl., iur., canon.*): LEX Raet. Cur. 4,8,1 p. 169,12 ad ipsos libertus -cias (*induas var. l.*) detur, ut suum benefactorem inquirat. NICOL. I. epist. 161 p. 685,16 respon-

dendi -cias usque in mensem septimum praebet *papa*. HROTSV. Sap. 3,24 in custodiam ... ponantur (*sc. Sapientia, Fides, Spes atque Caritas*), et triduanae -ciae illis ad tractandum praestentur. TRAD. Brixin. 35 duo (*sc. mancipia*) in -cia certe statuta ... tradenda ... promisit *episcopus*. TRAD. Frising. 1422 p. 278,41 per *legitimas* -cias (CHART. Aquens. 19 l. 141 legitimis -ciis). LAMB. HERSF. annal. a. 1070 p. 113,21 neganti ... -cias in sex ebdomadas dedit *rex*, ut ... obiectum crimen ... refelleret. CHART. Babenb. 237,1 p. 58,18 si post has -cias deprehensus fuerit *homicida*, iudicetur de eo. *persaepe*.

*indutialis (-uci-), -e. (*indutiae*) *ad indutias pertinens* – *Waffenstillstands-*: FRAGM. de exp. Frid. I. imp. p. 10,13 princeps Antiochie Reginaldus fedus -ciale ruperat.

indutilis, -e. ?*indumentis aptus, usitatus* – ?*für (Ober-)Bekleidung, Hüllen geeignet, üblich (sed cf. transl. ed.)*: WOLFHARD. Waldb. 3,6^e ut thecam ipsius (*Diothildae custodis*) plumario -i (*inductili* 2^a, p. corr. 2 [ed. Holder-Egger p. 550,26]) insertam arrepta acu consuaret *Asnia*.

1. *indutio (-cio), -avi, -atum, -are *vel raro (l.27.39)* ***indutior** (-cior), -ari. (*indutiae*) *struct. c. praep.*: *ad, in c. acc.*: l. 28.35.45.52.54.62.67. *al.* de: l.39.

1 indutiis interrompere – *durch einen Waffenstillstand unterbrechen*: GESTA Trud. cont. II 4,19 dux ... -to ... bello comitem ... ab obsidione castris discedere coegit. 2 *constituere* – *festsetzen, bestimmen*: RUODLIEB IV 32 hoc (*sc. quando vel ubi conventus pacis confirmandae fore possit*) ... est vestri iuris, *rex*, -ciari. 3 *componere* – *vereinbaren*: SIEGB. GEMBL. chron. a. 843 pax in annum sequentem -ciatur. 4 *differre, procrastinare, protrahere* – *auf-, verschieben, hinaus-, verzögern, hinhalten*: *a obi. res (absol.: l.33)*: *a gener.*: RUODLIEB IV 119 in cras -at *rex*, his (*dictis*) ut responsa rependat. HELM. chron. 84 p. 163,26 archiepiscopus ... callidis sponsonibus deduxit virum promittens et -cians ac tempus redimens. CHRON. Erf. mod. I a. 1197 multitudo innumerabilium signatorum -ciaverunt expeditionem ad festum sancte Walpurgis. HIST. de exp. Frid. imp. p. 87,11 iter vivificę crucis -ciare. *al.* **β iur.**: CHART. Siegb. 8 p. 15,20 (a. 1075) ut ... sua

tercia contenti sint *advocati* neque ... terciam nisi de his rebus, quae in placitis advocati ventilentur vel de placitis -cientur, requirant (*inde* DIPL. Frid. I. 618 p. 110,12). CHART. Rhen. inf. I 303 p. 199,29 *c a u s a* -ciata est et perlata (TRANSL. Godeh. 1 p. 642,13 de c. ... -ta. *al.*). CHART. Aquens. 38 l. 21 cum ... sententiam pro se ferri ... postularent *fratres* nec -ari aliquatenus iudicalem sententiam sustinerent. *al.* **b obi. homines**: VITA Agric. 15 qui (*Christus*) eum ad hoc solummodo -ciavit (*indicavit var. l.*), ut *eqs.* CHART. civ. Spir. 119 magistri et consules civitatis ... de vice invicem ... spe pacis et concordie -ciati. 5 *dilatione concessa instruere* – *mit einem Aufschub, einer verlängerten Frist versehen*: EPIST. Worm. II 7 militem fratris vestri (*sc. electi*) -ciamus (*ed.*, *inducamus cod.*) usque ad festum pasce *eqs.* 40 quatenus de vestra liberali voluntate nos usque ad natalem beate Marie virginis -cietis. *absol. i. q. dilationem concedere* – *Aufschub gewähren (usu impers.)*: DIPL. Otton. III. 278 p. 702,2 -tum est usque ad alteram diem (*sim.* GREG. CAT. chron. II p. 22,33). CONST. imp. I 430,2 si non habuerit (*sc. accusator*) iusticiam infra quatuordecim dies, secundo -cietur sibi (*sc. accusato*) per quatuordecim dies. *al.* 6 *die certa instruere* – *mit einer Frist versehen*: DIPL. Loth. I. 146 p. 331,26 (*spur. s. XII.*) susceptor post legitimos ... dies -ciatus, ... quicquid de ecclesia habuerit, amittat. CHART. eccl. Erf. 386 Dionysio intercedente (*sc. in somnio*) ... ad satisfaciendum de commissis fuit -ciatus *rex Francorum*. CHART. Rhen. inf. II 691 quamdiu -ciati fuerint *miles eiusque famulus* et vinculis non inclusi, in fideiussione predicta stabimus (*sc. milites*). *absol. i. q. diem dicere* – *eine Frist setzen (usu impers.)*: CHRON. Merseb. 2 p. 170,32 a legato sedis apostolicae ad Aquisgrani Giselhero -ciatur, quo si non veniat *eqs.*

2. *indutio vel *indutio, -onis *f.* (*induere*) **1 actio induendi, gerendi** – *das Anziehen, Tragen*: GERHOF. Antichr. 1,5 p. 315,29 per albe vestis -itionem ... dici et esse *rex regum* Deus ... commeruit. ALBERT. M. euch. 6,4,1,4 p. 421^b,27 exceptis his, quae fuerunt opera necessitatis, sicut ciborum prae-

paratio et vestimentorum -itio. LIBER ordin. Sedun. A 830 quod dictum est de -utione capsule . . . , debet fieri in quibuslibet magnis festivitibus. 2 *actio vestiendi* – ‘Einkleidung’: CHART. Argent. III 78 p. 27,28 (a. 1276) nec hiis minuendis servicia, si que facta sunt in eius (sc. quae habitum susceptura venerit) -itione.

***indutiola**, -ae f. parvae indutiae – kurze(r) Aufschub, Frist: GESTA Camer. 1,71 p. 426,33 omnes amicos . . . infra -am hanc . . . iussit episcopus tacitus convocari.

induviae, -arum f. vel raro (l. 21. adde REGISTR. Patav. I p. 49^{3,6}) ***induvium**, -i n. vestimentum, exuviae, integumentum – (Be-)Kleidung, Gewand, Umhüllung: 1 hominum: a in univ.: HEIRIC. Germ. I 6,453 praesuli -as certatim quisque reposcunt. GEBEH. AUGUST. Udalr. 5 p. 259,23 Afram videre sibi videbatur -arum mira venustate succinctam. EGBERT. fec. rat. 2,9 caro queritat -as et spiritus escas (v. notam ed.). PETR. DAM. epist. 57 p. 168,3 sacerdotalis infulas dignitatis monachicis mutat -is (indumentis var. l.). DIPL. Heinr. II. 520 p. 671,6 a viris decedentibus optimum equum, . . . a feminis -as optimas et exuvias transmitti ad ecclesiam ordinamus. persaepe. in imag.: WALD. carm. 3,24 hoc vetus -um tibimet (sc. Euter-pae Musae) non sufficit unum. b de lorica: GESTA Cnut. 2,9 (ed. A. Campell, Encomium Emmae reginae. 1949; c. 1091) Dani . . . ferratis . . . -is indurati occurrunt Anglis. CARM. de bello Saxon. 2,120 nec minus -is (indumis var. l.) belli quam fulgidus (sc. miles regius) armis. 2 rerum i. q. involucrum – Hülle, Einband: EBO. BAMB. Ott. 1,6 p. 16,9 veteribus rescillis codex exutus et novis decoratus -is.

inebriatio (-cio), -onis f. c. gen. subi.: l. 35.39.40. ebrietas, temulentia, crapula – (Be-)Trunkenheit, Rausch: 1 proprie: GLOSS. Salern. p. 16,27 -o est lesio cerebri cum dissolutione ex multa vinolentia effecta. CAES. HEIST. mirac. I 5,33 p. 317,23 -em libenter sequitur denudatio. hom. exc. 153 ille (vir sanctus) . . . , quod sibi videbatur minimum, elegit, scilicet -cionem. WALTH. AGIL. med. 7 p. 100,13 -o vini, quam patitur cerebrum. ALBERT. M. anal. post. 1,2 p. 5^{3,35} sensus . . . apprehendit -em post potationem vini. 2 translate: EPIST. Ratisb. 31 p. 367,11 ut . . . ab illo queras bibere, qui facit de ventre sancte ecclesie fluere aquas vivas, quod est sancti spiritus -o. ALBERT. M. sent. 4,31,1 p. 229^{b,21} videtur, cum -o uberum sit in genere bono delectabilis, quod etiam matrimonium sit in eodem (spectat ad Vulg. prov. 5,19). euch. 3,2,2 p. 289^{b,3} de optima -e, quam tribuit hoc vinum.

***inebriativus**, -a, -um. crapulam efficiens, temulentiam gignens – Rausch verursachend, berauschend: ALBERT. M. veget. 6,32 est amomum . . . gravativum capitis et somniferum et -um. 6,252 est vinum vaporativum, ideo est oppilativum viarum cerebri et -um.

inebrio, -avi, -atum, -are. script. inhe-: p. 1750,42. form. -ic(o): l. 69. struct. c. de: l. 59. usu refl. et medial.: persaepe, e. g.: l. 55.57.59.62. partic. praes. usu adi.: p. 1750,34.

1 spectat ad homines i. q. ebrium reddere, temulentum efficere, crapula afficere – berauschen, (be)trunken machen: a proprie: a in univ.: LIBER hist. Franc. 36 p. 305,29 -tus fuisti (sc. vir), modo deleras. CAPIT. episc. I p. 178,10 alios causa laetitiae -are. II p. 41,10 ut nullus presbiterorum . . . se -are presumat. FRAGM. med. falc. Verc. 74 tolle pulicinum tenerem et sic illum -a de vino. HROTSV. Abr. 6,6 affatim sumus -ti (ed. Berschin, hebriati var. l.) tua (sc. stabularii) largitate administrante. ALFAN. premn. phys. 31,7 p. 114 potestas . . . ei (ebrio) erat non -ari (PG 40,725^A μεθύσθησθαι). THIETM. chron. 1,24 p. 30,17 in cena Domini nimis -tus . . . uxori suae . . . coniunctus est rex. persaepe. absol.: EKKEH. IV. bened. II 248 (gloss.) qui (sucus pomorum) melle digestus ut vinum -at. ALBERT. M. gener. 1,3,6 p. 144,14 vinum ‘facit vini opus’, scilicet -ando et laetificando. veget. 6,252 citius . . . -at mixtum vinum quam non mixtum. ibid. al. b in titulo (initio) libri: THADD. FLORENT. cons. 24,60 in commento illius Aniffieri ‘si -catus’. γ per compar.: ADAM gest. 4,18 p. 246,11 quorum (iumentorum) lacte vel cruore utuntur in potu, ita ut -ari (-ti var. l.) dicantur Pruzzi. b in imag. et translate: a in univ.: AL-

CUIN. epist. 34 p. 76,1 huius (sc. litteralis exercitii) te (sc. discipulum) calicis mero -are (-ari var. l.) exopto. ANSCAR. pigm. pag. 16 ubi (sc. in atriis Dei) . . . flumine aquarum viventium -etur familia Dei. THIOFR. Liutw. 1 p. 7,7 inenarrabilis suavitatis vino sanctae matris ecclesiae subolem -turus. CHART. Sangall. B 143 p. 141,43 ut . . . karitate sancte et vere vitis -ti in tantis digne sollempnitatibus gloriari debeant fratres. THEOD. PALID. annal. a. 1046 p. 69,29 vera sapientia -tus seculum despexit scholaris. CARM. Bur. 72,2^{b,10} flentis bibo lacrimas dulcissimas, sic me plus -o. persaepe. in malam partem: EPIST. Wibald. I 107 miseria et afflictione -ti iam experimento didicimus (sc. Fuldensis congregatio), quod eqs. c. notione inficendi: GISLEB. ELNON. inc. 2,101 neu mentes fratrum fel litis -et atrum. DIPL. Manfr. 161 libertas arbitrii . . . infusa mortalibus ex usus inconsulta lascivia sic humane nature fragiles -vit affectus . . . , ut eqs. β corrumpere, seducere – anstiften, verführen: LIBER hist. Franc. 32 p. 296,8 Fredegundis -vit duos pueros Taraonenses (sc. ad regem interficiendum; cf. Greg. Tur. Franc. 4, 51 p. 186,17 pueri . . . malificati a Fredegundae regina). 2 spectat ad res (animalia: l. 42): a (largiter) irrigare – (reichlich) bewässern: CHART. Tirol. I 1126 (a. 1242) aquas . . . et aqueductus . . . ad -andas vineas et agros . . . conferimus (sc. comes). in imag.: THEOD. TRUD. Bav. 16 cum spiritus sancti gratia rivos eius -ret. b inundare, diluviare – überschwemmen: PASS. Colom. 7 queque loca sibi contigua estuantis diluvii copiis -vit Danubius. ANNAL. Mell. Vind. I a. 1275 p. 706,26 repleta est terra et -ta a pluvia multa. complere – volllaufen lassen: WILLIB. Bonif. 8 p. 50,31 vino madidum -are stomachum. c imbuiere, tingere – tränken, benetzen: ALBERT. AQUENS. hist. 7,70 veste ostrea exutus est rex, que . . . tota cervicibus, tabe et sanguine hostium -ta fuisse . . . visa est. NARR. de Gron. 39 p. 92,87 pauci . . . occisi, quorum sanguine illa maledicta palus . . . -batur. CHART. Pruss. II 104 p. 90,9 ad . . . gentilium sanguine christiano gladios suos -antium seviciam comprimendam. usu medial.: ROSIN. interpr. 1 p. 298,17 in alvo meo (sc. Lunae) -ti fuerint, id est imbiberit multum eius (sc. aquae vivae) per continuum imbibitionem . . . , donec plenissime candidetur (sc. filius Solis et Lunae). d implere – anfüllen: ADAM gest. 4,8 p. 236,6 pestifera consuetudine delectatus -andi ventris tandem suffocatus crepuit episcopus. farcire – mästen: FORM. Sangall. 35 da illi (porco) cotidie sufficiente de sigla vel hordeo et -a (inh- var. l.) illum de mixtura furfurum seu farinae.

***inedentulus**, -a, -um. (in- et edentulus) non omnino dentibus carens – nicht gänzlich zahnlos: CHRON. Ebersb. II p. 8^{a,8} ut -ae matrinae ex parte carente dentibus miseretur Adalbero, quae senio affecta nimio dolore dentium . . . misera perurgebar (sc. Willibirgis).

inedia, -ae f. script.: unae-: CAPIT. episc. III p. 25,6 (var. l.). inhe-: l. 54. inae-: l. 54 p. 1751,8. form. abl. sg. -o: l. 56. metr. -ē-: l. 62.

1 strictius i. q. abstinencia cibi, fames, ieiunium – das Nicht-Essen, Hungern, Fasten: ARBEO Corb. 12 si vir Dei . . . potuit . . . inh-ae (corr. m. al. in ingdie 1) vel alatione in tante disperationis damnatione positum (sc. suspensum) per triduum sustineri. HUGEB. Willib. 4 p. 94,2 -o (in medio, -a var. l.) intus lacerati (sc. socii). EINH. Karol. 30 p. 35,8 illo . . . -am retinente. NOTKER. BALB. gest. 2,6 p. 53,19 qui (episcopus) cum ieiuniis et orationibus incessanter incumberet, legatum . . . pene continua mortificavit -a. THIETM. chron. 2,5 Beringerus . . . Ethelheidam . . . cum custodia et -a . . . afflixit. VITA Annon. IV 3,5,1 austeria domuit corpus -a. HIST. de exp. Frid. imp. p. 79,6 Turci existimantes nos omnino -a contabuisse. al. abund. (c. gen. inhaerentiae: l. 66): OTTO FRISING. gest. 14 p. 29,32 oppidanis fame et -a astrictis (sim. HIST. peregr. p. 160,14). HIST. de exp. Frid. imp. p. 4,33 prę nimia famis -a (sim. p. 85,41. p. 86,20). 2 latius i. q. inopia – Mangel: a proprie: HRABAN. epist. 24 p. 430,37 ne aliis optatum cibum edentibus nostri apostolicorum dapium -a diutius ieiuni remaneant. OTTO FRISING. gest. 2,24 urgentur aquis amaricatis oppidani intolerabili potus -a, gravi sitis molestia. 2,34 p. 142,12 laborantem ciborum -a militem ad superiora duxit imperator.

[Weber]

INNOC. IV. registr. B 49 urgente victualium -a. HIST. de exp. Frid. imp. p. 92,26 post tantos labores ac tantam -am et famis cruciatum. TRAD. Werd. 150 p. 43,34 Hildegundis ... oppressa incommodis -e ... dicta bona nobis emenda exhibuit. **b** translate i. q. tenuitas, infirmitas – Dürftigkeit, Hinfälligkeit, Unzuverlässigkeit: EPIST. var. III 26,3 p. 187,28 quin ... manum calamo inicerem atque ... viro undecunque facundissimo obtentu apologiae ingenitae hebetudinis atque inediae meae maciem impudentius publicarem. CHART. Eberb. 357 p. 122,23 ne ... tam pia ordinatio ... -a temporum aut negligentia hominum pretereat.

*inedicibilis, -e. script.: -isc-: l. 29. -bl(is): l. 27. qui dici non potest – unsagbar: 1 strictius: ARNOLD. LUB. chron. 3,9 p. 151,42 quid de habundantia ... victualium dixerim, ... que sicut erat inestimabilis, ita cuilibet linguarum manet -is. 2 latius i. q. inenarrabilis, incomprehensibilis – unbeschreiblich, unfassbar: a in bonam partem: a c. notione mirandi: VITA Pus. 4 Othildis ... -is castimonie virgo. VITA Bard. 2 p. 324,11 totus ... deditus erat -i benignitati. CHRON. Reinh. a. 1209 p. 577,9 -i (indicibili var. l.) alacritate ... rex ... coronatus est. al. de Deo, Christo: VITA Winn. 26 (MGMer. V p. 774,33) Deus magnus et -is. ALEX. MIN. apoc. 10 p. 170, 27 de -i Christi virtute possunt aliqua dici. **β** c. notione amplificandi i. q. incomparabilis, ingens, immensus – unvergleichlich, außerordentlich, gewaltig, unermesslich: VITA Landel. 5 (MGMer. VI p. 442,5) Laubias ... villarum famulorumque -i (-bli var. l.) replevit copia (CHRON. Reinh. a. 1208 p. 574,27 cum -i c. militari). ABBO SANGER. serm. praef. 3 qui pene -i (inedis- var. l.) sudore expleveram iussa presulum. EBO BAMB. Ott. 2,18 p. 87,15 -i (cum ingenti var. l.) gaudio ac reverentia velut angelus Dei ... suscipitur. ARNOLD. LUB. chron. 3,9 p. 152,1 ut ... nimium et ... -em apparatus attendas, unum de minimis referam. **b** in malam partem i. q. infandus, immanis, gravis – unsäglich, schrecklich, schwer: STEPH. LEOD. Lamb. 21 (ASBoll. Sept. V p. 585C; s. X.ⁱⁿ) ubi (sc. in domo) monachorum turba -i caumate erat coacta. VITA Dagob. 12 p. 519,29 concupiscentia -i inflammatus ac diaboli veneno debriatus (sc. regis filiulus). RUODLIEB IV 113 dedecus inmensum vel -e damnum. LAMB. TUIT. Herib. 2,38 femina cum -i cruciatu gestans ubera turgida. al.

adv. ***inedicibiliter**. 1 modo inenarrabili, incomprehensibili – auf unbeschreibliche, unfassbare Weise: GODESC. SAXO theol. 22 p. 309,2 manet Deus in simplicitate suae -r magnae praesentiae. VITA Hildeg. (RerBoicScript. I p. 627^a,63) ad sponsum incircumscribibiliter et -r formosum anhelat. 2 modo ingenti, immense – in außerordentlichem Maße: HARIULF. chron. 4,9 p. 198,21 ut ... hodie -r nitens suo aspectu gigneret caeli serenitas orbi nostro laetitiam. FROWIN. explan. 3,978 Deus praestat timentibus se dulcedinem et multitudinem dulcedinis et magnam multitudinem dulcedinis et quam magnam, id est -r magnam. 3 modo nefando, terribiliter – auf unsäglich, schreckliche Weise: CHRON. Reinh. a. 1195 p. 553,22 universos orientales -r exsuperando confecit princeps Thuringorum. a. 1206 p. 571,11 ex peccatis incolarum matrix ecclesia flammis ultricibus cum ruinosus parietibus -r interiit.

inedif(f)ico v. inaedifico. ***inedificatio** v. *inaedificatio. ***inedomabilis**, -e. qui edomari non potest – unbezwingbar, unbeherrschbar: EPIST. Ratib. 10 p. 322,15 ne, dum honestati consulitur, eius -e contrarium incuratur. Weber **ineffabilis**, -e. script. -efa-: p. 1752,29. adde ANSELM. BIS. rhet. 6 p. 176,21. I sensu pass. i. qui dici, enuntiarum non potest, debet – nicht auszusprechen(d), verboten auszusprechen, unaussprechlich, unsagbar: A strictius: 1 in univ.: CHART. Sangall. A 761 p. 363,11 (a. 909) rogo (sc. abbas) ... per ... Dei -e nomen ... , ut eqs. (sim. RATHER. epist. app. p. 190,13 per ... sanctum et -e nomen). CARM. Bur. 183,21 (ed. Vollmann) si puer cum puellula moraretur in cellula, ... fit ludus -is menbris consertis (ed., desertis cod., cf. comm. ed. p. 1205) habilis. 2 qui sermone (humano), verbis exprimi non potest – nicht in (menschlicher) Sprache wiederzugeben(d), in Worte fassbar: RIMB. Anscar. 3 p. 22,36 qui (seniores) ... -es Deo laudes promebant (sc. in visione). CONR. MUR.

summ. p. 139,13 salutatio est -e seu inexpressibile mentis gaudium ex nimio affectu deficiens in verbo principali tercie persone. 3 qui nominari non potest, non dictus – unnennbar, nicht (namentlich) genannt: DIPL. Otton. III. 375 p. 803,3 omnia, que ad ... monasterium ... pertinere videntur, ... nec non Armentaria et Blundi cum pertinentiis -bus illo in proprium corroboravimus. THIETM. chron. 3,20 prosternunt hostes ... Ecelinum ... cum ... Conrado ceterisque -bus, quorum nomina Deus sciat. 4,2 huc (sc. Quidilingeburg) Miseco et Mistui et Bolizlovo duces cum caeteris -bus confluebant. non enumeratus, innumerabilis – ungezählt, unzählbig: THIETM. chron. 6,82 quidam miles ... a muribus intra cubiculum impugnatur -bus. B latius i. q. inenarrabilis, incomprehensibilis – unbeschreiblich, unfassbar, unbegreiflich (usu subst.: l. 32): 1 in bonam partem: a praevalente notione mirandi: a de hominibus eorumque actionibus: WILLIB. Bonif. 2 p. 7,27 magna ... mentis et -i gravitate ... ditatus est. VITA Chrod. 17 p. 562,4 o hominem -em, qui eqs. THIETM. chron. 4,45 qualiter ... cesar ab eodem (Bolizlavo) ... susciperetur ..., dictu incredibile ac -e est (sim. 6,101). 4,48 p. 186,14 vulgus numquam suis contentum dominis malum huic (caesari) pro -i pietate restituit. al. de opere a hominibus constructo: ANNAL. Fuld. II a. 869 p. 69,2 qui (Karolus) cum exercitu ... in illam -em Rastizi munitionem et omnibus antiquissimis dissimilem venisset eqs. **β** de Deo, rebus caelestibus sim.: HUGE. Wynneb. 7 p. 112,29 o -e opificis pietas conditoris, qui eqs. AGIUS vita Hath. 12 dicebat se ... miro et -i nobis modo coelestibus simul et terrestribus interfuisse. ORD. iud. Dei B 5,3^a propter ... inefa-em bonitatem tuam (sc. Dei). BERTH. AUGIENS. chron. B a. 1077 p. 310,1 adeptus (sc. vir Dei) -em vitae perennis immortalitatem. VITA Norb. I p. 13 p. 686,7 in coelum os suum ad invisibilia et -ia tollere praesumebat. saepe. v. et p. 1757,11. de miraculis: ERMENR. Sval. 10 p. 162,8 tantus et tam -is mirifici odoris fumus ... inde (sc. e sarcophago) egressus est, ut eqs. DIPL. Otton. III. 319 p. 746,8 coepit Deus -bus miraculis ... martyris sui merita ... diffamare. **b** praevalente notione amplificandi i. q. incomparabilis, ingens, immensus – unvergleichlich, außerordentlich, gewaltig, unermesslich: EPIST. var. II 3 prestantissimo et -i dilectione nominando Reginberto eqs. VITA Liutb. 29 p. 33,24 -i repleta ... laetitia. THIETM. chron. 7,29 cesar ... regi ... -em pecuniam dedit. 7,45 p. 452,21 -em navium multitudinem ... premisit papa. saepius. CHART. Mog. A I 451 p. 358,27 -bus divitiarum acervis suffocatus archiepiscopus. saepe. 2 in malam partem i. q. infandus, gravis, immanis – unsäglich, schrecklich, schwer, abscheulich: HILLIN. Foill. 7 (MGScript. XV p. 925,42; a. 1202/12) adductis aliquibus -i peste destitutis in oratorio eqs. THIETM. chron. 3,26 dolor, 7,42 p. 448,27 quod ... antistitem ... -i poena more suo nefando constringerent Northmanni. saepius. WIPO gest. 40 p. 60,22 (vs.) qui vocem habet serenam, hanc proferat cantilenam de anno lamentabili et damno -i. saepius.

II sensu act. i. q. elinguis, mutus – sprachlos, stumm: EPIST. Hildesh. 58 p. 228,18 miramur ultra modum ..., ineffabiliter, incredibiliter, repletus stupore -i, stupore incredibili eqs.

adv. **ineffabiliter**. 1 modo inenarrabili, incomprehensibili – auf unbeschreibliche, unfassbare Weise: VITA Sigr. 1 (MG Mer. IV p. 607,5) benignitas ... Dei ... et claritas ... ea (sc. caelum et mundum) -r perlustrat. GODESC. SAXO theol. 19 p. 274,4 -r unum sunt (sc. Pater et Filius). BALTH. hist. Fridol. (ed. M. Pönbacher, Vita S. Fridolini. 1997. p. 266,4) quem -r mirificavit Deus. EBERH. BAMB. epist. 16 p. 557^B in duabus constans Christus naturis simpliciter, incomposite et -r. saepe. 2 modo ingenti, immense – in außerordentlichem, unendlichem Maße: THIETM. chron. 6,85 corpus (sc. Ludgerdae) ... deponitur et a viro suimet Wirinhario -r defletur. CHRON. Reinh. a. 1253 pre nimio dolore et ira -r lacrimata cognata. CARM. Bur. 77,7,2 cum vidissem ..., quod semper optavi, tunc -r mecum exultavi. 3 modo infando, immane – auf unsäglich, abscheuliche Weise: THIETM. chron. 8,29 hominibus multis atque pecoribus -r nocuerunt lupi. CHRON. Thietm. 5,23 vice basilisci noxii regnans populum -r constrinxit Bolizlaus (cf. Lucan. 9,726). 4 sine verbis – wortlos, stumm: l. 53.

[Niederer]

ineffabilitas, -atis f. c. gen. *inhaerentiae*: l. 12. 1 *qualitas quae sermone (humano) exprimi non potest – nicht in (menschlicher) Sprache wiederzugebende Art, Unaussprechlichkeit*: RATHER. quadrag. II 37,714 vox ... angelorum nihil est aliud nisi ammiratio perpetua ... -is Dei sine motu linguae, sine strepitu vocis. ALBERT. M. div. nom. 11,8 p. 414,11 'de ... divina pace et silentio' ... 'neque dicere neque cogitare est possibile neque fas', ... et hanc divinam pacem ... quidam 'sanctus', qui vocatur 'Iustus', nominat '-em' (cf. PG 3,949^A ὁ ὁδὲ γ' ἐξ ἰαν). 2 *qualitas inenarrabilis, incomprehensibilis – Unbeschreiblichkeit, Unbegreiflichkeit*: RATHER. prael. 3,32 haec (sc. dicta) de -e tantae (sc. trinitatis) incomprehensibilitatis ... cogitanti ignosce, lector. quadrag. II 32 sicut ... spiritus in corporibus eo interior, quo invisibilior, eo invisibilior, quo usque ad -em (-e var. l.) interior, ... sic eqs. CONST. imp. III 14,1 ex alti sui ... -e consilii ... dies malos abbreviasse videtur Dominus.

***ineffectivus**, -a, -um. *inefficax, invalidus – unwirksam, kraftlos*: LUP. FERR. Wigb. capit. 21 p. 38 de -a potentia ignis (cf. 21 tantum abfuit effectus ... , ut ... nil ignis ... valuerit).

inefficacia (-tia), -ae f. 1 *opera vana, effectus invalidus – vergebliches Bemühen, Erfolglosigkeit*: BERTH. chron. B a. 1079 p. 370,5 regi ... demandavit papa se non parum moleste ferre legationis suae -am. ARNULF. SAG. invest. 7 p. 104,10 de -a speratae potestatis argumentum accessit in ligationem versa legatio. PAUL. BERNR. epist. p. 474,27 pudor obsistit illius -tie, quam iam diu passi sumus ... in indagandis libris Ambrosianae doctrinae. 2 *cessatio, inertia – Untätigkeit, Trägheit*: RATHER. conf. 30,1029 indeficua gratiarum ... munia ... solvere Inspiranti suadens, causas huiusmodi (sc. torporis desidia) -ae videtur mihi ... altius oportere disquirere.

inefficax, -acis. *abl.*: sg. -ari: l. 53. *pl.* -atibus: l. 56. *compar.* -atiora: p. 1754,2.

1 *de anim.*: a *invalidus, enervis, impotens – kraftlos, schwach, ohnmächtig, unfähig*: RADBERT. corp. Dom. 12,35 numquid -x (efficax var. l.) est ex se, qui tanta fecit ex nihilo? ALBERT. M. animal. 1,510 qui ... angustis passibus incedunt, -es sunt, parvae mentis et parci (cf. Physiogn. 75). *spectat ad debilitatem*: RUP. TUIT. Pant. 15 (AnalBoll. 55. 1937. p. 267,31) sanitas a te recedet, et ecce, ut eras, inpotens atque -x permanebis (sc. mater sanata). b *successu carens, vanus – erfolglos*: DIPL. Heinr. II. 34 p. 38,15 seminarium quoddam erroris invenit *diabolus*, sed ... in ... conatu prostratus et ... -x et confusus erubuit. EPIST. Mog. 22 p. 357,8 ne ... -x post derisui oculo nequam paterim (sc. abbas), dum ... coepta non perficerem. ANNAL. Leod. a. 1040 (MGScript. IV p. 19,27) Heinricus contra ... regem Boemiae vadit, sed -x redit. al. c *ignavus, deses – untätig, nachlässig*: RATHER. epist. 33 p. 184,4 illi (maiores ecclesiae) in agenda poenitentia -issimi, utpote ebriosissimi erant. 2 *de rebus*: a *non effectivus, non operans, cassus, futilis – wirkungslos, unwirksam, inaktiv, untauglich, unnütz*: a *gener.*: WOLFHARD. Waldb. 2,11 p. 240,3 rapta ... -i (-ri var. l.) ... praeda ascensaque ... iumenta eqs. 3,6^b p. 274,14 ubi (sc. in locello suo) -i tamdiu resedit oculi hospitio, quoad usque eqs. FRAGM. chron. Fuld. 11^a,12 (ArchDipl. Beih. 1. 1976) machinis -tibus propter quedam edifica obiecta crebris ictibus murum pulsavit *Saladinus* (v. notam ed.). b *natur.*: HERM. CARINTH. essent. 2 p. 194,11 evacuatum est ... superioris nature ministerium totusque mundus inutilis et -x preter infimam et minimam eius particulam. ALBERT. M. animal. 3,90 est (sc. semen hominum paucorum pilorum) -x ad generationem. γ *theol.*: ALBERT. M. sent. 4,26,5 p. 103^a,30 ad idem non multiplicatur causa secundum causalitatem unam, nisi sit -x. p. 103^a,36 institutio divina fuit -x, quod nefas est dicere. δ *iur.* i. q. *irritus, non legitimus – ungültig, nicht rechtskräftig*: DIPL. Loth. III. 103 p. 167,6 hoc (sc. aliquem constitutioni obviasse) ut sit -x et inutile et ut nullam firmitatem vel vim habeat. CHART. Cell. Mar. 77 p. 117,35 ut, si quod ... prolatum fuerit instrumentum, -x habeatur et vacuum et omni virtute cassatum (sim. CHART. Nuremb. 311 -x ... et inane). b *qui parvi momenti est, non gravis – nicht ausschlaggebend, nicht gravierend*: MAURUS progn. 30

p. 45^a,19 hiis signis <pertractatis> perituros non <dubitabis>, qui ... quedam horum -tiora (cod., inefficatoria ed.) et non omnia habuerint eqs. (cf. Hippocr. progn. 17 [ed. Littré II. p. 156,145sq.]).

5 **adv. inefficaciter**. *sine effectu, frustra – ohne Wirkung, vergeblich* (in figura rhet. litotes q. d.: l. 8. 11. 14): GEBEH. SALISB. Herm. 2 nos imminentium malorum caput et causam esse testantur; quod sicut incessanter, ita nec -r (efficaciter var. l.) docent fratres et domini. VITA Heinr. IV. 3 p. 16,22 asserebant multi tam -r quam illicite factum, quod factum est. IN-
10 NOC. III. registr. 2,201 p. 390,21 nec ... -r nostra (sc. imperatoris) serenitas parabolam evangelii de humilitate absclutavit eqs. VITA Greg. Porc. II 26 per ipsum a Deo veniam consequi peccaminum non -r sperantes fideles. al.

15 ***inefficientia** (-ce-), -ae f. *status irritus, illegitimus – ungültiger Zustand, Unrechtmäßigkeit*: TRAD. Petr. (FreibDöc Arch. 15. 1882. p. 169,4; s. XII./XIII.) cui (sc. allodii abalienati) defectui, immo -centie, quidam ex fratribus nostris se obiciens ... a malignorum infestationibus allodium ... liberum effecit.

20 **ineffrenatus**, -a, -um. *effrenatus, indomitus – zügellos, unbeherrscht*: CHRON. Thietm. 5,24 episcopum ... capillis arripens et solotenus ... deiciens cunctis -am manifestavit Hartwigus iram.

25 **ineffugibilis** (-gab-), -e. *qui evadi non potest, inevitabilis – unentrinnbar, unvermeidlich*: GERHOF. epist. 24 p. 605^D quae (ira Dei) ... est -is. ALBERT. M. summ. theol. I 17,68,4 p. 706^b,20 Plato ... dupliciter dicit fortunam ... ; secundum actionem ... divinam legem impraevaricabilem propter causam -em.

30 **adv. ineffugibiliter**. *inevitabiliter – unausweichlich*: DIPL. Merov. I 21 p. 60,37 (spur. s. XI.?) cum ... in hac vita brevi tempore maneamus et ad mortem -abiliter properemus, oportet eqs.

35 **inegaliter** v. inaequalis.

ingressibilis, -e. c. *praep.* a(b): l. 40. 43. 44. 46sq. *confunditur c. ingressibilis*: l. 50. *non egrediens, discedens – nicht (her)ausgehend, verlassend, abweichend (usu philos. et theol.; usu subst.: l. 40)*: ALBERT. M. div. nom. 2,83 p. 97,14 discretum et unitum, singulare et plurale, multiplicatum et -e ab uno sunt opposita: omnis enim multitudo egreditur ab uno eqs. 4,129 p. 221,58 'secundum supersubstantialiter virtutem' ... Dei '-em (PG 3,712^B ἀνεκφοιτήτων) a seipso' eqs. myst. theol. 3 p. 470,7 'quomodo permanserunt lumina -ia a mansione in ipso', scilicet corde, inquantum manent in una essentia eqs. eth. I 615 p. 528,18sq. si ... continentia esset -is ab omni ratione, tunc etiam esset -is ab hac (sc. dicta) dubitatione. *ibid.* al. *per errorem*: ALBERT. M. eccl. hier. 7 p. 164,31 virtus divina ... operatur ... 'sine pompa', id est sine manifestatione; alia translatio 'ingressibilibus (-bus var. l.; cf. PG 3,565^C ἀνεκπομπεύτοις) doctrinis', quia non egrediuntur ad manifestum.

adv. *ingressibiliter. *non egrediendo, discedendo – ohne (her)auszugehen, zu verlassen, abzuweichen (usu philos. et theol.)*: ALBERT. M. sent. 2,23,2 p. 393^b,38 quod (lumen) est ipse (Deus) et -r in ipso manet. div. nom. 2,84 p. 98,59 bonitas potest tripliciter considerari in causa prima: ... prout est causae actu causantis, et secundum hoc dicitur -r (PG 3,649^B ἀνεκφοιτήτως) eqs. 4,101 p. 202,1 '-r manent angeli in identitate' (sim. summ. creat. I 4,41 p. 562^a,35). 13,9 p. 437,21 ad omnia se extendit unum uniendo ea 'et est omnium causa', quod sint omnia '-r', id est non egrediendo a propriae unitatis simplicitate (sim. sent. 1,24,3 p. 611^a,41. 1,31,9 p. 111^a,18). *ibid.* al. *per errorem*: ALBERT. M. eccl. hier. 4 p. 98,16 'ab ipsis', scilicet divinis, 'ut contemplantibus invisibile secretorum -r (cf. PG 3,476^C ἀνεκπομπεύτως) cooperitur divinus radius incontaminatus'.

inelegans, -antis. *indecorus – unansehnlich, kunstlos* (in figura rhet. litotes q. d.): INVENT. Matth. 18 ex candido lapide opere statuario non -i ... refecta est tumba.

70 **adv. ineleganter**. *incongrue, absurde – unpassend(er-), unvernünftig(erweise; in figura rhet. litotes q. d.)*: CHART. Turic. 1627 p. 333,26 (a. 1276) non -r agitur, si ea, quae geruntur,

[Niederer]

ad futuram rei memoriam testimonio scripture roborantur (sim. 1682).

ineleum v. oenelaeum: PAUL. AEGIN. cur. 208. *ibid.* al.

*ineligibilis, -e. 1 *qui eligi non potest* – nicht wählbar, unwählbar (usu subst.: l. 11): CHART. Eberac. 130 p. 271,9 (epist. papae a. 1218) ipsi (sc. *praepositus et collegae*) pronuntiantes predictam <scophiam> esse -em (sc. *abbatissam*), eo quod tunc vix sedecim esset annorum eqs. ALEX. IV. registr. 440 p. 399,8 ne ... eligatur *Conradus*, maxime cum propter infantiam ... sit ad ista (sc. *regnandum*) prorsus inhabilis ac -is puer ipse (sim. CLEM. IV. registr. 657 p. 669,17 quod assumere -em nulli licet eqs. CHRON. Erf. min. cont. I^a p. 674,21. al.). HEINR. TREV. gest. 28 p. 430,26 (chart.) eum (*Wilhelmum*) esse -em ad administraciones ordinis (sim. 29 p. 431,15). al. 2 *non praefereendus, parvi aestimandus, spernendus* – nicht vorzuziehen(d), gering zu schätzen(d), abzulehnen(d); usu subst.: l. 18): ALBERT. M. eth. I 154 p. 138,47 sicut voluntario opponitur involuntario, ita eligibili opponitur -e. *?per errorem*: ALBERT. M. eth. I 628 p. 537,46 intemperatus ... est persuasus ad malum ..., sed incontinens non est persuasus; supra autem dixit, quod persuasus -ior (eligibilior var. l., fort. recte) est (cf. p. 1146^a, 315qq.); ergo videtur incontinens peior.

inelimatus, -a, -um. *impolitus, incomptus* – unausgefeilt, kunstlos, schlicht: RADBERT. Matth. 1 prol. 6 dum ... coram fratribus evangelium ... licet -o loquendi genere ... tractaretur eqs. (sim. 5 prol. 85. corp. Dom. prol. ad Warinum 35 sermone -o [ineliminato var. l.]). EPIST. Worm. I 22 p. 44,27 ne tua pietas meis litterulis nimirum -is, minime ornatis, reclamet eqs. PETR. DAM. epist. 66 p. 279,23 ut -i (inclinati, -lumnati var. l.) atque prolixi stili duplex fastidium levaremus (sim. 118 p. 340,21).

*inelixabilis, -e. *qui elixari, coqui non potest* – nicht kochbar, garfähig (usu natur.): ALBERT. M. meteor. 41,22 p. 238,4 si ... habent corpora plus de humido aqueo ..., sed 'non potest separari' ab eis per calidum ... agens, dicitur corpus -e (-ia var. l.) sicut 'lignum'. cf. *elixabilis.

ineloquentis, -entis. *non eloquens, facundus* – nicht redege wandt, unberedt: TRANSL. Libor. I 41 p. 220,17 ut, si nos impericia facit -es, devotio tamen ostendat oboedientes. HILDEG. epist. 29,27 (ed. Pitra) -em et impeditae seu tardioris linguae se profitens (sc. *Moses*; sim. WIBERT. GEMBL. Hildeg. 412 dum incircumcismus labiis et -em se memoraret; cf. *Vulg. ex. 6,12*). HUGO HONAUG. div. 2,3 non minus ab auditore maligno et inepto quam ex -i doctore veritas ipsa interdum periclitatur. v. et l. 60.

ineloquentia, -ae f. *defectio eloquentiae, facundiae* – mangelnde Redegewandtheit, Sprachbeherrschung: LIBRI Karol. III 5 p. 360,20 sicubi extra horum (*virorum eloquentium*) disputationes in sanctae fidei confessione invenitur negotium (sc. *de trinitate*), aut -ae, quae imperitiæ de fonte procedit, aut alterius linguae proprietati deputandum est, quae eqs. (v. *notam ed.*). ALCUIN. Richar. 13 (MGMer. IV p. 397,23) ne -ae (in aeloquentiae var. l.) meae tarditate ... signorum ... fama ... obscureretur (*inde HARIULF. chron. 1,20 p. 33,32*). HUGO HONAUG. div. 7,6 non tam ex ... auditorum varietate quam et ex -a propria periculum facile incurrit sermo loquentis.

*ineloquentiosus, -a, -um. *non eloquens, facundus* – nicht redege wandt, unberedt: VITA Pard. praef. (MGMer. VII p. 25,3) me ... a nonnullis dispicabilem vel -um (inol-i<osum>, ineloquentem, me loquente var. l.) et rusticum hoc poscis (sc. *pater*) opus.

ineluctabilis, -e. *script. inl-: l. 72. ineffugibilis, inevitabilis, insuperabilis* – unentrinnbar, unabwendbar, unüberwindlich (in *lusu verborum*: l. 66): EPIST. Wisig. 3 p. 663,31 -is ... clamor gementium ... vincat vestrum (sc. *Sisebuti*) regale fastigium. VITA Ludow. Pii 20 p. 344,15 regno pene -em luctum reliquit (sc. *Karolus mortuus*). GESTA Camer. 1,67 p. 425,6 ut ... edicti auctoritas -em perenniter obtineat vigorem eqs. OFFIC. Willig. p. 20,1 cuius (*Augusti*) mensis decursus humanae conditioni ... gravis ... et pene -is est. ROD. GLAB. hist. 2,4 p. 58,14 ut ... ad ultimum ... quamquam civile, tamen inl-e inirent (sc. *Conanus et Fulco*) comminus prelium.

saepius.

*ineluctabiliter. *vigore ineluctabili, inexpugnabiliter* – mit unüberwindlicher Tatkraft, unbezwinglich: EPIST. divort. Loth. 3 p. 214,12 nisi ... ille (*Ludowicus rex*) tam -r ac fideliter ... laboraret, iam paene ... christianitas periclitata fuisset.

inemendabilis, -e. *qui emendari non potest, vult, incorrigibilis* – nicht zu verbessern(d), unverbesserlich, unbelehrbar: 1 *de hominibus*: CONC. Karol. A 39^A,134 p. 412,2 si prorsus -es et incorrigibiles apparuerint (sc. *contemptores canonum*) eqs. (sim. 39^B,18 p. 450,27. 39^B,24 p. 454,25). GESTA Camer. cont. II A 117,4 quos (*adversarios*) cum ... pontifex erga illum ... aspexit inflexibiles atque -es eqs. HUGO RIPELIN compend. 2,61 p. 83^b,5 verecundari in turpi perpetrato (sc. *est proprietatis hominis*); propter quod -es dicuntur inverecundi, quia eqs. (sim. ALBERT. M. animal. 22,11). al. 2 *de rebus*: a *non commutabilis* – nicht zu ändern(d): AGOB. 2,5 neque indignetur magnanimitas vestra (sc. *imperatoris*), quod indignus digna loquor ..., quia per ista, <quae> forsitan -ia sunt, volo pervenire ad ea, quae eqs. b *inexpiabilis* – nicht zu sühnen(d), unverzeihlich: RATHER. epist. 24 p. 122,3 ut -em contra te (sc. *Milonem episcopum*) meam asstruum culpam, tuam vero contra me malo ipse percenseas, quam eqs.

adv. *inemendabiliter. *modo non corrigibili, inexplabiliter* – in unverbesserlicher, unverzeihlicher, nicht zu sühnender Weise: RATHER. decr. 2,13 (CC Cont. Med. XLVII. 1976. p. 135) ut ... perperam -r quid perpetrante abbate alter ab episcopo illic (sc. *in abbatia*) sufficeretur. post pasch. 2,69 ut hoc etiam -r confiteri sit nobis eqs.

*inemendatio, -onis f. *status non emendatus* – unverbesserter, unkorrigierter Zustand: GESTA Trud. cont. I 8,5 p. 274,23 ne propter eius (*libri*) -em et festinantis manus incuratam scripturam ... esset ei (*Rodulfo*) in posterum confusio.

inemendatus, -a, -um. c. *praep. de: l. 49. non emendatus, correctus* – unverbessert, unberichtigt, unkorrigiert: 1 *de hominibus eorumque moribus, actibus sim. (interdum fere i. q. impunitus, non expiatus* – unbestraft, ungesühnt, e. g. l. 40. 44): a *in univ.*: CAPIT. reg. Franc. 192,10 si per negligentiam comitis vel factae sunt vel -ae remanserunt *praesumptiones*. WIDUK. gest. 2,13 ne ... ingens scelus -um (-u corr. in -ii C²) maneret eqs. GESTA Rom. eccl. X p. 418,5 quae modo emendatum se promittebat, post ... -a predicare et scripto confirmare ... non timebat (sc. *papa*). CONSUE. Rod. 66 que (*culpa*) -a preteriri non debeat. CHART. Basil. A I 258 (chart. papae) hec (sc. *venditiones praesumptae*) -a relinqui non debent eqs. al. b *qui mores non mutavit, incorrigibilis* – sich nicht gebessert habend, unverbesserlich (usu subst.): HRABAN. hom. I 67 p. 127^D si ... antiquus hostis in die exitus nostri invenerit reos et -os de supradictis operibus (sc. *peccatis*). GESTA Trev. cont. I 17 p. 191,21 in qua (*fide*) ... speramus ... male ... operantes, non confessos et -os in aeterno arsueros incendio. 2 *de libris sim.*: CAPIT. episc. I p. 198,30 quatinus ... libros sibi bene correctos habeant *sacerdotes*, quia sepe ... per -os libros male rogant (sc. *Deum*; sim. p. 237,12). GUNZO epist. 3 p. 24,16 Eneidem ... in extremo vite positus poeta -am Vulcano committere voluit (v. *notam ed.*). OTLOH. Wolkf. prol. p. 566^A ut ea, quae ... -o rusticoque stilo videbantur vagabunda, regulae ... grammaticae artis subiugarem.

inemptus, -a, -um. *non (pecunia) emptus, comparatus* – nicht (für Geld) gekauft, erworben: 1 *in univ.*: GUNTH. PAR. hist. 8,76 permittebat *summus pontifex* ... eis (sc. *exercitui*), ut de maritimis locis Romanie ... cibos -os, id est absque pretio, moderate tollerent. usu iur.: CHART. scrin. Col. B 1190 p. 302,23 (a. 1264) quod si dictam pecuniam non solverimus (sc. *prior et fratres*) terminis supradictis, dicte domus et aree cum orto erunt -e. 2 *non venalis* – unkäuflich: SALUTARIS POETA 160 virtus degenerat, si mercenaria fiat; sed manet in precio, si sit -a (inepta, inventa var. l.), suo.

inenarrabilis, -e. *script.*: inae-: CONC. Karol. A 33 p. 276,11. inin-: CHRON. Fred. 1,18. -nna-: p. 1757,16. -ner-: p. 1757,9. 1762,37.

1 *qui enarrari non potest, inenumerabilis* – nicht erzählbar,

[Niederer]

(auf)zählbar: LIBER revel. Rich. 64 p. 77,18 tanta sunt ingenia eorum (daemonum) et artes, tanta eorum operatio . . . , quod -e est. 2 qui sermone exprimi non potest, ineffabilis, incomprehensibilis – unbeschreiblich, unfassbar, unbegreiflich: a in bonam partem: α praevalente notione mirandi (fere de Deo, rebus caelestibus sim.; aliter: l.16): TRAD. Frising. 399^a (a. 818) quomodo . . . -em et inestimabilem Dei . . . clementiam . . . adipiscere mereatur presbyter (sim. DIPL. Loth. I. 23 p. 95,4 aeterna inene-i [A, -i B] pietate conlata . . . adipiscere). TRANSL. Viti 1 laus . . . Christo et gloria -is. CAES. HEIST. mirac. I 12,1 p. 315,24 quam ineffabilis, quam admirabilis, quam -is (innumerabilis, innumerabilis var. l.; sc. sit merces iustorum). ALBERT. M. intellect. 2,1,9 p. 517^a,19 quod (lumen divinum) nomen non habet et -e est. saepius. v. et p. 1762,37. 42. usu alch.: GEBER. summ. 63 p. 513 illustratur fedum splendore inenn-i. β praevalente notione amplificandi i. q. incomparabilis, ingens, immensus – unvergleichlich, außerordentlich, gewaltig, unermesslich: VITA Maxim. Trev. I 5 p. 22^B gavisus sunt (sc. clerus et populus) -i laetitia; tunc . . . custodes ac multitudo -is populi Aquitanorum colligerunt se. GERH. AUGUST. Udalr. 1,12 l. 86 exercitus Ungorum -i pluritate . . . ad expugnandam civitatem circumcinxit. HERM. IUD. conv. 16 p. 112,17 cum -i concinens tripudio. b in malam partem i. q. infandus, immanis – unsäglich, schändlich, schrecklich: HINCM. divort. 13 p. 196,19 quae (feminae) . . . possint . . . -em amorem . . . inter virum et feminam serere (item 15 p. 205,11). REGINO chron. app. 2 -bus calamitatibus undique vallatus Ludovicus. CHART. archiep. Magd. 360 matronas . . . et virgines denudatas prostituit et -es execrationes perpetravit dux. al.

adv. **inenarrabiliter**. 1 ineffabiliter, incomprehensibiliter – auf unbeschreibliche, unbegreifliche Weise: EXPOS. miss. 11 Christus ante omnia initia a Patre -r genitus est. STEPH. LEOD. Lamb. 21 (ASBoll. Sept. V. p. 585) -r refragante eius facie beatissima. CONSUE. Rod. 6 qui (sc. spiritus sanctus) . . . ab eis (Patre et Filio) -r procedis (sim. CONSUE. Marb. 14). al. v. et p. 1762,46,51. 2 modo infando, immaniter – auf unsäglich, schreckliche Weise: VITA Annon. I 1,13 p. 472^a,46 gemina tribulatione -r angustia (sc. soror).

inenarrabilitas, -atis f. ?gaudium ineffabile – ?unaussprechliche Freude: HONOR. AUGUST. eluc. 3,106 magister: quid, si multos amicos haberes et nihilominus his (dictis) bonis affluerent? nonne tot gaudia haberes? discipulus: o -s! ita ego delector in sermonibus tuis sicut in omnibus divitiis eqs.

inenarrandus, -a, -um. narrari vetitus, tacendus – verboten zu erzählen, geheimzuhalten(d; usu subst.): ALFAN. premn. phys. 30,6 p. 111 qui (Zenon) dentibus abscondit suam linguam . . . , ne . . . ei (Dionysio tyranno) confiteretur -a (PG 40,721^A ἀπόρρητα; inde HUGO HONAU. [?] ignor. 38).

inenatabilis, -e. qui enatari, natando evadi non potest – aus dem man schwimmend nicht entkommen kann (in imag.): WOLFHER. Godeh. I praef. p. 168,20 ut . . . nec me impossibile quoddam . . . usurpantem pennis . . . rephraehensionis calore Icarii volaminis more solutis -e confusionis mare loetaltiter dimerget.

inenodabilis, -e. inexplicabilis, indissolubilis – unauflosbar, -lich: 1 in univ. (usu alch.: l.61): PETR. DAM. epist. 89 p. 557,1 vos (sc. Cadalus pseudoeppiscopus) . . . nequaquam vosmet ipsos deberetis tam -is (inenodabiliter var. l.) sententiae nexibus irretire. PS. ARIST. magist. p. 638^a,53 nisi ad ipsum (ignem) sustinendum quibusdam -bus vinculis et artificiosis nexibus indissolubiliter constringantur planetae. 2 stabilis, aeternus – beständig, ewig: DIPL. Heinr. II. 118 p. 145,7 nos . . . predium . . . ecclesie . . . eterna ac -i traditione accommodantes proprietavimus. BERNO epist. 5 p. 24,17 ut decus hoc (sc. amicitiae) sociale sit inter nos -e. WOLFHER. Godeh. I 10 p. 175,49 melius esset . . . secularis potentiae offensam . . . subire quam spiritualis iracundiae distractionem . . . sub -i anathemate perpetuiter inire.

adv. **inenodabiliter**. indissolubiliter – in unauflöslicher Weise: 1 in univ.: l.59. 2 stabiliter – in beständiger Weise: CHART. Westph. II 424 (a. 1181) ut . . . ita -r firmitur (sc.

quod gestum est, i. traditio), ut in perpetuum inconvulsum et stabile perseveret.

inenumerabilis, -e. innumerabilis, immensus – unzählig, unermesslich: ANNAL. Hild. a. 1037 p. 41,38 tonitrus fulgurisque . . . collisio . . . non minus LX viros . . . cum -i equorum armentorumque multitudine peremit. v. et p. 1757,12.

ineo, -i(v)i, -itum, -ire. script. et form.: innierunt: p. 1759,35. inhi(re): l.34 p. 1759,30. al. inhyerunt: p. 1759,12. imperf.: indic. iniebat: p. 1759,33. al. coni. inhierent: l.34. partic.: praes.: inientes (cf. Stotz, Handb. 4, VIII § 124.1): l.52. saepe. inigentis (cf. Stotz, op. cit. 3, VII § 176.3): l.52. perf.: sensu act.: p. 1759,21. pro partic. fut. (an subest supinum?): l.25. gerund. inien- (cf. Stotz, op. cit. loco cit. [l.10]): p. 1759,10. al. struct: c. in c. abl.: l.27. c. contra: l.38sq. c. supin.: l.32. in coniug. periphrastica: p. 1759,31.32. partic. usu adi.: praes.: l.42. perf.: l.69. metr. partic. perf. inī(us): l.25. fort. add.: p. 1759,21. confunditur c.: inhiare (cf. Stotz, op. cit. 2, V § 84.13): l.34 p. 1759,29. al. emere: p. 1759,43. adde BENED. ANDR. chron. p. 171,2.

intrare, ingredi (in) – (hin)eingehen (in), hingehen, schreiten (zu; ellipt.: l.25): I intrans.: A proprie: 1 in univ.: a gener.: WALAHFR. carm. 49,13 ut mereamur -ire tui (sc. Dei) alta ad praemia regni. WILLETR. Sus. 231 cor tu contritum, Deus, . . . non spernis -tum (sc. in regnum caeleste; cf. Vulg. psalm. 50,19). b publ. et iur.: DIPL. Otton. I. 379 p. 521,4 ut nullus . . . comes . . . in ecclesiis . . . ad causas audiendas . . . -ire audeat (inde DIPL. Otton. III. 57 p. 463,2. DIPL. Heinr. II. 52 p. 62,16; ex Dipl. Ludow. Pii [cf. E. Stengel, Diplomantik d. dt. Immunitätsprivilegien. 1910. p. 551 adn. 2]). 2 c. supino i. q. ire – gehen: VITA Meginr. 8 post completorium -ierunt (ierunt p. corr. 3) socii dormitum. B translate: 1 in univ.: a gener.: IONAS BOB. Ved. 2 cum . . . tam Franci quam Alamanni ad mutuum caedem inhiarent (-hierent, -rent, instarent var. l.). b publ. et iur. i. q. intercedere, reniti – vorgehen (gegen), sich widersetzen (cf. p. 1759,51): TRAD. Frising. 20 (a. 764/83) si aliquis . . . contra hanc cartulam traditionis -ire temptaverit (26 c. h. causam. CHART. Rhen. med. I 79 c. h. ingenuitatem. DIPL. Arnulfi 111 c. hoc . . . preceptum. al.). 2 initium capere – beginnen: a de tempore vitae: LIUTG. Greg. 10 in eius (Bonifatii) discipulatu . . . a b -eunte a e t a e educatus est et nutritus eqs. (RIMB. Anscar. 2 p. 20,11. VITA Emm. 1. al.). b usu vario: WALAHFR. carm. 30,15 si, quam dulcis -is, tam dulcis in extima tendes (sc. Heribaldus).

I trans.: A proprie: 1 in univ.: a gener.: WALTHARIUS 296 centenos . . . accubitus -iere sodales. b publ., iur., canon.: a se praesentare (ad) – vorstellig werden (bei): DIPL. Frid. I. 134 p. 226,1 ut nullius . . . potestate . . . placitum -ire cogatur comes. β venire (in) – teilnehmen (an): CHART. Hersf. 5 p. 11,32 (dipl. Karoli M.) coniunctis Carisiago palacio . . . senedum -igentis, (sinodum -ientes var. l.) ibique veniens . . . episcopus eqs. γ accedere (ad) – eintreten (in): CHART. Berg. Magd. 11 (a. 1009/17) Thiatmarus episcopus cum duobus fratribus . . . datis tribus mansis nostram fraternitatem -ierunt (sim. 36 p. 24,11). δ adire, converti (ad) – angehen, sich wenden (an): DIPL. Conr. I. 15 cum assiduis praecibus patrociniū -ierunt fratres Ottonis . . . ducis. 2 aggredi, impetere – überfallen, angreifen: THIETM. chron. 8,34 cum iam victor existeret Thiadricus dux, . . . iterum -itur et . . . superatus . . . effugit. 3 accipere, sumere – zu sich nehmen, verzehren: WINR. confl. 68o exhorreret homo carnes cum sanguine crudo et consanguineos nollet -ire cibos. B translate: 1 incipere, incobare, instituire, suscipere, efficere – anfangen, in Gang setzen, veranstalten, antreten, sich vornehmen, unternehmen, machen: a usu vario: FORM. Senon. II add. 5,4 (ed. Walstra) saltus -it (ci. ed., mit cod.) semper inanis vulpes. GERH. AUGUST. Udalr. 1,10 l. 98 in Deum confidens . . . in praedestinatione -ta firmiter perseveraverat. 1,23 l. 37 desiderium domini mei (sc. Gerhardi) est relinquere saeculum et . . . sanctam -ire vitam. 1,27 l. 14 publicam missam -iit. DIPL. Heinr. II. 238 p. 275,26 abbatte . . . humanis rebus exento fratres . . . successoris

[Niederer]

-iere electionem. **TRAD.** Frising. 1408 femina monialis ... quoddam precarium cum ... presuli ... -iit agere *eqs.* **b de itinere, fuga:** **THEGAN.** Ludow. 48 statim fugam -iit *Ebo*; qui comprehensus *eqs.* **ANNAL.** Xant. a. 845 Ludeuicus rex congregato exercitu magno iter -iit ad Uuinodos. **GERH. AUGUST.** Udalr. 1,21 l.16 felicem reditum. *saepius.* **c de pugna sim. (in imag.: l.14):** **EIGIL** Sturm. 24 p. 160,24 nonnullos congregatos contra Saxones bellum -ire. **RIMB.** Anscar. 30 p. 62,4 cum ... astantes pugnam -ire vellent *eqs.* **ROD. GLAB.** hist. 2,4 p. 58,20 in ... loco, ... ubi certamen -iendum fuerat *eqs.* **HERM. AUGIENS.** chron. a. 1047 p. 127,1 rebellionem. **ANNAL.** **PLAC.** a. 1160 p. 460,12 milites ... prelium ... -hyerunt. *saep.* **in imag.:** **WALTH. SPIR.** Christoph. II 1,170 abaci metas defert Geometrica ... cum ... caracteribus -iens certamina lusus. **d de institutione i. q. condere, aperire – gründen, eröffnen:** **CHRON.** Fred. 2,30 p. 54,23 Volatilius Plutus ... scolarum Romanae primum -vit (instituit, invenit *var. l.*). **e de verbis sim. i. q. ordiri, dicere – anstimmen, aussprechen:** **CAND. FULD.** Eigil. II 14,92 qua (*turba*) resalutata propius accedere contra ... iubet pacemque -iens atque oscula figens *eqs.* **CARM.** Bur. 101,22,2 planctus -ta vociferatur *Hecuba* ita: '*eqs.*' **f de libro i. q. conficere, conscribere – anfertigen, verfassen:** **WALDO** Anscar. praef. 4 quod tibi mater -it Corbeia, sume (sc. *Alber-tus*) volumen. **g de computatione i. q. facere – anstellen:** **CHART.** Mog. A II 64 p. 125,16 (a. 1144) computationem talem -vimus (sc. *archiepiscopus*), ... ut triginta solidi ab abbate ... persolverent *eqs.* **2 de foedere sim. i. q. constituere, com-ponere – (ab)schließen:** **a publ., iur., canon.:** **CHRON.** Fred. 2,57 p. 79,8 Tolomeus ... cum Theuderico amicitias inians (-hiens, -iens *var. l.*). **DIPLO.** Merov. I 137 p. 348,9 inter se placitum habuerunt -tum (sc. *Ermenaldus et agentes; sim.* 15. 141 p. 356,20 pluris placita ... habuerunt -tas. p. 356,23. 28). **CHRON.** Salern. p. 146,26 cum Salernitanis pacem -iebant *Agareni.* **INNOC.** III. registr. 1,92 p. 133,11 quas (*colligationes*) inter se sub ... incestus specie innierunt (sc. *reges*). **CHART.** Aquens. 141 l. 17 pacta. *saep.* **b usu communi:** **HROTSV.** Sap. 3,4 nec in cultura deorum tuis (sc. *Hadriani*) votis satisfacere nec amicitiam tecum gestio -ire. **3 de consilio, consultatione sim. i. q. habere, capere – abhalten, (ein)holen, fassen:** **ARBEO** Corb. 41 p. 229,14 -to generali cum his (*fratribus*) consilio, ut *eqs.* **EIGIL** Sturm. 15 p. 148,16 omnes loci ... habitatores concilium grande -ierunt, quatenus *eqs.* **BENED.** **ANDR.** chron. p. 32,4 emerunt *Narsus et Rotharius* consilio, quomodo *eqs.* **OTTO FRISING.** gest. 1,23 p. 36,22 de eligendo principe consilium -eunt *principes regni. persaepe.* **4 de poena, lege i. q. subire, cadere (sub) – anheimfallen, fallen (unter; usu publ. et iur.):** **CHART.** **Mekl.** 278 p. 260,28 (a. 1221) si ... aliquis hospes capitis aut manus abscisionem -ire debuerit. **TRAD.** Teg. 213 quarto (sc. *anno*) persolvant (sc. *femina et liberi sui denarios*), si non -ant ius conditionis servilis (cf. 23 servilem conditionem subeant). **5 de constitutione i. q. impugnare – anfechten (usu publ. et iur., cf. p. 1758,35):** **TRAD.** Patav. 22 (a. 788/800) siquis ... hanc traditionem -ire seu frangere conaverit (*item* **TRAD.** Frising. 213^b). **6 de donis i. q. accipere – empfangen:** **WALTH. SPIR.** Christoph. II 1,200 repetebant (sc. *organa monochordi*) tecta fabrorum et sub malleolis -ierunt dona saporis.

[**inepiscor** v. **indipiscor**.]

ineptia, -ae f. 1 res non apta, incongrua, stultitia – Ungehörigkeit, Torheit, Dummheit, mangelnde Einsicht: **a in univ.:** **WALTH. SPIR.** Christoph. II 4,124 quemam, filiolo, corrugat -a frontem (*sim.* 5,178)? **LAMB. LEOD.** Matth. I 2354 nature vicia, nichil est, quod vincere possit, nec ratio nec opus nec -a vana magorum. **CHART.** Turic. 1634 non minus ... vos (sc. *cives*) affectu benivolo prosequentes (sc. *Rudolphus rex*), quam si nullius excessus -a precessisset. **b de religione prava:** **RADBERT.** corp. Dom. app. l. 890 ne sequaris -as de tripertito Christi corpore. **WALTH. SPIR.** Christoph. II 6,69 -a prisca sub isto corde moratur adhuc (cf. I 18 veteris stultitie; *sim.* 6,93)? **VITA** Reginsw. 15 locum ... diligenter ab omni -a emundare curato. **e contrario de fide christiana:** **HERM.** **IUD.** conv. 2 p. 76,5 contestatus *paedagogus* se omnes illicite

curiositatis mee -as ad aures parentum meorum perlaturum. **c nugae – Possen, Flausen (usu plur.):** **OTTO FRISING.** chron. 3,15 p. 153,10 ut ... theatra perlustraret ipsosque histriones -is suis vinceret *Nero.* **d sermo (ineptus) – (ungehöriges, dummes) Geschwätz, Unsinn (usu plur.):** **BERTH.** chron. B a. 1077 p. 283,16 plurima ... in synagogis suis fabulosis -arum et nugarum ludibria proferebant *moriones* privilegia ius publicum ignorantes *eqs.* **2 natura inhabilis, inutilitas – mangelnde Eignung, Untauglichkeit (usu natur.: l. 11. 12. 13):** **URSO** element. 4 p. 83,10 de omnibus idem iudicium quantum ad -am corruptionis, ut si *eqs.* p. 84,13 elementorum quedam sunt indissolubilia ex modo commixtionis ..., alia ex -a actus (*sim.* p. 103,11 ex ... substantie -a). **FRID.** II. **IMP.** art. ven. 1 p. 90,30 maiores ... aves minus habent variare voces propter -am instrumentorum. **3 incommodum – Unannehmlichkeit, Unpässlichkeit:** **EPIST.** var. I 33,5 quod ... nec -is aliquibus vexentur *infirmi*, ita, ut nec baculum eis pro sustentatione ferre liceat. **EPIST.** Teg. I 104 ex vestre (sc. *Adalperti*) commoditatis vel, quod absit, -g, utcumque se habeat, cumulo meum commodum vel infortunium spectro (sc. *Thietpaldus*).

1. ineptio, -ire. *inepta dicere, insipere – Unsinn reden, phantasieren:* **RANGER.** carm. 347 sacra voco corpus cum sanguine sacraque summa ...; mira quidem, sed vera fides, nisi Christus -it, qui caenans corpus hoc ait esse suum.

2. *ineptio, -onis f. *ineptiae – ungehöriges, dummes Geschwätz, Unsinn:* **BERTH.** **ENGELB.** assert. 41 (Angelomontana. 1914. p. 168; a. 1180/96) quod originale peccatum dicis (sc. *Burchardus*) non esse diminutionem iustitiae ..., cui non appareat -o talis esse calcanda?

ineptitudo, -inis f. 1 natura inhabilis, inutilitas – mangelnde Eignung, Untauglichkeit: **ALBERT.** M. sent. 2,8,5 p. 175^a,2 propter longitudinem genitalium (sc. *daemonum*) vel -em evaporat semen in egressu. **2 impotentia – Unfähigkeit:** **ALBERT.** **BEH.** epist. 73 p. 337,19 supercilium, quod habet multos pilos, significat -em loquendi.

*ineptiuncula, -ae f. de litteris i. q. *ineptiae, nugae – ungehöriges, dummes Geschwätz, Unsinn (usu plur.):* **RATHER.** epist. 30 p. 170,13 dum apiculos vel -as quasdam 'plus aloes quam mellis' (*Iuv.* 6,181) ... gestantes mihi mittitis (sc. *vacillator*).

ineptus, -a, -um. *struct.:* **c. gen.:** p. 1761,12. **c. supino:** l. 63. *metr. in-:* p. 1761,24.

1 non aptus, incongruus, pravus – unpassend, unangemessen, ungehörig, ungebührlich, verkehrt, falsch: **a in univ.:** **a usu vario:** **WALAHFR.** carm. 24,6 per gremium regni ... -os perfidia exeruit ... ausus. **CAND. FULD.** Eigil. I 9 p. 227,2 iudicia iniusta ... et cetera mala, quae monasticae vitae probantur -a. **GERH. AUGUST.** Udalr. 1,5 l. 17 ne a cantatione psalmorum aliorum colloquiis -is (*add. pars codd.*) impediatur. **ALFAN.** premn. phys. 30,12 p. 112 cum principii ... causam idem ipsi (*involuntarii*) obtineant per -am (*PG* 3,724^A φούλην) educationem. **al.** **β de religione prava, moribus pravis:** **RADBERT.** corp. Dom. 6,68 (*add. rec. 4*) resonabat ... ecclesia -ae vocis (sc. *infidelis*) clamoribus. **GODESC.** **SAXO** theol. 7 p. 187,3sq. nimis ... -a est similitudo ista (sc. *dicta*), sed ... multo -ior est illa: *eqs.* **LIOS** **MON.** 115 ne sitis (sc. *athletae Domini*) -i, falsiloqui, iracundi *eqs.* **CHART.** **Ror.** 10 p. 155,31 personam vestram (sc. *Gerberti*) de pravo intellectu et -o dogmate multiplicitate arguebat homo arrogans. **al.** **b immoderatus, improbus – un-, übermäßig:** **CAND. FULD.** Eigil. II 5,3 qui (sc. *ab-bas*) ... gregem sibi commissum ... stimulis agitabat -is.

c gravis – schlimm: **ERMOLD.** Ludow. 3,61 est res dura nimis haec (sc. *dicta*), est et -a relatu, quae *eqs.* **d inconditus – ungereimt, unschön (usu rhet.):** **CONR.** **MUR.** summ. p. 59,4 si in una ... littera de uno stilo ad alium fiat transitus dissonus et -us. **e insipiens, absurdus – unverständlich, töricht, dumm, sinnlos:** **EINH.** Karol. 4 de cuius nativitate ... scribere -um iudicans ad actus ... transire disposui. **WALTHARIUS** 1304 rex Guntharius coeptum meditatur -um, scilicet ut *eqs.* **ALFAN.** premn. phys. 2,3 p. 24 dicentium animam esse incorpoream -a (cf. *PG* 3,536^C ἀπειρος) facta est discordia: alii namque *eqs.* v. et p. 1755,44. **2 non idoneus, inutilis – ungeeignet, untaug-**

[Niederer]